

Danmark i arbejde

Redegørelse om
Vækst og konkurrenceevne
2014

Factbook

Factbook er et internetbaseret opslagsværk, der indeholder data bag redegørelsens figurer samt en mere udførlig beskrivelse af kilder og metoder.

Factbook indeholder desuden en række supplerende indikatorer, der giver et mere nuanceret billede af Danmarks position på det pågældende område.

Factbook kan findes på www.evm.dk under "Arbejdsområder" – "Vækst og konkurrenceevne". Alternativt kan Factbook hentes på www.factbook.dk.

AUS	Australien
AUT	Østrig
BEL	Belgien
CAN	Canada
CHL	Chile
CZE	Tjekkiet
DNK	Danmark
EST	Estland
FIN	Finland
FRA	Frankrig
DEU	Tyskland
GBR	Storbritannien
GRC	Grækenland
HUN	Ungarn
ISL	Island
IRL	Irland
ISR	Israel
ITA	Italien
JPN	Japan
KOR	Korea
MEX	Mexico
NLD	Nederlandene
NZL	New Zealand
NOR	Norge
POL	Polen
PRT	Portugal
SVK	Slovakiet
SVN	Slovenien
ESP	Spanien
SWE	Sverige
CHE	Schweiz
TUR	Tyrkiet
UK	United Kingdom
USA	United States

Danmark i arbejde

Redegørelse om
Vækst og konkurrenceevne
2014

Forord.....	5
I Danmark på vækstsporet	9
II Velstand, produktivitet og arbejdsudbud.....	21
1. Vækst og velstand.....	22
2. Produktivitet.....	26
3. Arbejdsudbud.....	29
III Uddannelse og kompetencer	35
4. Folkeskolen.....	36
5. Ungdomsuddannelser.....	41
6. Videregående uddannelser.....	45
IV Innovation, viden og erhvervsmæssig fornyelse.....	51
7. Virksomhedernes innovation, forskning og udvikling.....	52
8. Offentlig forskning.....	57
9. Vækstvirksomheder og iværksættere.....	62
V Velfungerende markeder	67
10. Konkurrence, forbrugerforhold og regulering.....	68
11. Finansielle markeder.....	73
12. Åbne markeder, international handel og investeringer.....	77
13. Fleksibelt arbejdsmarked.....	83
VI Ressourceeffektivitet og grøn omstilling	89
14. Energi og klima.....	90
15. Ressourcer og miljø.....	96
VII Sund offentlig økonomi	101
16. Ansvarlig økonomisk politik.....	102
17. Skatter og afgifter.....	106
18. Offentlig service og infrastruktur.....	112
VIII Sammenhængskraft	119
19. Social balance.....	120
20. Regional vækst.....	125
Appendiks	131
A1. Målemetode og datagrundlag.....	132
A2. Hovedrevision af Nationalregnskabet.....	135

Økonomisk vækst giver muligheder

Danmark er blandt de mest velstående lande i verden. Vi har opnået denne position, fordi vores økonomi er tæt integreret med udlandet samtidigt med, at de danske virksomheder generelt har haft et godt udgangspunkt for at konkurrere på de globale markeder.

Danmarks position som et af de mest velstående lande er imidlertid udfordret af en lav dansk produktivtetsvækst både i en historisk og international sammenhæng. Produktiviteten er et udtryk for, hvor meget vi får ud af vores arbejdsindsats, og produktivtetsvæksten er den primære drivkraft bag økonomisk vækst.

Det har fra første dag været en hovedopgave for regeringen at styrke produktivtetsudviklingen og derigennem væksten. Det er der flere gode grunde til. En økonomi i vækst er grundlaget for udviklingen i fremtidens velstand og velfærd. En høj produktivitet er fundamentet for vellønnede job og en moderne offentlig sektor, der leverer ydelser af høj kvalitet. Og en øget produktivtetsvækst vil forøge levestandarden både for personer på og uden for arbejdsmarkedet samtidigt med at energi- og ressourceforbruget kan reduceres.

De danske virksomheders rammebetingelser – vækstvilkårene – spiller en afgørende rolle for produktivtetsudviklingen. Regeringens årlige redegørelse om vækst og konkurrenceevne sammenligner de danske vækstvilkår med vilkårene i andre lande. Det gælder fx i forhold til adgangen til dygtige medarbejdere og kapital, adgangen til velfungerende markeder med en høj grad af konkurrence og adgangen til en moderne digital infrastruktur.

Danmarks tætte integration med udlandet betyder, at vi er i skarp international konkurrence med verdens øvrige lande om at tiltrække og fastholde investeringer i danske virksomheder og arbejdspladser. Derfor skal de danske vækstvilkår være konkurrencedygtige.

Regeringens erhvervs- og vækstpolitik har fokus på at styrke produktivtetsudviklingen gennem forbedrede generelle vækstvilkår for de private virksomheder. Målet er at løfte BNP med 20 mia. kr. frem mod 2020 via reformer, der styrker rammevilkårene for erhvervslivet og yderligere 20 mia. kr. via reformer, der øger uddannelsesniveau og beskæftigelse.

De seneste års reformer har allerede bevirket, at erhvervslivets vækstvilkår er forbedret. Regeringen har styrket virksomhedernes adgang til finansiering og dygtige medarbejdere samtidigt med, at virksomhedernes omkostninger er reduceret.

Senest har regeringen med Aftaler om Vækstpakke 2014 lavet første opfølgning på Produktivitetskommissionen og fulgt op på anbefalinger fra regeringens vækstteams på erhvervsområder med international konkurrencekraft samt Virksomhedsforum for enklere regler. Aftalerne indeholder en lang række konkrete initiativer, der gør det billigere og nemmere at drive virksomhed i Danmark.

Derudover skal regeringens strategi for Danmark som produktionsland bidrage til, at Danmark fortsat er et attraktivt produktionsland også om 10 år, der udnytter mulighederne i avanceret produktion, og hvor flere nye og mindre virksomheder kan vokse sig store.

Regeringen

Danmark på vækstsporet

Danmark er på vej ud af krisen. Dette ses på arbejdsmarkedet, hvor beskæftigelsen er steget.

Den vedholdende reformkurs har forbedret dansk økonomis vækstpotentiale. Vækstpakkerne i 2013 og 2014 bidrager til at løfte BNP med 11½ mia. kr. i 2020 gennem forbedrede vilkår for de private virksomheder. Samtidig er der gennemført en række reformer, der gennem øget arbejdsudbud bidrager til at løfte beskæftigelsen og derigennem BNP med yderligere 19½ mia. kr. i 2020. Der er således taget vigtige skridt mod opfyldelsen af de 2020-vækstmålsætninger, der er fremlagt med Vækstplan DK, se figur 1.

Regeringens erhvervs- og vækstpolitik styrker rammevilkårene for erhvervslivet og herigennem vækst og konkurrenceevne. Erhvervs- og vækstpolitikken tager offensivt fat på at:

- *Forbedre de generelle vækstvilkår.*
- *Fjerne vækstbarrierer, så virksomhederne effektivt og konkurrencedygtigt kan udnytte markedspotentialer.*
- *Udvikle markeder gennem offentlig-privat samspil og derigennem udbrede nye teknologier og løsninger, herunder i forhold til globale samfundsudfordringer.*

De seneste år er de generelle vækstvilkår forbedret. Regeringen har styrket virksomhedernes adgang til finansiering og højt kvalificeret arbejdskraft. Der er

indført mere enkle regler for erhvervslivet, og virksomhedernes omkostninger er reduceret. Samtidig fastholder regeringen den ambitiøse grønne omstilling af økonomien, og indsatsen for bedre ressourceeffektivitet fortsættes.

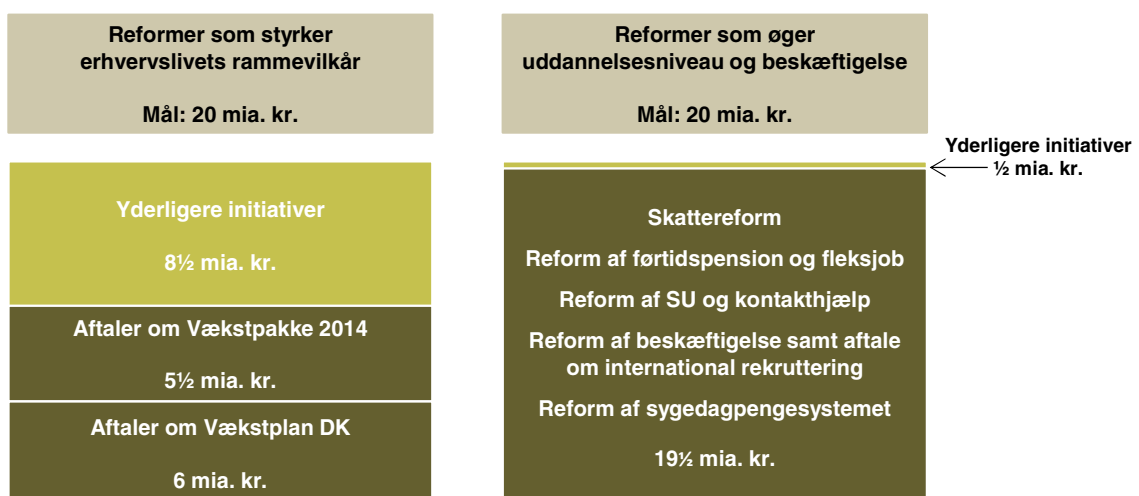
Senest har regeringen med Aftaler om Vækstpakke 2014 lavet første opfølgning på Produktivitetskommissionen og fulgt op på anbefalinger fra regeringens vækstteams på erhvervsområder med international konkurrencekraft samt Virksomhedsforum for enklere regler.

Aftalerne indeholder en lang række konkrete initiativer, der gør det billigere og nemmere at være virksomhed ved at reducere sagsbehandlingstiderne og de administrative byrder. Lempelser i PSO'en sænker virksomhedernes omkostninger. Samtidigt tilbagesendes forsyningssikkerhedsafgiften. Initiativerne styrker også mulighederne for avanceret produktion.

Regeringens strategi for Danmark som produktionsland skal bidrage til, at Danmark fortsat er et attraktivt produktionsland også om 10 år, der udnytter mulighederne i avanceret produktion, og hvor flere nye og mindre virksomheder kan vokse sig store.

Endvidere er der taget initiativ til at effektivisere forsyningssektorerne for i alt 3,3 mia. kr. Det vil betyde lavere priser for både husholdninger og virksomheder og derigennem øge konkurrenceevnen som også påpeget i vækstplanerne for energi og klima samt vand, bio og miljø.

Figur 1 Status for regeringens vækstmålsætning i 2020

Kilde: Finansministeriet.

Initiativerne i vækstplanerne understøtter, at der fortsat bliver investeret i vækst og arbejdspladser. Det gælder fx vækstplanen for fødevarer, hvor blandt andet afvikling af landbrugslovens ejerskabsrestriktioner skal bidrage til at tiltrække ny kapital og nye investorer. Vækstplanen sætter også fokus på at reducere sagsbehandlingstiderne for miljøgodkendelser væsentligt, så nye investeringer hurtigere kan skabe nye job.

Endvidere styrkes vækstgrundlaget ved at give en målrettet lempelse af udbyttebeskatningen for unoterede selskaber samt øget finansiering til virksomheder med særligt vækstpotentiale gennem etablering og forlængelse af finansieringsordninger.

De seneste regeringsinitiativer bygger oven på regeringens øvrige vækstpolitik, se figur 2. Selskabsskatten nedsættes over nogle år til 22 pct. som i Sverige. Samtidigt er der gennemført en række målrettede afgiftslemper, herunder lempelser i energiafgifterne for produktionsvirksomhederne til EU's mindstesatser. Det reducerer virksomhedernes omkostninger og gør det mere attraktivt at investere i Danmark.

Mere og bedre uddannelse bidrager ligeledes til at øge væksten og skal sikre, at virksomhederne har adgang

til dygtige medarbejdere. Regeringen har derfor gennemført en folkeskolereform, en reform af erhvervsuddannelserne og muliggjort at flere optages på videregående uddannelser. Målet er, at få den bedst uddannede generation i danmarkshistorien. Derudover har voksen- og efteruddannelsesindsatsen fået et markant løft.

For væksten og jobskabelsen er det afgørende, at arbejdsudbuddet øges. Regeringen har gennemført flere reformer med det formål fx skattereformen fra 2012, der øger tilskyndelsen til at arbejde. Det gavner også virksomhederne, som lettere kan få fat i den arbejdskraft, de efterspørger.

Parallelt med regeringens erhvervs- og uddannelsesrettede initiativer er det besluttet at investere massivt i offentlig infrastruktur med Togfonden DK. Det vil knytte Danmark bedre sammen, og kortere rejsetider vil betyde, at tiden kan udnyttes bedre og mere produktivt.

Bedre udnyttelse af ressourcer understøttes også af øget konkurrence. Derfor har regeringen fremlagt et Konkurrencepolitisk udspil, og som opfølgning herpå er blandt andet konkurrenceloven blevet moderniseret.

Figur 2 Regeringens indsats for at styrke vækst og beskæftigelse

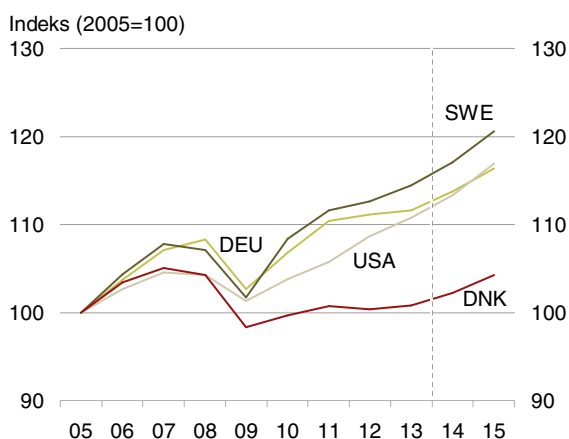

Vækst og arbejdspladser

Væksten i BNP skønnes at blive 1½ pct. i år og tiltage yderligere til 2 pct. i 2015. Beskæftigelsen er steget med ca. 27.000 personer siden 4. kvartal 2012, hvor beskæftigelsesudviklingen vendte.

Danmark blev hårdt ramt af krisen, og genopretningen halter bagefter de lande, som vi normalt sammenligner os med. Mange af vores vigtige handelspartnere såsom Sverige, Tyskland og USA har allerede indhentet velstandstabet under krisen, se figur 3. Den relativt svage udvikling i BNP efter tilbageslaget skal blandt andet ses i lyset af en aftagende produktion i Nordsøen.

Figur 3 BNP-udvikling, 2005-2015

Kilde: OECD og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

En anden væsentlig forklaring på, at Danmarks genopretning efter krisen fortsat halter efter fremgangen i mange andre lande, er overophedningen i dansk økonomi i midten af 2000'erne.

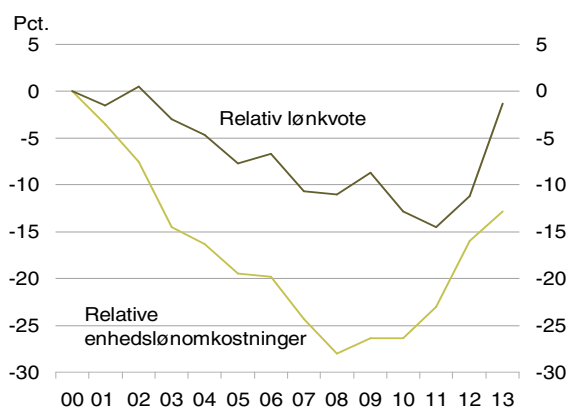
Op gennem 2000'erne og frem til krisen var der kraftigere lønstigninger i Danmark end i udlandet samtidigt med en relativt svag dansk produktivtetsvækst. Lønkonkurrenceevnen er imidlertid forbedret siden 2008, og lønstigningerne herhjemme er fortsat mere afdæmpede end i udlandet. Derudover er der aftalt begrænsede lønstigninger ved forårets overenskomstforhandlinger på arbejdsmarkedet.

Lønkonkurrenceevnen målt ved de relative enhedslønomkostninger, som tager højde for udviklingen i løn, produktivitet og valutakurser, viser, at tabet af lønkonkurrenceevnen i perioden 2000-2008 er mere end halveret i årene efter. Målt herved udestår der fortsat en tilpasning for at opveje svækkelsen af lønkonkurrenceevnen siden 2000.

Den relative lønkvote er et andet udtryk for lønkonkurrenceevnen, som også tager højde for ændringer i varepriserne. Den relative lønkvote er omtrent på samme niveau i 2013 som i 2000, se figur 4. Det dækker særligt over et fald i lønkvoten i Danmark i 2013.

Samlet vurderes lønkonkurrenceevnen fortsat at være udfordret. Der udestår således stadig en tilpasning for at opveje svækkelsen af lønkonkurrenceevnen gennem 2000'erne, herunder særligt den højere danske lønfremgang.

Figur 4 Danmarks lønkonkurrenceevne, 2000-2013

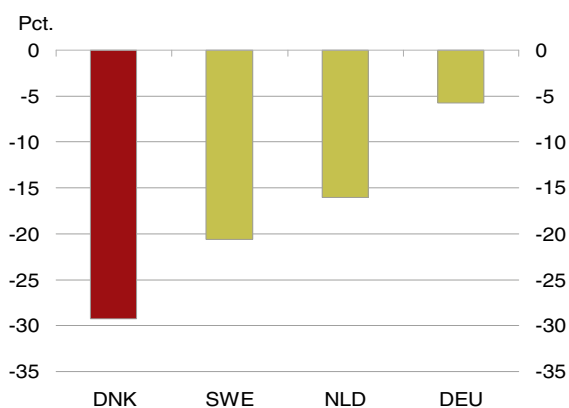

Anm.: For fremstillingserhverv ekskl. energiforsyning. Enhedslønomkostningerne beregnes som lønsummens andel af den reale bruttoværditilvækst. Lønkvoten beregnes som lønsummens andel af den nominelle bruttoværditilvækst.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Beskæftigelsen i produktionsvirksomhederne er generelt faldet i alle vestlige lande gennem mange år. En gradvis forskydning i retning af serviceerhverv er forventelig og afspejler blandt andet større international arbejdsdeling. Siden 2000 er industriarbejdet faldet kraftigere i Danmark end i vores nabolande, se figur 5.

Figur 5 Udvikling i industriens beskæftigelse, 2000-2013

Kilde: OECD, Eurostat og egne beregninger.

Genopretningen af lønkonkurrenceevnen forbedrer muligheden for at vende tendensen, så Danmark ikke fremadrettet taber flere produktionsarbejdspladser end vores nabolande.

Udviklingen i avanceret produktion og automatisering giver yderligere potentiale for at udvikle produktion i Danmark, blandt andet fordi andre faktorer end lønomkostninger får stigende betydning.

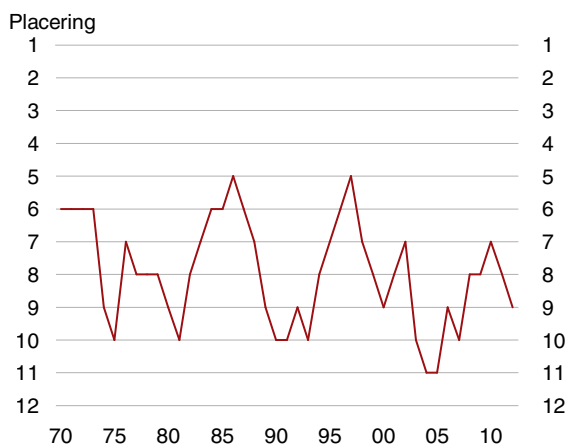
Produktionsvirksomhederne er en stærk drivkraft for vækst og velstand. Produktionserhvervene står for halvdelen af erhvervslivets investeringer i forskning og udvikling, og særligt inden for mere avanceret produktion er produktionsjob og videnjob tæt forbundne.

Regeringens strategi for Danmark som produktionsland skal bidrage til, at Danmark fortsat er et attraktivt produktionsland også om 10 år, der udnytter mulighederne i avanceret produktion, og hvor flere nye og mindre virksomheder kan vokse sig store.

Danmarks produktivetsudfordring

Danmark er blandt de mest velstående lande i OECD. Ifølge OECD's opgørelser har det danske velstandsniveau generelt ligget i den bedste tredjedel af OECD. Placeringen har imidlertid skiftet lidt fra år til år. Siden 1970 har Danmark varieret mellem at være det 5. og 11. mest velstående land i OECD, se figur 6.

Figur 6 Danmarks velstandsplacering i OECD, 1970-2012

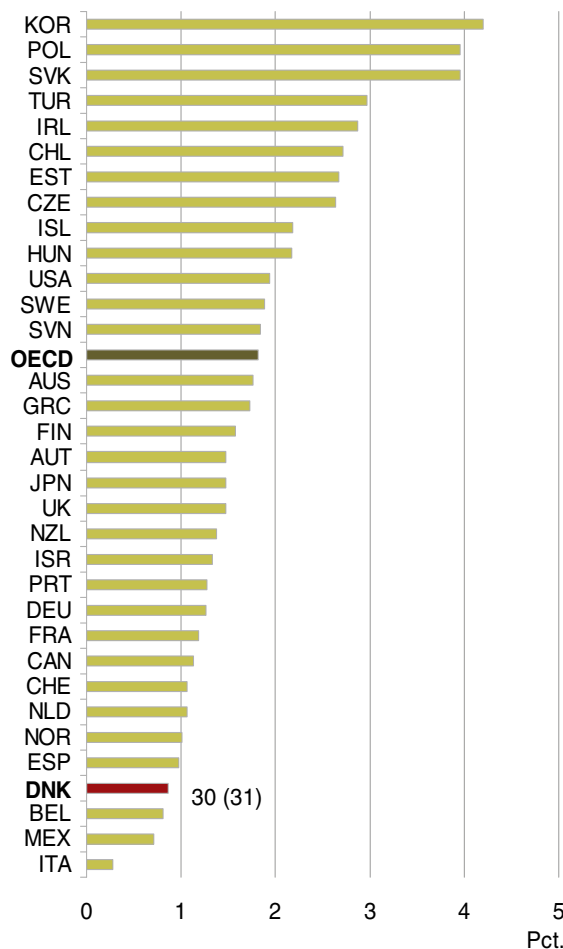

Anm.: Velstandsniveauet målt i forhold til BNP pr. indbygger. Landenes indbyrdes placering vil blive påvirket af den kommende revision af Nationalregnskabet, se mere i appendiks 2.
Kilde: OECD.

For at Danmark fortsat kan være blandt de mest velstående lande, er det vigtigt, at økonomien oplever holdbar vækst, der er på niveau med de lande, vi normalt sammenligner os med. Derudover er økonomisk vækst afgørende for blandt andet at udvikle velfærdssamfundet, skabe produktive og vellønnede arbejdspladser samt øge samfundets valgmuligheder, se boks 1.

Produktivtetsvækst er den primære drivkraft bag vedvarende vækst i økonomien. Danmark er imidlertid udfordret af, at væksten i dansk økonomi siden 1995 har været lav som følge af en relativt lav produktivtetsvækst. Danmark er i OECD blandt de lande, som siden 1995 har haft lavest gennemsnitlig produktivtetsvækst, se figur 7.

Figur 7 Gennemsnitlig årlig realvækst i produktivteten, 1995-2013

Kilde: OECD.

Boks 1 Produktivitetsvækst giver flere muligheder

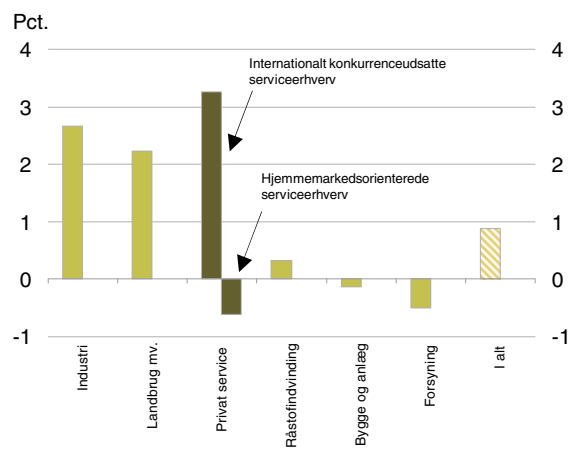
Produktivitetsvækst øger et samfunds muligheder ad flere veje:

- **Lønstigninger:** Historisk set har lønningerne fulgt timeproduktiviteten, hvilket afspejler, at produktiviteten på langt sigt driver udviklingen i lønningerne.
- **Lavere priser:** Hvis fx serviceerhvervene bliver bedre til at udnytte deres ressourcer effektivt, kan det føre til lavere priser. Samtidig kan der frigøres ressourcer til andre erhverv.
- **Øget købekraft for alle befolkningsgrupper:** Lønstigninger i den private sektor vil smitte af på de offentlige lønninger og via satsregulering øge købekraften for personer på overførselsindkomst. Således bidrager øget produktivitet i den private sektor til at øge velstanden i samfundet, uden at det behøver påvirke indkomstforskellene nævneværdigt.
- **Velfærd:** Et rigt (og højproduktivt) samfund er en nødvendig betingelse for at have en moderne offentlig sektor, der leverer ydelser af høj kvalitet.
- **Mindre ressourceforbrug:** Skaber større værdier med de samme ressourcer og muliggør at en øget levestandard går hånd i hånd med mindre energi- og ressourceforbrug.

Øget produktivitet gennem konkurrence

I serviceerhvervene – som fylder mest blandt de private erhverv – har der været en lav produktivitetsvækst i de hjemmemarkedsorienterede erhverv, som er relativt beskyttede mod udenlandsk konkurrence. Derimod har de internationalt konkurrenceudsatte serviceerhverv en produktivitetsvækst, der er lidt højere end i industrien, som også i høj grad er udsat for international konkurrence, se figur 8.

Figur 8 Årlig real produktivitetsvækst i privat sektor i Danmark, 1995-2013

Anm.: Se mere i kapitel 2 om produktivitet.
Kilde: Finansministeriet.

Den lave danske produktivitetsvækst skal derfor ses i lyset af en negativ produktivitetsvækst inden for de hjemmemarkedsorienterede erhverv.

De erhverv, som er i skarp international konkurrence, har generelt en høj produktivitetsvækst, hvilket understreger, at der er en tæt sammenhæng mellem konkurrence og produktivitetsvækst. Samtidig medvirker konkurrence til dels lavere priser for hushold-

ninger – og dermed højere realløn og levestandard – og dels lavere inputpriser for virksomhederne og dermed bedre konkurrenceevne.

At hjemmemarkedet er konkurrenceudsat, er af stor betydning for de internationalt orienterede erhverv, der ofte anvender input fra de hjemmemarkedsorienterede erhverv. Øget globalisering med øget international arbejdsdeling har gjort det nemmere at flytte arbejdsopgaver og arbejdspladser mellem lande. Det betyder, at varer og tjenester produceres der, hvor det er bedst og billigst. Det stiller krav om tilpasning og omstilling, men er samtidig en udvikling, som gør verden rigere, og som også er en stor fordel for Danmark.

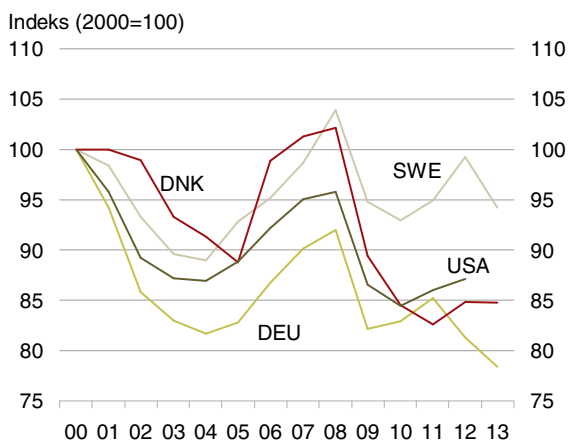
Investeringer og uddannelse

Investeringerne i Danmark er faldet markant under det internationale tilbageslag efter finanskrisen, se figur 9. Faldet i investeringerne er først og fremmest konjunkturbetinget, og samme udvikling ses i mange andre lande. Både for genopretningen af dansk økonomi efter krisen og for produktivitetsudviklingen fremadrettet er det vigtigt, at investeringsniveauet hæves.

Øgede investeringer blandt andet i automatisering og avanceret produktion, der fornyer og moderniserer virksomhedernes produktionsapparat, vil styrke produktiviteten. Samtidigt kan investeringer i ny teknologi gøre produktionen mere energieffektiv, omkostningsbesparende og miljøvenlig.

Figur 9 Investeringer i Danmark og udvalgte OECD-lande, 2000-2013

Anm.: Figuren viser bruttoinvesteringer i pct. af BNP. Bruttoinvesteringer er inkl. offentlige investeringer, men ekskl. boliginvesteringer.
Kilde: OECD, BEA, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Øgede investeringer kræver grundlæggende, at virksomhederne har sunde og konkurrencedygtige rammevilkår, så det er attraktivt at investere i Danmark. Med regeringens fokus på at gøre det nemmere og billigere at drive virksomhed i Danmark blandt andet ved at lempe selskabskatten og de administrative byrder er der et stort potentiale for at øge virksomhedernes strukturelle investeringsniveau.

Også offentlige investeringer både i form af digital og trafik infrastruktur er med til at øge produktiviteten ved at sænke omkostningerne ved at drive virksomhed og sikre en mere effektiv ressourceallokering. Investeringer i infrastruktur bidrager samtidigt til at styrke sammenhængskraften ved at binde landet bedre sammen.

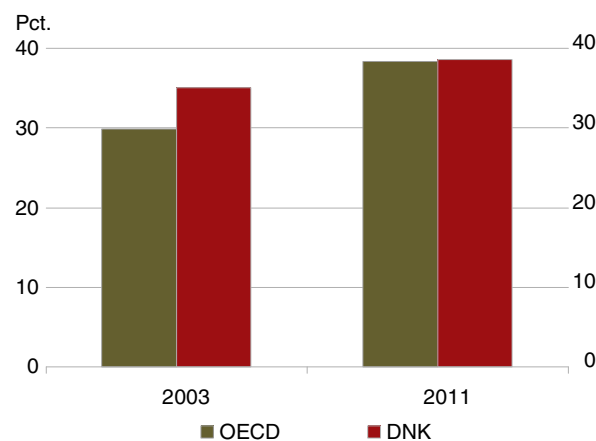
Investeringer i forskning og udvikling er en vigtig kilde til innovation, teknologisk fornyelse og produktivitet. De danske virksomheders investeringer i forskning og udvikling er steget fra starten af 2000'erne og til nu. Målt i forhold til BNP er investeringerne steget med ca. ¼ pct.-point. En lignende udvikling ses i USA og Tyskland.

Ved siden af fysiske investeringer er investeringer i uddannelse og adgang til kvalificeret og veluddannet arbejdskraft en vigtig kilde til øget produktivitet. Øget uddannelse bevirker for den enkelte typisk en højere produktivitet og derved en højere løn. Samtidigt øger uddannelse den enkeltes tilknytning til arbejdsmarkedet. Både øget produktivitet og bedre tilknytning til arbejdsmarkedet er endvidere en gevinst for samfundet som helhed.

Regeringen har investeret flere midler i uddannelse end nogen tidligere danske regeringer. Der er gennemført en folkeskolereform og en reform af erhvervsuddannelserne. Erhvervsuddannelserne er direkte rettet mod at uddanne kvalificerede faglærte til navnlig den private sektor. Reformen gør erhvervsuddannelserne mere attraktive ved at give erhvervsskolerne et kvalitetsløft. Det vil tage tid, før effekterne af uddannelsesreformerne slår igennem på væksten. Dette gælder særligt for folkeskolereformen.

Uddannelsesniveaet i Danmark har gennem mange år ligget højt sammenlignet med andre OECD-lande. Danmark er imidlertid gennem de senere år blevet indhentet af en række lande, som har hævet uddannelsesniveaet betydeligt for de yngre generationer på arbejdsmarkedet. Dette ses blandt andet, når udviklingen i andelen med en videregående uddannelse i Danmark sammenlignes med udviklingen i OECD, se figur 10.

Figur 10 Andel 25-34-årige med videregående uddannelse, 2003 og 2011

Anm.: For Danmark er uddannelsesniveaet opgjort på baggrund af registeroplysninger, mens uddannelsesniveaet for de øvrige lande er baseret på interviewundersøgelser. Opgørelserne er derfor ikke fuldt ud sammenlignelige, og uddannelsesniveaet for Danmark er formentlig undervurderet i forhold til andre lande.
Kilde: OECD.

Fremadrettet er det vigtigt at sikre, at unge får en uddannelse af både høj kvalitet med relevans for den private sektor og med gode muligheder for at videreudanne sig. Regeringens reformer af folkeskolen og erhvervsuddannelserne er vigtige skridt i denne retning.

Vækstvilkår

Velstanden i Danmark bestemmes grundlæggende af, hvor meget vi arbejder, og hvor produktive vi er, når vi arbejder. Derfor afhænger den økonomiske vækst af, om arbejdsudbuddet kan øges, og hvor hurtigt produktiviteten vokser.

Det største vækstbidrag er historisk kommet fra produktivtetsudviklingen. De seneste knap 20 år har væksten i BNP (bytteforholdskorrigeret) været på 1½ pct., hvoraf bidraget fra produktivitet har været 0,9 pct. i gennemsnit, se figur 11. Bidraget fra arbejdsudbuddet har været 0,3 pct., hvilket skal ses i lyset af, at flere på arbejdsmarkedet til dels er blevet modvirket af lavere arbejdstid.

Det er også i produktivtetsvæksten, at det største fremtidige potentiale ligger, da der er grænser for, hvor meget arbejdsudbuddet kan vokse.

Bidraget til væksten fra øget arbejdsudbud understøtter, at virksomhederne kan få den arbejdskraft, de har brug for og bidrager samtidigt til at sikre et fundament med sunde og holdbare offentlige finanser samt finansiering af velfærdssamfundet. Regeringen har gennemført en række reformer, der løfter arbejdsudbuddet og øger BNP med ca. 19½ mia. kr. i 2020.

Velstanden påvirkes desuden af, hvilke områder danske virksomheder er specialiseret inden for. Fører specialiseringen til et forbedret bytteforhold, vil det øge velstanden, da eksporten kan finansiere en større mængde import. Forbedrede bytteforhold har de seneste knap 20 år bidraget til at øge BNP-væksten årligt i gennemsnit med 0,3 pct. i Danmark.

Endelig påvirkes velstanden og købekraften i et samfund af afkastet af nettoformue i udlandet. Danmark har siden midten af 1980'erne haft overskud på betalingsbalancen, og udlandsgælden er væk og i stedet opbygges en nettoformue i udlandet. Det betyder, at Danmark løbende får formueindkomst i form af blandt andet renteindtægter og udbytter fra udlandet, hvilket øger velstanden.

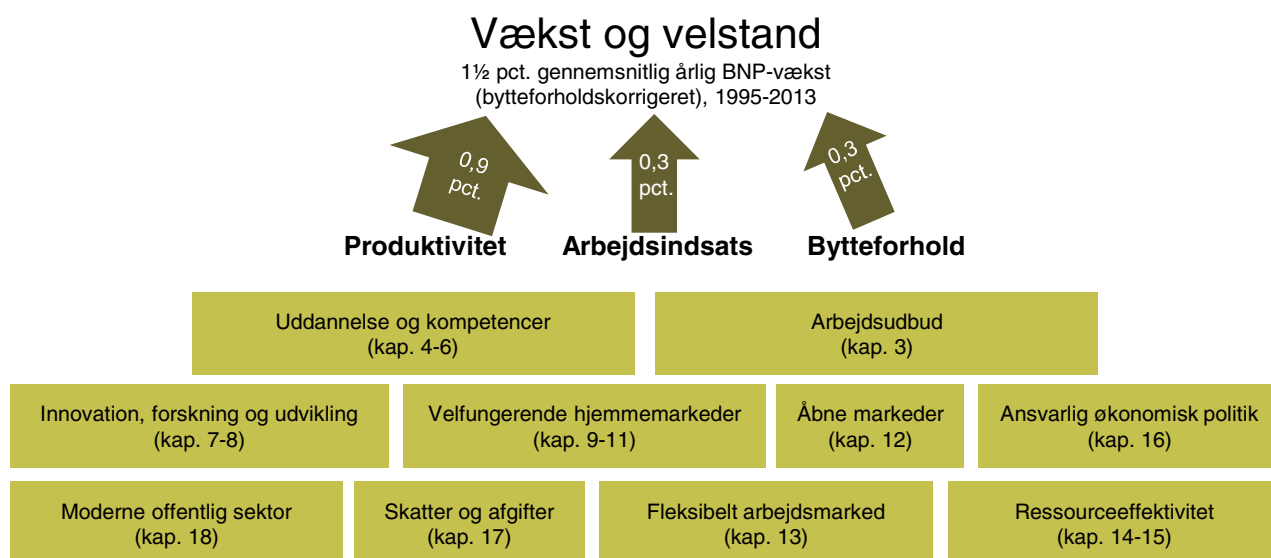
Det kræver en vedholdende indsats at styrke Danmarks vækstvilkår for at sikre, at mulighederne gribes. Denne redegørelse sætter vækstvilkårene i internationalt perspektiv og giver et grundlag for at følge udviklingen.

Figur 12 sammenfatter, hvordan Danmark ligger internationalt med hensyn til velstand, vækst og vækstvilkår, se også boks 2. Danmarks hovedudfordring er den lave produktivtetsvækst.

På en række områder er de danske vækstvilkår blandt de bedste i OECD.

Danmark har sunde offentlige finanser. Sammenlignet med de øvrige OECD-lande, har Danmark en lav offentlig gæld (ØMU-gæld) og et lille underskud på den strukturelle saldo. En **ansvarlig økonomisk politik** og sunde offentlige finanser understøtter en stabil økonomisk udvikling med lave renter og lav inflation. Det er væsentlige rammevilkår af betydning for virksomhedernes planlægning og investeringsbeslutninger. De offentlige finanser understøttes af den lave **strukturelle ledighed**.

Figur 11 Faktorer af betydning for vækst og velstand

Også inden for området offentligt finansieret **forskning** ligger Danmark højt. Forskningen kan bidrage til at skabe en mere effektiv brug af teknologi og arbejdskraft og bidrager til at løfte produktiviteten i både erhvervslivet og i den offentlige sektor. Det danske erhvervsliv investerer også forholdsvis meget i forskning og udvikling.

Desuden ligger Danmark blandt de OECD-lande, hvor det vurderes, at **erhvervsreguleringen** overordnet set er mindst konkurrencebegrænsende. Det kan give samfundsøkonomiske gevinster i form af lavere priser for virksomheder og husholdninger samt øget produktivitet. Danmark er også blandt de lande med den mest effektive **offentlige administration**.

Det er imidlertid problematisk, at Danmark klarer sig mindre godt, når der ses på fx reguleringen af servicesektoren og den danske miljøregulering. Danmark hører til blandt de lande i OECD, hvor miljøreguleringen giver den største byrde for erhvervslivet.

Danmark er også blandt de mest **energieffektive** lande. Når der er ressourceknaphed og ressourcepriserne stiger, vil en høj ressourceeffektivitet styrke konkurrenceevnen, da det reducerer virksomhedernes omkostninger. Danske virksomheder er generelt langt fremme inden for ressourceeffektiv, bæredygtig produktion og grøn omstilling.

Sammenlignet med mange andre lande er Danmark endvidere kendetegnet ved et relativt højt velstandsniveau kombineret med en høj grad af **social balance**. Danmark er blandt de lande, hvor indkomstforskellene er mindst. Det skyldes blandt andet, at mange har et højt uddannelsesniveau og en stærk tilknytning til arbejdsmarkedet, hvilket har stor betydning for den enkeltes mulighed for at forsørge sig selv og sin familie. Der er også tegn på, at flere indvandrere og efterkommere, særligt fra ikke-vestlige lande, får bedre tilknytning til arbejdsmarkedet.

Andelen af **vækstvirksomheder** i Danmark er ikke udpræget lav i international sammenhæng, men dog under lande som Sverige, Tyskland og Storbritannien. Andelen ligger på niveau med Nederlandene, Finland og Norge. En udfordring for Danmark er, at få virksomheder vokser sig store.

Arbejdsudbuddet opgjort i præsterede timer ligger i Danmark noget under OECD-gennemsnittet men over Tyskland, Nederlandene og Norge. Det skyldes, at den gennemsnitlige årlige arbejdstid i Danmark er blandt de laveste i OECD, mens Danmark målt på antal personer, der er aktive på arbejdsmarkedet, er

blandt de højest placerede OECD-lande. Der er allerede gennemført en række reformer, der øger arbejdsudbuddet, men hvor virkningen endnu ikke er slået fuldt ud igennem.

Det danske kompetenceniveau målt i forhold til faglige færdigheder, og hvor mange der tager en ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse, ligger omkring OECD-gennemsnittet og væsentlig under OECD-toppen.

Folkeskolen skal give eleverne gode faglige færdigheder og give alle elever mulighed for at blive så dygtige, de kan. Det er forudsætningen for videre uddannelse. Niveaue hos eleverne i den danske folkeskole har igennem 2000'erne ligget omkring OECD-gennemsnittet i både læsning, matematik og naturfag.

Når det gælder andelen, der opnår en **ungdomsuddannelse**, ligger Danmark også under OECD-toppen. Regeringens reformer af folkeskolen og erhvervsuddannelserne vil på længere sigt have en positiv effekt på produktiviteten på sigt. Det vil dog tage lang tid, før effekterne af tiltag på uddannelsesområdet slår igen på produktiviteten.

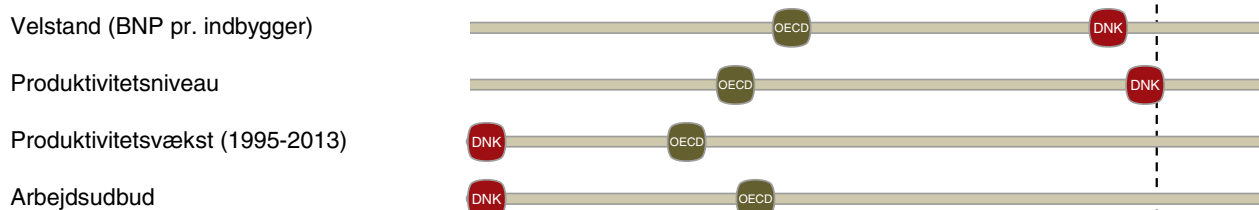
Et højt **prisniveau** kan være udtryk for, at **konkurrencen** på markedet ikke fungerer så effektivt, som den kunne. De danske velstandskorrigerede nettopriser har igennem en længere periode været højere end gennemsnittet for OECD-landene. Det er særligt priserne på tjenesteydelser, der er højere i Danmark end i de øvrige lande. Det kan skyldes, at leverandører af tjenesteydelser er udsat for mindre konkurrencepres fra udlandet.

Danmark har en relativt lav beholdning af **udenlandske direkte investeringer**. Det kan antyde, at nogle af de danske vækstvilkår ikke er tilstrækkelige attraktive til at tiltrække investeringer fra udlandet. Der er dog en generel tendens til, at velstående lande har større udadgående investeringer end indadgående. Med Aftaler om Vækstplan DK sænkes den danske selskabsskat til et mere konkurrencedygtigt niveau. Når lempelsen er fuldt indfaset i 2016, vil den danske **effektive selskabsskattesats** være på niveau med OECD-gennemsnittet såfremt selskabsbeskatningen i de andre lande er uændrede.

Figur 12 Centrale indikatorer for vækstvilkår

Velstand, produktivitet og arbejdsudbud

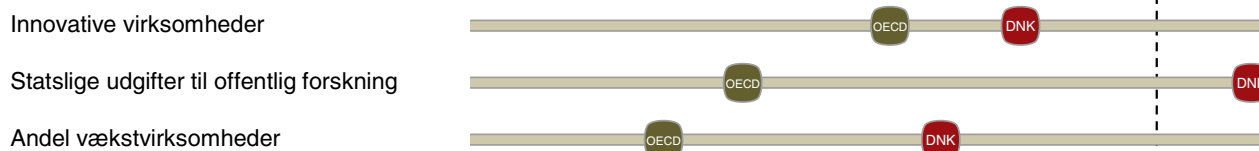
OECD nr. 5

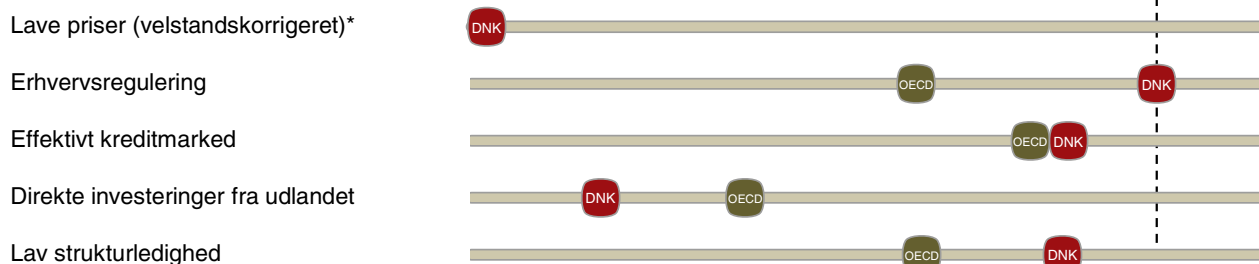
Uddannelse og kompetencer

Innovation, viden og erhvervmæssig fornyelse

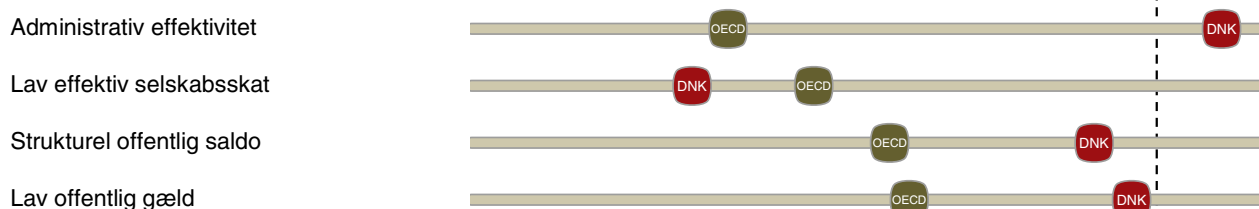
Velfungerende markeder

Ressourceeffektivitet og grøn omstilling

Sund offentlig økonomi

Sammenhængskraft

Anm.: "DNK" angiver Danmarks placering, og "OECD" angiver OECD-gennemsnittet for de OECD-lande, der er data for. Markeringer yderst til venstre og højre er udtryk for, at placeringen sprænger skalaen. * betyder, at der er data for mindre end ti lande, og at OECD-gennemsnittet derfor ikke fremgår. Se boks 2 og appendiks 1 for en mere detaljeret beskrivelse.

Fortsat styrkelse af vækstvilkårene

Arbejdet med at nå regeringens vækstmålsætning fortsætter. Med aftalerne om de to vækstpakker fra 2013 og 2014 er der vedtaget initiativer, der, når de er implementeret, løfter BNP i Danmark med 11½ mia. kr. i 2020 gennem bedre rammevilkår for erhvervslivet.

Regeringen er således godt på vej til at nå målet om at løfte væksten i Danmark med 20 mia. kr. i 2020 gennem forbedrede rammevilkår for erhvervslivet. Der udestår dog stadig reformer og tiltag, der kan indfri de sidste godt 8 mia. kr. i øget produktivitet. Regeringens offensive erhvervs- og vækstopolitik understøtter løbende, at erhvervslivets rammevilkår forbedres.

Som led i strategien for Danmark som produktionsland vil der fortsat være fokus på de muligheder, der ligger i avanceret produktion. Det vil være inden for områder som investeringer i øget automatisering, sikring af tilstrækkelig kvalificeret arbejdskraft med specialiserede tekniske og håndværksmæssige kompetencer samt større fokus på ressourceeffektivitet.

Inden nytår vil regeringen fremlægge en vækstplan for IKT og digital vækst. Dermed er der fremlagt vækstplaner for otte erhvervsområder med international konkurrencekraft, og der arbejdes løbende med at eksekvere de mange initiativer.

Regeringens Virksomhedsforum for enklere regler skal sikre, at byrderne lettes for virksomhederne. Det

er også besluttet at styrke konsekvensvurderingerne af ny lovgivning og derigennem kvantificere væsentlige omkostninger eller lettelser for virksomhederne. Det vil understøtte regeringens målsætning om, at reducere erhvervslivets byrder.

I den kommende tid vil der fortsat være fokus på uddannelse. I forlængelse af reformerne af først folkeskolen og dernæst erhvervsuddannelserne vil der blive sat fokus på styrket kvalitet og faglighed i de gymnasiale uddannelser. Regeringen vil derfor i løbet af efteråret præsentere et udspil med henblik på at styrke kvaliteten og fagligheden i de gymnasiale uddannelser og samtidig adressere de eksisterende udfordringer på det gymnasiale område.

Regeringen har også med nedsættelsen af Kvalitetsudvalget i 2013 sat fokus på de videregående uddannelser. Udvalget skal blandt andet med afsæt i et 360-graders eftersyn af de videregående uddannelser komme med anbefalinger til, hvordan kvalitet, relevans og sammenhæng kan styrkes på de videregående uddannelser. Regeringen vil følge op på udvalgets arbejde, der afsluttes med en samlet afrapportering inden udgangen af 2014.

Som led i opfølgningen på Produktivitetskommissionens anbefalinger er det med Aftaler om Vækstpakke 2014 besluttet at nedsætte et Erhvervsbeskatningsudvalg, der blandt andet skal belyse eventuelle uensigtsmæssigheder i den nuværende indretning af erhvervs- og kapitalindkomstbeskatningen og komme med forslag til løsninger.

Boks 2 Sådan læses figur 12

Figur 12 viser en række centrale vækstvilkår i Danmark sammenholdt med OECD-landene. For at kunne sammenligne vækstvilkårene på tværs er værdierne for de forskellige indikatorer sat på den samme skala, hvor 100 svarer til indikatorværdien for det femte bedste OECD-land (nr. 5), og hvor nul svarer til indikatorværdien for det dårligst placerede OECD-land (nr. 33, hvis der er værdier for alle OECD-lande, ekskl. Luxembourg).

For bedre at illustrere afstandene mellem Danmark og OECD-toppen og dermed de lande, Danmark normalt sammenlignes med, er den del af den nye skala, der er lavere end 40, skåret væk i figur 12. Skalaen i den øvre ende er skåret ved 110 for at afspejle, at ambitionen er at være blandt de bedste OECD-lande og ikke nødvendigvis at være det bedste OECD-land.

For hovedindikatoren lave priser findes data for så få lande, at det femte bedst placerede land ikke afspejler toppen af de lande, der er data for. I dette tilfælde svarer 100 til en beregnet indikatorværdi for den 75. percentil.

Se appendiks 1 for en mere udførlig beskrivelse af figur 12.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Med aftalerne følger regeringen op på anbefalinger fra blandt andet Produktivitetskommissionens og regeringens vækstteams. Initiativerne i aftalerne styrker virksomhedernes konkurrenceevne ved at reducere erhvervslivets omkostninger, styrke adgangen til finansiering og øge produktiviteten. Blandt andet lempes PSO-betalingen, sagsbehandlingstiderne reduceres og forsyningssektorerne effektiviseres.
- **Aftaler om Vækstplan DK.** Initiativerne i aftalerne bidrager til at forbedre produktiviteten og styrke virksomhedernes konkurrenceevne blandt andet via selskabsskatte- og afgiftslettelser.
- **Aftalen om Et grønnere Danmark.** Der oprettes en grøn investeringsfond med en udlånskapacitet på 2 mia. kr., hvor virksomheder kan søge om medfinansiering af grønne projekter. Der etableres samtidigt en grøn innovationspulje, der skal styrke små- og mellemstore virksomheders innovation i grønne løsninger samt et grønt innovationsforum, der skal levere input til regeringens indsats for at fremme grøn omstilling.
- **Strategi for Danmark som produktionsland.** Sigtelinjen i strategien er, at Danmark skal være et attraktivt produktionsland, også om 10 år. Danmark skal have gode generelle rammevilkår og udnytte mulighederne for avanceret produktion, så det er attraktivt at etablere vellønnede og moderne produktionsarbejdspladser i Danmark.
- **Vækstteams og vækstplaner.** Regeringens otte vækstteams – der blandt andet dækker områderne vand, bio og miljø, sundhed og velfærd samt det blå Danmark – er kommet med anbefalinger til, hvordan vækstvilkårene kan styrkes på de enkelte erhvervsområder med international konkurrencekraft. Regeringen har på den baggrund fremlagt syv af otte vækstplaner med konkrete initiativer. Senest har regeringen fremlagt vækstplaner for energi og klima, fødevarer og turisme. Der er med Aftaler om Vækstplan DK afsat i alt 150 mio. kr. i 2014 og 2015, som bidrager til gennemførelsen af regeringens vækstplaner.
- **Reform af beskæftigelsesindsatsen.** Beskæftigelsesindsatsen for forsikrede ledige reformeres. Indsatsen skal i højere grad tage afsæt i den enkelte ledige for at sikre en bedre vej til job og en varig plads på arbejdsmarkedet. Indsatsen drejes også væk fra aktivering og over til uddannelse og opkvalificering. **Og reform af international rekruttering.** Letter danske virksomheders adgang til højt kvalificeret arbejdskraft fra lande uden for EU.
- **Skattereform.** Aftalen sænker skatten på arbejde og øger dermed tilskyndelsen til at arbejde.
- **Reform af erhvervsuddannelserne.** Regeringen indgik i februar 2014 en aftale der skal bidrage til, at flere vælger og gennemfører en erhvervsuddannelse. Reformen skal gøre erhvervsuddannelserne mere attraktive ved at give erhvervsskolerne et kvalitetsløft.
- **Udmøntning af Togfonden DK.** Der er afsat 28½ mia. kr. til et løft af den danske jernbane. Det drejer sig om elektrificering af centrale jernbanestrækninger og en realisering af Timemodellen.

Større planlagte initiativer:

- **Offensiv erhvervs- og vækstpolitik.** Regeringen vil præsentere sin ottende vækstplan – Vækstplan for IKT og digital vækst. Derudover vil der fortsat være fokus på Danmark som produktionsland. Regeringen har derudover en målsætning om at reducere byrderne for erhvervslivet med 2 mia. kr. i 2020.
- **Styrket kvalitet og faglighed i de gymnasiale uddannelser.** Fremtidens unge skal blive endnu dygtigere. Regeringen vil derfor i løbet af efteråret præsentere et udspil med henblik på at styrke kvaliteten og fagligheden i de gymnasiale uddannelser og samtidig adressere de eksisterende udfordringer på det gymnasiale område.
- **Opfølgning på Kvalitetsudvalgets anbefalinger.** Regeringen har nedsat Udvalget for Kvalitet og Relevans i de Videregående Uddannelser. Der er allerede fulgt op på en række af anbefalingerne fra udvalgets første rapport fra april 2014 med vækstpakkenes uddannelsesinitiativer. Udvalget vil komme med yderligere anbefalinger i løbet af 2014.
- **Erhvervsbeskatningsudvalget.** Som led i Aftaler om Vækstpakke 2014 nedsætter regeringen et Erhvervsbeskatningsudvalg, der blandt andet skal belyse eventuelle uhensigtsmæssigheder i den nuværende indretning af erhvervs- og kapitalindkomstbeskatningen og komme med forslag til løsninger. Udvalget skal afslutte sit arbejde i 2015.
- **Forslag til finanslov 2015.** I 2015 fører regeringen fortsat en lempelig finanspolitik for at understøtte økonomien, samtidig overholdes grænserne i budgetloven og EU's Stabilitets- og Vækstpagt. Med finanslovsforslaget for 2015 lægger regeringen op til, at det offentlige forbrug vokser med 0,8 pct. i 2015. Forslaget indeholder blandt andet et markant løft af sundhedsområdet og højere fradrag for fagforeningskontingent.

Vækst og velstand

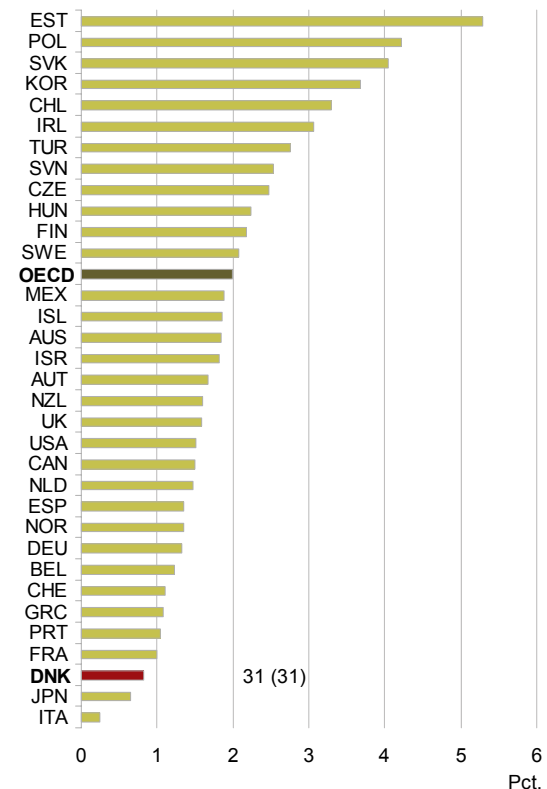
Et lands velstandsniveau er tæt forbundet med landets produktion af varer og serviceydelser. Velstandsniveauet afhænger således grundlæggende af, hvor mange timer indbyggerne arbejder (arbejdsudbuddet), og hvor meget de producerer pr. time (produktiviteten). Derfor anvendes BNP pr. indbygger ofte i internationale sammenligninger af velstand. Velstanden påvirkes imidlertid også af indkomst fra udlandet og bytteforhold. Derfor er en opgørelse af BNI pr. indbygger, der tager højde herfor, et alternativt mål for et lands velstandsniveau.

Bruttonationalprodukt (BNP)

Det danske velstandsniveau målt ved BNP pr. indbygger ligger i 2012 i den bedste tredjedel i OECD. Kun Norge, Schweiz og USA ligger markant højere. Det skyldes, at det danske produktivetsniveau ligger over OECD-gennemsnittet. Derimod ligger arbejdstiden pr. indbygger under OECD-gennemsnittet, se figur 1.1. Landenes indbyrdes placering er dog forbundet med en vis usikkerhed, da der er usikkerhed forbundet med blandt andet opgørelse af købekraftskorrigerede priser.

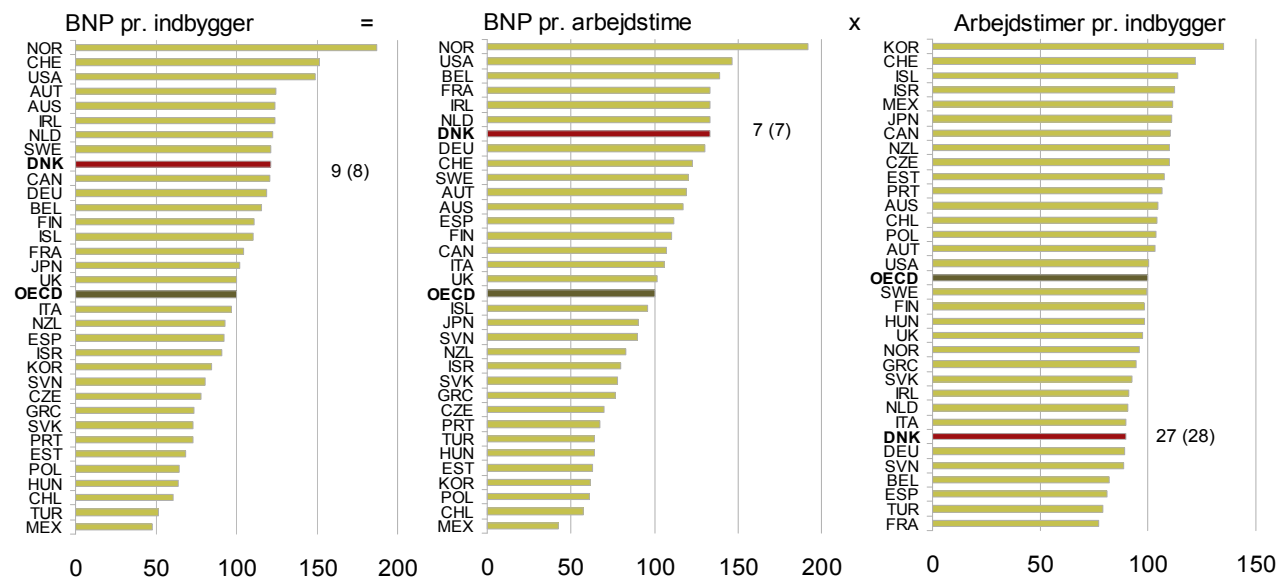
Danmarks relative velstandsniveau er udfordret af, at BNP-væksten har været lav over en længere årrække. Siden 1995 har væksten i BNP pr. indbygger gennemsnitligt været lav set i forhold til en del af de lande, vi normalt sammenligner os med, og i forhold til OECD-gennemsnittet, se figur 1.2.

Figur 1.2 Gennemsnitlig årlig realvækst i BNP pr. indbygger, 1995-2012

Anm.: I faste priser. Parentesen angiver Danmarks internationale placering i perioden 1995-2011.
Kilde: OECD.

Figur 1.1 BNP, arbejdstimer og produktivitet, 2012

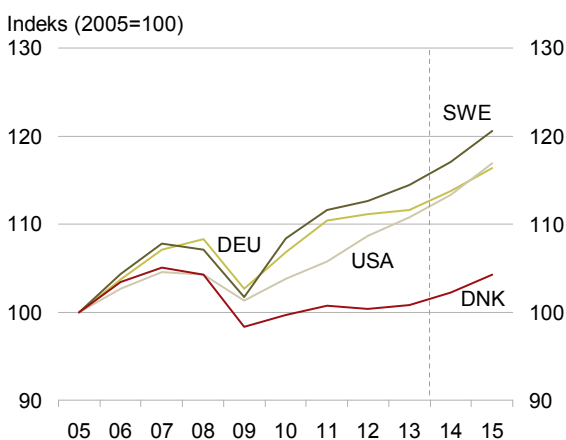
Anm.: Indeks (OECD=100). I årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Parentesen angiver Danmarks placering året før. Luxembourg er ikke medtaget i opgørelserne.
Kilde: OECD.

Danmarks lave BNP-vækstrate skal dog ses i lyset af Danmarks høje velstandsniveau. Lande, der har et relativt højt velstandsniveau, har tendens til at have en relativt lav vækstrate. Omvendt vil mindre velstående lande ofte have større vækstpotentiale, da de blandt andet kan udnytte eksisterende teknologier og know-how. Dette forklarer dog ikke Danmarks lave vækst sammenlignet med andre velstående lande.

Danmarks svage velstandsudvikling kan blandt andet forklares af en svag produktivitetsvækst. Produktivitetsvæksten har siden midten af 1990'erne været lavere end blandt andet USA og andre sammenlignelige lande, se kapitel 2.

Velstandsudviklingen siden 2008 er præget af den globale økonomiske krise. Det har både været tilfældet i Danmark og i udlandet. En væsentlig forklaring på at genopretningen af dansk økonomi halter efter udviklingen i vores nabolande, skal ses i lyset af blandt andet overophedningen af økonomien, herunder forværret lønkonkurrenceevne og boligboblen som ramte Danmark men i mindre grad fx Sverige og Tyskland, se figur 1.3.

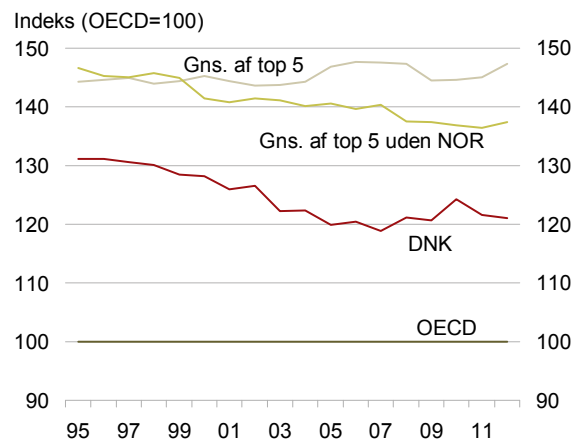
Figur 1.3 Udviklingen i BNP, 2005-2015

Anm.: 2014 og 2015 er fremskrevet med de seneste prognoser fra Økonomisk Redegørelse, august 2014.
Kilde: OECD og Økonomisk Redegørelse, august 2014.

Den relativt svage økonomiske vækst har betydet, at BNP-forskellen mellem Danmark og de rigeste lande i OECD er øget over de seneste ca. 15 år. En væsentlig forklaring på denne udvikling er dog den kraftige stigning i det norske velstandsniveau, se figur 1.4.

Figur 1.4 BNP pr. indbygger, 1995-2012

Anm.: I årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Gennemsnittet af top 5 er beregnet som et uvægtet gennemsnit af de fem mest velstående lande i de enkelte år. Gennemsnittet for OECD er beregnet for de lande, hvor der er data for hele perioden.
Kilde: OECD.

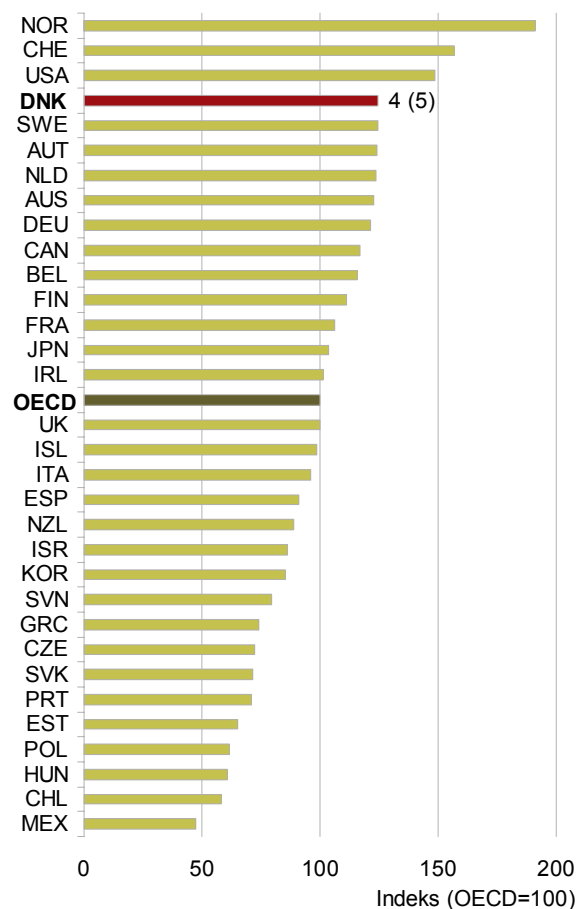
Bruttonationalindkomst (BNI) og bytteforhold

BNP pr. indbygger er det mest anvendte mål for velstand i internationale sammenligninger. Det er imidlertid ikke kun udviklingen i BNP, som har betydning for et lands velstand. Velstandsudviklingen påvirkes også af afkastet af nettoformue i udlandet og bytteforholdseffekter.

Danmark har siden midten af 1980'erne reduceret udlandsgælden og har opbygget en nettoformue i udlandet. Det betyder, at Danmark løbende får formueindkomst i form af blandt andet renteindtægter og udbytter fra udlandet, hvilket øger velstanden. Når nettoindtægter fra udlandet tillægges BNP, fås BNI.

Danmark har i højere grad end andre lande øget velstanden gennem formueindkomst. Dette ses, når landenes velstand rangeres efter BNI i stedet for BNP, idet Danmarks relative placering forbedres, se figur 1.5.

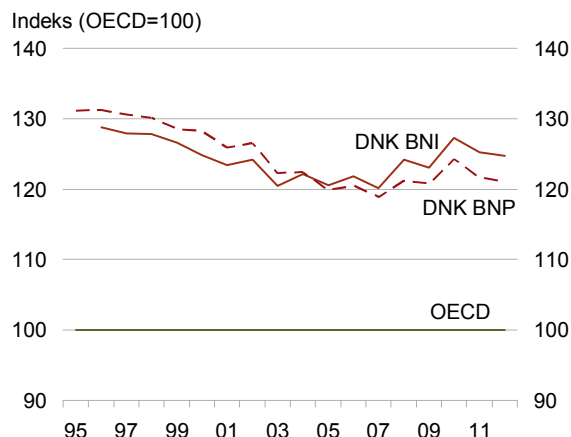
Figur 1.5 BNI pr. indbygger, 2012

Anm.: I årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Der er betydelig usikkerhed forbundet med købekraftskorrektion af BNI.
Kilde: OECD.

Over de sidste ca. 10 år har nettoindkomsten fra udlandet betydet, at Danmarks velstandsniveau målt som BNI pr. indbygger har udviklet sig mere gunstigt end det danske velstandsniveau målt som BNP pr. indbygger, se figur 1.6.

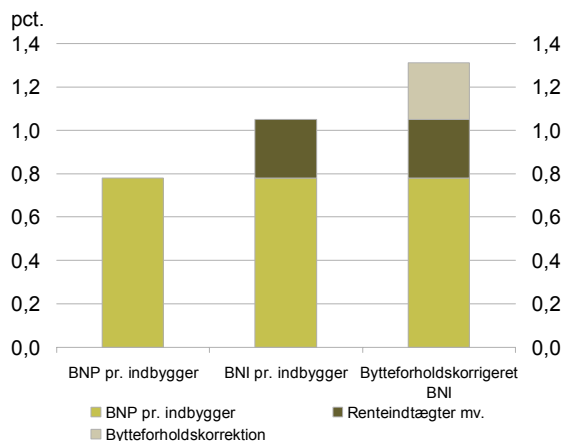
Figur 1.6 BNP og BNI pr. indbygger, 1995-2012

Anm.: I årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Der er betydelig usikkerhed forbundet med købekraftskorrektion af BNI.
Kilde: OECD.

I perioden 1995-2013 har nettoindtægter fra udlandet bidraget med ca. 0,3 pct.-point af velstandsfremgangen, se figur 1.7.

Figur 1.7 Kilder til velstand, gns. årlig vækstrate 1995-2013

Anm.: Til beregningen af BNI pr. indbygger er formueindkomst mv. fra udlandet deflateret med BNP-deflatoren. Bytteforholdskorrigeret BNI er beregnet som bytteforholdskorrigeret BNP tillagt formueindkomst mv. fra udlandet deflateret med BNP-deflatoren. BNP er korrigeret for bytteforholdet ved at deflatere eksporten med importpriserne frem for eksportpriserne.
Kilde: OECD og egne beregninger.

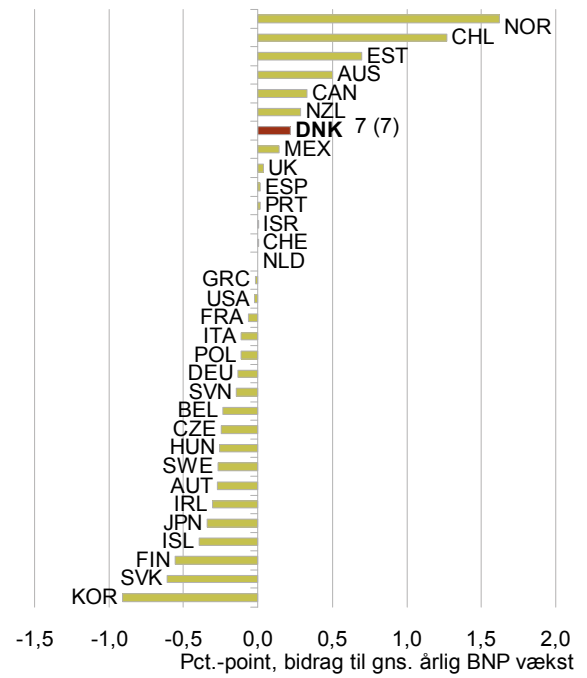
En anden kilde til velstand er bytteforholdet. Bytteforholdet angiver forholdet mellem eksport- og importpriser. Et stigende bytteforhold betyder, at den samme mængde eksport kan købe en større mængde import. Det øger velstanden.

En bytteforholdsforbedring kan illustreres med prisudviklingen på IT-produkter. IT-indholdet i den danske import er højere end i eksporten. Da priserne på IT historisk har været faldende, har Danmark haft mulig-

hed for at købe en større mængde import for en uændret mængde eksport. I perioden 1995-2013 har bytteforholdsforbedringer bidraget med ca. 0,3 pct.-point af velstandsfremgangen, se figur 1.7.

Mens Danmark har nydt godt af faldene priser på IT, har lande som eksempelvis Sverige og Finland, som har en større eksport af IT, haft et negativt bidrag til velstanden fra faldene internationale priser på fx IT produkter, se figur 1.8.

Figur 1.8 Bytteforholdseffekt, 1995-2012

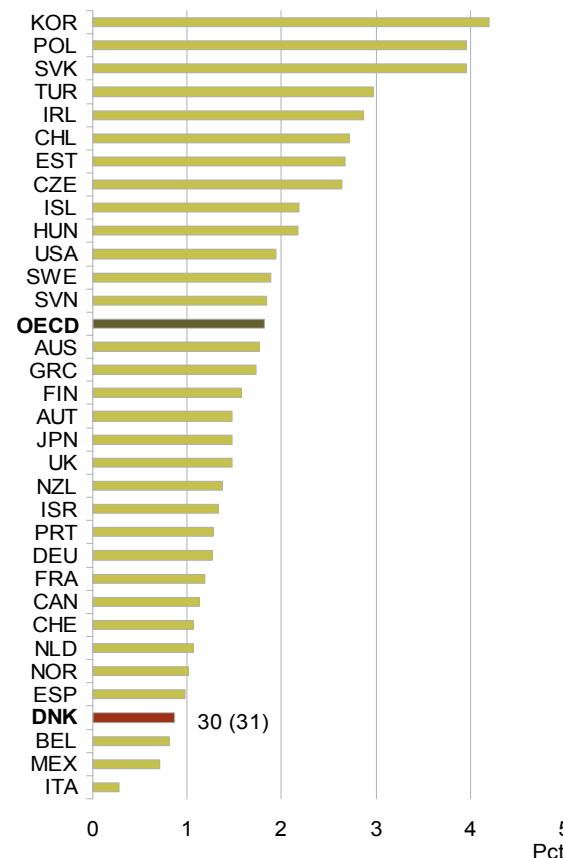
Anm.: Se anmærkning fra figur 1.7.
Kilde: OECD.

Produktivitet

Produktivitet er et udtryk for, hvor meget der kan produceres i forhold til ressourceindsatsen. Hvis der kan skabes større værdi for mindre eller samme ressourceindsats, øges produktiviteten. Samtidig er produktivitet den primære drivkraft bag stigende velstand på længere sigt.

Den danske produktivitetsvækst – målt ved timeproduktiviteten – har været relativt lav set over en årrække. Danmark er blandt de fem lande med lavest produktivitetsvækst i OECD. Fra 1995 til 2013 var den danske produktivitetsvækst 0,9 pct. årligt, mens den gennemsnitlige vækst i OECD var 1,8 pct. årligt, se figur 2.1.

Figur 2.1 Gennemsnitlig årlig realvækst i produktiviteten, 1995-2013

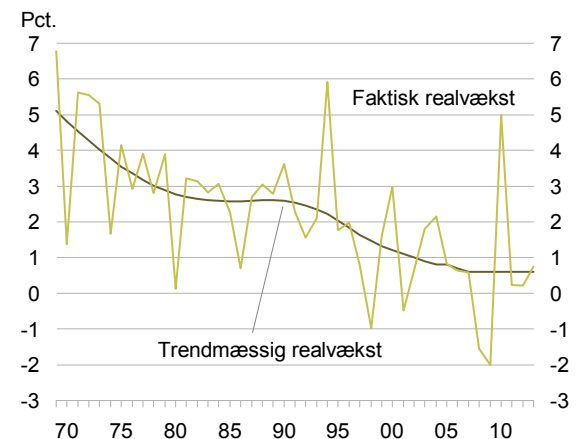

Anm.: Produktiviteten er målt som BNP i faste priser pr. arbejdstime. For Chile er dataperioden 1996-2013, for Estland og Slovenien er perioden 2000-2013. Parentesen angiver Danmarks internationale placering i sidste års publikation.
Kilde: OECD.

Væksten i produktiviteten er aftaget siden 1970. Den trendmæssige vækst i produktiviteten har de seneste 10 år ligget omkring 0,7 pct. årligt. Til sammenligning lå den trendmæssige vækst gennemsnitligt på 2,6 pct. årligt igennem 1980'erne, se figur 2.2.

Det er især konjunkturerne, der påvirker udsvingene i den faktiske produktivitetsvækst. Grunden er, at virksomhederne ofte tilpasser antallet af ansatte senere end produktionen. De seneste års udsving skal derfor ses i lyset af den globale økonomiske krise.

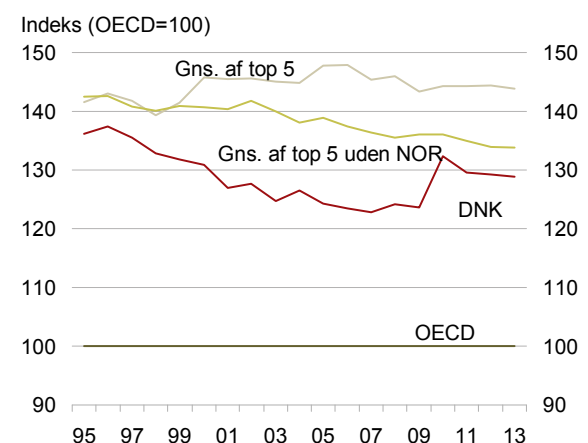
Figur 2.2 Trendmæssig og faktisk realvækst i produktiviteten i Danmark, 1969-2013

Anm.: Produktiviteten er målt som bruttoværditilvækst pr. arbejdstime. Bruttoværditilvæksten er i 2005-priser, kædede værdier.
Kilde: Danmarks Statistik, Økonomisk Redegørelse, august 2014 og egne beregninger.

Produktivitetens væksten har siden 1995 udviklet sig svagere i de fleste vesteuropæiske lande sammenlignet med USA. På trods af en konjunkturbetinget stigning i produktivetsniveauet fra 2009 til 2011 har den lave vækst over en årrække betydet, at niveauforskellen mellem Danmark og gennemsnittet for OECD er blevet mindre siden 1995, se figur 2.3.

Figur 2.3 Produktivetsniveau, 1995-2013

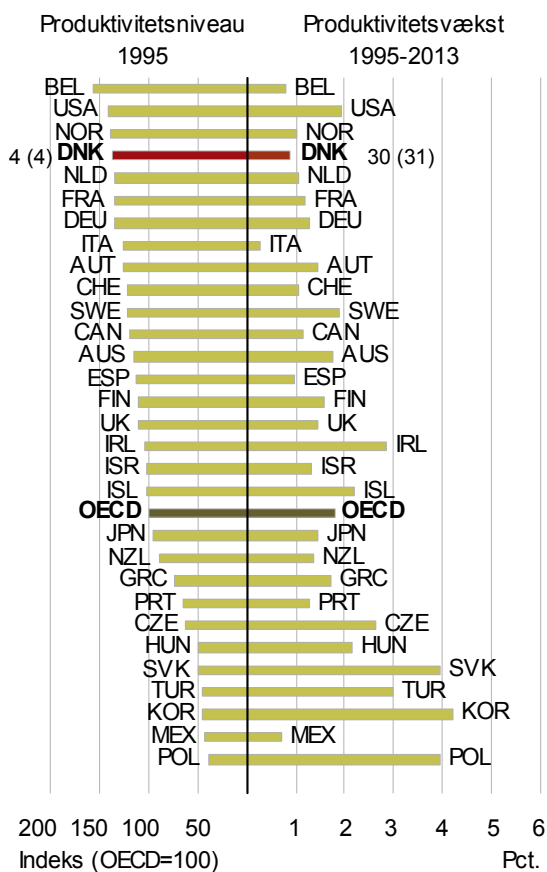

Anm.: Produktiviteten er målt som BNP pr. arbejdstime. BNP er i årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). OECD-gennemsnittet er beregnet for de lande, hvor der er data for hele perioden.
Kilde: OECD.

Den lave produktivitetsvækst i Danmark skal dog ses i lyset af, at der generelt er en tendens til en negativ sammenhæng mellem produktivetsniveau og produktivitetsvækst. Det betyder, at lande med et højt produktivetsniveau ofte oplever en lav produktivitetsvækst. Dette skyldes blandt andet, at højproduktive lande ofte besidder en mere avanceret teknologi eller viden, som mindre produktive lande kan anvende i produktionen.

Den negative sammenhæng mellem velstand og produktivitetsvækst kan derimod ikke forklare, hvorfor den danske produktivitetsvækst er lavere end i fx USA og Sverige, se figur 2.4.

Figur 2.4 Produktivetsniveau, 1995 og produktivitetsvækst, 1995-2013

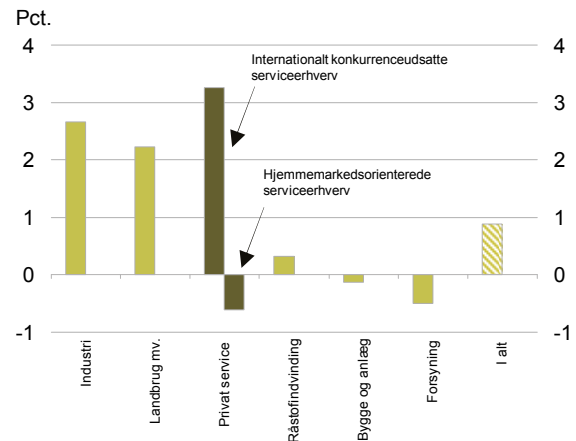

Anm.: Produktivetsniveauet er målt som BNP pr. arbejdstime, hvor BNP er i US\$ i årets priser, købekraftskorrigeret (løbende vægte). Den gennemsnitlige årlige realvækst i produktivitet er målt på baggrund af BNP i faste priser. I figuren er kun medtaget de lande, hvor der er data for hele perioden. Alle lande, undtagen Luxembourg, er dog medtalt i placeringsangivelsen.
Kilde: OECD.

Udviklingen i den samlede produktivitetsvækst afhænger af udviklingen i de enkelte brancher. Produktivitetsvæksten har især været lav i de hjemmemarkedsorienterede serviceerhverv, mens industrien og

de internationalt konkurrenceudsatte serviceerhverv har haft højere produktivitetsvækst, se figur 2.5.

Figur 2.5 Årlig real produktivitetsvækst i privat sektor i Danmark, 1995-2013

Anm.: Produktivitet er målt som bruttoværditilvækst pr. arbejdstime. For private serviceerhverv er væksten beregnet for perioden 1995-2011. Opdelingen følger Produktivitetskommissionens opdeling på hjemmemarkedsorienterede og internationalt konkurrenceudsatte serviceerhverv, dvs. brancher, der enten har en eksportandel på mindst 25 pct. målt på værditilvæksten, eller hvor mindst 25 pct. af virksomhederne er udenlandsk ejede. Se Factbook for yderligere oplysninger.
Kilde: Finansministeriet.

Ud over udviklingen i de enkelte brancher kan branchesammensætningen også have betydning for produktivetsudviklingen. Hvis en stigende andel af den danske produktion finder sted i brancher, der har en lav produktivitetsvækst, vil det kunne bidrage til at forklare den relativt svage udvikling i produktivitet. Produktivitetskommissionens analyser viser dog, at branchesammensætningen ikke er årsag til den svage udvikling.

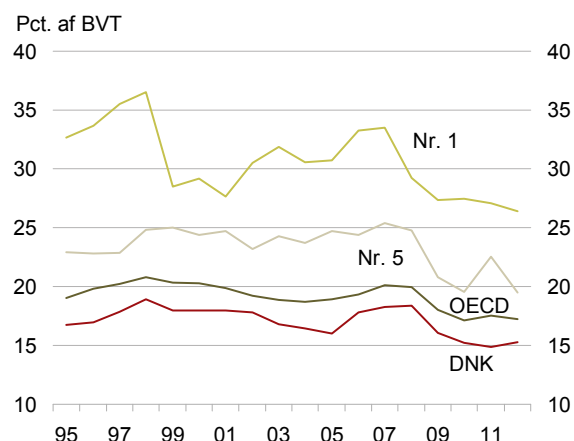
Produktivitet kan grundlæggende set øges via tre kanaler: Gennem stigende kompetencer og uddannelsesniveau, gennem mere effektiv udnyttelse af ressourcerne som følge af fx øget konkurrence, mere hensigtsmæssig regulering, smartere arbejdsgange mv. samt gennem investeringer i kapitalapparatet.

For eksempel betyder velfungerende konkurrence på produktmarkederne, at investeringerne og beskæftigelsen ledes derhen, hvor de anvendes mest effektivt. Virksomheder, der effektivt konkurrerer med andre, bliver konstant nødt til at være innovative og anvende den mest effektive produktionsteknologi, hvilket bidrager til en positiv udvikling i produktivitet. Samtidig kan god ledelse, innovation og ny teknologi understøtte en mere effektiv anvendelse af ressourcerne.

Investeringer i nyt produktionsudstyr er nødvendigt for at opretholde et givent produktivetsniveau på langt sigt. Siden midten af 1990'erne indtil starten af krisen har bruttoinvesteringerne som andel af bruttoværditilvæksten ligget nogenlunde stabilt, men faldt i forbindelse med krisen. Niveaulet for Danmark er en smule lavere end OECD-gennemsnittet, se figur 2.6.

Den økonomiske krise har betydet, at investeringsomfanget er faldet i de fleste OECD-lande. Det danske investeringsniveau ligger dog fortsat på niveau med investeringerne i de mest produktive OECD-lande, se Factbook.

Figur 2.6 Investeringer, 1995-2012

Anm.: Faste bruttoinvesteringer ekskl. boligbyggeri og i pct. af bruttoværditilvæksten (BVT). OECD-gennemsnittet er beregnet for de lande, hvor der er data for hele perioden. Nr. 1 og nr. 5 angiver hhv. det land med det højeste niveau af investeringer og det femte højeste niveau i et givent år, og er dermed ikke det samme land i alle år. I 2012 var nr. 1 Korea og nr. 5 Slovakiet.
Kilde: OECD.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Regeringen har indgået Aftaler om Vækstpakke 2014, der indebærer en lang række initiativer, som reducerer omkostningerne for erhvervslivet, øger produktiviteten og bidrager til velstanden i Danmark. Som en del af vækstpakken lancerede regeringen også en strategi for Danmark som Produktionsland.
- **Aftaler om Vækstplan DK.** Regeringen har i 2013 indgået Aftaler om Vækstplan DK, der bidrager til at forbedre produktiviteten og styrke virksomhedernes konkurrenceevne. Det indebærer blandt andet øgede offentlige investeringer samt selskabsskatte- og afgiftslettelser.
- **Vækstteams inden for erhvervsområder, hvor Danmark har international konkurrencekraft.** Regeringen har som led i arbejdet med erhvervs- og vækstpolitikken nedsat otte vækstteams inden for erhvervsområder, hvor Danmark har international konkurrencekraft. Alle vækstteams har nu afleveret deres anbefalinger, og regeringen har på den baggrund udarbejdet syv vækstplaner, og den sidste vedrørende IKT og Digitalvækst forventes offentliggjort inden udgangen af 2014.

Større planlagte initiativer:

- **Vækstplan DK.** Regeringen har et mål om at øge det strukturelle BNP med 40 mia. kr. frem mod 2020 gennem reformer, der forbedrer vilkårene for private virksomheder, og reformer der øger uddannelsesniveaulet og beskæftigelsen. Med Aftaler om Vækstpakke 2014, Aftaler om Vækstplan DK, reformer af SU og kontanthjælp, skattereform samt reform af førtidspension og fleksjob har regeringen nået en del af målet. Regeringen arbejder fortsat for at løfte BNP med godt 9 mia. kr., hvoraf de 8½ mia. kr. skal komme fra styrkede rammevilkår fra erhvervslivet.

Arbejdsudbud

Et højt og effektivt arbejdsudbud er vigtig for at skabe vækst og velstand i Danmark. Det samlede præsterede arbejdsudbud afhænger af, hvor mange personer der er til rådighed på arbejdsmarkedet, og hvor mange timer de arbejder.

Det samlede arbejdsudbud i Danmark – målt ved antal arbejdstimer pr. indbygger i den erhvervsaktive alder – ligger under gennemsnittet i OECD. Danmark har en høj erhvervsfrekvens, men den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftiget er lav i sammenligning med de andre OECD-lande, se figur 3.1.

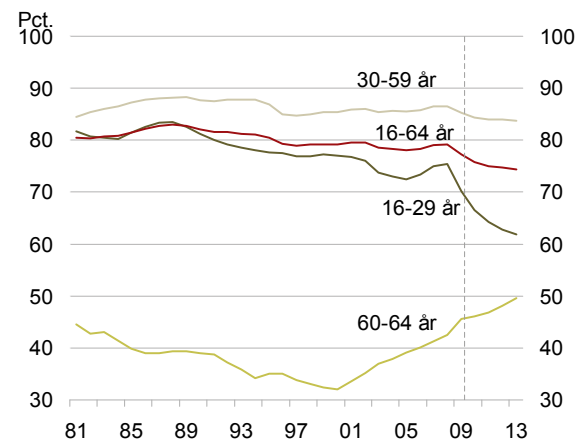
Erhvervsdeltagelse

Frem til krisens start i 2008 har den samlede erhvervsfrekvens ligget forholdsvis konstant med omkring 80 pct. af de 16-64-årige i arbejdsstyrken. Men siden krisens start har erhvervsfrekvensen været faldende. Det ses især hos de 16-29-årige. En stigende andel af de unge tager en uddannelse og forlader derved arbejdsstyrken. Der er et øget uddannelsesoptag blandt andet som følge af forringede jobmuligheder i kølvandet på konjunkturtilbageslaget i 2008-2009, se figur 3.2.

Omvendt har antallet af erhvervsaktive i aldersgruppen 60-64 år været stigende siden 1999. I 2013 er ca. 50 pct. af de 60-64-årige erhvervsaktive.

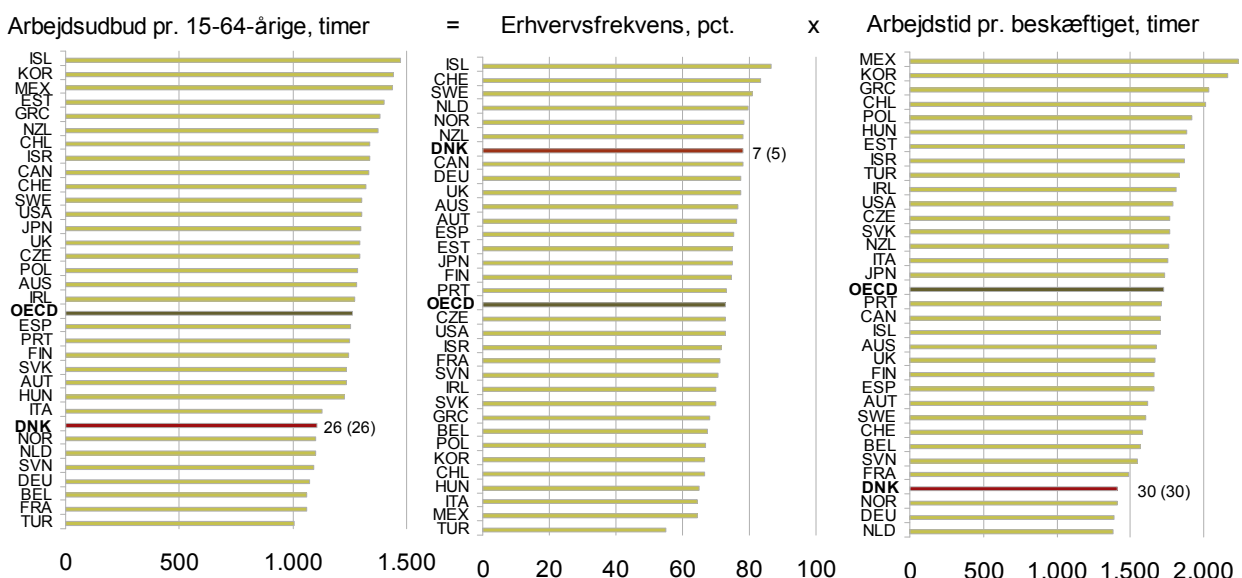
Det skal blandt andet ses i lyset af en række reformer, hvis formål er at hæve tilbagetrækningsalderen og øge arbejdsudbuddet. Erhvervsfrekvensen for de 60-64-årige forventes at stige yderligere de kommende år med indfasningen af aftalen om senere tilbagetrækning fra 2011, hvor den planlagte forøgelse af efterlønsalderen og folkepensionsalderen fremrykkes.

Figur 3.2 Erhvervsfrekvens i Danmark, 1981-2013

Anm.: Erhvervsfrekvensen er opgjort på baggrund af den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS) og er ikke fuldt sammenlignelig med figur 3.1, der bygger på data fra den spørgeskemabaserede, men internationalt sammenlignelige, arbejdskraftundersøgelse (AKU). Der er databrud i 2003 og 2009. Databrudet i 2009 betyder isoleret set en lavere beskæftigelsesfrekvens for lønmodtagere og er markeret ved den lodrette stiplede linje. Databrudet har størst betydning for de 16-29-årige.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 3.1 Samlet arbejdsudbud, erhvervsfrekvens og arbejdstid pr. beskæftiget, 2013

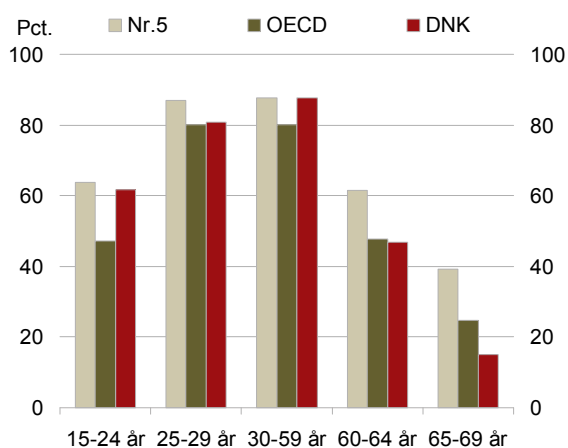
Anm.: Erhvervsfrekvensen er opgjort på baggrund af Arbejdskraftundersøgelsen (AKU). Ved beregning af arbejdsudbuddet er det antaget, at arbejdsløse vil arbejde samme gennemsnitlige timeantal som beskæftigede. Både arbejdstid og erhvervsfrekvenser påvirkes af konjunkturerne i de enkelte lande.
Kilde: OECD og egne beregninger.

Den relativt høje danske erhvervsdeltagelse skyldes især en høj erhvervsfrekvens for de 30-59-årige og for de unge under 25 år. Det kan blandt andet forklares ved, at Danmark sammenlignet med andre OECD-lande har en høj erhvervsfrekvens for kvinder i disse aldersgrupper. Selvom erhvervsfrekvensen for de 60-64-årige er steget de seneste år, ligger den imidlertid kun på niveau med gennemsnittet for OECD-landene, se figur 3.3.

Erhvervsfrekvensen for 60-64-årige forventes at stige fremadrettet som følge af tilbagetrækningsreformen.

Figur 3.3 Erhvervsfrekvens fordelt på aldersgrupper, 2013

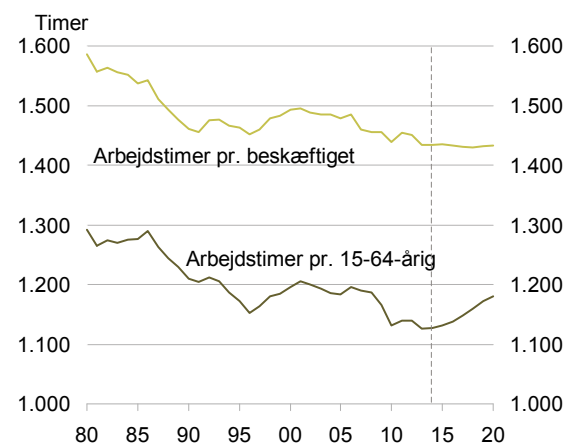
Anm.: Erhvervsfrekvenserne er opgjort på baggrund af arbejdskraftundersøgelsen (AKU). Nr. 5 angiver det land med den 5. højeste erhvervsfrekvens i den enkelte aldersgruppe.
Kilde: OECD og egne beregninger.

Arbejdstimer

Antallet af arbejdstimer på det danske arbejdsmarked har været faldende siden midten af 1980'erne. Særligt fra 1985 til 1995 ses et fald i antallet af arbejdstimer både for de beskæftigede og for alle 15-64-årige. Det skyldes blandt andet en nedsættelse af den ugentlige arbejdstid i slutningen af 1980'erne.

Samtidigt kan antallet af arbejdstimer være afhængigt af konjunkturerne. Det afspejles i et stigende antal arbejdstimer i slutningen af 1990'erne og starten af 2000'erne under højkonjunktur, som blev efterfulgt af et faldende antal arbejdstimer i forbindelse med den efterfølgende lavkonjunktur, navnlig i perioden 2009-2010. Som følge af reformer, der har til hensigt at hæve arbejdsudbuddet, og en genopretning af konjunkturerne forventes det årlige antal arbejdstimer for de 16-64 årige at stige frem mod 2020. Stigning forventes hovedsagligt at skyldes en stigning i antallet af beskæftigede, mens antallet af arbejdstimer pr. beskæftiget forventes at være stort set uændret, se figur 3.4.

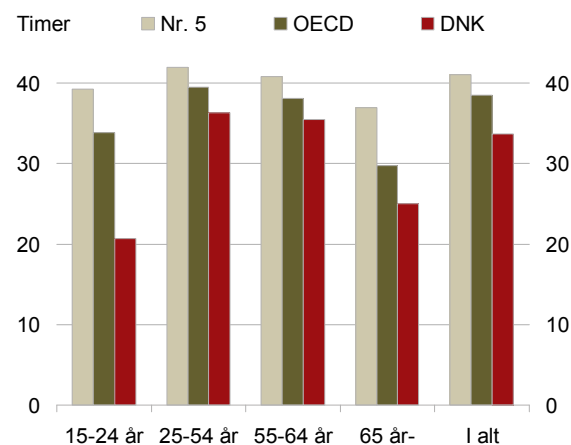
Figur 3.4 Årlige arbejdstimer, 1980-2020

Anm.: Arbejdstimer er opgjort på baggrund af data fra ADAM og arbejdstidsregnskabet (ATR) fra Danmarks Statistik. Perioden 2014-2020 bygger på forudsætningerne i udviklingen i ledighed, beskæftigelse og arbejdstid i 2014 og 2015 fra Økonomisk Redegørelse, august 2014 og for årene 2016-2020 fra 2020-forløb, august 2014.
Kilde: Danmarks Statistik, Økonomi- og Indenrigsministeriet, Finansministeriet og egne beregninger.

Det gennemsnitlige antal arbejdstimer pr. beskæftiget er faldet i Danmark ligesom i andre OECD-lande. Men faldet i antal arbejdstimer pr. beskæftiget har frem til 1995 været større i Danmark, se Factbook. Danmark har i 2011 en væsentlig lavere gennemsnitlig arbejdstid pr. uge sammenlignet med OECD-landene. Det gælder for alle aldersgrupper, se figur 3.5. Den lave gennemsnitlige arbejdstid skal dog ses i lyset af en høj erhvervsdeltagelse.

Figur 3.5 Ugentlige arbejdstimer pr. beskæftiget, 2011

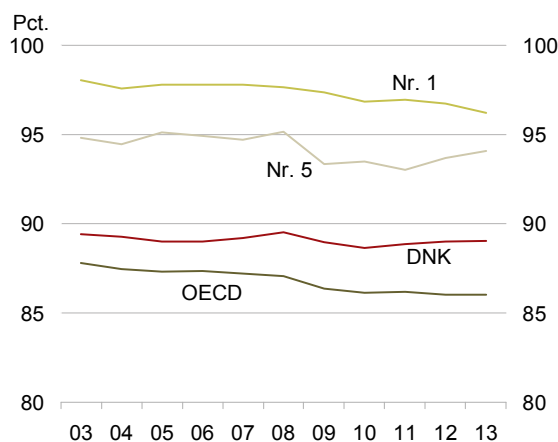
Anm.: Tabellen viser den normale gennemsnitlige arbejdstid pr. uge i hovedbeskæftigelsen på baggrund af arbejdskraftundersøgelsen (AKU). Den forholdsvis lave arbejdstid for de 15-24-årige er et udtryk for, at studerende også indgår i opgørelsen.
Kilde: OECD og egne beregninger.

Aftalt arbejdstid

Det forholdsvis lave antal arbejdstimer i Danmark sammenlignet med andre OECD-lande kan blandt andet forklares ved de overenskomstmæssige aftaler for arbejdstid og ferie, der dækker en stor del af det samlede danske arbejdsmarked. Danmark har den næstlaveste overenskomstaftalte arbejdstid pr. uge og har med 30 overenskomstaftalte feriedage årligt flest feriedage blandt OECD-landene. Til gengæld har Danmark et relativt lavt antal nationale helligdage, se figur 3.6.

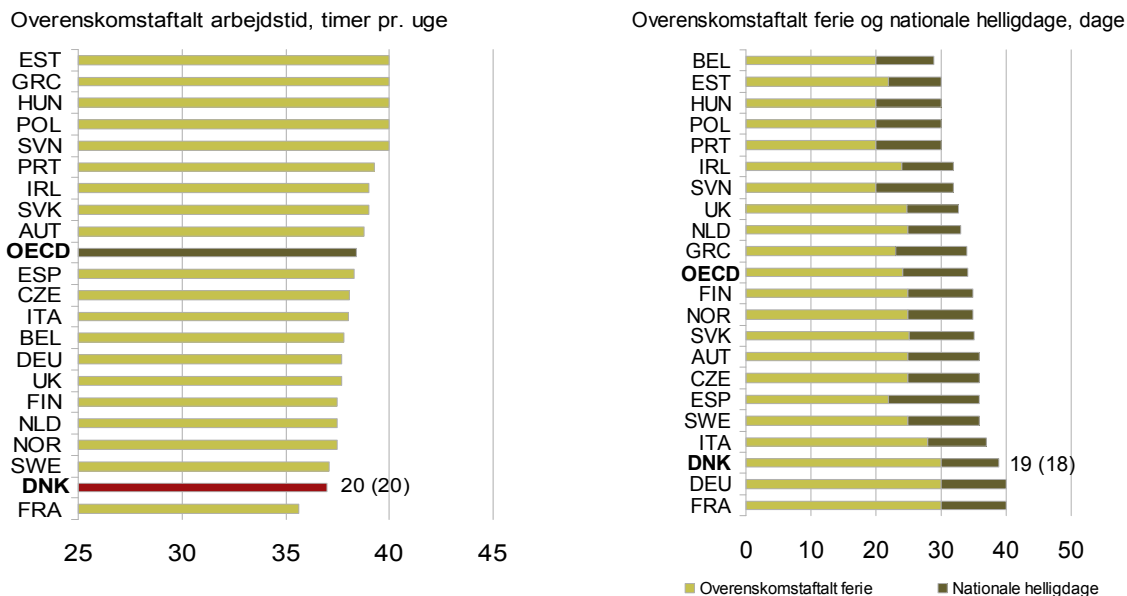
En høj andel af fuldtidsbeskæftigede trækker den samlede arbejdstid op. Sammenlignet med gennemsnittet for OECD-landene har Danmark en lidt højere andel af beskæftigede i alderen 25-64 år på fuld tid. I 2012 er andelen af beskæftigede 25-64-årige på fuld tid ca. 3 pct.-point højere end gennemsnittet for OECD. Andelen af beskæftigede på fuld tid er dog væsentlig lavere end de lande med den højeste andel. Trods krisen har andelen af beskæftigede 25-64-årige på fuld tid været forholdsvis konstant siden starten af dette årtusind, se figur 3.7.

Figur 3.7 Beskæftigede 25-64-årige på fuld tid, 2003-2013

Anm.: Opgørelsen er baseret på arbejdskraftundersøgelsen (AKU). OECD definerer fuldtidsbeskæftigelse som mindst 30 ugentlige arbejdstimer i hovedbeskæftigelse.
Kilde: OECD og egne beregninger.

Figur 3.6 Overenskomstaftalt arbejdstid og ferie samt nationale helligdage, 2013

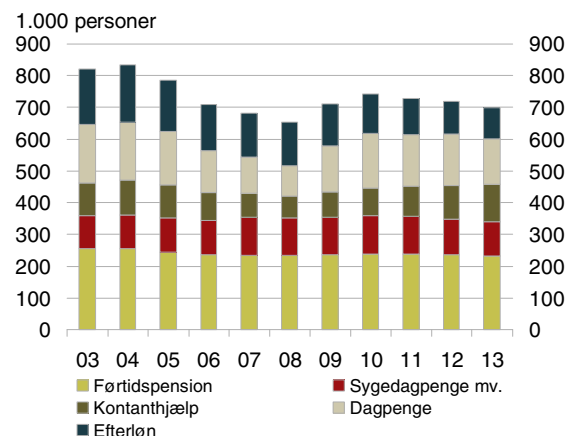
Anm.: For nogle lande er antallet af feriedage det lovfastsatte minimum, og der kan derfor være dele af arbejdsmarkedet, hvor antallet af feriedage er højere end det viste. Nationale helligdage er ekskl. helligdage, der falder på en søndag.
Kilde: European Industrial Relations Observatory (EIRO), 2014.

Øget arbejdsudbud

Regeringen har med en række tiltag de seneste år øget tilskyndelsen til at arbejde for herigennem at skabe et større arbejdsudbud.

En måde at øge arbejdsudbuddet på er at udvide gruppen af personer, der står til rådighed for arbejdsmarkedet. Det kan blandt andet gøres ved at nedbringe antallet af personer på offentlig forsørgelse, der står uden for arbejdstyrken fx som følge af nedsat arbejdsevne. Der er i 2013 ca. 350.000 personer på offentlig forsørgelse med nedsat arbejdsevne, der er midlertidigt eller permanent uden for arbejdstyrken (sygedagpenge mv. og førtidspension). Dette antal har været relativt stabilt gennem de seneste 10 år, se figur 3.8.

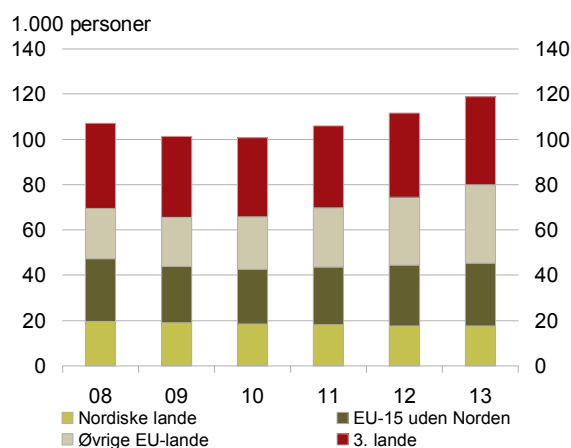
Figur 3.8 Personer på indkomstoverførsler, 2003-2013

Anm.: Data er ekskl. barselsdagpengemodtagere, SU-modtagere og folkepensionister. Sygedagpenge mv. omfatter sygedagpengemodtagere og modtagere af ressourceforløbsydelse, revalideringsydelse, ledighedsydelse og fleksydelse. Dagpengemodtagere omfatter også aktiverede kontanthjælpsmodtagere. Datagrundlaget er ADAM's befolkningsregnskab. Se Factbook for yderligere forklaring.
Kilde: Finansministeriet.

En stigende tilgang af udenlandsk arbejdskraft øger også arbejdsudbuddet. Antallet af udenlandske statsborgere, der arbejder i Danmark er steget siden 2010 og i 2013 er der ca. 123.000 udenlandske statsborgere, der arbejder og har lønindkomst i Danmark. Der ses især en stigende tilgang af udenlandsk arbejdskraft fra andre EU-lande, de nordiske lande undtaget, hvor antallet af beskæftigede personer er steget med ca. 15.000 personer siden 2010, se figur 3.9.

Figur 3.9 Udenlandske statsborgere, der arbejder i Danmark, 2008-2013

Anm.: Opgjort som fuldtidspersoner. Opgørelsen omfatter udenlandske statsborgere med lønindkomst i Danmark.
Kilde: Jobindsats.dk.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftale om senere tilbagetrækning.** Aftalens tre hovedelementer omfatter fremrykning af Velfærdsaftalens forøgelse af efterløns- og pensionsalder med fem år, en gradvis indfasning af en 3-årig efterlønsordning samt lancering af en seniorførtidspension for nedslidte personer. Fra den 1. januar 2014 hæves efterlønsalderen med ½ år om året frem til 2017, hvorefter efterlønsalderen vil være 62 år.
- **Skattereform.** Aftalen fra 2012 sænker skatten på arbejde og øger dermed tilskyndelsen til at arbejde. Aftalen indebærer blandt andet, at beskæftigelsesfradraget og indkomstgrænsen for topskat forhøjes fra den 1. januar 2013. Der indføres et ekstra beskæftigelsesfradrag for enlige forsørgere.
- **Reform af kontanthjælpssystemet.** Regeringen indgik i april 2013 en aftale om en kontanthjælpsreform, som skal få unge under 30 år, der ikke har en kompetencegivende uddannelse, til at tage en uddannelse. Samtidig sætter aftalen ind for en helhedsorienteret indsats for personer med komplekse problemer og andre med særlige problemer. Den gensidige forsørgerpligt udvides til også at gælde samlevende par, der er fyldt 25 år.
- **Reform af SU-systemet.** Regeringen indgik i april 2013 en aftale om en SU-reform, der målretter SU'en og bringer de unge hurtigere og bedre gennem uddannelsessystemet.
- **Reform af førtidspension og fleksjob.** Med aftalen om reform af førtidspension og fleksjob begrænses adgangen til førtidspension, og der indføres ressourceforløb med fokus på at udvikle den enkeltes arbejdsevne. Fleksjobordningen målrettes, og tilskuddet omlægges, så flere får tilknytning til arbejdsmarkedet.
- **Tryghed for ledige i en krisetid.** Regeringen indgik i maj 2013 en aftale, der forlænger varigheden af uddannelsesyndelse, og en ny midlertidig arbejdsmarkedsydelse for ledige, som opbruger dagpengereetten. Forlængelsen af varigheden af uddannelsesordningen trådte i kraft den 1. juli 2013, og den nye midlertidig arbejdsmarkedsydelse trådte i kraft den 30. december 2013.
- **Reform af sygedagpengesystemet.** En reform af sygedagpengesystemet giver sygemeldte personer en bedre økonomisk sikkerhed og en tidligere indsats. Fra 1. juli 2014 er indført en ny sygedagpengemodel, der sikrer sygemeldte offentlig forsørgelse under hele deres sygdomsforløb. Samtidigt skal indsatsen og opfølgningen ske tidligere i forløbet og indsatsen skal i højere grad afspejle den sygemeldtes behov for støtte til at vende tilbage på arbejdsmarkedet.
- **Reform af international rekruttering.** Regeringen indgik i juni 2014 en aftale, der giver virksomheder i Danmark lettere adgang til højt kvalificeret arbejdskraft fra lande uden for EU. Virksomhederne får blandt andet mulighed for at benytte en fast track-ordning, hvor de hurtigt og let kan ansætte internationale nøglemedarbejdere og forskere. Samtidig bliver greencard-ordningen målrettet, så det i højere grad sikres, at ansøgere har de kvalifikationer, der efterspørges på arbejdsmarkedet. Forskerskatteordningen forbedres, så det bliver lettere for virksomhederne at tiltrække nøglemedarbejdere.
- **Reform af beskæftigelsesindsatsen.** Regeringen indgik i juni 2014 forlig om at reformere beskæftigelsesindsatsen for forsikrede ledige. Indsatsen skal i højere grad tage afsæt i den enkelte ledige for at sikre en bedre vej til job og en varig plads på arbejdsmarkedet. Det betyder, at jobcentre og a-kasser forpligtes til at arbejde tættere sammen om at sikre, at den enkelte arbejdsløse får den bedste hjælp til at komme tilbage i job, hyppigere kontakt i starten af ledighedsperioden, en afskaffelse af gentagen aktivering, mere fokus på virksomhedsrettet aktivering og tilbud om uddannelse til ufaglærte og faglærte ledige.

Planlagte initiativer:

- **Udredning af den aktive beskæftigelsesindsats.** Regeringen har igangsat en udredning af hele indsatsen for ledige. Udredningen af den aktive beskæftigelsesindsats for arbejdsmarkedsparate ledige er offentliggjort. Anden fase omfatter beskæftigelsesindsatsen for de ikke-arbejdsmarkedsparate, herunder kontanthjælpsmodtagere samt personer på sygedagpenge, ledighedsydelse og revalidering.
  - **Nyt dagpengesystem.** Regeringen har nedsat en Dagpengekommision. Kommissionen skal blandt andet undersøge, hvordan dagpengesystemet fortsat kan være en attraktiv forsikringsordning mod arbejdsløshed, tidssvarende i forhold til det moderne arbejdsmarked, forenklet og afbureaukratiseret og robust nok i forhold til et mere integreret europæisk arbejdsmarked. Senest ved årsskiftet 2015/16 skal kommissionen fremlægge konkrete modeller til et nyt og mere tidssvarende dagpengesystem.
-

Folkeskolen

Viden er en forudsætning for fortsat udvikling og vækst i samfundet. Uddannelse øger den enkeltes deltagelse på arbejdsmarkedet, produktivitet og livsindkomst. For samfundet bidrager uddannelse til en mere effektiv arbejdsstyrke og øget produktivitet. Det er derfor væsentligt, at der er fokus på undervisning og uddannelse igennem hele livet.

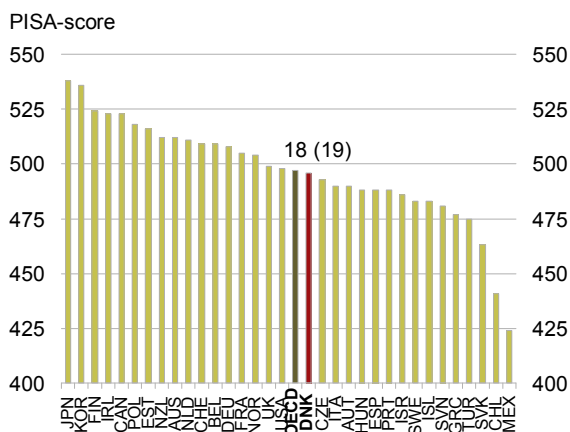
Folkeskolen¹ udgør fundamentet. Den skal give eleverne gode faglige kompetencer og sikre deres trivsel. Den skal derved skabe forudsætningen og motivationen for videre uddannelse. Folkeskolen skal give alle elever mulighed for at blive så dygtige som muligt.

Danmark deltager i en række internationale undersøgelser, som gør det muligt at vurdere danske elevers kompetenceniveau på forskellige klassetrin, over tid og i forhold til de andre lande.

Kompetencer mod slutningen af folkeskolen

Danmark ligger i PISA-undersøgelsen 2012² på OECD-gennemsnittet i læsning, se figur 4.1. Derved ligger danske elever under Finland og Norge, men over Sverige og Island når det drejer sig om læsning. I forhold til de tidligere års PISA-undersøgelser er dette resultat stort set uændret, se Factbook.

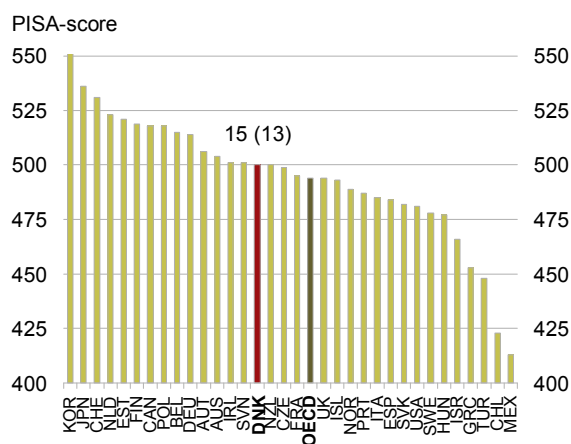
Figur 4.1 PISA-score i læsning, 2012

Anm.: Tallet i parentes angiver Danmarks placering i 2009. PISA-undersøgelsen gennemføres næste gang i 2015.
Kilde: OECD, PISA.

I både naturfag og problemløsning ligger de danske elever også på OECD-gennemsnittet, se Factbook. Danske elevers matematikundskaber er derimod en smule højere end OECD-gennemsnittet, se figur 4.2. Eleverne i Danmark klarer sig således bedre i matematik end Island, Norge og Sverige, men ligger under Finland. Danmarks placering i 2012 er en smule lavere end i tidligere undersøgelser af elevernes matematikkompetencer, se Factbook. Det skyldes både, at gruppen af højt præsterende elever er blevet mindre, og at gruppen af svagt præsterende elever er blevet større.

Figur 4.2 PISA-score i matematik, 2012

Anm.: Tallet i parentes angiver Danmarks placering i 2009.
Kilde: OECD, PISA.

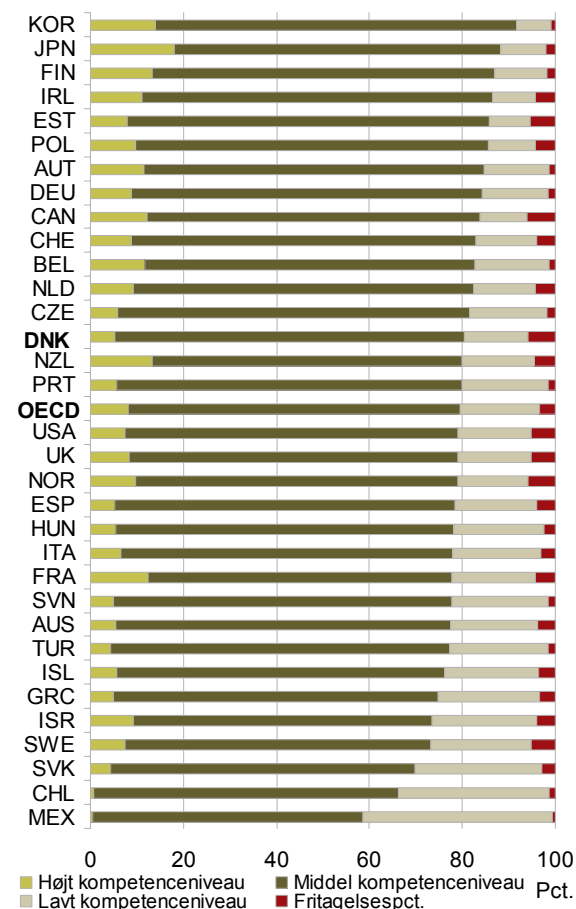
De dygtigste elever og de svageste elever

I alle PISA 2012-undersøgelserens fire emner, dvs. læsning, matematik, naturfag og problemløsning, er gruppen af henholdsvis stærke og svage elever mindre i Danmark end gennemsnittet for OECD, se figur 4.3 og Factbook. Danmark har derfor en relativt større andel af børn, som har kompetencer omkring middel.

¹ Med mindre andet er nævnt, anvendes folkeskolen synonymt med grundskolen, dvs. folkeskoler, kommunale ungdomsskoler, frie grundskoler, efterskoler, specialskoler og dagbehandlingstilbud.

² Se boks 4.1 for en forklaring af PISA-undersøgelsen.

Figur 4.3 Elever med højt, middel og lavt kompetenceniveau i læsning, 2012

Anm.: Se Factbook for en forklaring af kompetenceniveauerne.
Kilde: OECD, PISA.

I Danmark fritages i 2012 6,2 pct. af eleverne fra at deltage i PISA-testen af psykiske, fysiske eller sociale årsager. Andelen er højere i Danmark end i de fleste andre lande. Canada fritager dog en større andel med 6,4 pct. fritagne, mens Norge fritager tredjeflest, idet 6,1 pct. af eleverne her fritages for testen. Hvis eleverne ikke fritages, kan andelen af elever med lavt kompetenceniveau blive højere end den er i figuren.

Størrelsen af gruppen af elever med utilstrækkelige læsefærdigheder svarer til, at hver syvende elev ved afslutningen af folkeskolen er uden tilstrækkelig læsekompetence. Det afspejles også af andelen af elever, der går til prøve. Godt 17 pct. af eleverne i 9. klasse går ikke til prøve eller opnår ikke minimum 2 ved folkeskolens afgangsprøver i både dansk og matematik i 2013. Andelen har ligget nogenlunde stabilt siden 2007, se Factbook.

I forhold til at løfte andelen af unge, der gennemfører en ungdomsuddannelse, er det en væsentlig udfor-

dring, at så stor en andel af de unge har dårlige forudsætninger ved afslutningen af folkeskolen.

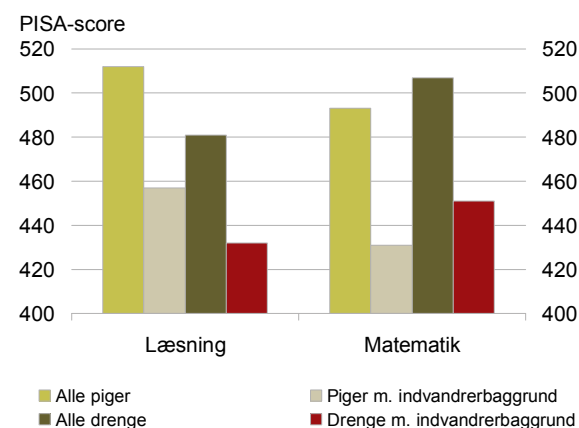
Forskelle ml. drenge og piger og etnisk baggrund

Ved afslutningen af folkeskolen er drengene bedre til matematik og naturfag end pigerne, mens pigerne er bedre til at læse end drengene, se figur 4.4 og Factbook. At en højere andel af pigerne end drengene efterfølgende går i gymnasiet og tager lange videregående uddannelser, skyldes derfor ikke umiddelbart dårligere færdigheder ved afslutningen af folkeskolen.

For unge med udenlandsk herkomst er tilegnelsen af færdigheder i skolesystemet en vigtig vej til integration i Danmark. Elever med indvandrerbaggrund scorer generelt lavere end elever med dansk herkomst i både læsning, matematik og naturfag³. Dette billede genfindes også i fordelingen af eleverne på højt, middel og lavt kompetenceniveau. Andelen af elever med udenlandsk baggrund, som har et lavt kompetenceniveau, er væsentlig højere end blandt elever med dansk baggrund, se Factbook.

Eleverne med udenlandsk baggrund fordeler sig kønsmæssigt på samme måde som elever med dansk baggrund. Det vil sige, at pigerne klarer sig bedre i læsning end drengene, og drengene klarer sig bedre i matematik og naturfag.

Figur 4.4 PISA-score i matematik og læsning, 2012

Anm.: PISA-undersøgelsen gennemføres næste gang i 2015.
Kilde: KORA, PISA Etnisk 2012.

Der er også store forskelle i de andre nordiske lande i kompetencerne i læsning, matematik og naturfag afhængig af elevernes baggrund.⁴

³ KORA, PISA Etnisk 2012.

⁴ KORA, PISA Etnisk 2012.

Kompetencer på mellemtrinnet

Danske elever i 4. klasse ligger i top 5, når det gælder læsning. Det er efter Hong Kong, Rusland, Finland og Singapore og på niveau med blandt andet USA, Irland og England. De danske resultater i læsning er forbedret signifikant siden 2006, hvor undersøgelsen sidst blev gennemført. Det skyldes et færre antal af svage læsere.

I matematik og natur/teknik er danske elever også blevet bedre. De ligger i 2011 over gennemsnittet i begge fag, se Factbook.

Sammenholdes undersøgelsen⁵ med PISA-undersøgelsen tyder det på, at nogle af de dygtige elever i matematik i 4. klasse ikke formår at fastholde de gode præstationer i de efterfølgende skoleår.⁶ Andelen af højt præsterende i 4. klasse er over OECD-gennemsnittet, mens andelen af højt præsterende elever i udskolingen er under OECD-gennemsnittet. Denne andel er desuden faldet siden 2003. Det har været nævnt, at det kan skyldes faldende interesse og/eller ihærdighed i de mellemliggende år.

Boks 4.1 Internationale skoleundersøgelser

I PISA-undersøgelsen testes 15-16-årige elever ved slutningen af den undervisningspligtige skolegang i læsning, matematik, naturfag og i 2012 også i problemløsning. PISA Etnisk er en særlig undersøgelse af elever med indvandrerbaggrund. PISA står for Programme for International Student Assessment.

Elever testes på mellemtrinnet, svarende til 4. klasse, i henholdsvis PIRLS, som undersøger elevernes læsefærdigheder, og i TIMSS, som tester elevernes kompetencer i matematik og naturfag. PIRLS står for Progress in International Reading Literacy Study og "TIMSS" står for Trends in International Mathematics and Science Study.

PIAAC er en undersøgelse af 16-65 åriges færdigheder og brug af færdigheder inden for læsning, regning og problemløsning med IT. Ved PIAAC-undersøgelsen i 2012 blev knap 2.000 personer, der deltog i PISA-undersøgelsen i 2000, udvalgt til også at indgå i PIAAC. Det er dermed muligt at se, hvordan færdigheder i 15-16-års alderen har betydning for færdigheder 12 år senere, dvs. i 27-års alderen. PIAAC står for The Programme for the International Assessment of Adult Competencies. Se Factbook for yderligere beskrivelse af disse undersøgelser.

⁵ Se boks 4.1.

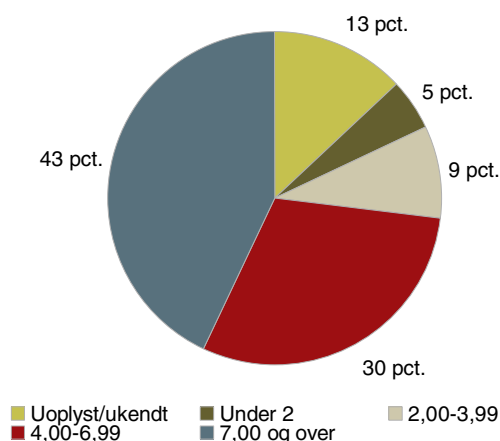
⁶ PISA 2012 - Danske unge i international sammenligning.

Afgangskarakterer i matematik og dansk

Ved folkeskolens afgangsprøve har mere end 40 pct. af eleverne opnået et karaktergennemsnit på 7 eller derover i henholdsvis dansk og matematik i de afsluttende prøver i 9. eller 10. klasse. Hvis elever med mere end 4 i de to fag medregnes, er det næsten tre fjerdedele af eleverne. Knap en tiendedel af eleverne har mellem 2 og 4 i gennemsnit i hver af prøverne i de to fag, se figur 4.5. Henved hver femte elev har mindre end 2 eller ingen afgangsprøve.

Fordelingen har været relativt konstant siden overgangen til den nye karakterskala, se Factbook.

Figur 4.5 Afgangskarakterer i dansk og matematik, 2013

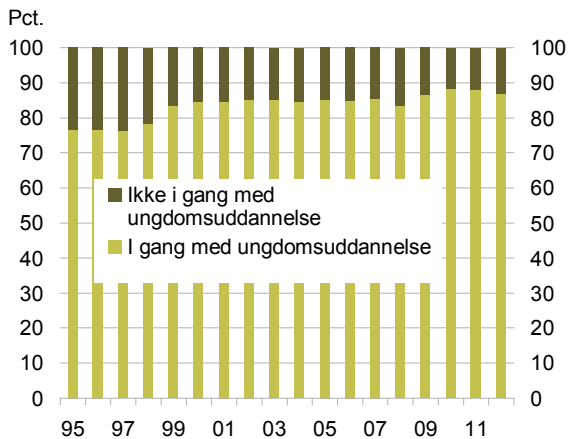
Anm.: Antallet af elever i hver kategori opgøres som simpelt gennemsnit af karakterer fra obligatoriske prøver i hhv. dansk (læsning, skriftlig fremstilling, mundtlig fremstilling og retskrivning) og i matematik (færdighedsregning og problemløsning). Hvis ikke eleven har opnået 2 eller mere i begge fag, medtages de som elever, der ikke har opnået 2 eller over. Andel beregnes af antallet af elever, som begyndte i 9. klasse året inden.
Kilde: Danmarks Statistik, Undervisningsministeriets karakterstatistik og egne beregninger.

Elevernes adfærd efter folkeskolen

En stor del af de unge har ved slutningen af folkeskolen tilmeldt sig en ungdomsuddannelse. I 2014 er det 94 pct. Der er imidlertid en del, der aldrig påbegynder eller som hurtigt falder fra. 94 pct. af eleverne, der afslutter folkeskolen i 2013, tilmelder sig videre uddannelse, men 3 måneder senere er kun 87 pct. under uddannelse. De 87 pct. fordeler sig med 67 pct., som er i gang med en gymnasial uddannelse, 18 pct. som er i gang med en erhvervsfaglig uddannelse, mens 2 pct. er i gang med en forberedende uddannelse tre måneder efter folkeskolens 9. og 10. klasse, se Factbook.

Ét år efter folkeskolens afslutning er 88 pct. af de unge i gang med en ungdomsuddannelse. Andelen har været stigende siden 1995, se figur 4.6.

Figur 4.6 Ét år efter folkeskole, 1995-2012

Anm.: "Ikke i gang med ungdomsuddannelse" dækker både elever, der tilmeldte sig en ungdomsuddannelse men aldrig påbegyndte og elever, der har afbrudt deres ungdomsuddannelse.

Kilde: UNIC-C – Styrelsen for It og Læring.

Kompetencer hos voksne

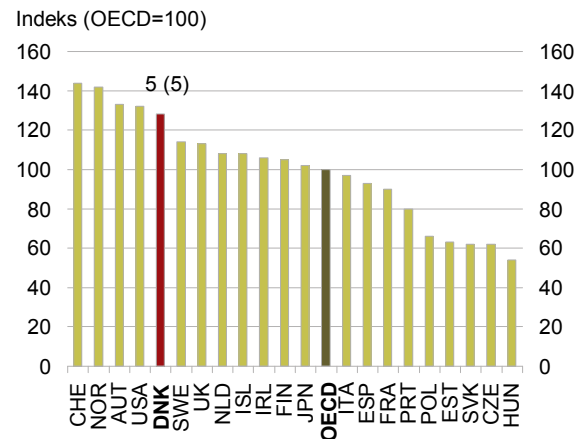
Voksnes læsefærdigheder har en tæt sammenhæng med deres læsefærdighed ved afslutningen af folkeskolen. Det understreger vigtigheden af et godt fagligt standpunkt i folkeskolen. For en gruppe af elever, der er testet både i 15-16-års alderen og derefter i 27-års alderen, er der en meget stærk positiv sammenhæng mellem deres læsefærdigheder i de to undersøgelser.⁷

Blandt de 27-årige, der havde de svageste læsefærdigheder i folkeskolen, er ca. 61 pct. stadig blandt dem med de ringeste læsefærdigheder. Ca. 27 pct. er rykket op til midtergruppen, mens 11 pct. nu tilhører den bedste tredjedel.

Udgifter til folkeskolen

Danske elevers færdigheder skal ses i lyset af, at Danmark er blandt de OECD-lande, der anvender flest ressourcer på undervisning. Danmark ligger således på en femteplads i OECD, når det opgøres, hvad folkeskolen koster pr. elev. Danmark ligger omtrent på niveau med USA og Østrig, se figur 4.7.

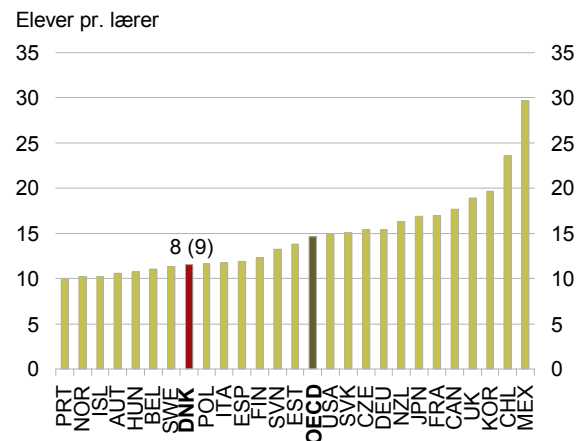
Figur 4.7 Udgifter pr. elev, 2010

Kilde: OECD, Eurostat og egne beregninger.

Udgifterne hænger blandt andet sammen med et relativt lavt antal elever pr. lærer i Danmark. I 2011 var der gennemsnitligt ca. 12 elever pr. lærer i Danmark. Derved ligger Danmark blandt de OECD-lande, der har færrest elever pr. lærer, se figur 4.8.

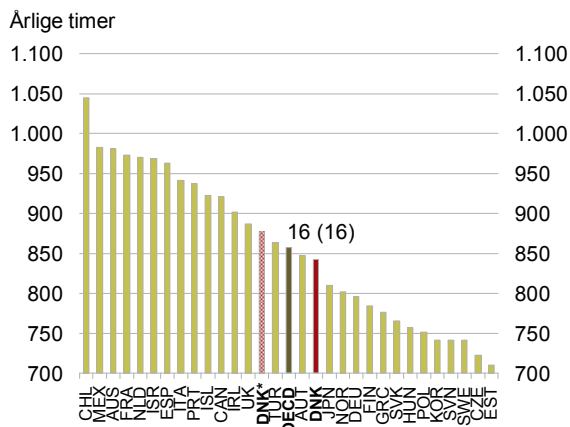
Figur 4.8 Elever pr. lærer, 2011

Kilde: OECD og egne beregninger.

Det planlagte antal årlige undervisningstimer, som danske børn skal have, er knap 850. Det er lidt lavere end OECD-gennemsnittet, se figur 4.9.

⁷ SFI, Fra 15 til 27 år, PISA 2000-eleverne i 2011/12.

Figur 4.9 Elevers gennemsnitlige planlagte årlige undervisningstimer, 2011

Anm.: DNK* angiver Danmark efter folkeskolereformen, hvor minimumstimetallet løftes med 930 timer over et helt skoleforløb (9 år). Minimumstimetallet har historisk ligget lavere end de planlagte timer, se Factbook.
Kilde: OECD og egne beregninger.

Med folkeskolereformen vil minimumstimetallet stige med ca. 930 timer over et helt skoleforløb fra 1. til og med 9. klasse. Det er særligt i dansk og matematik, at undervisningstimerne hæves. Derved rykker Danmark frem og kommer til at ligge over OECD-gennemsnittet.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

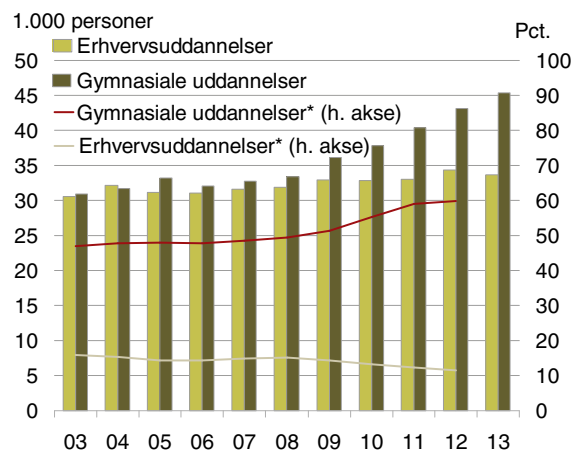
- **Reform af folkeskolen.** Hovedelementerne i aftalen om et fagligt løft af folkeskolen samt aftale om gennemførelse af størstedelen af aftalen fra skoleåret 2014/2015:
  - **Få, klare mål for folkeskolens udvikling og regelforenklinger.** Folkeskolens styrker og faglighed skal fastholdes og udvikles ved at arbejde for følgende tre overordnede mål: 1) Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan, 2) folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater og 3) tilliden til og trivsel i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.
  - **En længere og mere varieret skoledag med daglig bevægelse og lektiehjælp.** Der er fra august 2014 indført en skoleuge på 30 timer for børnehaveklasse til 3. klasse, 33 timer for 4. til 6. klasse og 35 timer for 7. til 9. klasse. I en overgangsperiode frem til næste folketingsvalg vil skoleugen dog forkortes, hvis eleverne fravælger tilbuddet om lektiehjælp.
  - **Flere fagopdelte timer i blandt andet dansk, matematik, natur/teknik, idræt, musik mv.** Timetallet i både dansk og matematik er i 4.-9. klasse forhøjet med én lektion om ugen.
  - **Tidligere fremmedsprog.** Engelsk er indført fra 1. klasse og tysk/fransk fra 5. klasse.
  - **Ny tid til understøttende undervisning.** Understøttende undervisning skal supplere og understøtte den fagopdelte undervisning og give mulighed for varierede og differentierede undervisningsformer, bevægelse, faglig fordybelse og træning i lektiecaféer og understøttende læringsaktiviteter.
  - **Kompetenceudvikling af lærere, pædagoger og ledere.** Regeringen har afsat i alt 1 mia. kr. i perioden 2014-2020 til styrket efteruddannelse af lærere og pædagoger i folkeskolen.
  - **Korps af læringskonsulenter.** Et korps af læringskonsulenter, som tilbyder kommuner og skoler rådgivning om kvalitetsudvikling, er etableret. Korpsset består blandt andet af dygtige lærere og skoleledere og skal medvirke til at understøtte den lokale kapacitetsudvikling gennem rådgivning til forvaltninger og skoler om den decentrale udvikling af undervisningspraksis og elevernes faglige resultater.

Ungdomsuddannelser

Unge, der gennemfører en ungdomsuddannelse, klarer sig bedre på arbejdsmarkedet og har højere produktivitet end dem med mindre uddannelse. Det gælder både for dem, der træder direkte ud på arbejdsmarkedet og dem, der vælger at læse videre på en videregående uddannelse. Ungdomsuddannelserne spiller derfor en central rolle i forhold til at sikre en veluddannet arbejdsstyrke, der er en af forudsætnin-gerne for vækst.

Siden 2003 er antallet af personer, der fuldfører en ungdomsuddannelse, steget. Antallet, der fuldfører en erhvervsuddannelse, er steget med ca. 3.000 personer, mens antallet, der fuldførte en gymnasial uddannelse, er steget med godt 14.000 personer, se figur 5.1. Derved forventes en større andel af en ungdomsårgang at fuldføre en gymnasial uddannelse fem år efter 9. klasse.

Figur 5.1 Fuldførelse af ungdomsuddannelser, 2003-2013

Anm.: Gymnasiale uddannelser* og Erhvervsuddannelser* er den forventede andel af 9. klasseårgangen det pågældende år, der forventes at gennemføre hhv. en gymnasial- eller erhvervsuddannelse 5 år efter 9. klasse. Det bemærkes, at gennemsnitsalderen ved tilgang til erhvervsuddannelsernes grundløb var 23 år i 2013. Baseret på profilmodellen 2012.
Kilde: UNI-C – Styrelsen for It og Læring og Danmarks Statistik.

Stigningen i antallet, der fuldfører en gymnasial uddannelse, skyldes hovedsagligt flere studenter fra de almene gymnasiale uddannelser, se Factbook.

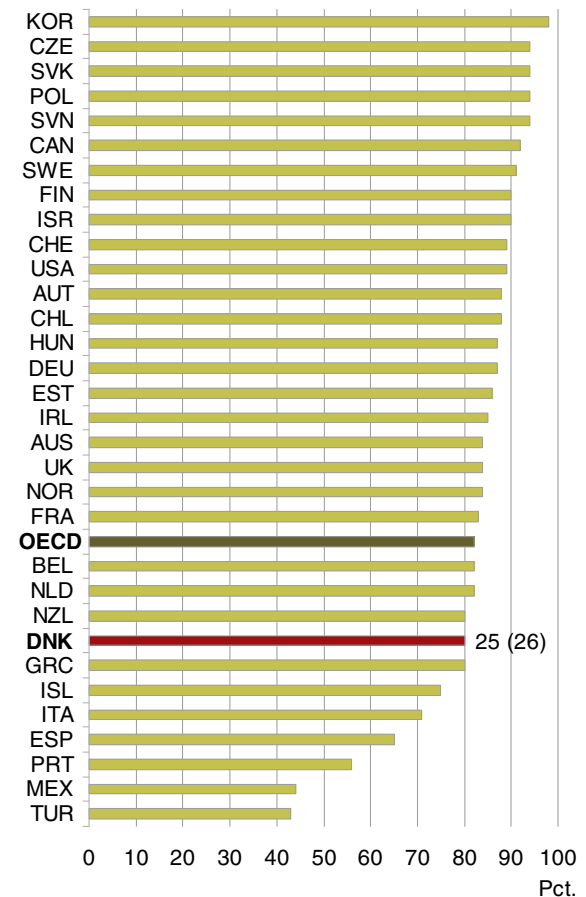
25-34-årige med mindst en ungdomsuddannelse

Samlet set havde 82 pct. af danskerne mellem 25 og 34 år gennemført mindst en ungdomsuddannelse i 2012, se Factbook. Andelen er øget med 5 pct.-point siden 2002.

Sammenlignet med OECD-landene ligger Danmark lidt under gennemsnittet, se figur 5.2. Den danske placering er imidlertid undervurderet i den internatio-

nale sammenligning. Det skyldes, at den internationale sammenligning baseres på en spørgeskemaundersøgelse, hvor der er en tendens til at uddannelsesniveauet overvurderes. I Danmark baseres en større del af oplysningerne derimod på registeroplysninger, se Factbook.

Figur 5.2 25-34-årige med mindst en ungdomsuddannelse, 2011

Anm.: Den internationale sammenligning er baseret på spørgeskemaundersøgelsen Labour Force Survey. En større del af de danske data baseres dog på registerdata, hvilket kan påvirke sammenligneligheden mellem de danske og internationale tal. Da spørgeskemaundersøgelser har en tendens til at overvurdere uddannelsesniveauet, kan det danske uddannelsesniveau være undervurderet i en international sammenligning. For uddybende beskrivelse af de metodiske problemer med den internationale opgørelse, se Factbook.
Kilde: OECD.

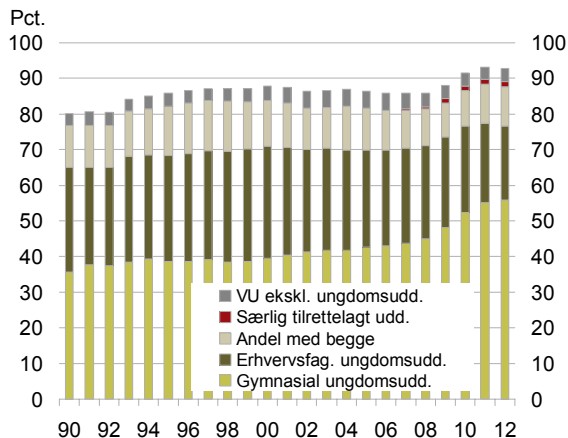
Forventet fremtidig fuldførelse

På baggrund af uddannelsesadfærden i det samlede uddannelsessystem i et givent år kan man fremskrive, hvor stor en andel af en ungdomsårgang, der efter færdiggørelsen af 9. klasse, forventes at fuldføre en ungdomsuddannelse.

Det er regeringens målsætning, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal fuldføre mindst en ungdomsuddannelse 25 år efter 9. klasse.

Af dem, der færdiggjorde 9. klasse i 2012, forventes 93 pct. at fuldføre mindst en ungdomsuddannelse inden for de efterfølgende 25 år, se figur 5.3.

Figur 5.3 Forventet gennemførelse 25 år efter 9. klasse, 1990-2012

Anm.: Andel med begge er den forventede andel af 9. klasseårgangen med både en gymnasial og erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. Baseret på profilmodellen 2012.

Kilde: UNI-C – Styrelsen for It og Læring.

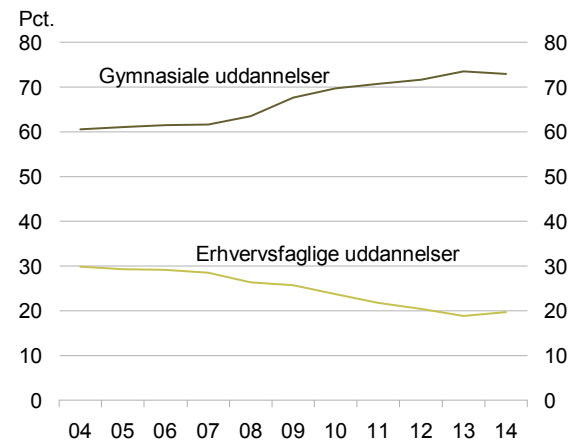
Der ses hovedsageligt en stigning i andelen, der forventes at gennemføre en gymnasial uddannelse, mens andelen, der forventes at gennemføre en erhvervsuddannelse, reduceres.

Tilgang og frafald

En større andel af en ungdomsårgang forventes at fuldføre en gymnasial uddannelse, som følge af at unge i højere grad søger mod de gymnasiale uddannelser, og at frafaldet på de gymnasiale uddannelser er lavere end på erhvervsuddannelserne.

Når unge forlader grundskolen søger de i højere grad mod gymnasiale uddannelser end tidligere, se figur 5.4. Tendensen er særlig tydelig efter 2008.

Figur 5.4 Tilmelding til ungdomsuddannelser for elever der færdiggør 9. og 10. klasse, 2004-2014

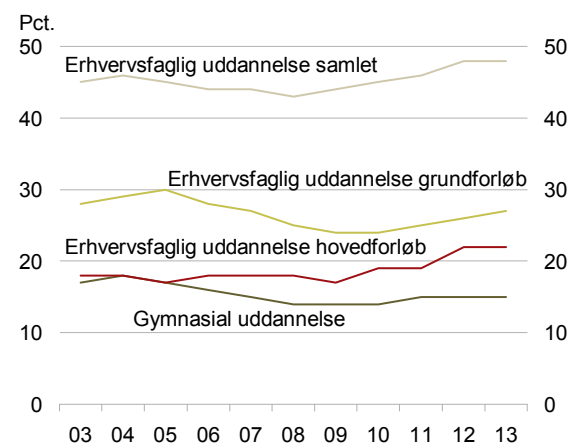

Kilde: UNI-C – Styrelsen for It og Læring.

Blandt dem, der påbegyndte en gymnasial ungdomsuddannelse i 2013, forventes ca. 15 pct. at falde fra, se figur 5.5. Den forventede frafaldsprocent for de gymnasiale uddannelser er faldet en smule siden 2003.

For erhvervsuddannelser forventes en større andel at falde fra. Kun knap halvdelen af de, der påbegynder en erhvervsuddannelse i 2013, forventes at gennemføre hele uddannelsen.

Figur 5.5 Frafall på ungdomsuddannelserne, 2003-2013

Anm.: Frafall defineres som andelen, der er påbegyndt en uddannelse et givent år og ikke forventes at fuldføre. Afbrud med efterfølgende start inden 15 mdr. på samme uddannelsesgruppe regnes ikke som frafall. EUD-hovedforløb mv. omfatter også erhvervsgrunduddannelse (egu) og øvrige erhvervsuddannelser. Samlet frafall fra EUD-uddannelserne består af frafall på grund- og hovedforløb samt frafall i overgang mellem grund- og hovedforløb. Det er derfor muligt at påbegynde et hovedforløb uden et grundforløb. Frafall på grund- og hovedforløb kan ikke summeres.

Kilde: UNI-C – Styrelsen for It og Læring.

Den store forskel i frafaldet på ungdomsuddannelserne forklares blandt andet ved elevernes kompetencer.

I 2012 havde eleverne på de gymnasiale uddannelser væsentlig højere folkeskolekarakterer end eleverne på erhvervsuddannelserne.

Cirka hver fjerde af elever på erhvervsuddannelserne kunne ved seneste optælling i 2012 ikke leve op til kravet om at have mindst 02 i både dansk og matematik i 9. klasse. Det samme var tilfældet for ca. 2 pct. af elevernes på de gymnasiale uddannelser.

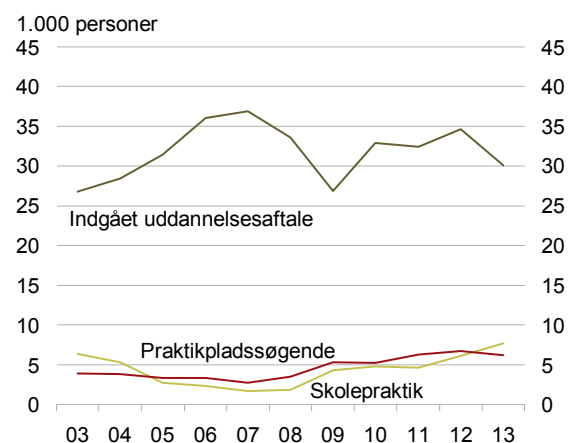
Frafaldet på erhvervsuddannelserne sker både på grundforløbet og hovedforløbet. Knap 30 pct. forventes at falde fra blandt dem, der påbegynder grundforløbet i 2012. For dem, der påbegynder hovedforløbet samme år, forventes godt 20 pct. at falde fra. Derudover er der også elever, der falder fra i overgangen mellem grund- og hovedforløb.

Praktikpladser på erhvervsuddannelser

På danske erhvervsuddannelser veksles der mellem skole- og praktikophold. Der er en tendens til, at færre falder fra grundforløbet på erhvervsuddannelserne, når der er gunstige konjunkturer. Det kan blandt andet skyldes, at det er nemmere at få en praktikplads når efterspørgslen efter arbejdskraft er høj.

Antallet af aktivt praktikpladssøgende personer har været stigende siden 2007, se figur 5.6. I 2012 var der således ca. 4.900 praktikpladssøgende. Der er dog fortsat mange elever, der indgår uddannelsesaftaler med arbejdsgivere.

Figur 5.6 Praktikpladsaftaler og praktikpladssøgende, 2003-2013

Anm.: Indgåede uddannelsesaftaler er ekskl. elever, der påbegyndte hovedforløb uden praktikplads. Praktikpladssøgende omfatter ikke elever i skolepraktik. Søgende er opgjort ultimo året. Data er ekskl. SOSU og pædagogiske grunduddannelse (PGU) og inkl. landbrugsuddannelser fra og med juli 2008. Grundet ændringer i opgørelsen af praktikpladssøgende pr. april 2005 er en del af faldet fra 2004 til 2005 teknisk begrundet. Kilde: UNI-C – Styrelsen for It og Læring.

Skolepraktik i praktikcentre bruges som supplement til uddannelsesaftaler med arbejdsgivere, når der er mangel på ordinære praktikpladser. Alle elever er garanteret en skolepraktikplads inden for den fællesindgang, som deres uddannelse hører under. Der er i dag 12 fællesindgange på erhvervsuddannelserne, hvor uddannelser med fællestræk i fag og arbejdsområder har samme indgang og fælles grundforløb. Med erhvervsuddannelsesreformen reduceres fællesindgangene til fire hovedområder.

Selvom brugen af skolepraktik er øget i løbet af den økonomiske krise, er det forholdsvis få elever, der gennemfører hele den praktiske del af uddannelsen i skolepraktik, se Factbook.

En af styrkerne ved vekselsystemet i de danske erhvervsuddannelser er, at elever gennem ordinær praktik får erfaring fra arbejdsmarkedet fx ved at arbejde sammen med kolleger og betjene kunder. Ved skolepraktik får eleverne ikke helt samme arbejdsmarkedserfaring som i ordinær praktik, og derfor kunne eleverne være dårligere stillet efter endt uddannelse.

Der er imidlertid ikke tegn på, at det er tilfældet. For flere af erhvervsuddannelserne gælder det, at elever, der har gennemført (dele af) deres uddannelse i skolepraktik, efterfølgende har tilsvarende beskæftigelsesgrad og erhvervsindkomst som sammenlignelige elever, der udelukkende har været i ordinær praktik.¹

Ekstra tidsforbrug på erhvervsuddannelser

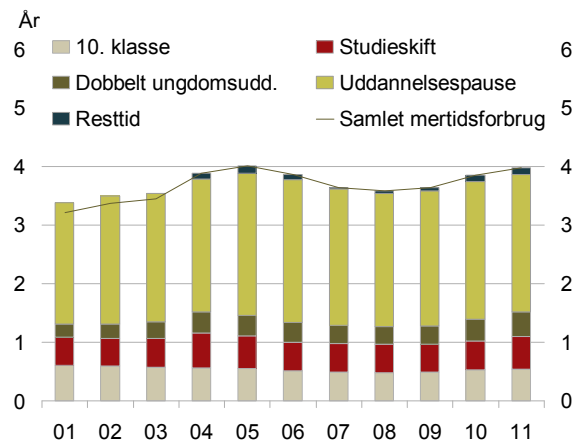
Den gennemsnitlige alder ved fuldførelsen af gymnasiale uddannelser er 20 år, mens den er 28½ år for elever på erhvervsuddannelserne, se Factbook. Aldersniveauet har ligget forholdsvis stabilt siden 2002.

Unge bruger i gennemsnit fire år ekstra på at fuldføre en erhvervsuddannelse, end hvis de gik direkte fra 9. klasse og fuldførte uddannelsen på normeret tid, se figur 5.7.

Størstedelen af mertidsforbruget bruges på uddannelsespause. Det kan fx skyldes, at nogle unge efter folkeskolen arbejder som ufaglærte og først senere påbegynder en erhvervsuddannelse. Det kan blandt andet forklare, at gennemsnitsalderen ved påbegyndelse af grundforløbet på en erhvervsuddannelse er ca. 23 år i 2013, mens den for de gymnasiale uddannelser er godt 17 år. Siden 2007 er den gennemsnitlige alder for påbegyndelse af erhvervsuddannelsens grundforløb øget med knap 1½ år.

¹ Det Økonomiske Råd (2014), Dansk Økonomi, forår 2014.

Figur 5.7 Ekstra tidsforbrug for erhvervsfaglige uddannelser, 2001-2011

Anm.: Baseret på profilmodellen 2011. Uddannelsespause er fx arbejde og rejseaktivitet. Resttid omfatter hovedsageligt tidsforbrug ud over den normerede studietid. Resttid kan være negativ som følge af merit. Se Factbook for en nærmere beskrivelse af profilmodellen.
Kilde: UNI-C – Styrelsen for It og Læring.

Derudover bruger unge også mertid på at gennemføre to ungdomsuddannelser. Samlet set havde 15 pct. af dem, der fuldførte en ungdomsuddannelse i 2012, tidligere gennemført enten en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse.² Heri indgår både elever, som har valgt om, og ældre elever der er blevet omskolet.

Blandt dem, der fuldførte en gymnasial uddannelse, havde 1 pct. tidligere fuldført en erhvervsuddannelse. Derimod havde 15 pct. af dem, der fuldførte en erhvervsuddannelse, tidligere fuldført en gymnasial uddannelse, mens 16 pct. tidligere havde fuldført en anden erhvervsuddannelse.

En fremadrettet prognose fra Undervisningsministeriet indikerer, at ca. 11 pct. af en ungdomsårgang fra 2012 kan forventes at gennemføre både en erhvervsuddannelse og en gymnasial uddannelse.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Reform af erhvervsuddannelserne.** Regeringen indgik i februar 2014 en aftale med V, DF, SF, LA og K om en ambitiøs reform af erhvervsuddannelserne, der skal bidrage til, at flere vælger og gennemfører en erhvervsuddannelse. Reformen indebærer blandt andet en ny forenklet struktur med et etårigt grundforløb for de unge, en *ny erhvervsuddannelse for voksne* for elever over 25 år, fokusering af vejledningsindsatsen samt bedre videreuddannelsesmuligheder. Som led i reformen oprettes der endvidere en ny kompetencegivende ungdomsuddannelse, *den kombinerede ungdomsuddannelse*, rettet mod unge der ikke har forudsætningerne for at gennemføre en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse. Uddannelsen skal forbedre elevernes grundlag for beskæftigelse og for fortsat – primært erhvervsrettet – uddannelse.
- **Praktikpladser.** Som en del af Aftaler om Vækstpakke 2014 er der afsat 95 mio. kr. i 2014-2015 til nye initiativer, der skal skabe flere praktikpladser. Initiativerne skal drøftes med arbejdsmarkedets parter.

Større planlagte initiativer:

- **Styrket kvalitet og faglighed i de gymnasiale uddannelser.** Fremtidens unge skal blive endnu dygtigere studenter og derigennem bedre klædt på til videre uddannelse. Regeringen vil derfor i løbet af efteråret 2014 præsentere et udspil med henblik på at styrke kvaliteten og fagligheden i de gymnasiale uddannelser og samtidig adressere de eksisterende udfordringer på det gymnasiale område.
- **Socialt taxameter.** På finanslovsforslaget for 2015 har regeringen indført et socialt taxameter på ungdomsuddannelserne, der tilgodeser uddannelsesinstitutioner med mange frafaldstruede elever. De pågældende institutioner får dermed bedre muligheder for at iværksætte målrettede indsatser for at reducere frafaldet blandt deres elever.

² Det Økonomiske Råd (2014), Dansk Økonomi, forår 2014.

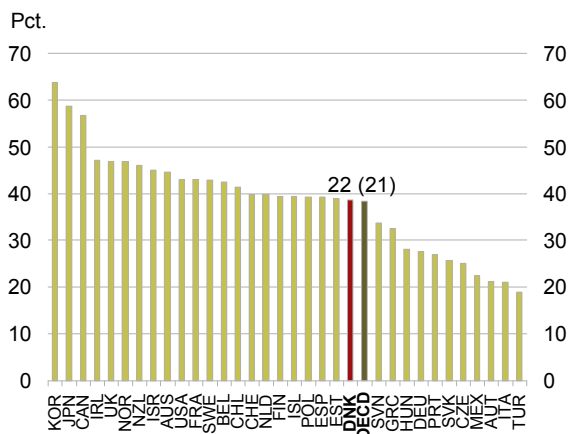
Videregående uddannelser

En høj kvalitet i uddannelsessystemet og et højt uddannelsesniveau bidrager til at øge arbejdsstyrkens kvalifikationer og produktivitet. En veluddannet arbejdsstyrke er således en forudsætning for fremadrettet at kunne sikre høj velstand og understøtte danske virksomheders konkurrenceevne.

Højere uddannet arbejdskraft kan bidrage til mere vækst fx ved bedre at kunne udnytte avanceret teknologi, hvilket øger produktiviteten. De kan også øge kollegers produktivitet ved at lære fra sig.

I Danmark har lidt under 40 pct. af de 25-34-årige en videregående uddannelse, hvilket svarer til det gennemsnitlige niveau i OECD, se figur 6.1.

Figur 6.1 25-34-årige med en videregående uddannelse, 2011

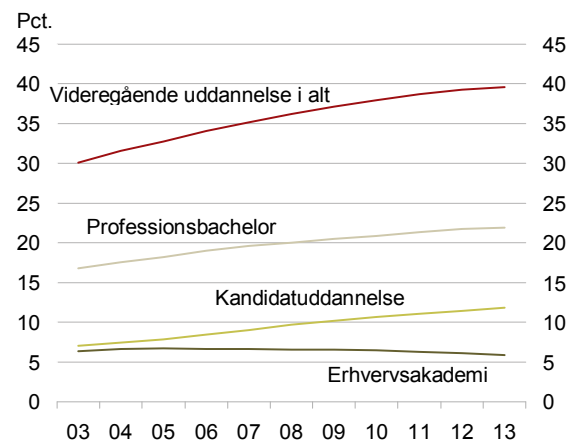

Anm.: Den internationale sammenligning er baseret på spørgeskemaundersøgelsen Labour Force Survey. En større del af de danske data er dog på baseret på registerdata, hvilket kan påvirke sammenligneligheden mellem de danske og internationale tal. Da spørgeskemaundersøgelser har en tendens til at overvurdere uddannelsesniveaet, kan det danske uddannelsesniveau være undervurderet i en international sammenligning. For uddybende beskrivelse af de metodiske problemer med den internationale opgørelse, se Factbook.
Kilde: OECD.

Uddannelsesniveaet har over en længere periode været stigende. Andelen af de 25-34-årige med en videregående uddannelse er steget fra 30 pct. i 2003 til 40 pct. i 2013, se figur 6.2.

Det er hovedsageligt andelen med en professionsbachelor og kandidatuddannelse, der er øget, mens andelen med en erhvervsakademiuddannelse har ligget på et konstant niveau.

Figur 6.2 25-34-årige med en videregående uddannelse, 2003-2013

Anm.: Registerdata ekskl. indvandrere, da det ikke er muligt fuldt ud at belyse denne gruppes uddannelsesniveau. Professionsbachelor er inkl. universitetsbachelor, som ikke har fuldført en kandidatuddannelse, hvilket udgør 5 pct.-point i 2003 og 6 pct.-point i 2013.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Forventet fremtidig udvikling

Optaget på de videregående uddannelser er steget med 30 pct. siden 2009. Stigningen er sket på såvel professionsbachelor, erhvervsakademi og bacheloruddannelser, se Factbook.

Generelt ses en tendens til, at flere får en videregående uddannelse, men også den økonomiske krise bidrager formentlig til det store optag siden 2009. Det skyldes, at det er mere attraktivt at påbegynde en uddannelse, når det er sværere for at finde beskæftigelse.

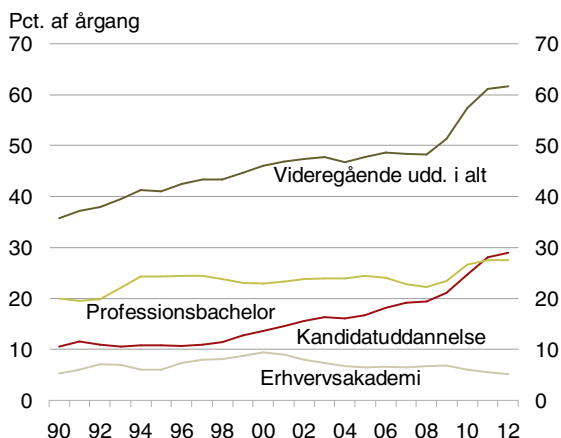
I Danmark er sandsynligheden for at gå i gang med en videregående uddannelse, hvis ens forældre har lavt uddannelsesniveau, blandt de ti højeste i OECD, se Factbook. Øget optag på de videregående uddannelser vil formentlig bidrage til at øge den sociale mobilitet yderligere.

På baggrund af det hidtidige uddannelsesmønster kan man fremskrive, hvor stor en andel af en ungdomsårgang, der efter færdiggørelsen af 9. klasse, forventes at fuldføre en videregående uddannelse.

Godt 60 pct. af dem, der færdiggjorde 9. klasse i 2012, forventes at tage en videregående uddannelse inden for de efterfølgende 25 år. Særligt forventes andelen med en kandidatuddannelse at stige til knap 30 pct., se figur 6.3. Der er sket en betydelig stigning i forhold til 1990, hvor ca. 10 pct. af dem, der færdiggjorde 9. klasse, forventes at have en kandidatuddannelse i 2015.

Figur 6.3 Forventet gennemførelse 25 år efter 9. klasse, 1990-2012

Anm.: Baseret på profilmodellen 2012. Professionsbachelor er inkl. de universitetsbachelorer, som ikke har fuldført en kandidatuddannelse.
Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

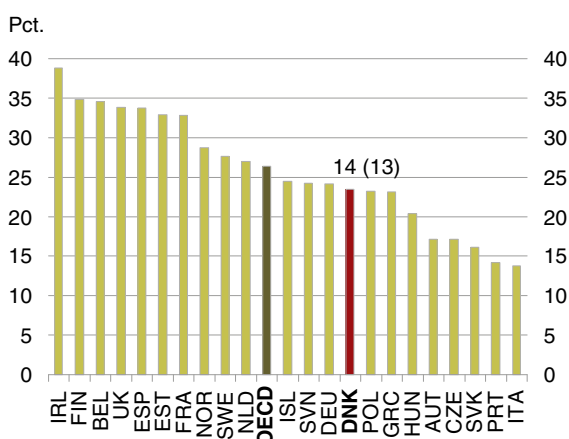
Det er regeringens målsætning, at 60 pct. af en årgang skal have en videregående uddannelse, heraf 25 pct. en kandidatuddannelse. Med det nuværende uddannelsesmønster overopfyldes regeringens mål.

Arbejdsmarkedstilknøytning

Gevinsten ved uddannelse øges, når dimittendernes kompetencer matcher virksomhedernes behov.

I Danmark har 24 pct. af de beskæftigede i den private sektor en videregående uddannelse. Det er lidt under OECD-gennemsnittet, se figur 6.4.

Figur 6.4 Beskæftigede med en videregående uddannelse i den private sektor, 2013

Anm.: Tallene dækker kun europæiske OECD-lande.
Kilde: Eurostat, specialkørsel.

Produktivitetskommissionen har vist, at sammenlignet med andre lande udgør højtuddannede en mindre

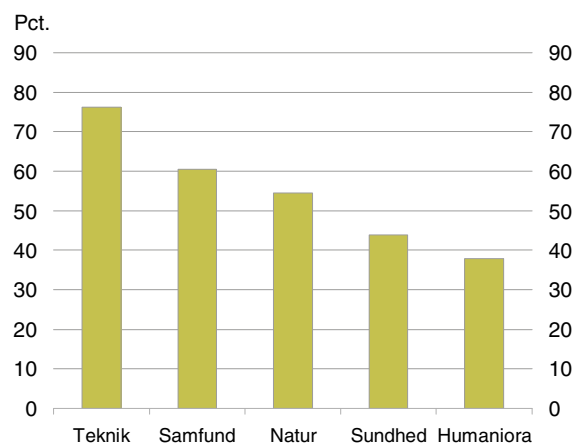
andel af beskæftigelsen i særligt de private serviceerhverv.¹

Det er regeringens mål, at Danmark skal være blandt de fem europæiske OECD-lande med den højeste andel af højtuddannede i den private sektor i 2020.

Blandt dimittender fra universiteterne er det hovedsageligt dimittenderne fra det tekniske, naturvidenskabelige eller samfundsvidenskabelige fagområde, der finder beskæftigelse i den private sektor, se figur 6.5. Derudover finder dimittender fra erhvervsakademiuddannelser i høj grad beskæftigelse i den private sektor, se Factbook.

Når sundhedsvidenskabelige kandidater i mindre grad finder beskæftigelse i den private sektor, skal det ses i sammenhæng med, at det danske sundhedsvæsen overvejende er offentligt.

Figur 6.5 Andel privatansatte universitetsuddannede efter fagområder, 2013

Anm.: Kandidatuddannede fra universiteterne.
Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

59 pct. af dimittenderne med en videregående uddannelse er uddannet inden for teknik, natur eller samfund. Det er lige over gennemsnittet i OECD, se Factbook.

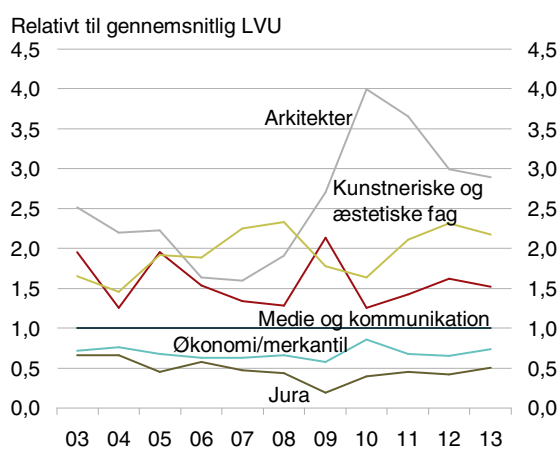
Ledigheden blandt dimittenderne er blandt andet et udtryk for, om dimittendernes kompetencer efterspørges på arbejdsmarkedet, men afhænger også af fx konjunkturudviklingen. Ved at sammenligne ledigheden blandt dimittenderne fra de enkelte uddannelser med den gennemsnitlige ledighed, renses til dels for effekten af konjunkturerne. Sammenligningen kan således give en indikation på uddannelsens relevans

¹ Produktivitetskommissionen, Danmarks produktivitet – hvor er problemerne?, 2013.

for arbejdsmarkedet. Herved fremgår det, at der er visse uddannelser, hvor dimittenderne over flere år har betydelig merledighed end den gennemsnitlige dimittend.

For de lange videregående uddannelser er dimittender fra fx medie og kommunikation, kunstneriske og æstetiske uddannelser samt arkitekter mere ledige end den gennemsnitlige dimittend fra lange videregående uddannelser. Derimod er blandt andet dimittender fra økonomi og merkantile uddannelser samt jurister mindre ledige, se figur 6.6.

Figur 6.6 Relativ ledighed, dimittender fra udvalgte lange videregående uddannelser, 2003-2013

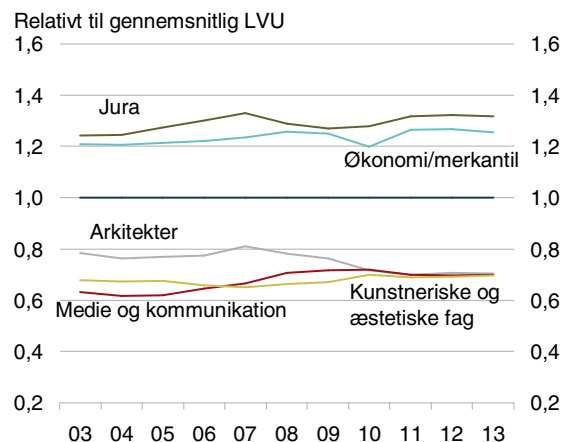
Anm: Værdien 1 svarer til den gennemsnitlige ledighed for personer med en lang videregående uddannelse. Opgørelsen inkluderer personer, som primo året har været dimittender i 5-15 år med den pågældende uddannelse som deres højest fuldførte uddannelse. Se Factbook for samtlige videregående uddannelser.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Fra de mellemlange videregående uddannelser har blandt andet dimittender fra ernæringsuddannelser og kunstneriske og æstetiske fag en forholdsvis høj ledighed. Det samme er tilfældet for dimittender fra blandt andet biologi på de korte videregående uddannelser, se Factbook.

For flere uddannelser ses en negativ sammenhæng mellem dimittendernes ledighed og deres indkomst, når de er i beskæftigelse. Fx har dimittender fra arkitektur henholdsvis medie og kommunikation en relativ høj ledighed og en relativ lav indkomst sammenlignet med gennemsnittet af dimittender med lange videregående uddannelser. Det omvendte er tilfældet for dimittender fra økonomi og merkantile uddannelser samt jurister, se figur 6.7.

Figur 6.7 Relativ indkomst, dimittender fra udvalgte lange videregående uddannelser, 2003-2013

Anm: Værdien 1 svarer til den gennemsnitlige lønindkomst for personer med en lang videregående uddannelse, som har været dimittender i 5-15 år. Lønindkomsten er en opgørelse over månedsførtjeneste for fastlønnede i årene 2003-2012. Fra 2012-2013 er anvendt standardberegnet månedsførtjeneste. Se Factbook for samtlige videregående uddannelser. Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

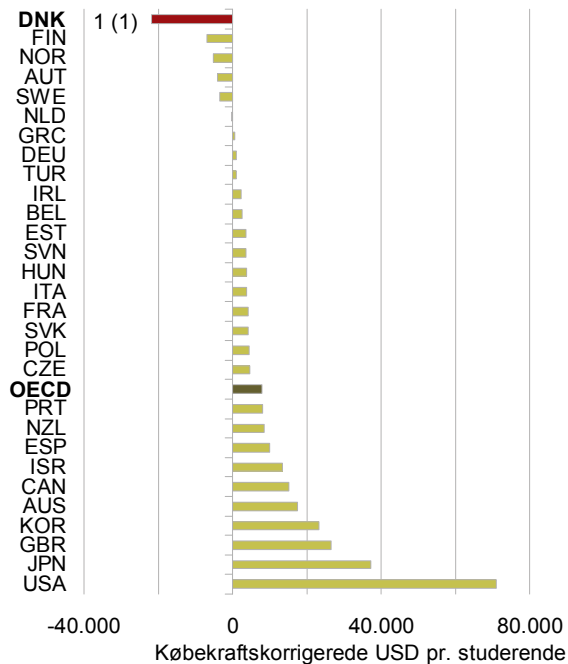
Der er generelt mindre spredning i dimittendernes relative indkomst end deres relative ledighed. Det gælder både inden for korte, mellemlange og lange videregående uddannelser, se Factbook.

Økonomisk incitament til uddannelse

Tilskyndelsen til at tage en videregående uddannelse afhænger blandt andet af den enkeltes omkostning herved. Støtte til studerende under uddannelse gør det mere attraktivt at tage en uddannelse og sikrer, at flere har muligheden. Derudover påvirkes den enkeltes incitament til at tage en videregående uddannelse af den forventede efterfølgende løn og mulighed for beskæftigelse.

I mange OECD-lande har de studerende omkostninger ved at tage en videregående uddannelse. Det omvendte er gældende for danske studerende, se figur 6.8. Det skyldes, at i Danmark betales udgifterne til uddannelse af staten samtidig med, at studerende modtager uddannelsesstøtte, SU.

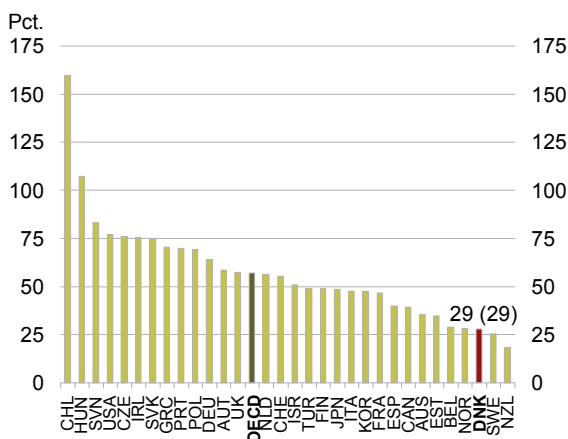
Figur 6.8 Studerendes samlede nettoomkostninger til videregående uddannelse, 2009

Anm.: Studerendes nettoomkostninger er summen af omkostningerne til brugerbetaling og andre studierelaterede udgifter fratrukket studiestøtte. Nettoomkostningerne er angivet i nutidsværdier og justeret for de forskellige landes prisniveauer ved hjælp af købekraftspariteter.
Kilde: OECD og egne beregninger.

Incitamentet til at tage en uddannelse afhænger også af gevinsten herved. Den gennemsnitlige disponible indkomststigning ved at tage en videregående uddannelse sammenlignet med en ungdomsuddannelse er i Danmark blandt de laveste i OECD, se figur 6.9.

Figur 6.9 Relative løngevinst ved videregående uddannelse ift. ungdomsuddannelse, 2011

Anm.: Forskel i disponibel indkomst ved en videregående uddannelse relativt til en ungdomsuddannelse for 25-64-årige. For en del af landene er data opgjort i perioder forud for 2011, se Factbook.
Kilde: OECD.

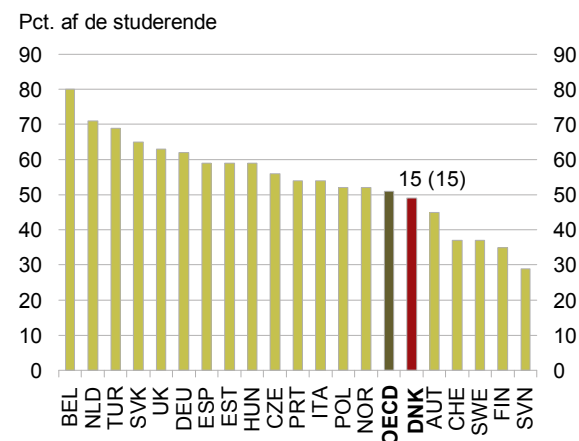
Danmarks forholdsvis lille forskel i disponibel indkomst skyldes blandt andet en relativt lille spredning i lønindkomsten og den progressive indkomstbeskatning.

Alder ved fuldførelse

Gennemfører studerende uddannelsen tidligere, står de til rådighed for arbejdsmarkedet med deres erhvervede kompetencer i længere tid. Derved øges gevinsten ved uddannelse for den enkelte og for samfundet.

Andelen af studerende, der gennemfører deres videregående uddannelse, inden de fylder 26 år, er i Danmark i den nederste tredjedel af OECD-landene, se figur 6.10.

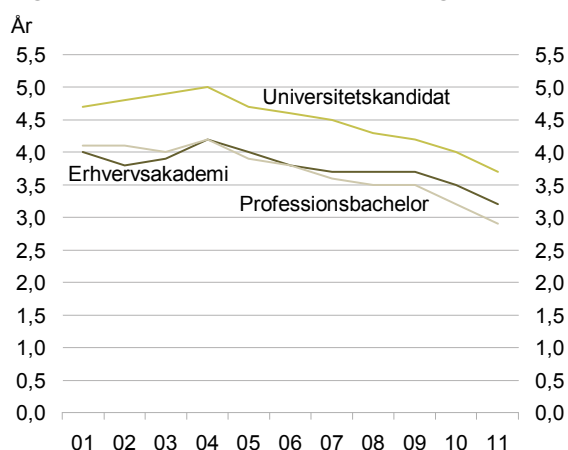
Figur 6.10 Andel af dimittender der er 25 år eller yngre, 2012

Anm.: Tallene dækker kun europæiske OECD-lande. Vedrører første gennemførte videregående uddannelse, herunder universitetsbacheloruddannelser. For TUR er data fra 2011.
Kilde: Eurostat og egne beregninger.

En forholdsvis høj alder blandt danske studerende skyldes til dels forsinkelser før og under uddannelse. Den største del af det ekstra tidsforbrug fra afslutning af folkeskolen til færdiggørelse af en videregående uddannelse skyldes uddannelsespause. Det udgør mellem 50 og 65 pct. af mertidsforbruget, se Factbook. For kandidatuddannelserne er studieforlængelse også en stor årsag til forsinkelse og udgør 26 pct. af mertidsforbruget.

Det ekstra tidsforbrug blandt danske studerende er dog faldet siden 2004. I gennemsnit bruger danske studerende 3,7 år ekstra i forløbet fra folkeskolen til afslutning af en kandidatuddannelse. Studerende på erhvervsakademi og professionsbachelor bruger henholdsvis 3,2 år og 2,9 år ekstra, se figur 6.11.

Figur 6.11 Forventet ekstra tidsforbrug, 2001-2011

Anm.: Baseret på profilmodellen 2010. Mertidsforbrug består af 10. klasse, dobbelt ungdomsuddannelse, uddannelsespause, studieskift og studieforlængelse (rest tid).

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Uddannelsesinitiativer i vækstpakken, herunder øget brug af dimensionering af de videregående uddannelser, et enklere uddannelsesudbud og bedre faglige miljøer, større gennemsligtighed ved valget af videregående uddannelse samt flere uddannelsespladser til Det Blå Danmark.
- **Handlingsplan for internationalisering af de videregående uddannelser – del 2.** Regeringen har præsenteret Danmark – et attraktivt uddannelsesland - 2. del af regeringens internationaliseringshandlingsplan, som fokuserer på at tiltrække og fastholde de dygtigste internationale studerende.
- **Styrket talentindsats på de videregående uddannelser.** Folketinget vedtog i juni 2014 lov om en styrket talentindsats på de videregående uddannelser, herunder mulighed for udmærkelse på eksamensbeviset og mulighed for at tage ekstra ECTS-point på en uddannelse.
- **Reform af pædagoguddannelsen.** Folketinget vedtog i december 2013 lov om reform af pædagoguddannelsen. Reformen indebærer blandt andet tre specialiseringer, som har til formål at løfte fagligheden, styrke sammenhængen med praksis samt gøre pædagoguddannelsen mere relevant for arbejdsmarkedet.

Større planlagte initiativer:

- **Kvalitet og relevans i de videregående uddannelser.** Regeringen har nedsat Udvalget for Kvalitet og Relevans i de Videregående Uddannelser. Der er allerede fulgt op på en række af anbefalingerne fra udvalgets første rapport fra april 2014 med vækstpakkens uddannelsesinitiativer. Udvalget vil komme med yderligere anbefalinger i løbet af 2014.
- **Analyse af taxameterordning.** Regeringen har igangsat en analyse af uddannelsesinstitutionernes omkostningsstruktur i forbindelse med udbud af uddannelse. Baggrunden er, at regeringen, som det fremgår af regeringsgrundlaget, ønsker et mere hensigtsmæssigt tilskudssystem, der i højere grad understøtter høj kvalitet i uddannelserne.
- **Udviklingskontrakter med videregående uddannelsesinstitutioner.** Der skal for første gang indgås udviklingskontrakter for alle 37 videregående uddannelsesinstitutioner under Uddannelses- og Forskningsministeriet i samme forhandlingsforløb og med identiske pligtige mål for alle institutionstyper. Kontrakterne skal gælde for 2015 til og med 2017, og de fem pligtige mål er: 1) Bedre kvalitet i uddannelserne, 2) større relevans og øget gennemsligtighed, 3) bedre sammenhæng og samarbejde, 4) styrket internationalisering og 5) øget social mobilitet. Institutionerne vælger herudover 3-5 selvvalgte mål som en del af udviklingskontrakten.

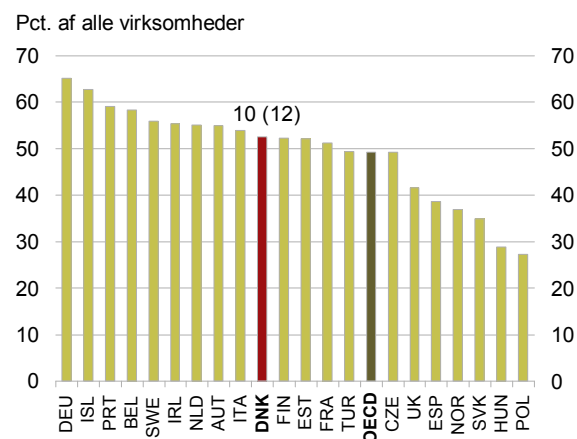
Virksomhedernes innovation, forskning og udvikling

Innovation

Innovation handler om at omsætte ny viden og ideer til kommerciel værdi og værdi for samfundet. Det sker eksempelvis, når virksomheder indfører nye produkter, arbejdsprocesser, organisationsformer og markedsføringsmetoder, som kan være med til at øge indtjeningen og sænke produktionsomkostningerne. Innovation er derfor en vigtig drivkraft for at skabe vækst og nye arbejdspladser.

Mere end halvdelen af de danske virksomheder har været innovative i perioden 2008-2010. Dermed placerer Danmark sig over OECD-gennemsnittet, se figur 7.1.

Figur 7.1 Innovative virksomheder, 2008-2010

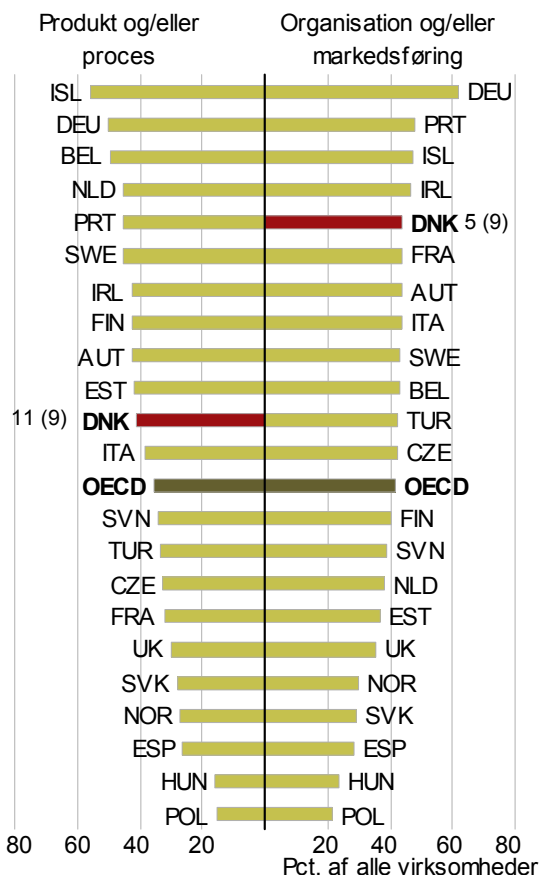

Anm.: Andel af virksomheder med mindst 10 ansatte der har indført produkt-, proces-, organisations- og/eller markedsføringsinnovation i 2008-2010.
Kilde: Eurostat.

Det er regeringens mål, at andelen af innovative virksomheder øges, så Danmark frem mod 2020 kommer blandt de fem europæiske OECD-lande med flest innovative virksomheder.

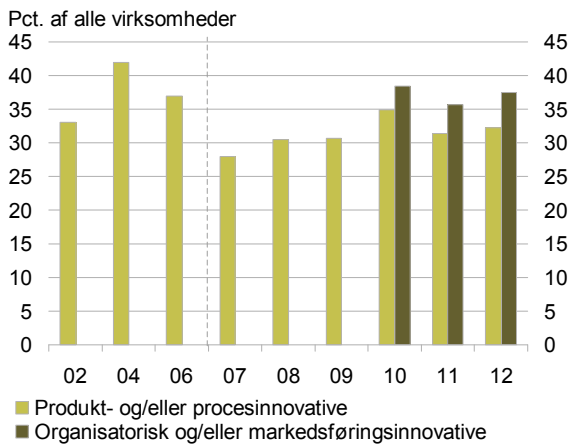
Innovation opdeles traditionelt i produkt- og/eller procesinnovation samt organisations- og/eller markedsføringsinnovation. Ser man på de to typer af innovation hver for sig, ligger Danmark over OECD-gennemsnittet for begge typer, se figur 7.2.

Figur 7.2 Innovative virksomheder efter innovatortype, 2008-2010

Anm.: Andel virksomheder med mindst 10 ansatte, der har indført produkt- og/eller procesinnovation hhv. organisations- og/eller markedsføringsinnovation i 2008-2010.
Kilde: Eurostat.

Andelen af danske virksomheder, som angiver at have gennemført organisations- og/eller markedsføringsinnovation, har de sidste par år ligget over 35 pct. Andelen af danske virksomheder, der angiver at have indført et nyt produkt og/eller en ny proces, har de sidste år ligget lidt over 30 pct. Siden 2002 har denne andel ligget mellem 28 og 42 pct., se figur 7.3.

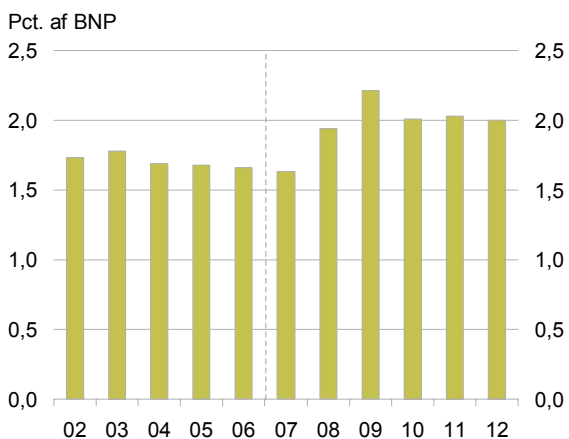
Figur 7.3 Innovative virksomheder efter innovationstype, 2002-2012

Anm.: Andel virksomheder, der har indført produkt- og/eller procesinnovation eller har været organisatorisk og/eller markedsføringsinnovative inden for de seneste tre år. Fx angiver tallet for 2012 andelen af virksomheder, der har innoveret i 2010-2012. Den stiplede linje indikerer databrud. Data er ikke direkte sammenligneligt med figur 7.2.

Kilde: Dansk Center for Forskningsanalyse og Danmarks Statistik.

Forskning og udvikling

Erhvervslivets investeringer i forskning og udvikling er en vigtig kilde til innovation, herunder udviklingen af nye eller forbedrede varer, tjenesteydelse og arbejdsprocesser. De private investeringer i forskning og udvikling er øget med omkring ¼ pct.-point siden 2002, se figur 7.4.

Figur 7.4 Private investeringer i forskning og udvikling, 2002-2012

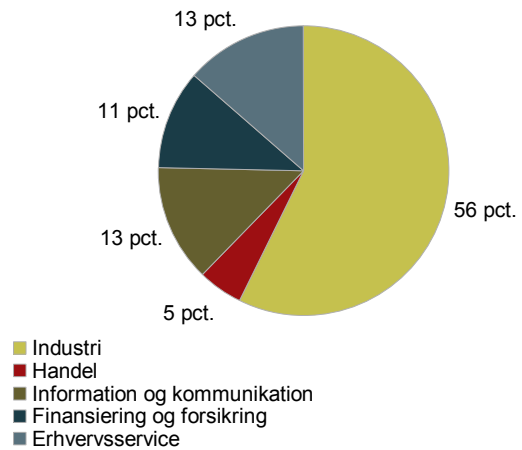
Anm.: Udgifter til private virksomheders egen forskning og udvikling. Den stiplede linje indikerer databrud. Tal fra 2012 er foreløbigt.

Kilde: Danmarks Statistik.

De private investeringer i forskning og udvikling som andel af BNP ligger i 2012 uændret på 2,03 pct. i forhold til 2011. De samlede offentlige og private udgifter til forskning og udvikling er dog steget fra 3,04 pct. af BNP i 2011 til 3,09 pct. i 2012, se kapitel 8. Dermed lever Danmark også i 2012 op til EU's

Barcelona-målsætning om, at de samlede investeringer i forskning og udvikling skal udgøre mindst 3 pct. af BNP, hvoraf mindst 2 pct. skal komme fra private investeringer. De private investeringer i forskning og udvikling som andel af BNP har ligget over 2 pct. af BNP siden 2009. Den store stigning under krisen skyldes både, at BNP faldt og at investeringerne i forskning og udvikling steg.

Industrien står for over halvdelen af virksomhedernes investeringer i forskning og udvikling og spiller således en vigtig rolle i at udvikle ny viden i Danmark, se figur 7.5

Figur 7.5 Virksomhedernes investeringer i forskning og udvikling fordelt på brancher, 2012.

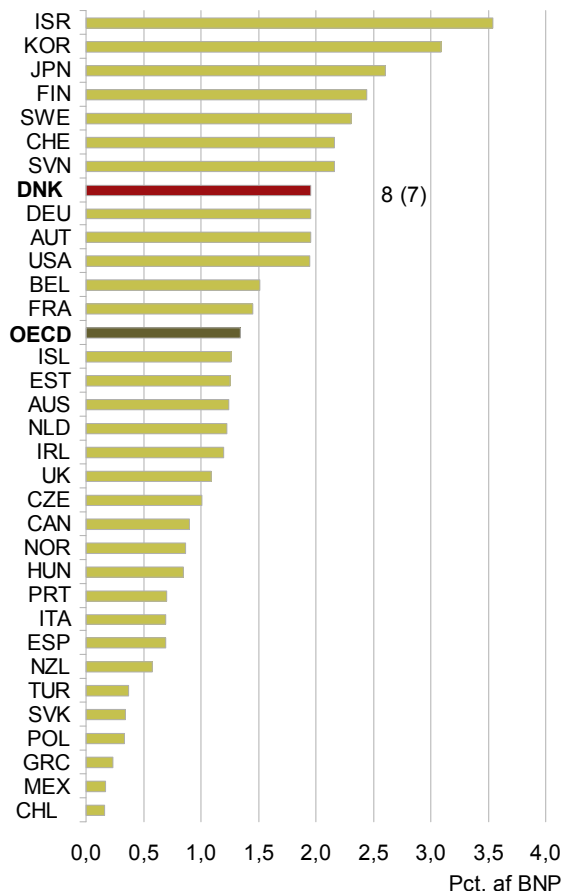
Anm.: Udgifter til virksomhedernes egen forskning og udvikling fordelt på brancher. Transport, hotel, restauration og øvrige brancher indgår ikke i figuren, da de udgør en meget lille andel af de totale investeringer i forskning og udvikling.

Kilde: Danmarks Statistik.

Sammenlignet med de øvrige OECD-lande investerer de danske virksomheder forholdsvis meget i forskning og udvikling. Der er dog et stykke op til de lande, hvor virksomhederne investerer mest, se figur 7.6.

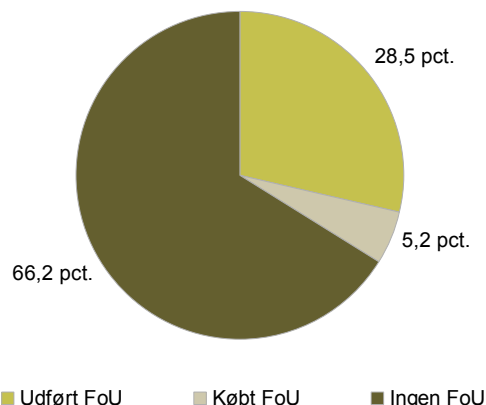
Figur 7.6 Private investeringer i forskning og udvikling, 2012

Anm.: Udgifter til private virksomheders egen forskning og udvikling. Data er ikke direkte sammenlignelig med figur 7.4.
Kilde: OECD.

Det er regeringens mål, at de private investeringer i forskning og udvikling skal øges, så Danmark frem mod 2020 kommer blandt de fem OECD-lande, hvor erhvervslivet investerer mest i forskning og udvikling i forhold til BNP. Niveauforskellene i landenes private investeringer i forskning og udvikling skal ses i sammenhæng med landenes erhvervsstruktur. Fx er der i Korea, Japan, og Sverige en stor IT- og bilindustri, som er meget forskningsintensive brancher. Forskning og udvikling er en væsentlig kilde til innovation, men ikke den eneste. Lidt over en tredjedel af de innovative virksomheder angiver, at de har udført eller købt forskning og udvikling, se figur 7.7.

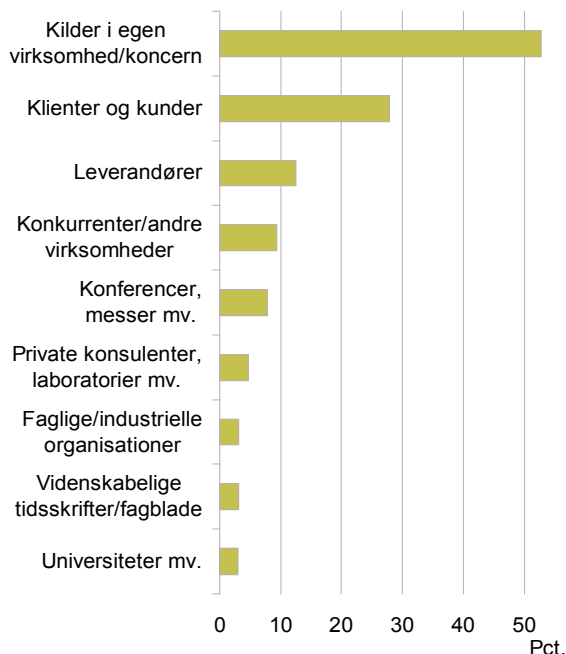
Figur 7.7 Kilder til innovation, 2012

Anm.: Andel af innovative virksomheder, der har hhv. udført og købt forskning og udvikling eller ikke baserer sig på forskning og udvikling.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Knap to tredjedele af de innovative virksomheder har dermed baseret sig på andet end forskning og udvikling. Andre kilder til innovation kan komme fra kilder internt i virksomheden eller koncernen, fx gennem medarbejderdrevet innovation. Godt halvdelen af alle de innovative virksomheder peger på, at interne kilder i virksomheden har stor betydning for deres idéudvikling og gennemførelse af innovationsaktiviteter. Brugerdreven innovation udgør også en vigtig inspirationskilde. Knap 30 pct. af virksomhederne peger på, at kunder har stor betydning for deres idéudvikling, se figur 7.8.

Figur 7.8 Andre kilder til innovation, 2012

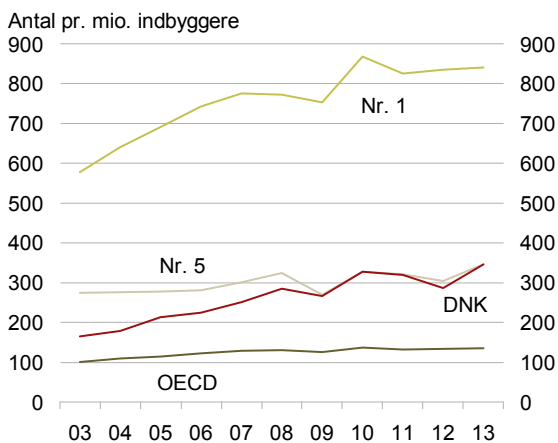

Anm.: Se Factbook.
Kilde: Danmarks Statistik.

Patenter, varemærker og designrettigheder

Patenter søges oftest for at beskytte en bestemt teknologi, der er fremkommet gennem virksomhedernes forskning- og udviklingsaktiviteter. Virksomhedernes patentaktivitet er derfor en indikation på introduktionen af nye teknologier. Antallet af patentansøgninger fra danske virksomheder til den europæiske patentmyndighed, EPO, har været stærkt stigende over det sidste årti. Siden 2003 er danske virksomheders patentaktiviteter mere end fordoblet. I 2013 blev der indgivet 345 danske patentansøgninger pr. mio. indbyggere, se figur 7.9. Det er en stigning på mere end 20 pct. i forhold til 2012 og placerer Danmark som det femte mest patentaktive land i OECD.

Figur 7.9 EPO-patentansøgninger, 2003-2013

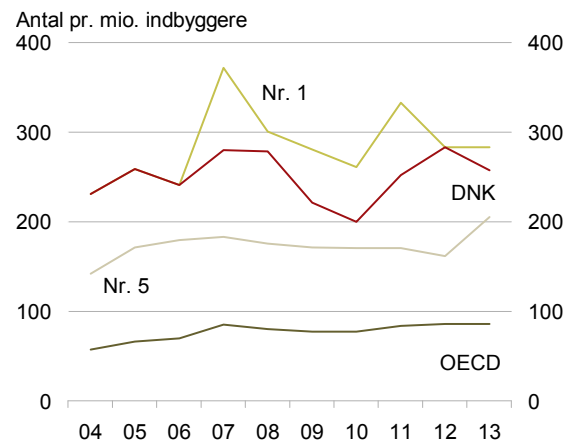

Anm.: Indgivne EPO-patentansøgninger pr. mio. indbyggere. EPO er den europæiske patentmyndighed. Nr. 1 i 2013 (CHE) ligger markant højere end andre lande (mere end dobbelt så højt som top to), hvilket blandt andet kan skyldes, at det er attraktivt for virksomheder at placere ejerskab af patenter i CHE.
Kilde: EPO's patentdatabase og OECD.

Flere forhold, fx særlige skattebegunstigelser, kan betyde meget for, hvor virksomheder placerer ejerskabet af deres patenter. Det er fx tilfældet i Schweiz.

Når danske virksomheder skal beskytte ikke-teknologiske nyskabelser, kan de bruge varemærke- og designregistreringer. Med en designrettighed kan virksomhederne beskytte udformningen eller udseendet på deres produkter ved at forbyde andre at anvende et design erhvervsmæssigt, der giver det samme helhedsindtryk som det beskyttede design. Designrettigheder er således en indikator for ikke-teknologisk produktinnovation. Danmark har ligget i top fem i antal ansøgninger om EU-designrettigheder pr. mio. indbyggere siden 2004. Med 255 ansøgninger pr. mio. indbyggere i 2013 er Danmark blandt de tre mest designaktive lande i OECD – kun overgået af Østrig og Schweiz, se figur 7.10 og Factbook.

Figur 7.10 EU-designrettigheder, 2004-2013

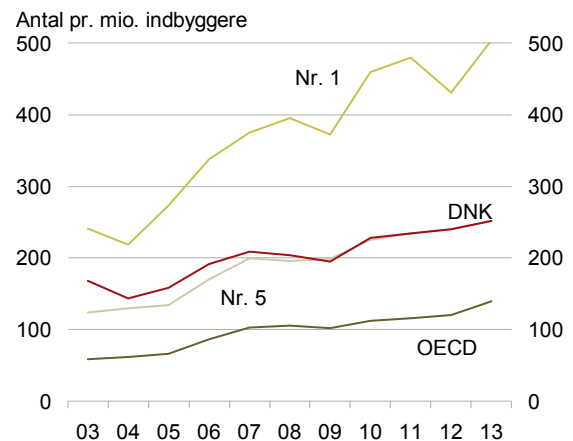

Anm.: Antal ansøgninger om EU-designrettigheder pr. mio. indbyggere.
Kilde: EU og OECD.

Varemærker, såsom specifikke ord eller logoer, er en vigtig del af en virksomheds kommunikations- og salgsindsats og er således en vigtig indikator for markedsføringsinnovation.

Antallet af danske EU-varemærkeregistreringer har været støt stigende siden 2003. Danske virksomheder indsendte i 2013 252 varemærkeansøgninger pr. mio. indbyggere, se figur 7.11. Det har siden 2003 placeret Danmark blandt de fem lande, der indsender flest.

Figur 7.11 EU-varemærker, 2003-2013

Anm.: Antal ansøgninger om EU-varemærker pr. mio. indbyggere.
Kilde: EU og OECD.

Danmark ligger også relativt højt, men uden for top fem, målt på antallet af nationale patentansøgninger samt patentansøgninger til den amerikanske patentmyndighed, se Factbook.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Den europæiske patentreform.** Ved folkeafstemningen den 25. maj 2014 stemte danskerne ja til dansk deltagelse i den europæiske patentreform. Med patentreformen bliver det muligt på baggrund af én ansøgning til den europæiske patentmyndighed at opnå patentbeskyttelse på en opfindelse i alle de deltagende lande, ligesom patentreformen vil betyde, at virksomhederne kun vil skulle forsvare sit patent ved én domstol, der vil træffe én afgørelse med virkning i alle de deltagende lande.
- **Etablering af Danmarks Innovationsfond.** Den del af rådsstrukturen, som tidligere blev varetaget af Det Strategiske Forskningsråd, Højteknologifonden og Rådet for Teknologi og Innovation er fusioneret til Danmarks Innovationsfond den 1. april 2014. Den nye organisering skal sikre, at konkrete innovationsprojekter understøttes med virkemidler i hele værdikæden fra idé og viden til udvikling af færdige produkter og løsninger.
- **Forenklingsspakke for innovationsordningerne.** Regeringen har nedsat et forum for forenkling. Arbejdet har fokus på at forbedre service, produktivitet, komplementaritet og effekt i alle de offentlige innovationsordninger. Der er i regi af forumet udarbejdet en samlet analyse af sammenhæng i forsknings- og innovationssystemet, som dermed bidrager til et bedre grundlag for at tilrettelægge nye indsatser.
- **InnoBooster.** Som en del af innovationsstrategien er en række innovationsordninger samlet i et fleksibelt program for videnbaseret innovation i små og mellemstore virksomheder. Det nye program er forankret i Danmarks Innovationsfond og gør det muligt at opnå tilskud til fx ansættelse af højtuddannede, samarbejde med videninstitutioner og tilskud til andre videnbaserede tilbud, som er relevante for den enkelte virksomhed.
- **Øget hjemtag af forsknings- og innovationsmidler fra EU.** Der er etableret et netværk "EU-DK Support" til at understøtte dansk deltagelse i EU-programmer inden for forskning, innovation, erhvervsudvikling og iværksætteri. Netværket består af omkring 40 rådgivende aktører, herunder universiteter, GTS-institutter og offentlige myndigheder. Netværket har udarbejdet en fælles handlingsplan for den opsøgende indsats over for virksomheder og forskere.
- **Iværksætterpilot.** Som en del af innovationsstrategien er der etableret en ordning for dimittender, der ønsker at starte egen virksomhed. Det forventes, at ordningen kan igangsættes den 1. september 2014.
- **Analyser af det samlede innovationssystem.** Uddannelses- og Forskningsministeriet har systematiseret og harmoniseret indsamling af data på tværs af alle ministeriets innovationsvirkemidler i en fælles database, kaldet InnovationDanmark databasen. Databasen giver helt nye muligheder for at kortlægge, analysere og effektmåle det samlede innovationssystem.
- **Oprettelse af regionale PATLIB-centre.** I samarbejde med Patent- og Varemærkestyrelsen har Danmarks Tekniske Universitet, Syddansk Universitet og Aalborg Universitet åbnet dørene for regionale patentbiblioteker (såkaldte PAT-LIB-centre). Samarbejdet skal give forskere, studerende og det omkringliggende erhvervsliv lettere adgang til viden om patenter og andre IP-rettigheder.

Større planlagte initiativer:

- **ESS: Fælleseuropæisk forskningsfacilitet.** En af verdens største og mest avancerede fælleseuropæiske forskningsfaciliteter European Spallation Source (ESS) placeres i Lund i Sverige. I foråret 2009 indgik Danmark og Sverige en aftale om værtskabet, og en række europæiske lande er partnerlande. Det forventes, at det første spadestik tages til ESS i efteråret 2014.
  - **Evaluering af vidensamarbejde mellem erhvervsliv og videninstitutioner.** Regeringen har iværksat en evaluering af vidensamarbejde mellem erhvervsliv og videninstitutioner, herunder effektiviteten i anvendelse af viden i samfundet, teknologioverførelse og kommercialisering (tech-trans). På baggrund af evalueringen, som forventes offentliggjort i efteråret 2014, vurderes det, om der er behov for flere nye tiltag på området.
  - **Samfundspartnerskaber om innovation.** Danmarks Innovationsfond har udbudt de første fem samfundspartnerskaber om innovation. Samfundspartnerskaberne skal inden for tre til fem år accelerere innovation i forhold til konkrete udfordringer, hvor der er danske viden- og erhvervmæssige styrkepositioner. Det forventes, at de første partnerskaber igangsættes oktober 2014. Med Aftaler om Vækstpakke 2014 er det besluttet at igangsætte yderligere to samfundspartnerskaber om big data og avancerede materialer.
-

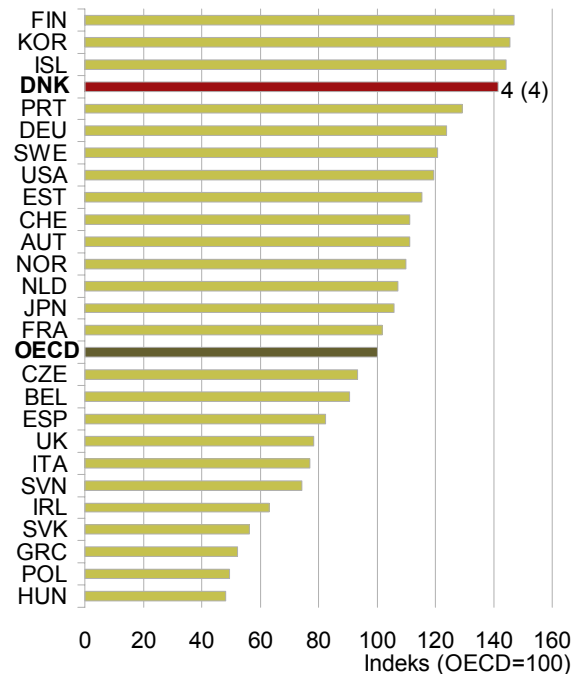
Offentlig forskning

Offentlig forskning skaber ny viden, der danner grundlag for en mere innovativ og effektiv privat og offentlig sektor. Offentlig forskning udgør samtidig fundamentet i den forskningsbaserede undervisningsindsats. Offentlig forskning er dermed vigtig for vidensspredning og vækst.

Offentlige bevillinger til forskning og udvikling

Sammenlignet med andre lande har Danmark et relativt højt niveau for statslige bevillinger til forskning og udvikling. Danmark er således placeret som nummer fire blandt OECD-landene og ligger betydeligt over OECD-gennemsnittet, se figur 8.1.

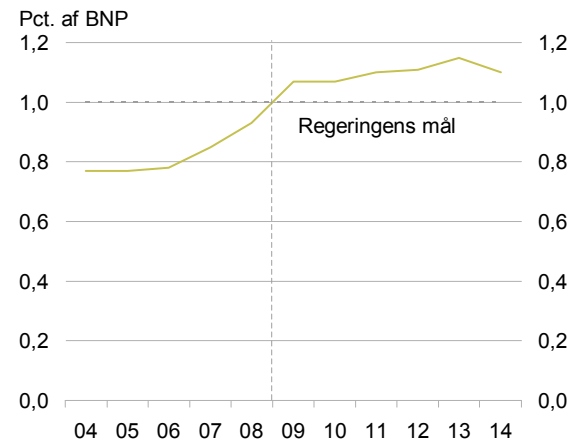
Figur 8.1 Statslige bevillinger til forskning og udvikling, 2012

Anm.: Bevillinger i pct. af BNP indekseret i forhold til OECD-gennemsnit. Data er for 2012 for alle lande undtagen for KOR og CHE, hvor data er fra hhv. 2011 og 2010.
Kilde: Eurostat.

I Danmark er de offentlige bevillinger til forskning og udvikling steget markant gennem de seneste år og har siden 2009 ligget på over 1 pct. af BNP, se figur 8.2. Dermed lever Danmark op til regeringens målsætning om at anvende mindst 1 pct. af BNP på forskning og udvikling. I 2014 er de offentlige forsknings- og udviklingsudgifter 1,10 pct. af BNP og altså 0,10 pct.-point over målsætningen, svarende til knap 2 mia. kr.

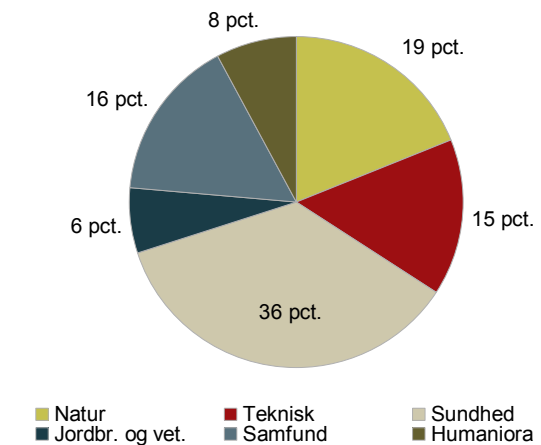
Figur 8.2 Offentlige bevillinger til forskning og udvikling, 2004-2014

Anm.: Budgettal. Tal for 2011-2014 er foreløbige. Opgørelsesmetoden er ændret i 2008, hvilket påvirker sammenligneligheden over tid. Den lodrette, stiplede linje indikerer databrud.
Kilde: Danmarks Statistik.

Godt en tredjedel af de offentlige udgifter til forskning og udvikling går til forskning i sundhedsvidenskab, se figur 8.3. Dette skyldes, at sundhedssektoren fylder meget i den offentlige sektor i Danmark. En analyse viser, at forskning i de tekniske, natur- og sundhedsvidenskabelige fag har de mest tydelige samfundsøkonomiske effekter.¹

Figur 8.3 Offentlige udgifter til forskning og udvikling fordelt på hovedområder, 2012

Anm.: Opgørelsen er baseret på regnskabstal (foreløbige 2012-tal).
Kilde: Danmarks Statistik.

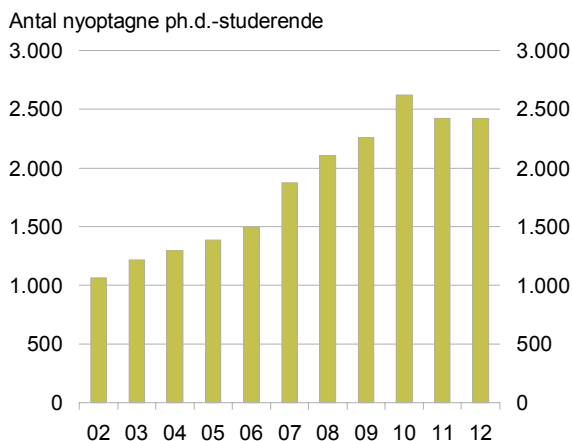
Adgang til kvalificerede forskere

Et tilstrækkeligt udbud af kvalificerede forskere er en forudsætning for forskning og udvikling på højt niveau. Udbuddet af kvalificerede forskere kan blandt

¹ Offentlig forskning - effekter på innovation og økonomisk vækst, 2012, Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser.

andet øges gennem et større optag af ph.d.-studerende. Gennem de seneste 10 år er antallet af nyoptagne ph.d.-studerende mere end fordoblet i Danmark. Optaget var i 2010 på over 2.600 personer og har de seneste år ligget omkring 2.400 personer, se figur 8.4.

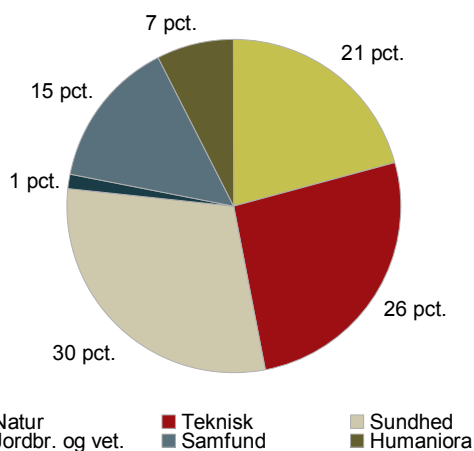
Figur 8.4 Nyoptagne ph.d.-studerende, 2002-2012

Kilde: Danmarks Statistik.

Der optages især mange ph.d.-studerende inden for de naturvidenskabelige, sundhedsfaglige og teknisk videnskabelige hovedområder, se figur 8.5. Denne fordeling skyldes blandt andet, at en stigende del af de nyuddannede ph.d'er vil finde beskæftigelse i den private sektor, hvor der er størst efterspørgsel efter ph.d'er med teknisk-, natur- eller sundhedsvidenskabelig baggrund. Samtidig er det ofte på disse områder, at universiteterne har de bedste muligheder for at opnå ekstern finansiering.

Figur 8.5 Ph.d.-studerende fordelt på videnskabelige hovedområder, 2012

Anm.: Nyoptagne ph.d.-studerende.

Kilde: Danmarks Statistik.

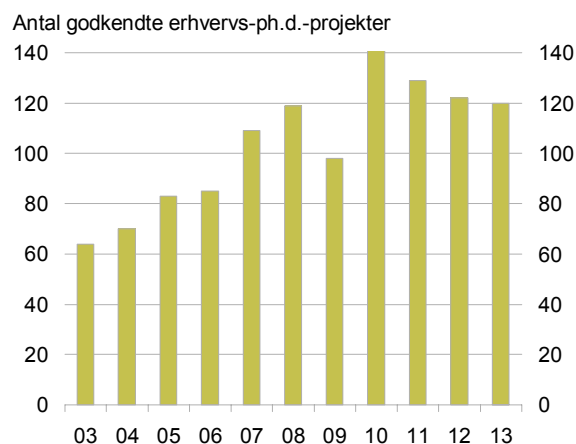
Det er ligeledes inden for disse videnskabelige hovedområder, at der er sket den største stigning i optaget af ph.d.-studerende over de sidste 10 år, se Factbook.

Samspil med erhvervslivet

Samspillet mellem forskningsverdenen og det øvrige samfund er vigtigt for både videndeling og innovation. En del af ph.d.-optaget sker gennem etablering af såkaldte ErhvervsPhD-projekter, som er erhvervsrettede ph.d.-projekter, der foregår i samarbejde mellem et universitet og en virksomhed. ErhvervsPhD-projekter bidrager til at øge samspillet mellem universiteter og erhvervsliv.

Antallet af ErhvervsPhD-projekter er steget fra 2003 til 2010, hvorefter det er aftaget til i dag at ligge på niveauet for 2008, se figur 8.6. ErhvervsPhD-projekter udgør dog stadig en beskedent andel af det samlede ph.d.-optag.

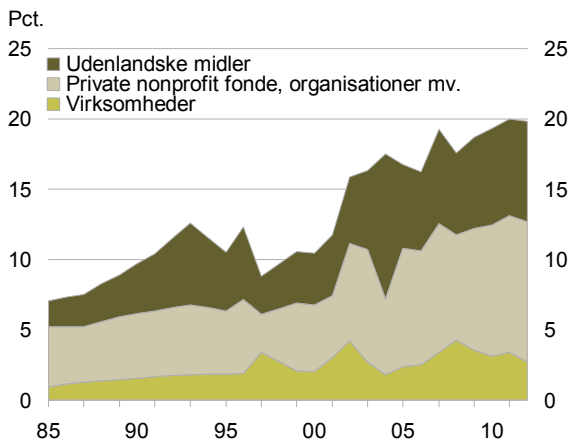
Figur 8.6 Godkendte ErhvervsPhD-projekter, 2003-2013

Anm.: Tabellen inkluderer ErhvervsPhD, offentlige ErhvervsPhD samt en ErhvervsPhD-særordning for studerende med kinesisk kandidatgrad, der blev iværksat som en del af Uddannelsesministeriets Kina-strategi.
Kilde: Styrelsen for Forskning og Innovation.

Ekstern medfinansiering af offentlig forskning og udvikling medvirker til at øge interaktionen mellem forskningsverdenen og det øvrige samfund. Omfanget af ekstern medfinansiering kan desuden give en indikation af, hvor relevant den offentlige forskning er for erhvervslivet. Ekstern medfinansiering af offentlig forskning er steget over de seneste 30 år, og ekstern finansiering udgør i dag knap 20 pct. af de samlede forskningsmidler, se figur 8.7.

Figur 8.7 Ekstern finansiering af offentlig forskning, 1985-2012

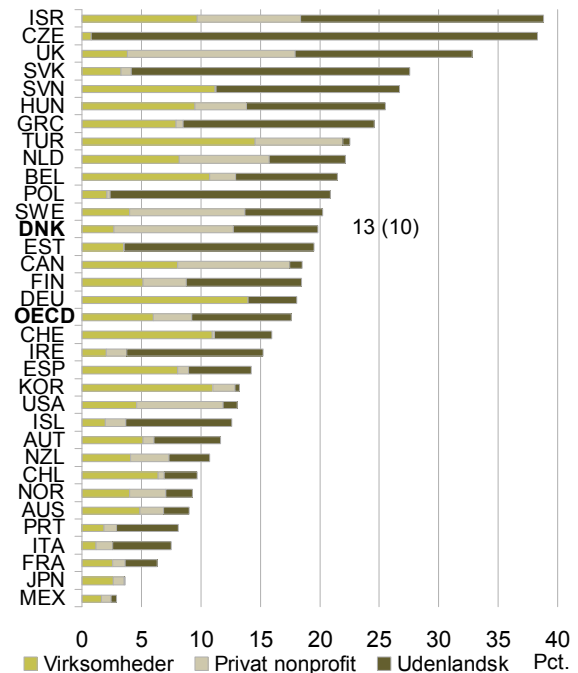
Anm.: Ekstern finansieringsandel af samlede forskningsudgifter til højere læreranstalter og universitetshospitaler (ekskl. sektorforskningsinstitutioner og private ikke-erhvervsdrivende institutioner). Private nonprofit fonde omfatter enheder, som er private, og som ikke er erhvervsdrivende – dvs. har et nonprofit-formål som fx Carlsbergfonden. En del af de udenlandske midler er midler fra EU. Øvrige eksterne statslige midler såsom fra forskningsråd mv. indgår ikke som ekstern finansiering i denne opgørelse. Data for 2012 er foreløbige indtil data for 2013 bliver tilgængelige. Kilde: OECD og Danmarks Statistik.

En væsentlig del af stigningen i ekstern finansiering kommer fra midler fra private nonprofit-fonde, organisationer mv. Medfinansieringen direkte fra danske virksomheder er derimod fortsat relativt lav. Det skal dog ses i lyset af, at nonprofit-fonde, der tegner sig for et væsentligt bidrag, ofte er etableret af private virksomheder.

Den eksterne finansieringsandel af de samlede bevilinger til offentlig forskning i Danmark ligger noget over OECD-gennemsnittet, se figur 8.8.

Det er også tilfældet, når der sammenlignes med andre lande, der ligesom Danmark har høje offentlige forsknings- og udviklingsbevillinger såsom Finland, Korea og Island (se figur 8.1). Det tyder derfor ikke på, at offentlig finansieret forskning fortrænger privat finansieret forskning i Danmark.

Figur 8.8 Ekstern finansiering af offentlig forskning, 2012

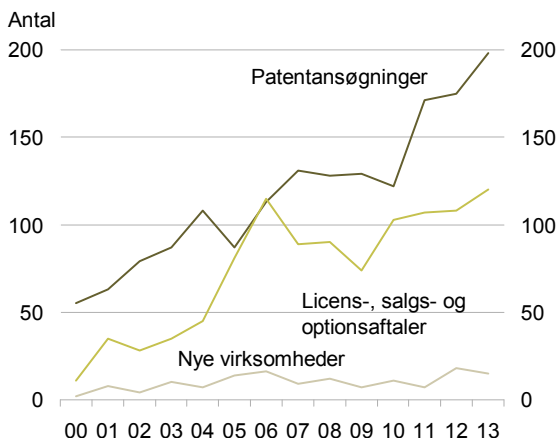
Anm.: Se anm. til figur 8.7. For AUS og DEU er tallene for ekstern finansiering fra private nonprofit fonde og organisationer ikke opgjort særskilt. Tilsvarende er ekstern finansiering fra udenlandske kilder ikke opgjort særskilt for USA. Data er fra senest tilgængelige år, hvorfor flere observationer ikke er fra 2012, se Factbook. Kilde: OECD og Danmarks Statistik.

Nyttiggørelse af offentlig forskning

Foruden den vidensspredning, som sker via dimittender fra universiteterne og de højere læreanstalter, nyttiggøres offentlig forskning og udvikling også via samarbejde mellem offentlige forskningsinstitutioner og private virksomheder. Desuden kan de offentlige forskningsresultater spredes til erhvervslivet gennem nye virksomheder, der udspringer af offentlig forskning, og via licens-, salgs- og patentaftaler, der indgås mellem offentlige forskningsinstitutioner og virksomheder.

De offentlige forskningsinstitutioners overførsel af viden til det øvrige samfund kan blandt andet måles via institutionernes kommercialisering af forskningsresultater. I Danmark er der sket en generel fremgang i kommercialiseringen siden 2000, hvor universiteterne fik mulighed for at overtage og udnytte rettighederne til medarbejdernes opfindelser. Antallet af årlige patentansøgninger fra offentlige forskningsinstitutioner er steget fra godt 50 i 2000 til 198 i 2013. Endvidere har forskningsinstitutionerne etableret 15 nye spinoff-virksomheder i 2013, se figur 8.9.

Figur 8.9 Nyttiggørelse af forskning, 2000-2013

Anm.: Licensaftaler er aftaler om overdragelse af retten til erhvervmæssig udnyttelse af et patent eller software. En salgsaftale er overdragelse af ejendomsretten til et patent. En optionsaftale er en provisorisk licens- eller salgsaftale, hvor institutionen indgår aftale med potentiel licenstagere eller køber om inden for en angivet periode at vurdere en given opfindelse og forhandle vilkårene for en licens- eller købsaftale med institutionen.
Kilde: Styrelsen for Forskning og Innovation.

Andelen af de innovative virksomheders erhvervs-samarbejder med blandt andet universiteterne er ligeledes en indikator for overførsel af viden fra de offentlige videninstitutioner til det øvrige samfund. Fra årene 2007-2009 til årene 2010-2012 er andelen af danske innovationsaktive virksomheder, der samarbejder med universiteter, andre højere læreanstalter eller forskningsinstitutioner, steget fra knap 7 til ca. 13 pct., se figur 8.10.

Figur 8.10 Udvikling i innovationssamarbejder

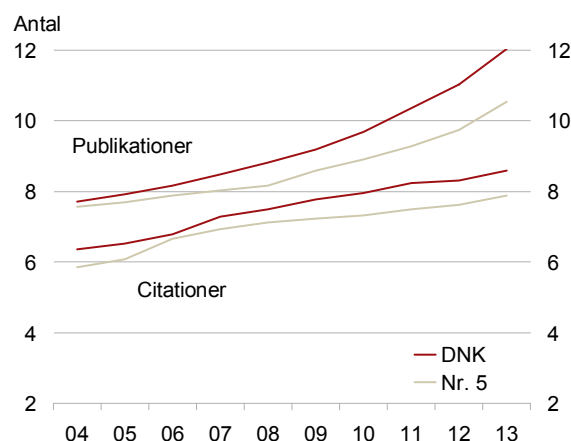

Anm.: Andel innovationsaktive virksomheder med innovationssamarbejde med universiteter, forskningsinstitutioner og andre højere læreanstalter.
Kilde: Danmarks Statistik.

Kvalitet af offentlig forskning

Offentlig forskning kvalitetssikres blandt andet via publicering af videnskabelige artikler m.v. Omfanget af publikationer og citering af disse kan således give en indikation af kvaliteten af forskningen. Publikationer spreder ligeledes viden til det øvrige samfund. Antallet af publikationer og citationer har været stigende i Danmark over de seneste 15 år. Gennem hele perioden har Danmark ligget på et relativt højt niveau sammenlignet med de øvrige OECD-lande, se figur 8.11.

Figur 8.11 Publikationer og citationer, 2004-2013

Anm.: Antal citationer opgøres som antal citationer pr. publikation (glidende femårs gennemsnit). Seneste opgørelsesperiode er 2008-2012. Antal publikationer opgøres som antal publikationer udgivet over en femårig periode (seneste 2009-2013) pr. tusind indbygger. Antal indbyggere opgøres ud fra det seneste år i intervallet (for seneste opgørelse 2013 indbyggertal). Publikationerne dækker over videnskabelige udgivelser i ca. 12.000 internationale tidsskrifter, som i mindre grad dækker samfundsvidenskab og humaniora. Data inkluderer også publikationer fra erhvervslivet.
Kilde: Incites (Thomson Reuters) samt IMF.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **SPIR.** For at gøre det mere attraktivt for danske virksomheder fortsat at placere forskning, udvikling og produktion i Danmark har regeringen medfinansieret etableringen af SPIR (Strategic Platform for Innovation and Research), som skal bidrage til at styrke produktionen i danske virksomheder. Der er fra offentlig side afsat 65 mio. kr. til offentligt-privat samarbejde om forskning og innovation inden for området. Foreningen MADE (Manufacturing Academy of Denmark) medfinansierer projektet med knap 120 mio. kr. Medlemmerne af MADE omfatter både universiteter, GTS-institutter, DI, fonde, foreninger, SMV'er og større virksomheder.
- **Aftaler om fordeling af forskningsreserven.** Regeringen har indgået brede aftaler med folketingets partier om fordelingen af i alt 859 mio. kr. i 2014 til blandt andet forskningsinitiativer og nye store satsninger i Danmarks Innovationsfond.
- **Kapitalinds kud på 3 mia. kr. i Danmarks Grundforskningsfond.** Kapitalindsuddet betyder, at fonden kan fortsætte sit arbejde i yderligere 10 år og dermed igangsætte nye forskningscentre frem til 2026.

Større planlagte initiativer:

- **Ny årlig forsknings- og innovationspolitisk redegørelse.** Uddannelses- og Forskningsministeren vil afgive en årlig redegørelse om forskning- og innovationsområdet til Folketinget. Den første redegørelse vil blive forelagt Folketinget i 2014.
  - **Evaluering af Det Frie Forskningsråd.** Det Frie Forskningsråd evalueres i 2014. Evalueringen gennemføres af et internationalt evalueringspanel og vil blandt andet have fokus på rådets struktur, funktion og resultater med henblik på at afklare, om der er muligheder for at optimere organiseringen på området. Evalueringen færdiggøres inden udgangen af 2014.
-

Vækstvirksomheder og iværksættere

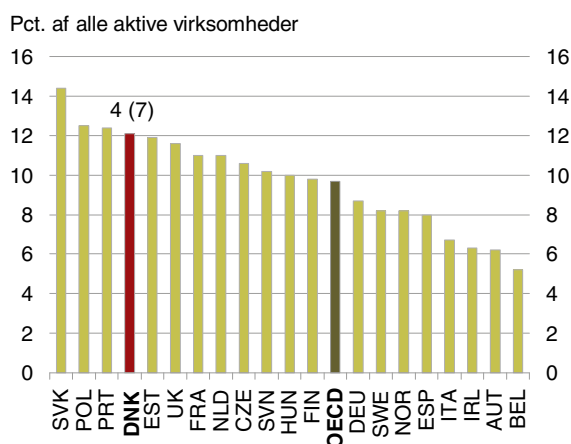
Vækstvirksomheder og iværksættere spiller en vigtig rolle i forhold til at sikre konkurrence og innovation i økonomien. De udvikler ofte innovative løsninger og serviceydelser, ligesom de udfordrer de øvrige virksomheder til at forny sig og øge produktiviteten. Dermed er vækstvirksomhederne, og især de mest succesfulde vækstvirksomheder, med til at skabe dynamik i økonomien og sikre, at ressourcerne bliver brugt der, hvor det er mest hensigtsmæssigt.

Vækstiværksættere skaber pr. definition relativt flere job end andre nye virksomheder. I løbet af en treårig vækstperiode skaber en vækstiværksætter i gennemsnit 15 job sammenlignet med i gennemsnit fire job i andre virksomheder med samme størrelse i starten af vækstperioden.¹

Nyetablerede virksomheder

Hvert år etableres der mellem 17.000 og 24.000 nye virksomheder i Danmark. Andelen af nye virksomheder i Danmark var i 2011 blandt top fem i OECD og højere end i blandt andet Finland, Sverige og Norge, se figur 9.1.

Figur 9.1 Etableringsraten, 2011

Anm.: Nye virksomheder i pct. af samtlige aktive virksomheder. Nye virksomheder defineres som reelt nye virksomheder, der har været aktive i mindre end ét år.
Kilde: Eurostat og Danmarks Statistik.

Danmark har haft en stigning i etableringsraten fra 2010 til 2011 på 2,1 pct.-point. Samme udvikling ses blandt andet i Sverige og Norge, mens Finland har haft et lille fald i etableringsraten.

¹ Erhvervsstyrelsen, Iværksætterindeks 2011. Data er for vækstperioden 2005 til 2008.

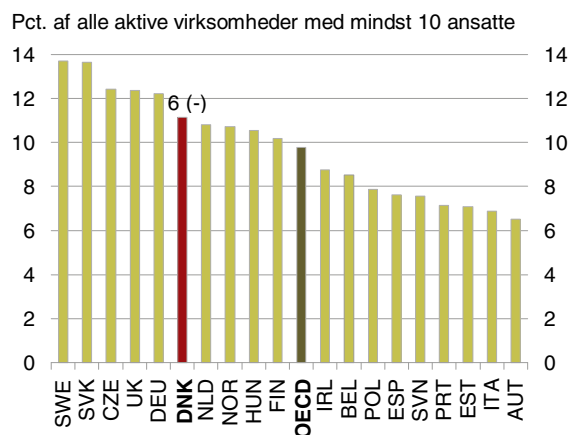
De seneste tre år har antallet af nyregistreringer, opgjort ved antallet af CVR-registreringer været det samme som i 2004-2005 efter et væsentligt højere niveau i årene omkring højkonjunktoren, se Factbook.²

Vækstvirksomheder

Vækstvirksomheder kan være både nyetablerede og eksisterende virksomheder. En vækstvirksomhed defineres som en virksomhed, der har mindst ti ansatte, og som i en periode på tre år har en gennemsnitlig årlig vækst i antal ansatte på mindst 10 pct. Der er ikke et alderskrav til vækstvirksomheder.

Foreløbige data fra 2012 viser, at godt 11 pct. af alle danske virksomheder med mindst ti ansatte havde en gennemsnitlig årlig vækst i antal ansatte på mindst 10 pct. over en treårig periode. Det placerer Danmark væsentligt over OECD-gennemsnittet og på niveau med lande som Nederlandene, Norge og Finland, men under fx Sverige og Tyskland, se figur 9.2.

Figur 9.2 Vækstvirksomheder (10+ ansatte og 10 pct. gennemsnitlig årlig vækst), 2012

Anm.: Vækstvirksomheder defineres som virksomheder, som uanset alder har haft en gennemsnitlig årlig vækst i antal ansatte på mindst 10 pct. over en treårig periode. 2012 er slutåret for den treårige vækstperiode. Tælleren er foreløbige tal for antallet af vækstvirksomheder i 2012. Nævneren er antallet af virksomheder med 10 ansatte eller flere i 2011.
Kilde: Eurostat.

² Nye CVR-registreringer er en indikator for antallet af virksomheder, der startes i Danmark. Indikatoren følger udviklingen i etableringsraten, hvor tallene kun går til 2011. Tallene er ikke rensset for administrative opsplitninger, skift i ejerform mv., og derfor er antallet af CVR-registreringer væsentligt højere end det reelle antal af nye virksomheder. Udviklingen i antallet af nye CVR-registreringer kan dog bruges som en indikator for udviklingen i iværksætteraktiviteten.

Vækstvirksomheder er tidligere defineret som virksomheder med mindst ti ansatte og 20 pct. gennemsnitlig årlig vækst over en treårig periode. For at få data for flere sammenlignelige lande som fx Sverige, Finland, Tyskland og Nederlandene, og dermed et bedre sammenligningsgrundlag, er definitionen justeret sammenlignet med tidligere år. Data med den nye definition er foreløbige, hvorfor der kan blive tale om revisioner i det endelige datagrundlag.

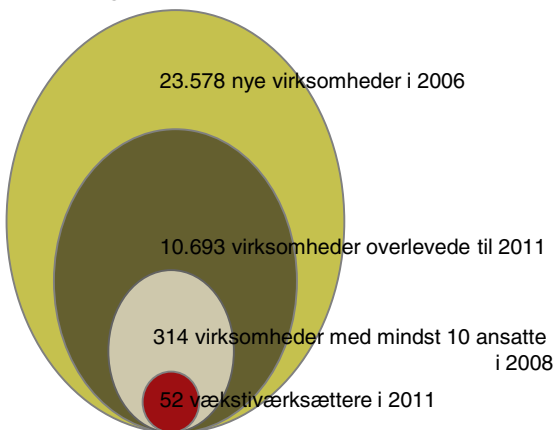
Vækstiværksættere

Vækstiværksættere defineres som virksomheder, der har mindst 10 ansatte efter de to første leveår og en gennemsnitlig årlig vækst på mindst 10 pct. over den efterfølgende treårige periode. Også her er der tale om en justeret definition sammenlignet med tidligere år.

Ved at følge en årgang af nyetablerede danske virksomheder over en femårig periode får man et billede af, hvordan virksomhederne i årgangen udvikler sig.

Ud af de 23.578 virksomheder, der blev etableret i 2006, overlevede knap halvdelen i fem år. Godt 300 virksomheder formåede at overleve i fem år og samtidig få mindst 10 ansatte i det andet leveår (2008). 52 af de virksomheder, der blev etableret i 2006, havde i 2011 opnået status som vækstiværksætter, se figur 9.3.

Figur 9.3 Vækst i én årgang af nye virksomheder (etableringsår 2006)

Anm.: Vækstiværksættere defineres som virksomheder, der inden for de to første leveår har mindst 10 ansatte og herefter en gennemsnitlig årlig vækst i antal ansatte på mindst 10 pct. over en treårig periode.
Kilde: Danmarks statistik og egne beregninger.

I årgangen af nye danske virksomheder etableret i 2006 var det således kun en ganske lille andel, der formåede at opfylde kriterierne for at blive vækstiværksætter.

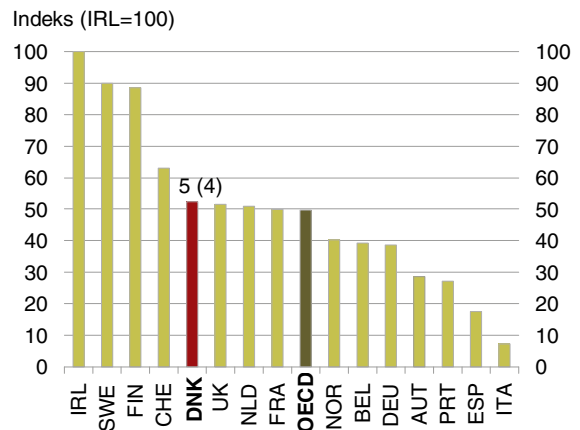
Adgang til venturekapital

Venturekapital er egenkapitalindskud og er kendetegnet ved, at investorerne involverer sig i virksomhederne og tilfører dem forretningsmæssige kompetencer sammen med kapitalen.

Venturekapital er sammen med banklån en af de vigtigste kilder til finansiering for nye virksomheder. Adgangen til venturekapital har stor betydning for, om unge virksomheder med stort vækstpotentiale kan få finansieret investeringer. Det kan fx være investeringer i nye teknologier og i udviklingen af nye produkter.

I 2012-2013 fastholder Danmark niveauet af ventureinvesteringer som pct. af BNP. Der ses dog et fald i forhold til sidste års placering, hvilket skyldes, at andre lande har haft en relativt stor stigning i investeringer. Danmark ligger over OECD-gennemsnittet og på niveau med fx United Kingdom, men under fx Irland, Sverige og Finland, se figur 9.4.

Figur 9.4 Ventureinvesteringer i pct. af BNP, 2012 og 2013

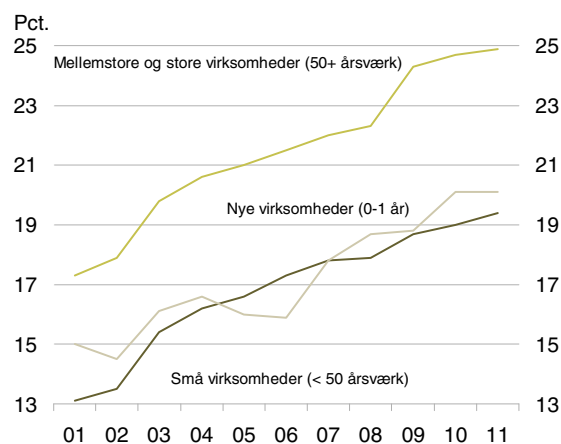
Anm.: Figuren viser andelen af ventureinvesteringer i de pågældende lande – både fra indenlandske og udenlandske investorer – i pct. af BNP. Ventureinvesteringer er beregnet som et årligt gennemsnit for årene 2012 og 2013. Det førende land (IRL) er sat til indeks 100. Investeringerne dækker både seed-, opstarts- og ekspansionsinvesteringer.
Kilde: European Venture Capital Association.

Adgang til kompetencer

Viden er afgørende for virksomhedernes vækstpotentiale, og det bliver stadig vigtigere for virksomhederne at have adgang til arbejdskraft med viden på et fagligt højt og internationalt konkurrencedygtigt niveau. En veluddannet arbejdsstyrke øger virksomhedernes muligheder for at finde og udvikle medarbejdere med de relevante kvalifikationer. Det understøtter udviklingen af nye produkter og løsninger.

I perioden 2003 til 2011 er andelen af ansatte med en videregående uddannelse steget i både små virksomheder og i gruppen af mellemstore og store virksomheder. I nye virksomheder har andelen af ansatte med en videregående uddannelse ikke ændret sig i 2011 i forhold til 2010. Der er en større andel af ansatte med videregående uddannelser i mellemstore og store virksomheder end i små og nye virksomheder, se figur 9.5.

Figur 9.5 Ansatte med videregående uddannelse i danske virksomheder, 2001-2011

Anm.: Andelen af ansatte med videregående uddannelse i pct. af alle ansatte.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Med Aftalerne er det bl.a. besluttet at lempe udbyttebeskatningen af noterede aktier, der oprettes en accelerationspulje i regi af Vækstfonden på ½ mia. kr. målrettet virksomheder med særligt vækspotentiale og vækstlånordningen forlænges med fem år til 2020. Endvidere igangsættes en analyse af mulighederne for på en forsvarlig måde at fremme crowdfunding i Danmark, ligesom regeringen vil samarbejde med de regionale vækstfora om et nyt sparrings- og uddannelsesforløb målrettet iværksættervirksomheder med vækspotentiale. Endelig vil regeringen undersøge mulighederne for at oprette Dansk Vækstkapital II.
- **Aftaler om Vækstplan DK.** Med Aftalerne blev der skabt basis for Vækstlån til iværksættere. Ordningen blev igangsat ved udgangen af 2013 og administreres af Vækstfonden. Vækstlån til iværksættere skaber grundlag for et øget udlån på op mod 1 mia. kr. frem mod 2017. Ordningen for små vækstkautioner tilføres endvidere 50 mio. kr. i 2015.
- **Grønne vækstlån.** Med finanslovsaftalen for 2013 blev der afsat 50 mio. kr. til Grønne vækstlån, som forbedrer vilkårene for SMV'ers finansiering af nye grønne investeringer. De Grønne vækstlån forventes at skabe grundlag for et øget udlån på op mod 350 mio. kr.
- **Mikrolån.** Vækstfonden etablerede i december 2013 et samarbejde med den Europæiske Investeringsfond (EIF), der indebærer, at der kan ydes supplerende garanti for lån på op til 185.000 kr., såkaldte mikrolån. Samarbejdet med EIF giver pengeinstitutterne større tilskyndelse til at yde helt små lån, fx til iværksættere og SMV'er.
- **Iværksætterselskabet.** I maj 2013 vedtog Folketinget en revision af selskabsloven, som bl.a. medførte en ny type anpartsselskaber – de såkaldte iværksætterselskaber (IVS). Et iværksætterselskab kan stiftes med en selskabskapital på 1 krone. Pr. august 2014 var der registreret i alt 3.300 iværksætterselskaber.
- **Grønt Iværksætterhus** fremmer grøn omstilling af iværksættere gennem rådgivning, uddannelse, test- og demonstrationsfaciliteter mv. til udvikling af grønne forretningsmodeller og produkter. Der er afsat 25 mio. kr. i 2013-2016.
- **Global Entrepreneurship Week.** Danmark har siden 2008 deltaget i Global Entrepreneurship Week, der er en årlig internationalt koordineret kampagne i november med fokus på at styrke iværksætterkulturen.
- **Fonden for Entreprenørskab.** Fonden bidrager til implementeringen af initiativer i regeringens innovationsstrategi "Danmark – Løsningernes Land" fra december 2012. Fonden arbejder for at udbrede og integrere innovation og entreprenørskab i undervisningen på alle uddannelsesniveauer fra folkeskole til de videregående uddannelser.

-
- **Mikrolegater.** Rådet for Teknologi og Innovation har bevilliget 2½ mio. kr. til videreførelse af Fonden for Entreprenørskabs mikrolegatorordning i 2014. Ordningen understøtter iværksætteri blandt studerende fra landets ungdoms- og videregående uddannelser.
  - **Enklere regler.** Regeringen lancerede en handlingsplan for enklere regler i marts 2012. Målet er, at erhvervslivets administrative byrder skal lettes væsentligt på områder, hvor virksomhederne oplever de største udfordringer. Regeringen har bl.a. nedsat Virksomhedsforum for enklere regler, der har til opgave at sende forslag til regelforenklning til regeringen. Foreløbigt har Virksomhedsforum indsendt 385 forslag til regeringen, hvoraf 251 gennemføres helt eller delvist. Det svarer til 83 pct. af de forslag, som regeringen har svaret på. De administrative byrder er samlet reduceret med ca. 335 mio. kr. i perioden fra regeringen tiltrådte til ultimo 2013.

Større planlagte initiativer:

- **Iværksætterpilot.** Som en del af innovationsstrategien etableres en ordning for dimittender, der ønsker at starte egen virksomhed. Det forventes, at InnovationsFonden lancerer første ansøgningsrunde under den nye Iværksætterpilotordning i efteråret 2014. Ordningen vil understøtte nye dimittender, der ønsker at starte egen virksomhed med finansiering og rådgivning.
  - **Enklere regler.** Regeringen har med Aftaler om Vækstpakke 2014 styrket indsatsen for enklere regler. Regeringen har bl.a. fastsat en målsætning om at anvise byrdereducerende tiltag, der kan spare virksomhederne for omkostninger i et omfang svarende til mindst 2 mia. kr. netto i varig virkning i 2020 i forhold til 1. januar 2015. Derudover har regeringen bl.a. iværksat en indsats for at reducere den erhvervsrettede sagsbehandlingstid på udvalgte områder i stat og kommuner med gennemsnitligt en tredjedel.
  - **Start-up Denmark.** For at øge tiltrækningen af udenlandske iværksættere indfører regeringen som et forsøg en ny ordning, hvor der på baggrund af en godkendt forretningsplan kan gives opholdstilladelse til udlændinge fra tredjelande, der gerne vil starte virksomhed i Danmark.
-

Konkurrence, forbrugerforhold og regulering

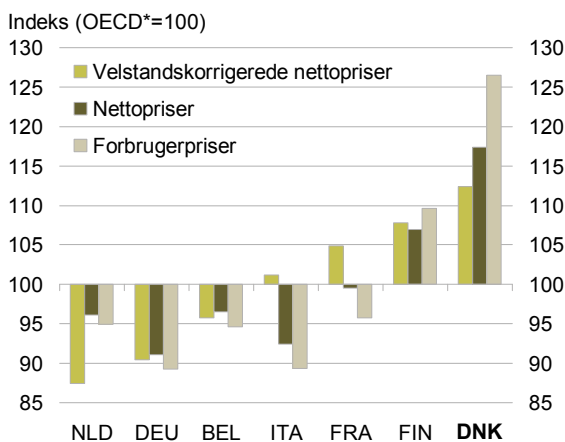
På et velfungerende marked konkurrerer virksomhederne effektivt på alle parametre, og forbrugerne kan agere let og trygt. På et velfungerende marked tilskyndes virksomhederne til hele tiden at forbedre sig. Velfungerende markeder kræver gode rammebetingelser for både virksomheder og forbrugere. Det er med til at sikre vækst og en høj forbrugervelfærd.

Prisniveau

Prisforskelle mellem lande kan blandt andet afspejle forskelle i landes velstand, skatter og afgifter samt konkurrenceforhold. Effektiv konkurrence bidrager til at sænke prisniveauet, og et højt prisniveau sammenlignet med andre lande kan derfor være et udtryk for en mindre effektiv konkurrence.

De faktiske forbrugerpriser i Danmark ligger 26 pct. over gennemsnittet i sammenlignelige lande. Når priserne korrigeres for moms og afgifter (nettopriserne), ligger de 17 pct. over. Korrigeres der yderligere for forskelle i landenes velstand, ligger niveauet 12 pct. over gennemsnittet i sammenlignelige lande, se figur 10.1.

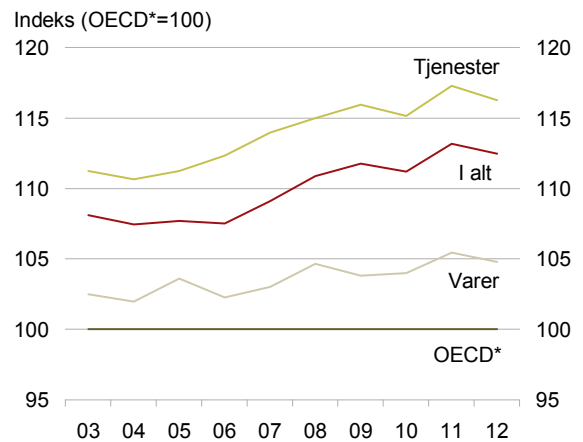
Figur 10.1 Prisforskelle, 2012

Anm.: Forbrugerpriserne fra Eurostat korrigeret for moms, afgifter og velstandsforskelle. OECD* angiver følgende syv lande: BEL, DEU, DNK, FIN, FRA, ITA og NLD.
Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Eurostat og OECD.

Forskellen mellem de danske velstandskorrigerede nettopriser og gennemsnittet i sammenlignelige lande er øget i perioden fra 2006 og frem, se figur 10.2.

Figur 10.2 Velstandskorrigerede nettopriser i Danmark, 2003-2012

Anm.: Se anm. til figur 10.1.

Kilde: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, Eurostat og OECD.

Det er særligt priserne på tjenester, der er relativt højere, hvilket kan skyldes, at tjenester i mindre grad er udsat for international konkurrence sammenlignet med varer.

Forbrugere

Forbrugere, der agerer aktivt på markederne, opnår en direkte forbrugergevinst i form af lavere priser og bedre kvalitet, og medvirker samtidigt til at fremme konkurrencen.

Gennemsigtighed på markedet er væsentlig for, at forbrugerne kan indhente og sammenligne information om priser og kvalitet for produkter og tjenesteydelser. Det bidrager til, at forbrugerne har de bedste forudsætninger for at vælge de bedste og billigste produkter.

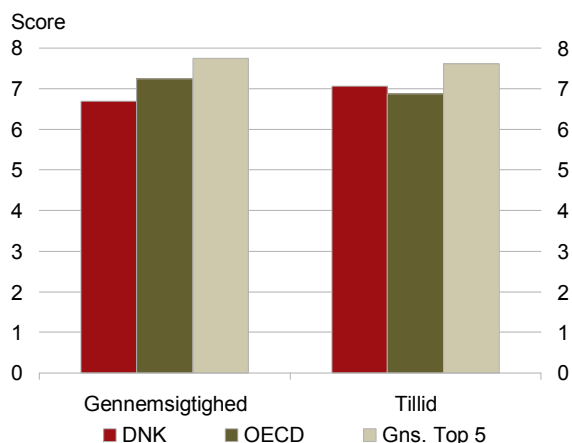
Det er også vigtigt, at forbrugerne har tillid til virksomhedernes overholdelse af de gældende forbrugerrettigheder.

De danske forbrugeres vurdering af gennemsigtigheden på markedet er lavere end gennemsnittet af de undersøgte OECD-lande. Lav gennemsigtighed indebærer, at forbrugerne har vanskeligere ved at agere aktivt på markedet og vælge de produkter, der bedst lever op til deres behov. Samtidig mindskes tilskyndelsen til, at virksomheder tilbyder nye og bedre løsninger til forbrugerne.

Det er især inden for markederne for elektricitet og gas, investeringsprodukter, pensioner og TV-abonnementer, at forbrugerne vurderer, at der er en lav gennemsigtighed.

De danske forbrugere har derimod en lidt større tillid til, at virksomhederne overholder forbrugerlovgivningen end gennemsnittet af forbrugere i OECD-landene. Det er især inden for områderne kultur og underholdning, juridiske og regnskabsmæssige tjenesteydelser, briller og kontaktlinser samt læsestof (bøger, aviser, magasiner), at forbrugerne har stor tillid, se figur 10.3.

Figur 10.3 Gennemsigtighed og tillid, 2013

Anm.: Data er baseret på forbrugernes egen vurdering. Derfor kan den vurderede score for gennemsigtighed og tillid afvige fra den faktiske. Derudover er der visse usikkerheder forbundet med at sammenligne forbrugernes vurderinger på tværs af lande, se Factbook. Kategorien "Gns. Top 5" udgøres i 2013 af Letland, Cypern, Grækenland, Tyskland og Malta for gennemsigtighed og Cypern, Malta, Tyskland, Finland og Litauen for tillid.

Kilde: EU-Kommissionen og egne beregninger.

Regulering

Regulering indføres for at varetage samfundsmæssige hensyn så som miljøbeskyttelse, sikkerhedshensyn og sundhedshensyn. Det er imidlertid vigtigt, at reguleringen indrettes, så den ikke hæmmer konkurrencen. En regulering af høj kvalitet kan betyde gevinster for samfundet i form af lavere priser og øget produktivitet.

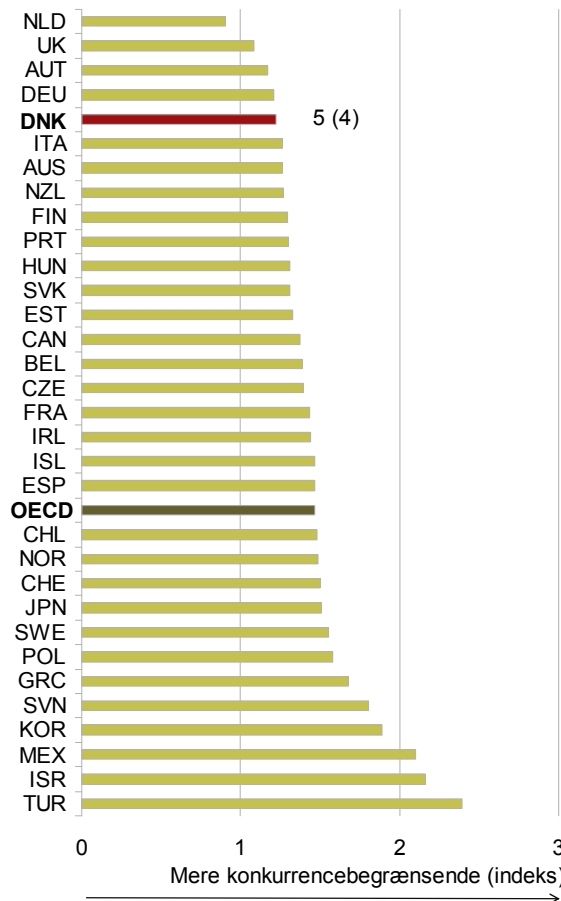
OECD's indikator for erhvervsreguleringens kvalitet, den såkaldte indikator for produktmarksregulering¹ (PMR-indikatoren) måler, i hvor høj grad reguleringen skaber barrierer for at komme ind på et marked og øvrige begrænsninger for konkurrencen på markedet. Målt på denne indikator er den danske regulering på et overordnet niveau blandt de mindst konkurrencebegrænsende i OECD, se figur 10.4.

PMR-indikatoren opdateres hvert femte år. Danmark har i forhold til 2008 oplevet en mindre reduktion i de regulatoriske barrierer på produktmarkederne. Alligevel falder Danmarks samlede placering i OECD fra en

¹ Produktmarkederne omfatter de markeder, hvor varer og serviceydelser handles mellem virksomheder og forbrugere.

fjerdeplads i 2008 til en femteplads i 2013, eftersom Tyskland inden for de sidste fem år har reduceret deres regulatoriske barrierer mere end Danmark. Sammenlignet med de tidligere opdateringer af PMR-indikatoren i 2003 og 2008 er der generelt i OECD sket en mindre grad af deregulering af produktmarkederne. Danmark tilhører den gruppe af OECD-lande, som har dereguleret mindst i perioden 2008-2013.

Figur 10.4 Erhvervsregulering, 2013

Anm.: OECD's indikator for produktmarksregulering. Indikatoren er baseret på spørgeskemabesvarelser fra de individuelle landes myndigheder. Besvarelserne tildeles en indekssværdi mellem nul og seks, som vægtes sammen. PMR-indikatoren er derfor selv et indeks, der kan antage værdier fra nul til seks. Seks angiver, at reguleringen er mest konkurrencebegrænsende.

Kilde: OECD.

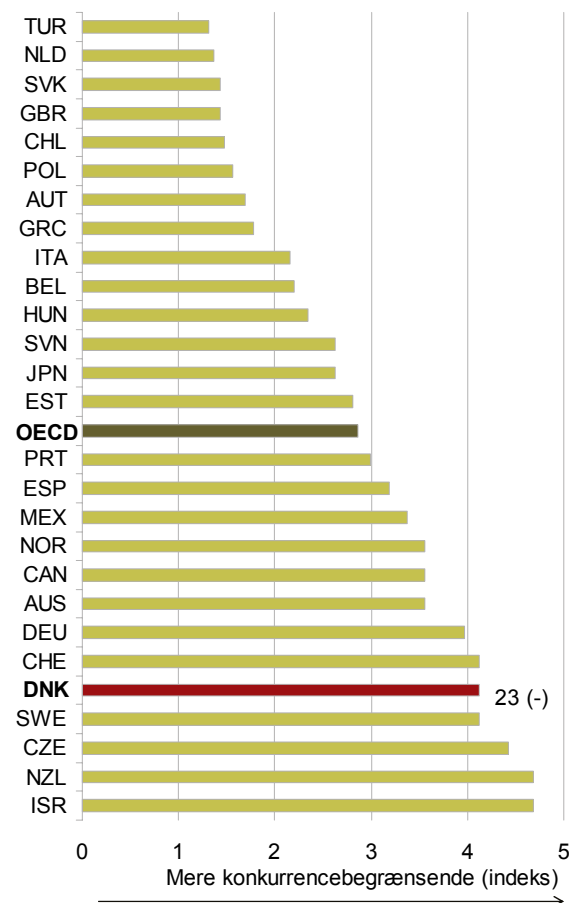
Selvom den danske erhvervsregulering på et overordnet niveau tilhører de mindst konkurrencebegrænsende i OECD, fremgår det af PMR-indikatorens underindikatorer, at specielt reguleringen af service-sektoren i Danmark øger virksomhedernes omkostninger og hæmmer konkurrencen. Det gælder fx inden for detailhandlen, som blandt andet reguleres af planloven, og en række liberale erhverv, herunder advokatbranchen, der er omfattet af ejerskabsrestriktioner.

Derudover eksisterer der en del sektorspecifik regulering, der er relevant for danske forhold, men som ikke indgår i PMR-indikatoren fx reguleringen på byggeområdet og sundhedsområdet. PMR-indikatoren medtager heller ikke omkostningerne ved reguleringen på miljøområdet.

OECD har også et særskilt mål for kvaliteten af reguleringen på miljøområdet. Indikatoren måler i hvor høj grad et lands miljøregulering forårsager adgangsbarrierer og øvrige konkurrencebegrænsninger. Målt på denne indikator ligger Danmark femtesidst i OECD. Danmarks dårlige placering skyldes blandt andet et fravær af lovgivningsmæssige krav til sagsbehandlingstiden, se figur 10.5.

Figur 10.5 Regulering på miljøområdet, 2013

Anm.: Se anm. til figur 10.4. OECD's indikator for miljøregulering er sammensat af to underindikatorer, indikator for konkurrence- og adgangsbarrierer og indikator for lovpligtige konsekvensvurderinger. Figuren viser indikatoren for konkurrence- og adgangsbarrierer.
Kilde: OECD.

Få administrative byrder kan gøre det nemmere for virksomhederne at øge deres produktivitet. I perioden oktober 2011 til ultimo 2013 er de administrative byr-

der² for erhvervslivet samlet reduceret med ca. 335 mio. kr. I 2013 steg de administrative byrder for erhvervslivet med 34 mio. kr. som følge af skrappe krav til kapital- og hedgefonde, se Factbook. Endvidere er det besluttet at gennemføre 83 pct. af de forenklingsforslag fra Virksomhedsforum for enklere regler, som regeringen har behandlet, helt eller delvist³.

Blandt OECD-landene ligger Danmark i top tre, og blandt EU-landene nummer ét, målt på Verdensbankens virksomhedsindeks Ease of Doing Business, se tabel 10.1.

Tabel 10.1 Ease of doing business, 2014

Placering	Land
1	NZL
2	USA
3	DNK (3)
4	KOR
5	NOR
6	GBR
7	AUS
8	FIN
9	ISL
10	SWE

Anm.: Verdensbanken har undersøgt erhvervsreguleringen i 185 lande. Her måles og sammenlignes "the ease of doing business". Undersøgelsen indeholder vurderinger af 10 væsentlige virksomhedsaktiviteter, herunder opstart, betaling af skat, opnåelse af kredit, procedurer ved handel osv. Oversigten viser de 10 højest placerede lande.
Kilde: Verdensbanken.

Konkurrenceloven og dens håndhævelse har stor betydning for en effektiv konkurrence på markederne. Den danske konkurrencelov blev styrket væsentligt i 2013 og er nu på de fleste punkter på niveau med bedste praksis.

OECD offentliggjorde i slutningen af 2013 en indikator for de mest basale parametre i 49 landes konkurrenceregime. Indikatoren måler derimod ikke på væsentlige parametre som myndighedernes ressourcer, sanktionernes størrelse ved overtrædelser af konkurrenceloven og konkurrencemyndighedernes institutionelle rammer.

Indikatoren for de mest basale konkurrenceparametre er baseret på fire underindikatorer. Det danske konkurrenceregime opnår den bedst mulige score på tre af de fire underindikatorer (politik vedrørende konkurrencebegrænsende adfærd, redelighed i efterforskning og advokering). OECD-gennemsnittet på de samme tre underindikatorer er alene en smule ringere end Danmarks. Indikatoren placerer således også

² Målt ved AMVAB-metoden.

³ Status august 2014.

mange af de øvrige OECD-landes konkurrenceregimer på eller tæt på bedste praksis. Dette skyldes, at indikatoren kun måler på helt basale parametre.

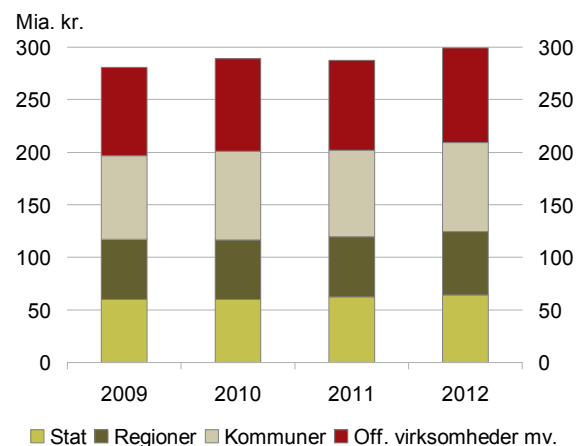
På indikatoren for konkurrencemyndighedernes handlefrihed, dvs. muligheden for at efterforske og sanktionere konkurrencebegrænsende adfærd, ligger Danmark marginalt dårligere end OECD-gennemsnittet. Dette afspejler blandt andet, at konkurrencemyndighederne i Danmark den 1. januar 2013, som var indikatorens skæringsdato, ikke havde mulighed for at iværksætte midlertidige foranstaltninger. Dette er ændret ved den seneste lovændring som trådte i kraft den 1. marts 2013, hvilket tallene ikke dækker.

Konkurrence om offentlige opgaver

Konkurrenceudsættelse i den offentlige sektor understøtter, at der opnås økonomiske og kvalitetsmæssige fordele i forbindelse med opgaveløsningen.

I 2012 købte den offentlige sektor ind for ca. 300 mia. kr. svarende til ca. en sjettedel af Danmarks BNP. Beløbet omfatter alle offentlige myndigheders, institutioners og virksomheders samlede indkøb af varer og tjenesteydelser. I perioden 2009-2012 er det samlede beløb brugt på indkøb i det offentlige steget med ca. 7 pct., se figur 10.6.

Figur 10.6 Udviklingen i offentlige indkøb, 2009-2012

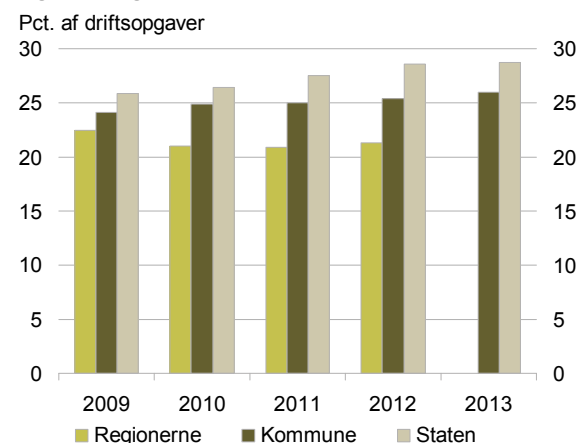
Anm.: Off. virksomheder mv. omfatter (1) offentlige selskabslignende virksomheder (blandt andet BaneDanmark og SerumInstitutet samt kommunale forsynings- og transportselskaber), (2) offentlige selskaber (bl.a. selskaber inden for energi-, affalds- og transportsektoren, Danske Spil, Nationalbanken, Post DK, TV2 og AMGROS) samt (3) sociale kasser og fonde.
Kilde: Danmarks Statistik.

Statens, regionernes og kommunernes andel af de offentlige indkøb udgør i 2012 ca. 209 mia. kr. Heraf bruges omkring halvdelen til privatproducerede offentlige serviceydelser. Disse serviceydelser omfatter blandt andet transportopgaver, drift af plejecentre og vedligeholdelse af veje. Omkring 40 pct. går til myndighedsopgaver og offentlig egenproduktion af serviceydelser. Det resterende beløb dækker tilskud til især sundhedsydelser.

Offentlige virksomheders indkøb udgjorde i 2012 ca. 90 mia. kr.

Samlet set skaber offentlige myndigheder konkurrence om ca. en fjerdedel af de udbudseggede opgaver. Kommunerne skabte i 2013 konkurrence om 26 pct. af de udbudseggede opgaver, mens staten sendte 29 pct. af opgaverne i udbud. Størsteparten af regionernes opgaver vedrører drift af hospitaler mv., hvor der i 2012 blev skabt konkurrence om 21 pct. af opgaverne, se figur 10.7.

Figur 10.7 Udbud af serviceydelser i kommuner, regioner og staten, 2009-2013

Anm.: Figuren viser konkurrenceudsættelse i pct. af de opgaver, der kan konkurrenceudsættes. Der foreligger ikke opgørelse for regionerne for 2013.
Kilde: www.noegletal.dk, Danske Regioner og Finansministeriet.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Konkurrencepolitisk udspil.** Regeringen fremlagde i 2012 et konkurrencepolitisk udspil Styrket konkurrence til gavn for Danmark med 25 initiativer, som skal styrke konkurrencelovgivningen samt øge konkurrencen i både hjemmemarkedsorienterede erhverv og i de offentlige opgaver. 11 af de 25 initiativer er gennemført. Som følge heraf er blandt andet konkurrenceloven blevet moderniseret med højere bøder for overtrædelser af loven, fængselstraf i kartelsager samt en forstærket forebyggelsesindsats. Der er endvidere indført en mulighed for delautorisationer inden for el- og VVS-området, som letter markedsadgangen og øger konkurrencen og gennemført en analyse af fremtidens detailhandel.
- **Forbrugerpolitisk eftersyn.** Regeringen fremlagde i 2012 et forbrugerpolitisk udspil Trykke forbrugere, aktive valg med 23 initiativer, der skal gøre det nemmere for forbrugerne at være aktive og træffe oplyste valg. 12 af de 23 initiativer er gennemført. Blandt andet er der indført risikomærkning af boliglån, klarere markedsføring af bredbåndshastigheder samt en ændring af markedsføringsloven, som har styrket Forbrugerombudsmandens håndhævelse.
- **Enklere regler.** Regeringen arbejder systematisk med at reducere erhvervslivets administrative byrder. Målene er, at de administrative byrder lettes væsentligt på de områder, virksomhederne oplever som mest byrdefulde, og at de administrative byrder i 2015 er lavere end ved regeringens tiltræden i 2011. Virksomhedsforum for enklere regler, der har til opgave at sende forslag til regelforenklning til regeringen, har pr. august 2014 sendt i alt 385 forenklingforslag til regeringen. Regeringen har besluttet at gennemføre 251 forenklingforslag helt eller delvist. Det svarer til 83 pct. af de forslag, som regeringen har svaret på. Derudover er de administrative byrder samlet reduceret med ca. 335 mio. kr. i perioden fra regeringens tiltræde til ultimo 2013.
- **Offentlig konkurrence.** Regeringen har igangsat et arbejde med at modernisere og forenkle udbudsreglerne i forbindelse med implementeringen af det nye udbudsdirektiv. Den nye udbudslov skal blandt andet sikre større klarhed og fleksibilitet for virksomheder og ordregivere. Derudover har regeringen forenklet de regler, der gælder, når kommunerne skaber konkurrence om kommunale opgaver på velfærdsområderne. Regeringen har også ændret rammerne for klagesystemet for udbud med henblik på at mindske antallet af åbenlyst ubegrundede klager og dermed frigøre ressourcer. Regeringen har yderligere nedsat Rådet for Offentlig-Privat Samarbejde, der har til opgave at tilvejebringe ny viden og fremme samarbejdet mellem offentlige myndigheder og private virksomheder.

Større planlagte initiativer:

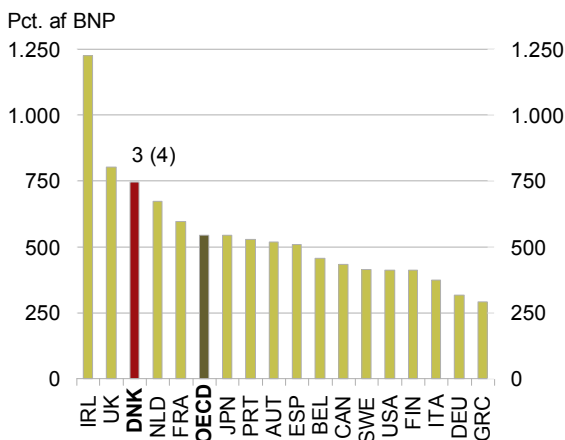
- **Konkurrence.** Regeringen vil i folketingssamlingen 2014/15 fremsætte forslag om styrket håndhævelse af konkurrencereglerne som opfølgning på Aftaler om Vækstpakke 2014. Herunder vil regeringen nedsætte en professionel bestyrelse med ansvar for håndhævelse af konkurrenceloven og formalisere den generelt gældende praksis i forhold til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens udarbejdelse af konkurrenceanalyser, således at analyserne udarbejdes under den nye, uafhængige bestyrelses ansvar.
  - **Forbrugere.** Regeringen vil i folketingssamlingen 2014/15 fremsætte lovforslag som gennemfører en modernisering af det danske forbrugerklagesystem med henblik på at sikre forbrugerne en fleksibel og hurtig behandling af deres forbrugerklager. Lovforslaget gennemfører samtidig nye EU-regler om forbrugerklager.
  - **Enklere regler.** Regeringen har med Aftaler om Vækstpakke 2014 besluttet at styrket indsatsen for enklere regler yderligere. Regeringen har blandt andet fastsat en målsætning om at anvise byrdereducerende tiltag, der kan spare virksomhederne for omkostninger i et omfang svarende til mindst 2 mia. kr. netto i varig virkning i 2020 i forhold til 1. januar 2015. Derudover vil regeringen blandt andet styrke konsekvensvurderingerne af ny regulering. Regeringen har endvidere iværksat en indsats for at reducere den erhvervsrettede sagsbehandlingstid på udvalgte områder i stat og kommuner med gennemsnitligt en tredjedel.
-

Finansielle markeder

Velfungerende finansielle markeder er en del af fundamentet for en stærk konkurrenceevne. Det er igennem de finansielle markeder, at samfundets opsparring kanaliseres videre til profitable og rentable investeringer i virksomheder. Det giver virksomhederne muligheden for den nødvendige lånefinansiering.

Størrelsen af kapitalmarkedet er et udtryk for, hvor veludviklet den finansielle sektor er. Det danske kapitalmarkeds størrelse svarer til knap 750 pct. af BNP, hvilket i international sammenhæng er relativt højt, se figur 11.1.

Figur 11.1 Kapitalmarkedets størrelse, 2012

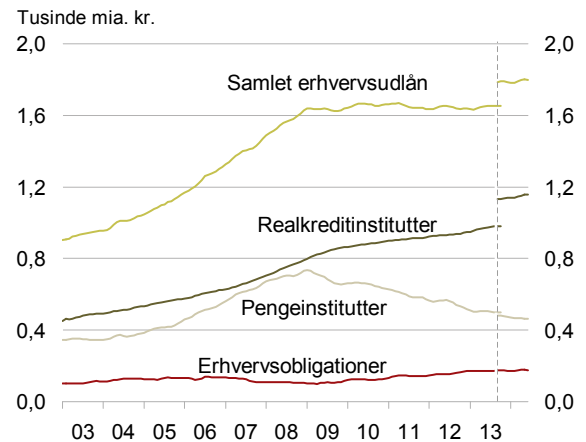
Anm.: Udregnet som summen af aktiemarkedets kapitaliseringsgrad, banklån og indenlandske obligationer.
Kilde: IMF.

Kreditmarkedet

På det danske kreditmarked udgør lån fra realkredit- og pengeinstitutter omkring 98 pct. af det samlede udlån til husholdninger og erhverv.

I perioden før finanskrisen steg udlånet til erhverv jævnt for realkredit- og pengeinstitutter. Siden slutningen af 2008 har der været en klar tendens til, at virksomhederne i højere grad finansierer deres investeringer ved hjælp af realkreditlån og mindre fra pengeinstitutter, se figur 11.2. Samlet set har erhvervsudlånet således i løbende priser været stabilt siden slutningen af 2008.

Figur 11.2 Udviklingen i udlån til erhverv, 2003-2014

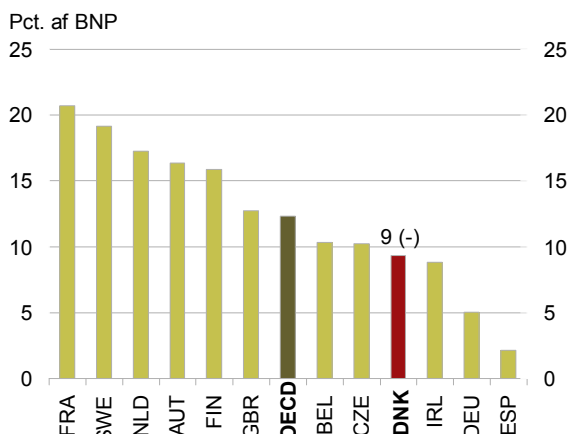
Anm.: Serierne er baseret på 3-måneders glidende gennemsnit af de indekserede værdier. Udlån til erhverv fra realkreditinstitutter inkluderer udlån til ikke-finansielle virksomheder og personligt ejede virksomheder. I september 2013 forekommer et databrud i MFI-statistikken, der øger det samlede erhvervsudlån gennem udlånet fra realkreditinstitutterne. Der forekommer desuden et databrud for pengeinstitutternes erhvervsudlån, hvilket ikke direkte fremgår af figuren.
Kilde: Nationalbanken samt egne beregninger.

Tendensen til, at virksomhederne i højere grad foretager låneforretninger hos realkreditinstitutterne, skal blandt andet ses i lyset af den favorable udvikling på de effektive renter på realkreditobligationer i tiden efter finanskrisen. Danske obligationer anses som en "sikker havn" for investeringer i en tid med finansiell ustabilitet, og realkreditinstitutterne kan derfor tilbyde en lav effektiv rente.

Ud over en stadig større anvendelse af realkreditobligationer, er der også en stigende tendens til at anvende erhvervsobligationer i perioden mellem 2008 og slutningen af 2012. Over de seneste år er beholdningen af erhvervsobligationer imidlertid stagneret omkring et niveau på 170-175 mia. kr.

I international sammenhæng er danske virksomheders anvendelse af erhvervsobligationer fortsat relativt begrænset, se figur 11.3. I forhold til BNP svarer danske virksomheders brug til knap 10 pct., mens virksomheders anvendelse af erhvervsobligationer i lande som Frankrig og Sverige er omkring 20 pct. af BNP.

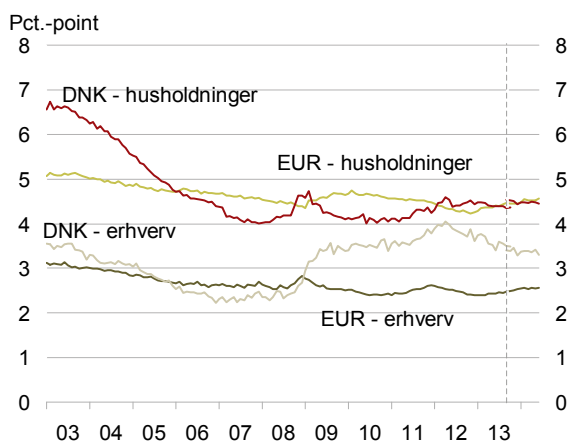
Figur 11.3 Anvendelsen af erhvervsobligationer, januar 2014

Anm.: Viser udestående udstedelser fra virksomheder i udvalgte EU-lande i erhvervsobligationer opgjort pr. 31. januar 2014 som andel af BNP for året 2013.
Kilde: Nationalbanken og Eurostat.

De danske pengeinstitutters gennemsnitlige rentemarginal steg fra efteråret 2008 til slutningen af 2012 fra 2 pct.-point til 4 pct.-point for erhvervsudlån, se figur 11.4. Det kan være et udtryk for dels et stigende konsolideringsbehov og således et behov for at øge indtjeningen og dels konjunktursituationen. Niveaulet er siden faldet til omkring 3½ pct.-point, hvilket dels kan tilskrives en forbedret konjunktursituation og dels en spirende optimisme i økonomien og derigennem en løsnet kreditpolitik.

Figur 11.4 Pengeinstitutternes rentemarginaler, 2003-2014

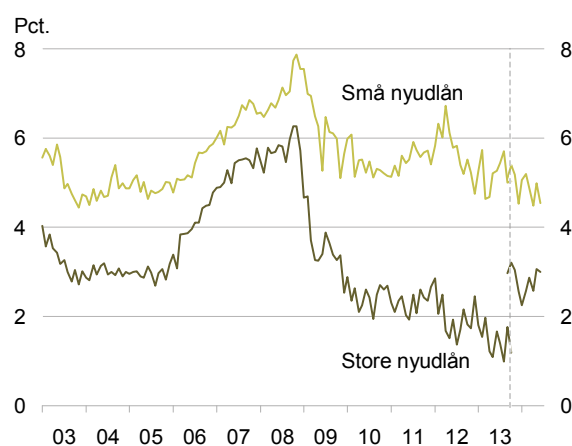

Anm.: Eksklusiv boliglån til husholdninger. Rentemarginalen er forskellen mellem udlånsrenten og indlånsrenten på den samlede beholdning af ind- og udlån, alle løbetider. Der kan, især for lån til ikke-finansielle virksomheder, være forskelle på brugen af sikkerhedsstillelse i europæiske og danske data. Der forekommer et databrud i den danske rentestatistik i september 2013, der dog ikke har væsentlig betydning for hverken husholdninger eller erhverv.
Kilde: Nationalbanken, ECB samt egne beregninger.

Pengeinstitutternes rentemarginal over for husholdninger har siden finanskrisen ligget stabilt for både euroområdet og Danmark på omkring 4 pct.-point.

I Danmark såvel som euroområdet har det været opfattelsen, at mindre lån rentemæssigt var en dyrere låneforretning end store lån til erhvervslivet. Det kan blandt andet skyldes, at det kan være sværere for de små virksomheder at stille passende sikkerhed for lånene. Siden krisen toppede i 2008 er finansieringsomkostningerne for erhverv dog faldet betydeligt for både små og store lån, se figur 11.5.

Figur 11.5 Udvikling i renter på små og store nye lån fra pengeinstitutter, 2003-2014

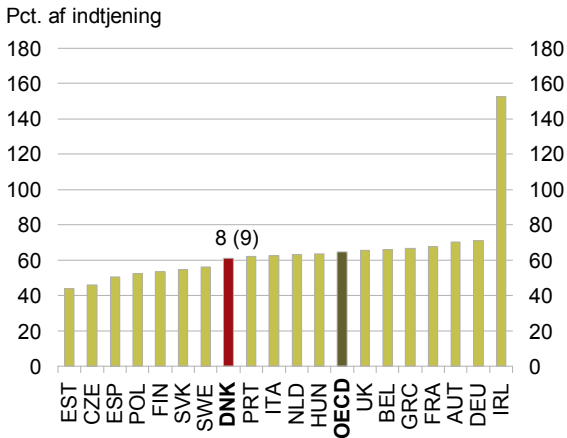
Anm.: Kreditinstitutternes renter på nye lån (ekskl. kassekreditter) til virksomheder. Grænsen mellem små og store lån er 7½ mio. kr. Databrudet i september 2013 skyldes ændrede indberetninger i den danske statistik, således at det blandt andet bliver muligt at rense for repolån. Da der er tale om en ny statistik, kan der forekomme relativt store ændringer fra opgørelse til opgørelse i renterne efter databrudet, også bagud i tid. Det skyldes, at Nationalbanken løbende kvalitetssikrer deres datagrundlag, og foretager justeringer.
Kilde: Danmarks Statistik.

Fra slutningen af 2008 og frem til 2011 faldt renteniveauet med henholdsvis 3 og 4 pct.-point for små og store nye lån. Fra september 2013 til april 2014 har renteniveauet været nogenlunde uændret.

Udviklingen i renterne på små og store erhvervsudlån tyder således på, at danske virksomheders finansieringsomkostninger er reduceret væsentligt siden krisens udbrud, og at navnlig store virksomheder låner billigt. Det lave renteniveau for banklån skal blandt andet ses i lyset af de lave pengepolitiske renter i Europa.

Danske kreditinstitutters effektivitet, målt ved samlede omkostninger i forhold til indtjening, ligger på niveau med OECD-gennemsnittet og lande som fx Storbritannien og Sverige, se figur 11.6.

Figur 11.6 Samlede omkostninger i forhold til indtjening, 2010-2013

Anm.: De samlede omkostninger dækker hovedsageligt omkostninger til personale, administration og afskrivninger. Indtjening er hovedsageligt netto rente- og gebyrindtægter og kursreguleringer af finansielle aktiver. Gennemsnit af 2010-2013.
Kilde: ECB.

Et centralt fundament for velfungerende finansielle markeder er, at der er tillid i sektoren. Denne tillid kan blandt andet måles ved at se på forskellen i renterne på bankernes indbyrdes lån henholdsvis med og uden sikkerhedsstillelse. Denne forskel, pengemarkedsspændet, giver en indikation af, hvor store risiko-præmier der skal stilles, for at låneforretninger uden sikkerhedsstillelse er lige så attraktive som låneforretninger med sikkerhedsstillelse. Således indikerer et stort pengemarkedsspænd, at der er stor risiko for eller lav tillid til, at bankerne kan tilbagebetale de lån, som ydes.

Stigningen i pengemarkedsspændet i tiden omkring starten af den finansielle krise i 2008 fra ½ til 2 pct.-point er et udtryk for større risiko på de finansielle markeder. Siden da er pengemarkedsspændet igen faldet til et niveau svarende til før finanskrisen på mellem 0,1 og 0,3 pct.-point, se figur 11.7.

Rentspændet har i størstedelen af perioden siden 2008 været lavere i euroområdet end i Danmark, hvilket det stadig er i dag.

Aktiemarkedet

Et stort og likvidt aktiemarked er centralt i forhold til kapitalformidling i økonomien. Aktiemarkedet giver virksomheder mulighed for at rejse kapital til fx at finansiere nye investeringer. Handel med aktier er forholdsvist billigt i Danmark sammenlignet med en række andre lande, se Factbook. Men til trods for at

handelsomkostningerne ikke er høje, er omsætningen på det danske aktiemarked forholdsvis lav sammenlignet med andre OECD-lande.

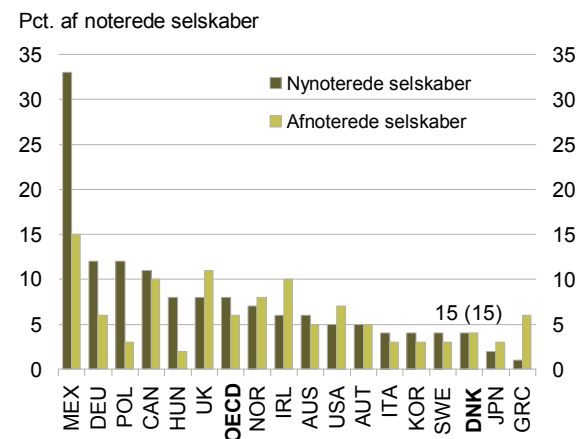
Figur 11.7 Pengemarkedsspænd, 2008-2014

Anm.: Spændet beregnes som forskellen mellem sikrede renter (repo/swaps) og ikke-sikrede renter (Cibor/Euribor) med tre måneders løbetid.
Kilde: Thomson Reuters.

Tilsvarende viser antallet af nyanoteringer på fondsbørsen, at kun få virksomheder finder det attraktivt at rejse kapital gennem aktieemissioner. I en international sammenligning ligger danske nyanoteringer i perioden 2006-2012 i den lave ende. Antallet af afnoteringer, som eksempelvis følger af konkurser og virksomhedsovertagelser, har imidlertid været tilsvarende lavt og under OECD-gennemsnittet, se figur 11.8.

Figur 11.8 Ny- og afnoteringer på fondsbørsen, gns. 2006-2012

Anm.: En række landes børser oplyser ikke antallet af af- og nyanoterede selskaber og indgår derfor ikke i figuren.
Kilde: World Federation of Exchanges, FESE og OMX.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Med vækstpakken styrkes adgangen til finansiering for blandt andet små og mellemstore virksomheder og dermed bidrage til, at sunde virksomheder og investeringsprojekter har adgang til finansiering. Det skal blandt andet ske med etablering af Dansk Vækstkapital II i samarbejde med pensionssektoren og en ny accelerationspulje målrettet virksomheder med særligt vækstpotentiale. Endvidere forlænges Vækstlånordningen og Eksportlånordningen fra 2015 til 2020.
- **Implementering af kapitalkravsdirektivet (CRD4).** På baggrund af Bankpakke I april 2014 trådte nye krav til bankers kapital og likviditet i kraft med henblik på at reducere risikoen for finansielle kriser.
- **SIFI-regulering.** Den 24. juni 2014 blev seks institutter udpeget som systemisk vigtige finansielle institutter i Danmark. SIFI'er er finansielle institutter, der i særlig grad kan påvirke hele samfundsøkonomien, hvis de kommer i problemer. Institutterne er blandt andet underlagt skærpede kapital- og likviditetskrav.
- **Erhvervsobligationer.** Folketinget vedtog i december 2013 ny lovgivning om erhvervsobligationer, der gør det muligt at anvende repræsentanter i forbindelse med obligationsudstedelser, og at pengeinstitutter via et refinansieringsregister kan udstede værdipapirer med sikkerhed i en portefølje af erhvervsudlån.

Større planlagte initiativer:

- **Med lov om ændring af lov om finansiel virksomhed** vil de administrative og økonomiske byrder mindskes for selskaber, som har udstedt værdipapirer, og som er optaget til handel på et reguleret marked. Ændringerne vil blandt andet forenkle oplysningsforpligtelser for børsnoterede selskaber for at gøre de regulerede markeder (børser) mere attraktive for små og mellemstore virksomheder, således at deres adgang til at rejse kapital lettes. Endvidere sikres fokus på bedre forbrugerbeskyttelse i forbindelse med boliglån og reduceret kreditrisiko for kreditorer, der yder boliglån, og dermed styrkes den finansielle stabilitet.
-

Åbne markeder, international handel og investeringer

På åbne markeder handles og investeres der på tværs af landegrænser. Økonomisk integration med omverdenen øger virksomhedernes afsætningsgrundlag og forstærker adgangen til ny viden og ny teknologi. International udveksling af højt kvalificeret arbejdskraft er ligesom international handel og internationale investeringer en kilde til ny viden.

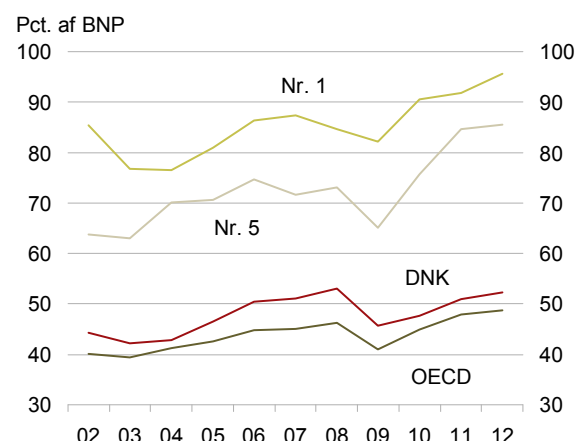
Rammebetingelser, der understøtter danske virksomheders evne til at konkurrere på verdensmarkedet, er med til at styrke virksomhedernes integration i den globale økonomi. Det kan fx være adgang til højt kvalificeret arbejdskraft samt lave omkostninger. Den økonomiske integration fremmes også af lave handels- og investeringsbarrierer.

International handel

Det samlede omfang af eksport og import viser, hvor integreret et land er på de internationale markeder.

Der er en tendens til, at små økonomier handler mere med udlandet end store økonomier. Dette kan blandt andet skyldes, at små lande i højere grad kan drage nytte af at deltage i den internationale arbejdsdeling. Danmark er en lille åben økonomi, hvor den internationale handel målt via handelskvoten udgjorde godt 52 pct. af BNP i 2012. Dette er kun lidt højere end OECD-gennemsnittet, og Danmarks åbenhed overgås af en del andre små økonomier som fx Irland og Belgien, se figur 12.1.

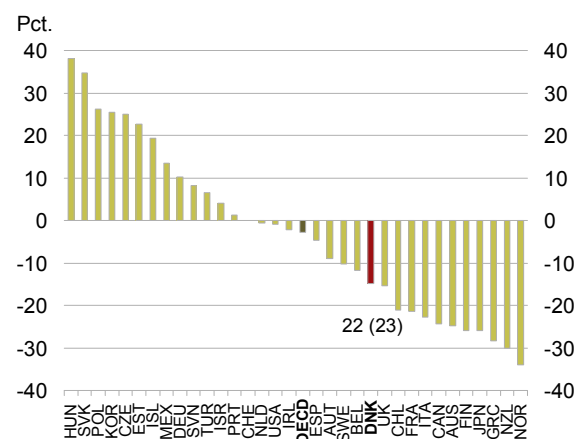
Figur 12.1 Udvikling i international handel, 2002-2012

Anm.: Den internationale handel er her angivet som gennemsnittet af den samlede import og eksport af varer og tjenester i pct. af BNP. Nr. 1 i 2012 er IRL og nr. 5 er BEL.
Kilde: OECD.

Selvom Danmarks eksport målt i mængder er steget 30 pct. siden 2003, er den danske eksportmarkedsandel i mængder faldet med 15 pct., se figur 12.2 og figur 12.3.

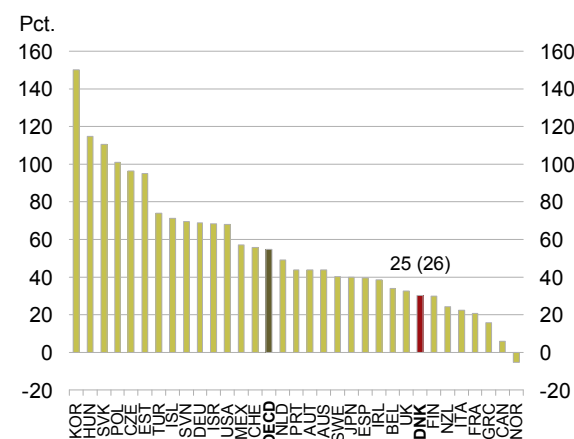
Figur 12.2 Vækst i eksportmarkedsandel, 2003-2013

Anm.: Eksportmarkedsandelen er opgjort i mængder for varer og tjenester. Eksportmarkedsandelen svarer til OECD's Export Performance, der angiver et lands eksport i forhold til størrelsen af et sammenvejlet eksportmarked. Tallet i parentes angiver Danmarks placering for perioden 2003-2012.
Kilde: OECD.

Det forekommer også i andre vesteuropæiske lande og USA. Dette skal blandt andet ses i lyset af, at verdenshandlen i samme periode er vokset, og særligt at de nye vækstøkonomiers som fx BRIC-landenes andel af verdenshandlen er steget markant. Tabet af danske eksportmarkedsandele skal formentlig også ses i sammenhæng med en forringelse af danske virksomheders lønkonkurrenceevne i løbet af 2000'erne.

Figur 12.3 Eksportvækst, 2003-2013

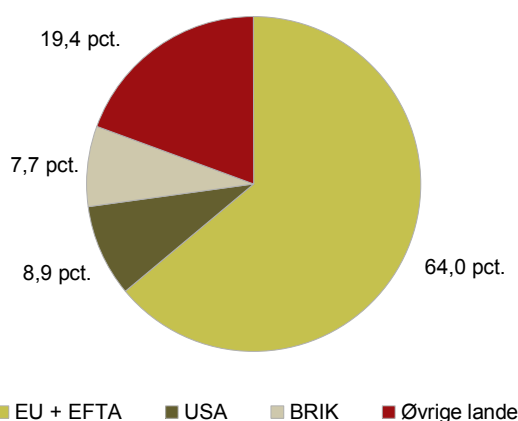
Anm.: Eksporten er angivet i mængder og indeholder både varer og tjenester. Tallet i parentes angiver Danmarks placering for perioden 2003-2012.
Kilde: OECD.

Fremgangen i den danske eksport har siden 2003 været blandt de svageste i OECD. Dette kan udover forringelsen af lønkonkurrenceevnen i første halvdel af 2000'erne også skyldes, at en forholdsvis lille andel af den danske eksport går til de nye vækstøkonomier.

Størstedelen af Danmarks handel er koncentreret på få lande, der især udgøres af nærmarkederne. I 2013 udgjorde eksporten til EU og EFTA 64 pct. af Danmarks totale eksport. Tyskland og Sverige aftog til sammen ca. 25 pct. af eksporten, mens BRIK-landene kun aftog knap 8 pct., se figur 12.4.

Figur 12.4 Eksporten fordelt på lande, 2013

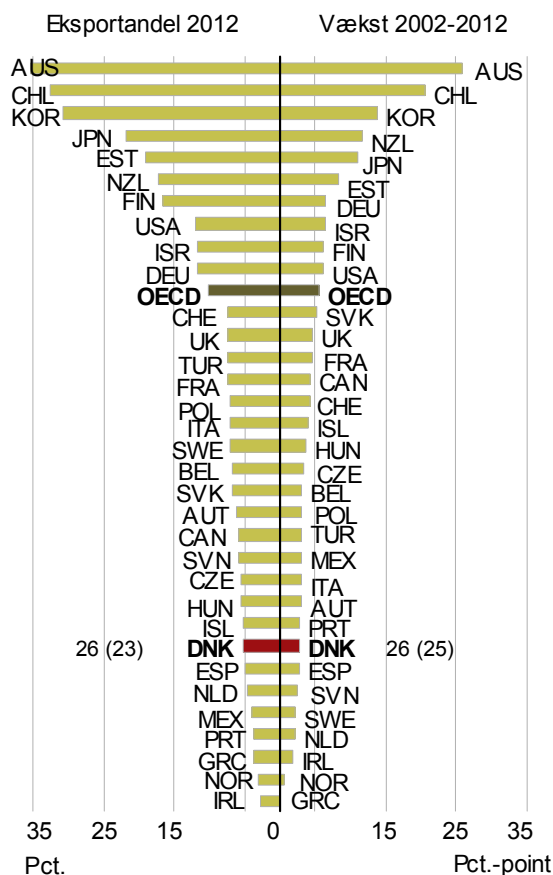
Anm.: Både varer og tjenester, opgjort i værdier. EFTA består af Norge, Schweiz, Island og Liechtenstein. BRIK består af Brasilien, Rusland, Indien og Kina.
Kilde: Danmarks Statistik.

Danske virksomheder vil kunne øge deres samlede eksport, hvis de er til stede på markeder, hvor væksten er høj.

Varer og tjenester udgør henholdsvis 60 pct. og 40 pct. af den danske eksport. Der er imidlertid forskel på, hvordan den danske vare- og tjenesteeksport fordeler sig mellem lande. Vareeksporten er i høj grad orienteret mod nærmarkederne, mens eksporten af varer til BRIK-landene kun udgør 5 pct. af den samlede danske vareeksport, se figur 12.5.

Væksten i BRIK-landene er dæmpet om end fra et højt niveau, og der er kommet usikkerhed omkring udviklingen.

Figur 12.5 Vareeksport til BRIK, 2012

Anm.: Eksportandelen er vareeksport til BRIK i forhold til samlet vareeksport. Løbende priser. GRC har en vækst på -1,6 pct. Tallet i parentes i højre kolonne angiver Danmarks placering for perioden 2002-2011.
Kilde: OECD.

Danmarks andel af vareeksporten til BRIK-landene ligger noget under OECD-gennemsnittet på 10 pct., hvilket dog skal ses i sammenhæng med en naturlig tendens til, at de lande, der geografisk ligger tæt på BRIK-landene, typisk vil have en større samhandel med disse. Tysklands andel ligger til sammenligning på 11½ pct. Forskellen kan blandt andet skyldes, at en stor del af Danmarks vareeksport udgøres af dyre kvalitetsprodukter, hvilket der endnu ikke er efterspørgsel efter i BRIK-landene grundet landenes relativt lave indkomstniveau pr. indbygger.

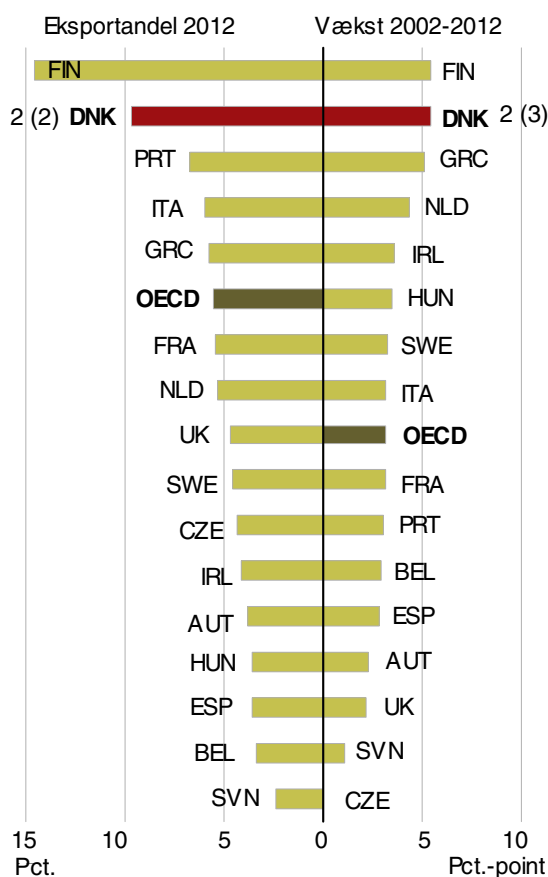
Danmark eksporterer mange halvfabrikata til Tyskland, som efter yderligere bearbejdning eksporteres videre. Dermed er det også en mulighed, at BRIK-landene aftager en større andel af den danske vareeksport, end de umiddelbare eksporttal viser.

Væksten i den danske vareeksportandel til BRIK udgjorde 3 pct.-point i perioden 2002-2012, hvilket også ligger noget under OECD-gennemsnittet på 5½ pct.-point. OECD-gennemsnittet trækkes igen op af

de lande, der er geografisk placeret tæt på BRIK-landene.

Den danske tjenesteeksport er i større omfang orienteret mod verdensmarkedet, hvilket i høj grad skyldes en relativt stor dansk søtransport. Danmark markerer sig som et af de lande i OECD, der har den største tjenesteeksport til BRIK målt i forhold til den samlede tjenesteeksport. Andelen af tjenesteeksport, der går til BRIK-landene, udgør således knap 10 pct., mens gennemsnittet i OECD er på 5½ pct., se figur 12.6.

Figur 12.6 Tjenesteeksport til BRIK, 2012

Anm.: Eksportandelen er tjenesteeksport til BRIK i forhold til samlet tjenesteeksport. Løbende priser. CZE har en vækst på -½ pct. Tjeneste-handelsstatistikken viser, i hvilket land tjenesten er faktureret, og ikke i hvilket land tjenesten er anvendt. Tallet i parentes i højre kolonne angiver Danmarks placering for perioden 2002-2011.
Kilde: Eurostat.

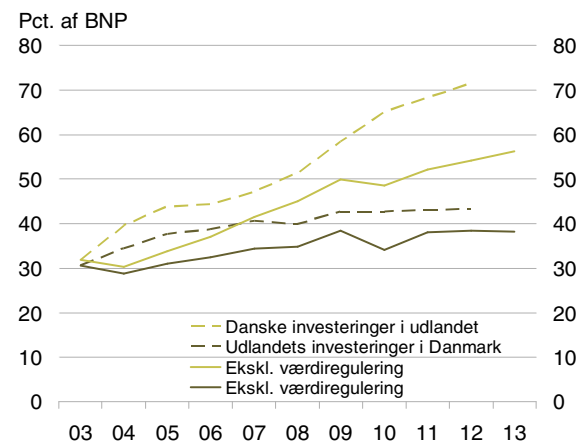
Internationale investeringer

Omfanget af de danske investeringer i udlandet og udlandets investeringer i Danmark er også et udtryk for den økonomiske integration med omverdenen.

I forbindelse med investeringer på tværs af lande kan det være særligt relevant at se på de direkte investeringer, som er investeringer, hvor investor besidder mere end 10 pct. af egenkapitalen eller stemmeret-

tighederne. Det kan fx være ved opkøb af virksomhed eller placering af fabrik i udlandet. Både de udenlandske direkte investeringer i Danmark og de danske direkte investeringer i udlandet medfører adgang til ny viden og ny teknologi, der kan bidrage til at øge produktiviteten i Danmark. Beholdningen af de direkte ind- og udadgående investeringer udgjorde i 2012 henholdsvis 43 pct. og 71 pct. af BNP, se figur 12.7.

Figur 12.7 Beholdning af direkte investeringer ind og ud af Danmark, 2003-2013

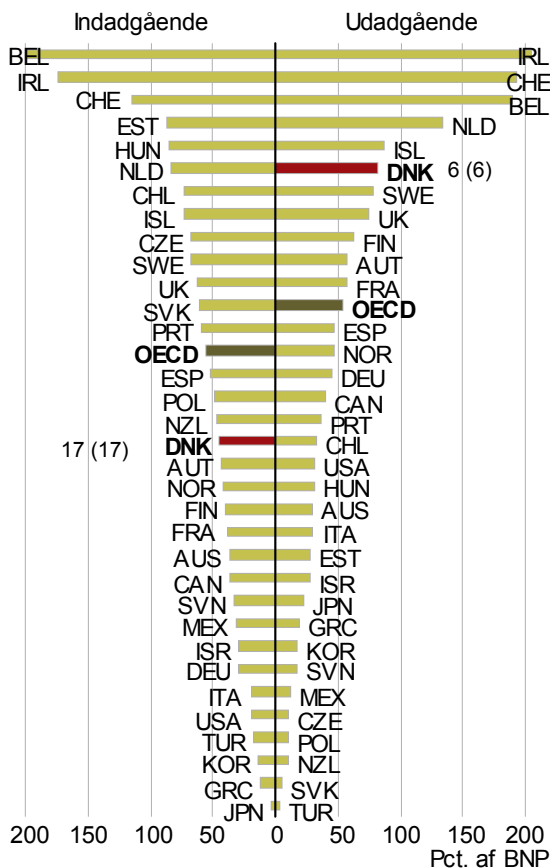
Anm.: Opgjort ekskl. gennemløbsinvesteringer. Beholdningen i 2003 er for alle fire tidsserier inkl. værdireguleringer. Værdireguleringer dækker over valutakurs- og prisændringer.
Kilde: Nationalbanken.

De direkte investeringer ind og ud af Danmark er ligesom den danske eksport og import af varer og tjenester koncentreret på få lande, der især udgøres af nærmarkederne, se Factbook.

Siden midten af 2000'erne har der været en stigning i beholdningen af de udadgående investeringer i forhold til beholdningen af de indadgående investeringer. Udviklingen i beholdningen af de direkte investeringer afhænger både af selve investeringstransaktionen og værdireguleringer. Korrigeres beholdningsudviklingen for værdireguleringer (valutakurs- og prisændringer) reduceres beholdningen af udadgående investeringer, mens beholdningen af indadgående investeringer er næsten uændret. Dermed halveres forskellen mellem de to beholdninger. Beholdningen af de udadgående investeringer i forhold til de indadgående er dog fortsat stor, hvilket har bidraget til en høj nettoformueindkomst fra udlandet.

I en international sammenhæng ligger beholdningen af de danske indadgående investeringer under OECD-gennemsnittet, mens beholdningen af de udadgående investeringer ligger noget højere, se figur 12.8.

Figur 12.8 Beholdning af direkte ind- og udadgående investeringer, 2013

Anm.: Beholdning af direkte ind- og udadgående investeringer i pct. af BNP. Tallene er inkl. gennemløbsinvesteringer, da OECD ikke opgør beholdningen ekskl. gennemløbsinvesteringer.
Kilde: OECD.

Danmark er ikke alene om at have en stor beholdning af udadgående investeringer set i forhold til de indadgående investeringer. Det samme ses også i fx Tyskland, Nederlandene og Storbritannien. Det skal ses i lyset af en tendens til, at velstående lande med etablerede, internationalt orienterede virksomheder investerer mere i resten af verden end mindre velstående lande og dermed ofte har større udadgående investeringer end indadgående.

Beholdningen af de indadgående investeringer i Danmark kan være påvirket af, at lande som Belgien, Irland og Schweiz har mere gunstige skattevilkår på en række områder af betydning for internationale investeringer. Øvrige centrale rammevilkår, der har betydning for udlandets beslutning om at investere i Danmark, kan blandt andet være erhvervsregulering og omkostningsniveau herunder lønomkostninger.

OECD's FDI-indeks forsøger, at belyse graden af unødigt regulering, som den udenlandske investor

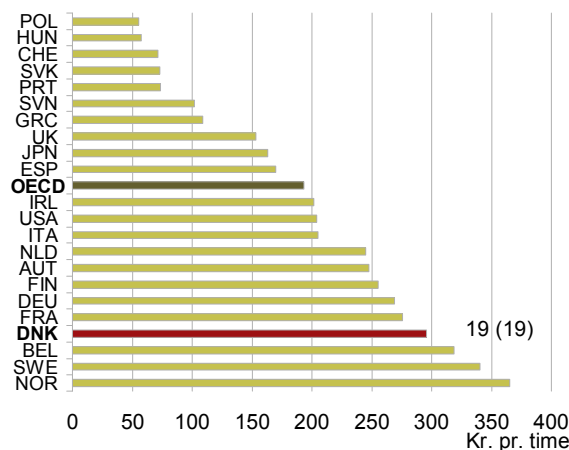
møder. Målt på dette indeks er reguleringen i Danmark ikke mere restriktiv end OECD-gennemsnittet, se Factbook.

Lønomkostninger

Danske virksomheders evne til at konkurrere på verdensmarkedet afhænger blandt andet af produktionsomkostningerne – hvoraf lønomkostningerne udgør en væsentlig del – samt muligheden for at udvikle nye produkter, der adskiller sig fra de øvrige produkter på verdensmarkedet, og som derfor kan sælges til en høj pris.

Sammenlignet med udlandet ligger de gennemsnitlige danske lønomkostninger pr. time på et højt niveau. De gennemsnitlige danske lønomkostninger pr. time lå i 2013 på knap 300 kr., se figur 12.9.

Figur 12.9 Medarbejderomkostninger, 2013

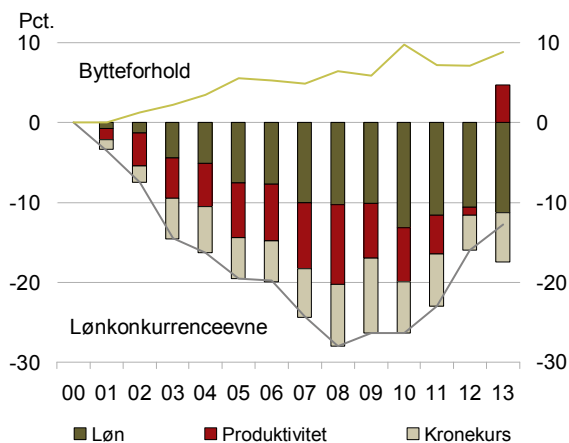
Anm.: Medarbejderomkostninger kan opdeles i a) fortjeneste som tilfalder medarbejderen direkte og b) sociale omkostninger som fx sygedagpengeforsikring der ikke tilfalder medarbejderen direkte. For enkelte lande er data fra 2012, se Factbook.
Kilde: DA.

Et højt lønniveau i forhold til udlandet udgør ikke i sig selv et konkurrenceevneproblem, hvis det modsvares af en tilsvarende høj produktivitet, eller hvis det afspejler produktion af kvalitetsprodukter, der kan afsættes til en højere pris på verdensmarkedet end konkurrerende produkter – såkaldte up-market produkter.

Udviklingen i enhedslønomkostningerne afspejler forholdet mellem løn- og produktivitetsudviklingen. Lønkonkurrenceevnen kan opgøres som den akkumulerede udvikling i de udenlandske enhedslønomkostninger i forhold til udviklingen i Danmark korrigeret for valutakursudviklingen. Baseret på dette mål er den danske lønkonkurrenceevne i fremstillingserhvervene forbedret med godt 15 pct.-point siden 2008. Forbedringen er især drevet af en bedre produktivi-

tetsudvikling. Trods forbedringen af Danmarks lønkonkurrenceevne gennem de sidste fem år er den fortsat svækket sammenlignet med år 2000 som følge af kraftige lønstigninger og en svag produktivitetsudvikling i starten af 2000'erne, se figur 12.10.

Figur 12.10 Bytteforhold og lønkonkurrenceevne, 2000-2013

Anm.: Bytteforholdet for vare- og tjenestehandlen er baseret på tal fra nationalregnskabet. Udviklingen i lønkonkurrenceevnen er opgjort som udviklingen i lønomkostninger pr. produceret enhed i fremstillingserhverv i Danmark i forhold til Danmarks samhandels partnere korrigeret for valutakursudviklingen.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

De relative enhedslønomkostninger tager ikke højde for bytteforholdet, der angiver eksportprisen i forhold til importprisen. Det danske bytteforhold er steget med knap 9 pct. siden 2000.

Et stigende bytteforhold betyder, at den samme mængde eksport kan finansiere en større mængde import. Dette øger velstanden. Velstandsforbedringen vil dog ikke være af varig karakter, hvis stigningen i bytteforholdet blot afspejler øgede indenlandske enhedslønomkostninger på en standardiseret vare, der også produceres i andre lande.

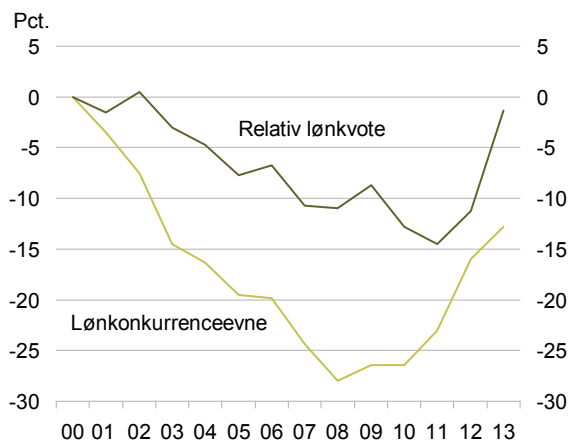
Derimod kan der være tale om en mere holdbar bytteforholdsforbedring, hvis landet er specialiseret i eksport af produkter med stigende verdensmarkedspriser og samtidig importerer produkter med faldende verdensmarkedspriser som fx elektronisk udstyr, eller hvis landet er eksportør af up-marked produkter. Analyser tyder på, at de danske bytteforholdsgevinster er holdbare.¹

Hvis et lands bytteforholdsgevinster er af varig karakter, er det for at belyse betydningen for velstanden relevant at medtage disse gevinster, når enhedsløn-

¹ Produktivitetskommissionen, Analyserapport 2 og Økonomi- og Erhvervsministeriet, Danmark på de globale markeder.

omkostningerne sammenlignes mellem lande. Udviklingen i lønknoten tager højde for dette. Målt på udviklingen i den relative lønknote er lønkonkurrenceevnen ikke længere udfordret af tabet i perioden 2000-2008. Det skyldes dog særligt et markant fald i lønknoten i danske fremstillingsvirksomheder i 2013 ifølge opgørelsen af det foreløbige nationalregnskab, som er behæftet med nogen usikkerhed, se figur 12.11.

Figur 12.11 Lønkonkurrenceevne og relativ lønknote, 2000-2013

Anm.: For fremstillingserhverv.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet.

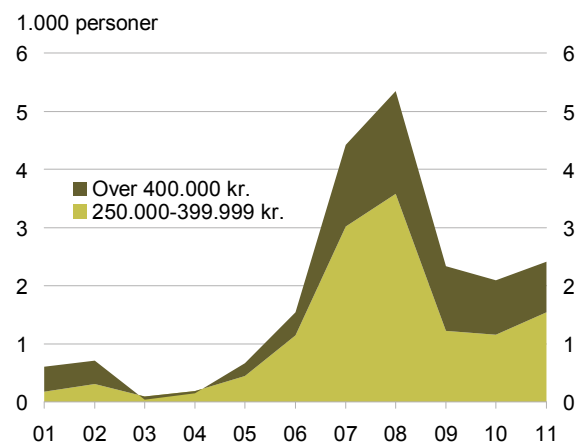
Samlet set vurderes lønkonkurrenceevnen i fremstillingserhvervet fortsat at være udfordret, når man måler i forhold til 2000, selvom situationen er forbedret i de seneste år.

Indvandring af højt kvalificeret arbejdskraft

Højt kvalificeret arbejdskraft af dansk og udenlandsk oprindelse understøtter muligheden for at udvikle nye produkter, der adskiller sig fra de øvrige produkter på verdensmarkedet, og som derfor kan sælges til en høj pris. Herudover kan det være vigtigt for udenlandske virksomheder, som er placeret i Danmark, at der er mulighed for at ansætte udenlandske specialister og nøglemedarbejdere. Indvandring af højt kvalificeret arbejdskraft bidrager således til at forbedre konkurrenceevnen.

Højt kvalificeret arbejdskraft skaber i gennemsnit mere værdi end andre ansatte, hvilket afspejler sig i højere lønninger. Oplysninger om nettoindvandringen i Danmark fordelt efter indkomst kan derfor give et billede af den danske nettoindvandring af højt kvalificeret arbejdskraft. Nettoindvandringen af personer med en årlig indkomst over 250.000 kr. lå på et lavt niveau i starten af 2000'erne men steg markant frem mod 2008, se figur 12.12.

Figur 12.12 Nettoindvandring fordelt efter arbejdsindkomst, 2001-2011

Anm.: Erhvervsindkomst i 2013-niveau for personer, der er fyldt 17 år.
Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik.

Stigningen skyldes en høj indvandring af arbejdskraft, som efter alt at dømme var drevet af manglen på arbejdskraft på det danske arbejdsmarked i årene op til krisen. Det efterfølgende fald i nettoindvandringen af højt lønnet arbejdskraft skyldes ligeledes et fald i indvandringen af arbejdskraft til Danmark. Faldet skal ses i lyset af tilpasningen i den danske beskæftigelse.

Nettoindvandringen ligger dog fortsat på et niveau, der er højere end niveauet i årene før overophedningen.

Det falder i tråd med, at antallet af udenlandske statsborgere, der er beskæftiget i Danmark, er steget de senere år. En del af stigningen kan henføres til en øget anvendelse af beløbsordningen og de øvrige ordninger, der skal gøre det lettere at tiltrække udenlands arbejdskraft til Danmark, se Factbook.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Aftalerne indeholder en række initiativer, der blandt andet skal gøre det nemmere og billigere at drive virksomhed i Danmark fx lempes PSO-afgiften ligesom anvendelsen af internationale standarder øges.
- **Strategi for Danmark som produktionsland.** Regeringen fremlagde med Vækstplan 2014 en strategi for Danmark som produktionsland. Sigtelinjen i strategien er, at Danmark skal være et attraktivt produktionsland, også om 10 år. Danmark skal udnytte mulighederne for avanceret produktion, og der skal skabes gode generelle rammevilkår, der understøtter, at danske virksomheder er konkurrencedygtige.
- **Styrket indsats for vækst på erhvervsområder med international konkurrencekraft.** Regeringen har som opfølgning på vækstteams anbefalinger fremlagt syv af otte vækstplaner på erhvervsområder, hvor dansk erhvervsliv har styrker og potentialer. Senest har regeringen fremlagt vækstplaner for energi og klima, fødevarer og dansk turisme.
- **Reform af international rekruttering.** Regeringen indgik i juni 2014 en aftale, der giver virksomheder i Danmark lettere adgang til højt kvalificeret arbejdskraft fra lande uden for EU. Virksomhederne får blandt andet mulighed for at benytte en fast track-ordning, hvor de hurtigt og let kan ansætte internationale nøglemedarbejdere og forskere. Samtidigt bliver greencard-ordningen målrettet, så det i højere grad sikres, at ansøgere har de kvalifikationer, der efterspørges på arbejdsmarkedet.
- **Strategi for eksportfremme og økonomisk diplomati.** Regeringen indgik i juni med Aftaler om Vækstplan 2014 en aftale om en strategi for eksportfremme og økonomisk diplomati, hvor indsatsen styrkes med 155 mio. kr. Strategien skal blandt andet styrke samspillet mellem udviklingsbistanden og den kommercielle indsats, virksomhedsrettede indsatser og det økonomiske diplomati.
- **Handlingsplan for internationalisering (del II).** Regeringen præsenterede i april 2014 anden del af internationaliseringshandlingsplanen, der skal styrke danske studerendes internationale udsyn samt Danmarks evne til at tiltrække og fastholde de dygtigste internationale studerende.

Fleksibelt arbejdsmarked

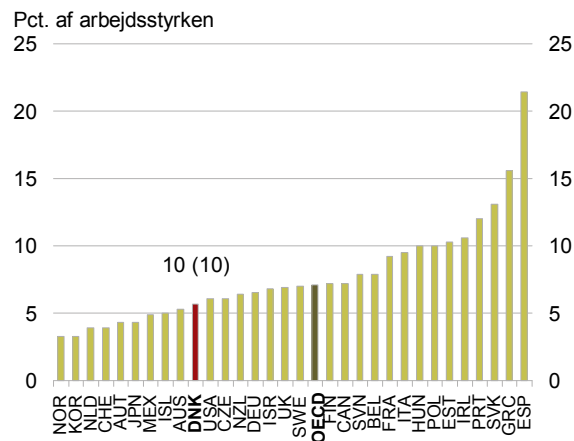
Hvis danske virksomheder skal være konkurrencedygtige, skal de have adgang til kvalificeret arbejdskraft. Et fleksibelt dansk arbejdsmarked sikrer, at arbejdskraften let kan finde derhen, hvor den efterspørges. Samtidigt bidrager det til, at virksomhederne kan foretage de nødvendige tilpasninger, når konjunkturerne ændrer sig.

For den enkelte lønmodtager betyder et fleksibelt arbejdsmarked, at der er flere jobåbninger. Hvert år er der mange jobskifte på det danske arbejdsmarked. Samtidigt giver en høj økonomisk kompensation ved ledighed sikkerhed for den enkelte arbejdstager, men bidrager samtidigt til, at tilskyndelsen til at finde og forblive i beskæftigelse mindskes.

Ledighed

En lav strukturel ledighed er blandt andet udtryk for, at der er et godt match mellem den udbudte arbejdskraft og virksomhedernes efterspørgsel, dvs. at arbejdsløsheden er på et niveau, hvor lønstigningstakten er stabil. Danmark har sammenlignet med andre OECD-lande en forholdsvis lav strukturel ledighed. I 2013 har Danmark den 10. laveste strukturelle ledighed blandt OECD-landene, se figur 13.1.

Figur 13.1 Strukturel ledighed, 2013

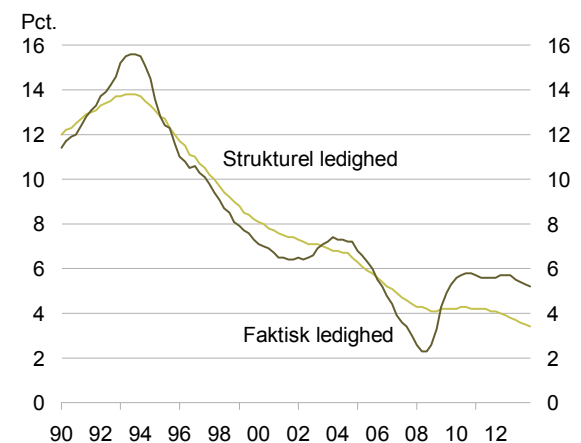
Anm.: Opgørelsen af den strukturelle ledighed er behæftet med usikkerhed. OECD's ledighedsopgørelser, der indgår i beregningerne af den strukturelle ledighed, er baseret på interviewundersøgelser og adskiller sig fra danske opgørelser baseret på registeroplysninger.
Kilde: OECD.

I OECD-landene har den strukturelle ledighed været stort set uændret de seneste år med undtagelse af de sydeuropæiske lande, der har været særligt hårdt ramt af krisen, se Factbook.

En faktisk ledighed, der er højere end den strukturelle, betyder umiddelbart lettere adgang for virksomhederne til arbejdskraft.

Både den strukturelle og den faktiske ledighed er reduceret kraftigt fra starten af 1990'erne og frem til 2008. I perioden op til 2008 har den faktiske ledighed ligget væsentligt under den strukturelle, men som følge af krisens indtræden er den faktiske ledighed steget og har siden 2009 været højere end den strukturelle. I 2013 er den faktiske ledighed på knap 5½ pct., mens den strukturelle ledighed er på godt 3½ pct., se figur 13.2.

Figur 13.2 Faktisk og strukturel bruttoledighed, 1990-2013

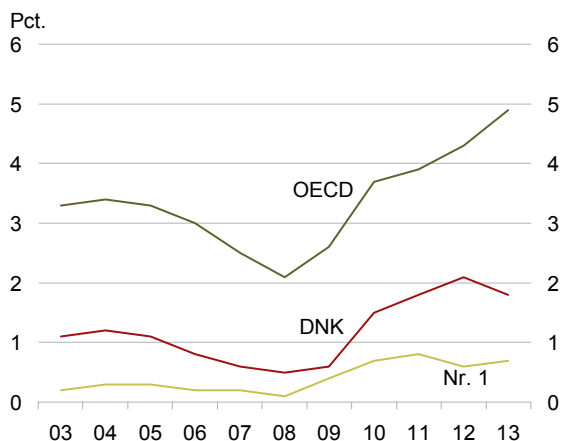
Anm.: Den beregnede strukturledighed er behæftet med usikkerhed. Strukturledigheden er beregnet på baggrund af registerbaserede ledighedsoplysninger og adskiller sig fra OECD's strukturledighed, der er baseret på ledighedsopgørelser på baggrund af interviewundersøgelser.
Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Ved længere tids arbejdsløshed kan de lediges kompetencer blive forældede, og de risikerer at blive mindre attraktive for arbejdsgiverne. Det kan gøre det sværere at komme tilbage i beskæftigelse igen særligt i perioder med høj ledighed.

En høj andel af langtidsledige i forhold til arbejdsstyrkens størrelse kan betyde, at der er en stor gruppe af personer, der har vanskeligt ved at komme tilbage på arbejdsmarkedet og dermed er i risiko for helt at miste tilknytningen til arbejdsmarkedet.

Danmark har fra 2003 til 2012 haft den samme udvikling i langtidsledigheden som OECD-landene, men på et lavere niveau. Efter en årrække med stigende langtidsledighed som følge af krisen, er langtidsledigheden i Danmark faldet det seneste år, se figur 13.3.

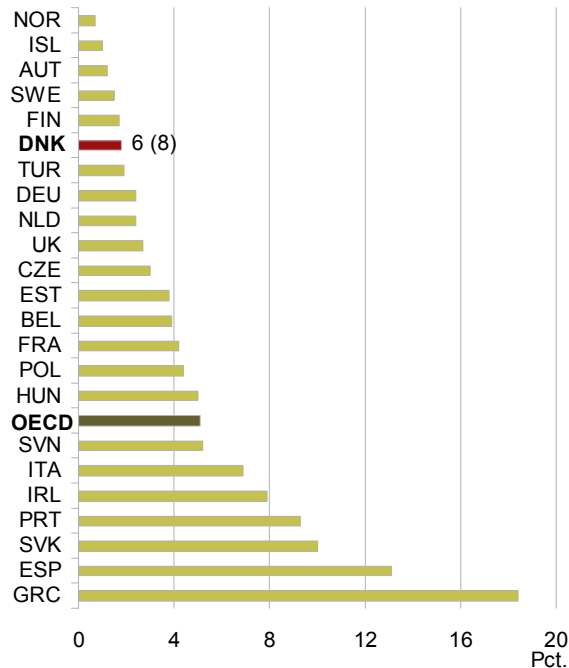
Figur 13.3 Langtidsledighed, 2003-2013

Anm.: Antal ledige der har været ledige mindst 12 måneder i forhold til den samlede arbejdsstyrke.
Kilde: Eurostat.

Danmark er blandt de lande i OECD, der har den laveste andel af langtidsledige i forhold til den samlede arbejdsstyrke. I 2013 har knap 2 pct. af arbejdsstyrken været ledig i mindst 12 måneder, jf. figur 13.4.

Figur 13.4 Langtidsledighed, 2013

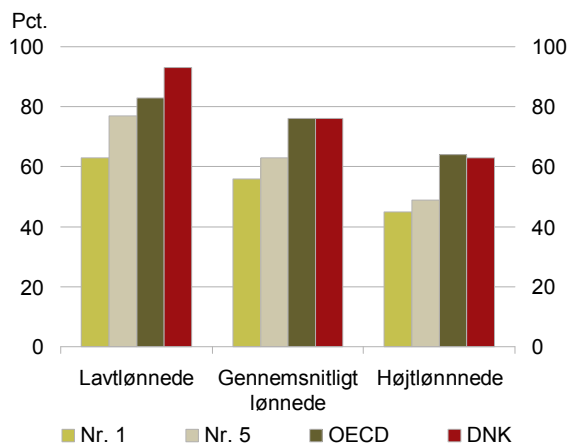
Anm.: Antal ledige der har været ledige mindst 12 måneder i forhold til den samlede arbejdsstyrke.
Kilde: Eurostat.

Tilskyndelse til at arbejde

Et fleksibelt arbejdsmarked som det danske, hvor virksomhederne forholdsvis let kan tilpasse deres arbejdskraft, understøttes af en forholdsvis høj grad af økonomisk sikkerhed for arbejdstagerne ved ledighed. Men en høj kompensationsgrad kan samtidig bidrage til at reducere tilskyndelsen til at være i beskæftigelse.

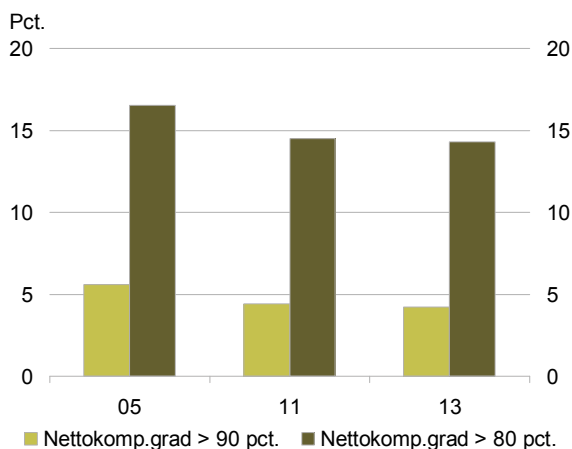
Nettokompensationsgraden ved ledighed for de lavtlønnede i Danmark er i 2012 blandt de højeste i OECD. For de gennemsnitligt lønnede og de højtlønnede er kompensationsgraden ved ledighed på niveau med OECD-gennemsnittet. For en gift person med 2 børn er kompensationsgraden for en lavtlønnet 93 pct. af gennemsnitslønnen under arbejde, mens den for en højtlønnede er 63 pct., se figur 13.5.

Figur 13.5 Nettokompensationsgrader ved ledighed, 2012

Anm.: Nettokompensationsgrader ved ledighed for forsikrede ledige. Der vises kompensationsgrader for en gift person med to børn. Lavtlønnede tjener 67 pct. af en gennemsnitlig arbejders løn, mens højtlønnede tjener 150 pct. af en gennemsnitlig arbejders løn.
Kilde: OECD.

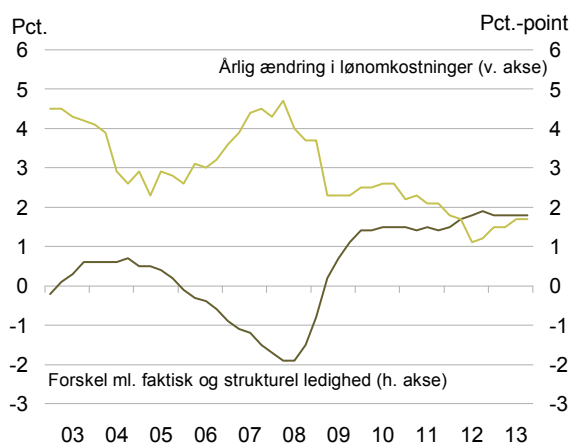
Over de seneste 10 år er andelen af befolkningen med en høj nettokompensationsgrad faldet. I 2013 har ca. 4 pct. af de 18-64-årige en nedgang i deres disponible indkomst på mindre end 10 pct., hvis de går fra beskæftigelse til ledighed eller efterløn, se figur 13.6.

Figur 13.6 Personer med høj nettokompensationsgrad 2005, 2011 og 2013

Anm.: 18-64-årige i befolkningen ekskl. selvstændige, studerende og førtidspensionister. Nettokompensationsgraden angiver forholdet mellem den disponible indkomst ved at være ledig eller efterlønsmodtager og den disponible indkomst ved beskæftigelse.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet på baggrund af Lovmodellen.

Når den faktiske ledighed er højere end den strukturelle, kan det medføre et nedadgående pres på lønningerne som følge af et overskud af arbejdskraft. Omvendt kan lønningerne blive presset opad, når den faktiske ledighed ligger under den strukturelle. Der ses en klar tendens til, at i de år hvor den faktiske ledighed er stigende i forhold til den strukturelle ledighed, er udviklingen i lønomkostninger faldende, se figur 13.7.

Figur 13.7 Udvikling i lønomkostninger og forskel mellem faktisk og strukturel ledighed, 2003-2013

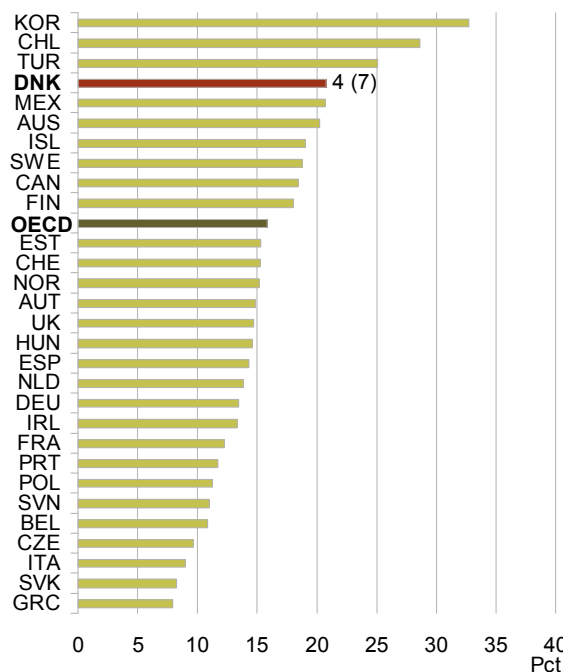
Anm.: Lønomkostninger er givet ved timefortjenesten inden for fremstillingsvirksomhed. Den beregnede strukturledighed er behæftet med usikkerhed.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Mobilitet på arbejdsmarkedet

Et fleksibelt arbejdsmarked er kendetegnet ved en høj mobilitet hos arbejdsstyrken. Det afspejles blandt andet ved mange årlige jobskifte på arbejdsmarkedet.

Danmark ligger blandt de OECD-lande, hvor flest personer årligt skifter job. I 2012 har godt hver femte påbegyndt deres nuværende job inden for det seneste år, se figur 13.8.

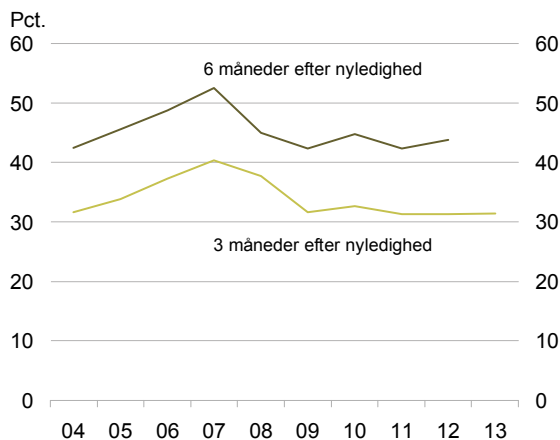
Figur 13.8. Andel af beskæftigede, der har skiftet job det seneste år, 2013

Anm.: Andelen af personer der angiver at have været i deres nuværende job mindre end ét år.
Kilde: OECD.

En høj jobsømsætning betyder, at bliver man arbejdsløs, har man gode muligheder for at finde beskæftigelse igen inden for en kort periode. I 2013 er næsten en tredjedel af de ledige i Danmark i beskæftigelse igen tre måneder efter, de blev ledige. Andelen er faldet lidt siden toppen af højkonjunktoren. Efter seks måneder er knap 45 pct. i beskæftigelse igen, se figur 13.9.

Figur 13.9 Andelen af nyledige i beskæftigelse 3 og 6 måneder efter nyledighed, 2004-2013

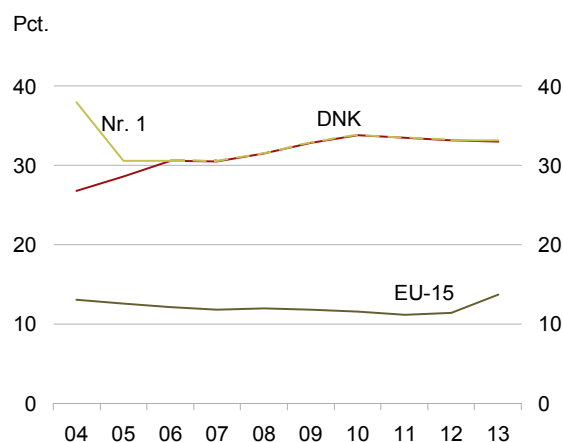
Anm.: Målingen viser andelen af a-dagpengemodtagere og jobklare kontanthjælpsmodtageres forløb, hvor ydelsesmodtagerene er kommet i beskæftigelse, hhv. 3 og 6 måneder efter de er blevet nyledige.
Kilde: Jobindsats.dk.

Voksen- og efteruddannelse

En fleksibel arbejdsstyrke betyder også, at arbejdskraftens kompetencer udvikler sig i takt med virksomhedernes efterspørgsel. For at sikre, at de rette kompetencer er til rådighed på arbejdsmarkedet, er der brug for løbende opkvalificering af arbejdsstyrken. Det kan både være i regi af voksen- og efteruddannelsessystemet, men også mere uformelt ude på arbejdspladserne.

I Danmark deltager en høj andel af de beskæftigede i uddannelse og opkvalificering. I forhold til de øvrige OECD-lande ligger Danmark i top. I 2013 har mere end hver tredje beskæftiget deltaget i uddannelse eller opkvalificering inden for de seneste fire uger, da de blev adspurgt, se figur 13.10.

Figur 13.10 Andel af beskæftigede, der har deltaget i uddannelse inden for de seneste 4 uger, 2004-2013

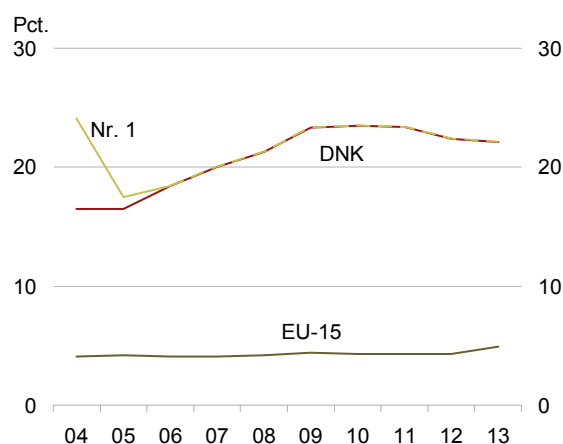

Anm.: Andel af beskæftigede 25-64-årige der har deltaget i uddannelse eller opkvalificering i de forudgående fire uger på opgørelsestidspunktet. Alle typer af beskæftigede er medtaget. Derfor kan studerende, der er fyldt 25 år, og som har et studiejob, også indgå i opgørelsen.
Kilde: Eurostat.

Ufaglærte har en større risiko for at miste deres tilknytning til arbejdsmarkedet, hvis de bliver arbejdsløse. Derfor er det særligt vigtigt løbende at udvikle deres kompetencer, så de svarer til virksomhedernes efterspørgsel.

Også når det kommer til de ufaglærtes deltagelse i uddannelse og opkvalificering, ligger Danmark i top blandt OECD-landene. I 2013 har godt hver femte af de ufaglærte deltaget i uddannelse eller opkvalificering inden for de seneste fire uger, da de blev adspurgt, se figur 13.11.

Figur 13.11 Andel af ufaglærte, der har deltaget i uddannelse inden for de seneste 4 uger, 2004-2013

Anm.: Andel af ufaglærte 25-64-årige, der har deltaget i uddannelse eller opkvalificering i de forudgående fire uger på opgørelsestidspunktet.
Kilde: Eurostat.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Skattereform.** Regeringen indgik i juni 2012 en aftale om en skattereform, som sænker skatten på arbejde, og dermed øger tilskyndelsen til at arbejde. Aftalen indebærer blandt andet en markant forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og en forhøjelse af indkomstgrænsen for topskat. Ændringerne trådte i kraft 1. januar 2013.
- **Kontanthjælpsreform.** Regeringen indgik i april 2013 en bred politisk aftale om en kontanthjælpsreform, som skal være med til at sikre, at unge får en uddannelse, og at alle mennesker bliver mødt med klare krav og forventninger, så flere får mulighed for at blive en del af arbejdsmarkedet. Samtidig sætter aftalen ind med en helhedsorienteret indsats for personer med komplekse problemer og andre med særlige problemer. Lovforslagene, der udmønter aftalen om en kontanthjælpsreform, blev vedtaget den 28. juni 2013 og trådte i kraft den 1. januar 2014.
- **Tryghed for ledige i en krisetid.** Regeringen og Enhedslisten indgik i maj 2013 en aftale, der forlænger varigheden af uddannelsesyndelse, og indførte en ny midlertidig arbejdsmarkedsydelse for ledige, som opbruger dagpengereetten. Forlængelsen af varigheden af uddannelsesordningen trådte i kraft den 1. juli 2013, og den nye midlertidige arbejdsmarkedsydelse trådte i kraft 30. december 2013.
- **Reform af sygedagpengesystemet.** En reform af sygedagpengesystemet giver sygemeldte personer en bedre økonomisk sikkerhed og en tidligere indsats. Fra 1. juli 2014 indføres en ny sygedagpengemodel, der sikrer sygemeldte offentlig forsørgelse under hele deres sygdomsforløb. Samtidigt skal indsatsen og opfølgningen ske tidligere i forløbet og indsatsen skal i højere grad afspejle den sygemeldtes behov for støtte til at vende tilbage til arbejdsmarkedet.
- **Reform af international rekruttering.** Regeringen indgik i juni 2014 en aftale, der giver virksomheder i Danmark lettere adgang til højt kvalificeret arbejdskraft fra lande uden for EU. Virksomhederne får blandt andet mulighed for at benytte en fast track-ordning, hvor de hurtigt og let kan ansætte internationale nøglemedarbejdere og forskere. Samtidigt bliver greencardordningen målrettet, så det i højere grad sikres, at ansøgere har de kvalifikationer, der efterspørges på arbejdsmarkedet, og forskerskatteordningen forbedres, så det bliver lettere for virksomhederne at tiltrække nøglemedarbejdere.
- **1 mia. kr. til mere og bedre voksen- og efteruddannelse.** Med Aftaler om Vækstplan DK fra april 2013 har regeringen afsat en pulje på i alt 1 mia. kr. i perioden 2014-2017 til mere og bedre voksen- og efteruddannelse. Regeringen og arbejdsmarkedets parter har i maj 2014 indgået aftale om, hvordan den ekstra milliard skal udmøntes. Aftalen indebærer blandt andet en understøttelse af de almene kompetencer, en styrkelse af det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde for ufaglærte og faglærte og bedre muligheder fra at løfte sig fra faglært til videregående niveau.
- **Reform af beskæftigelsesindsatsen.** Regeringen indgik i juni 2014 forlig om at reformere beskæftigelsesindsatsen for forsikrede ledige. Indsatsen skal i højere grad tage afsæt i den enkelte ledige for at sikre en bedre vej til job og en varig plads på arbejdsmarkedet. Det betyder, at jobcentre og a-kasser forpligtes til at arbejde tættere sammen om at sikre, at den enkelte arbejdsløse får den bedste hjælp til at komme tilbage i job, hyppigere kontakt i starten af ledighedsperioden, en afskaffelse af gentagen aktivering, mere fokus på virksomhedsrettet aktivering og tilbud om uddannelse til ufaglærte og faglærte ledige.

Planlagte initiativer:

- **Udredning af den aktive beskæftigelsesindsats.** Regeringen har igangsat en udredning af hele indsatsen for ledige. Udredningen af den aktive beskæftigelsesindsats for arbejdsmarkedsparate ledige er offentliggjort. Anden fase omfatter beskæftigelsesindsatsen for de ikke-arbejdsmarkedsparate, herunder kontanthjælpsmodtagere samt personer på sygedagpenge, ledighedsydelse og revalidering.
  - **Nyt dagpengesystem.** Regeringen har nedsat en Dagpengekommision. Kommissionen skal blandt andet undersøge, hvordan dagpengesystemet fortsat kan være en attraktiv forsikringsordning mod arbejdsløshed, tidssvarende i forhold til det moderne arbejdsmarked, forenklet og afbureaukratiseret og robust nok i forhold til et mere integreret europæisk arbejdsmarked. Senest ved årsskiftet 2015/16 skal kommissionen fremlægge konkrete modeller til et nyt og mere tidssvarende dagpengesystem.
-

Energi og klima

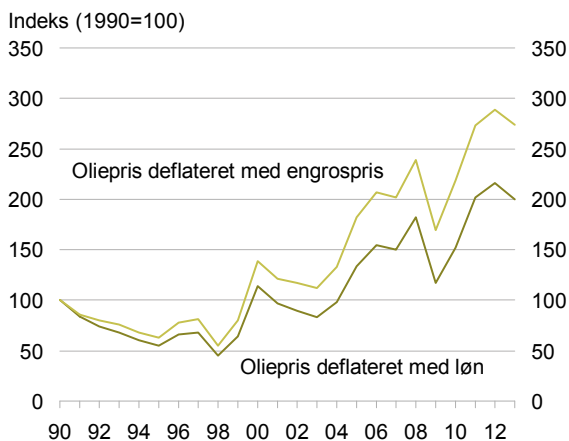
Til langt de fleste former for økonomisk aktivitet er der behov for energi. For energiintensive virksomheder har energipriser og energiafgifter i særlig grad betydning for vækst og konkurrenceevne.

Danske virksomheder har en høj energieffektivitet, hvilket styrker konkurrenceevnen og gør danske virksomheder mindre sårbare over for energiprisstigninger. Energieffektiviseringer og vedvarende energi er samtidig vigtige for at reducere udledningen af drivhusgasser.

Energi priser

Prisen på fossile brændsler er generelt steget de seneste 10-15 år. Siden 1990 er olieprisen steget over 2½ gange mere end engrospriserne under ét. Særligt siden 2000'erne er olieprisen steget meget relativt til engrospriserne, dog med et kraftigt fald efter den finansielle krise. Målt i forhold til lønudviklingen er olie blevet dobbelt så dyrt siden 1990, se figur 14.1.

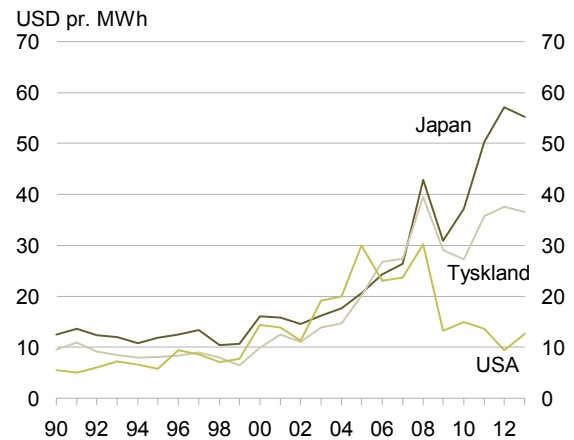
Figur 14.1 Oliepris relativ til løn- og prisudvikling, 1990-2013

Anm.: Indeksret råoliepris i DKK deflateret med hhv. lønsum pr. arbejdstime og engrospriser i Danmark.
Kilde: BP og Danmarks Statistik.

Gaspriserne har historisk været højt korreleret med olieprisen, men siden slutningen af 2000'erne har gaspriserne udviklet sig forskelligt på de regionale markeder. Prisen på gas har været stigende i Europa og særligt i Asien, men faldende i USA. De seneste års udvikling har betydet, at gasprisen i Europa ligger knap tre gange højere end i USA, se figur 14.2.

Figur 14.2 Udviklingen i gasprisen på forskellige markeder, 1990-2013

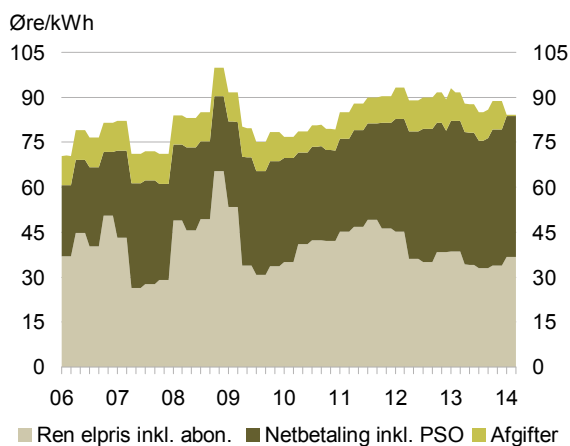
Anm.: Løbende priser. USA er angivet ved "US Henry Hub", Japan ved "Japan LNG cif." og Tyskland ved "Gennemsnitlig tysk importpris cif". Cif indbefatter pris, forsikring og fragt (gennemsnitlig pris).
Kilde: BP.

Isoleret set har den faldende gaspris i USA forværret Europas konkurrenceevne over for USA. Faldet i den amerikanske gaspris skyldes en høj indenlandsk gasproduktion efter at teknologiske landvindinger har gjort udvinding af skifergas rentabel.

Modsat er konkurrenceevnen overfor Asien forbedret på grund af en større prisstigning i Asien.

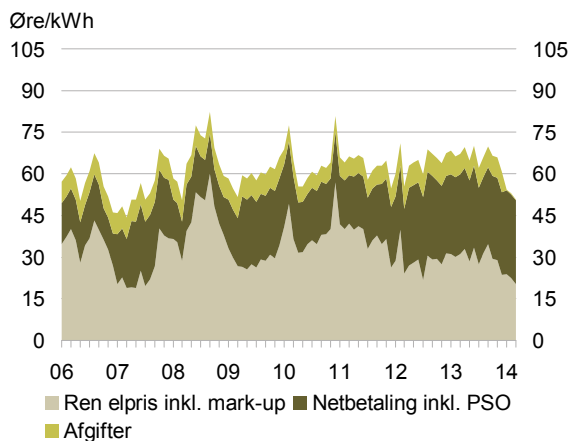
I Norden handles el på et marked med én fælles børs (Nord Pool Spot), men begrænsninger i transmissionsledningerne mellem landene gør, at der opstår prisforskelle mellem landene i Norden.

På detailmarkedet udgøres virksomhedernes elpris af omkostninger til el-produktion, net-omkostninger samt afgifter. Elprisen afhænger af størrelsen af virksomhedens energiforbrug, og hvorvidt virksomheden anvender energi til proces, se figur 14.3 og figur 14.4.

Figur 14.3 Elpriser for små virksomheder (100.000 kWh), 2006-2014

Anm.: Løbende priser. Den rene elpris er baseret på elprisen for forsyningspligtproduktet. For de forsyningspligtområder, hvor den tilhørende forsyningspligtbevilling har været omfattet af Energistyrelsens udbudsrunde, indgår prisen på det såkaldte tilbagefaldsprodukt.
Kilde: Dansk Energi og Energitilsynet.

Med Aftaler om Vækstplan DK lempes fra 2014 en række af produktionsvirksomhedernes afgifter, hvilket betyder, at der i Danmark fremover alene skal betales EU's minimumsafgift af el til proces. Dertil kommer beslutningen i forbindelse med Aftaler om Vækstpakke 2014 om at lempe virksomhedernes omkostninger til PSO fra 2015.

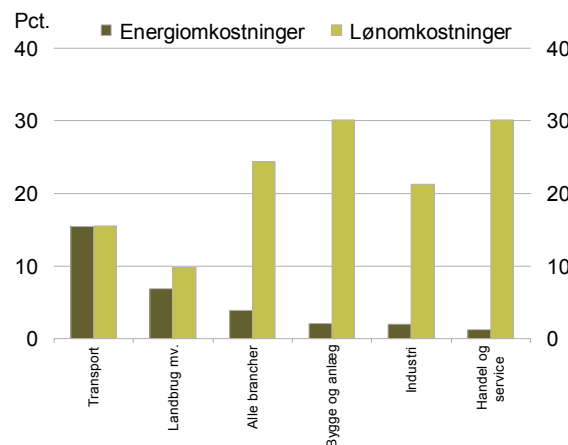
Figur 14.4 Elpriser for store virksomheder (50 GWh), 2006-2014

Anm.: Løbende priser. Den rene elpris er baseret på de månedlige gennemsnitlige elpriser på elbørsen Nord Pool inkl. en mark-up, der afspejler omkostninger til avance, balancehåndtering, likviditetsrenter, spotkurtage, kapitalomkostninger og administration.
Kilde: Dansk Energi og Energitilsynet.

Energiomkostninger

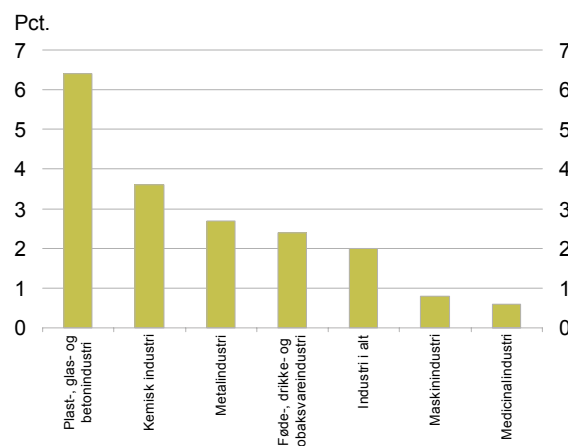
Omkostninger til energi varierer meget på tværs af brancher. For størstedelen udgør energiomkostningen væsentligt mindre end omkostningen til løn. Transport er den branche, hvor energiomkostningen

udgør den største andel af produktionsværdien, svarende til ca. 15 pct. For landbrug, herunder gartnerier, udgør energiomkostningen godt 7 pct. af produktionsværdien. Disse erhverv er dermed mest følsomme over for ændringer i energipriserne. Industriens energiomkostning (ekskl. olieraffinaderier) udgør knap 2 pct. af produktionsværdien, hvilket er lavere end gennemsnittet for alle brancher, se figur 14.5.

Figur 14.5 Energi- og lønomkostninger som andel af produktionsværdi, 2012

Anm.: Løbende priser, eksklusiv olieraffinaderier og offentlig service. Energiomkostninger er inkl. tilskud, afgifter og afgiftslempelser. Egen aflønning til selvstændige er ikke medregnet, hvilket særligt spiller en rolle i landbruget.
Kilde: Danmarks Statistik.

Energiomkostningerne i industrien varierer imidlertid på tværs af underbrancher, se figur 14.6.

Figur 14.6 Energiomkostninger for industrien som andel af produktionsværdi, 2012

Anm.: Løbende priser. Figuren viser de største danske industribrancher eksklusiv olieraffinaderier, målt ved produktionsværdien. Energiomkostninger er inklusiv tilskud, afgifter og afgiftslempelser.
Kilde: Danmarks Statistik.

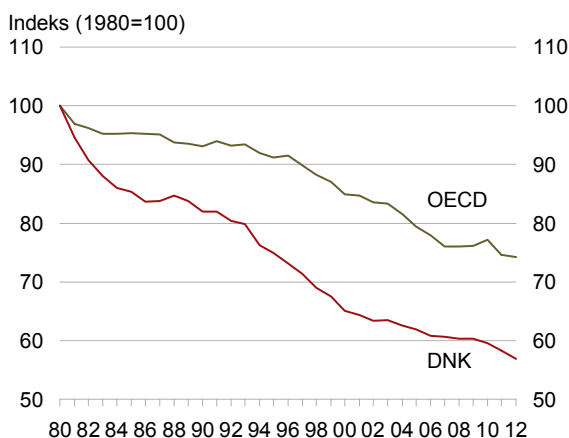
Energiforbruget varierer ligeledes på tværs af virksomheder inden for de enkelte underbrancher. For konkurrenceudsatte, energiintensive industrivirksomheder kan energiomkostningen således være en væsentlig konkurrenceparameter, selvom energiomkostningen er lav for industrien som helhed.

Danske virksomheder er generelt energieffektive sammenlignet med udenlandske virksomheder. Energjudgifternes andel af industriens samlede produktionsværdi er således lavere i Danmark end i udlandet.

Energiintensitet

Energiintensitet er et mål for, hvor stort energiforbruget er i forhold til værditilvæksten. Energiintensiteten er de seneste årtier faldet mere i Danmark end i de fleste andre OECD-lande. Siden 1980 er Danmarks energiintensitet faldet med 43 pct., mens OECD-landene som gennemsnit har oplevet et fald på 26 pct., se figur 14.7.

Figur 14.7 Energiintensitet i Danmark og OECD, 1980-2012

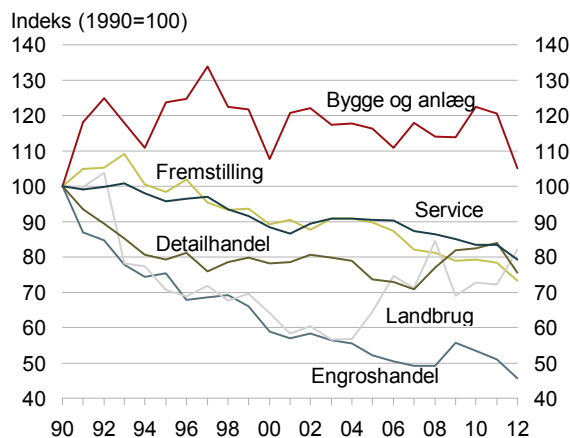

Anm.: Energiintensitet målt som bruttoenergiforbrug i forhold til BNP i faste priser.
Kilde: OECD, World Indicators og Energistyrelsen.

Udviklingen har betydet, at Danmark nu har en af de laveste energiintensiteter i OECD, se Factbook. Det styrker konkurrenceevnen og gør samtidig dansk økonomi og danske virksomheder mindre udsat over for prisstigninger på energiråvarer.

Dette er en konsekvens af energieffektiviseringer, men kan også til dels skyldes forskydninger i erhvervsstrukturen. I perioden 1990-2012 er energiintensiteten faldet i alle danske brancher med undtagelse af bygge og anlæg, som dog har oplevet et kraftigt fald de seneste år. Engroshandel har oplevet det største fald, svarende til ca. 55 pct., mens fremstillingserhvervene har oplevet et fald på godt 25 pct., se figur 14.8.

Figur 14.8 Udvalgte branchers energiintensitet, 1990-2012

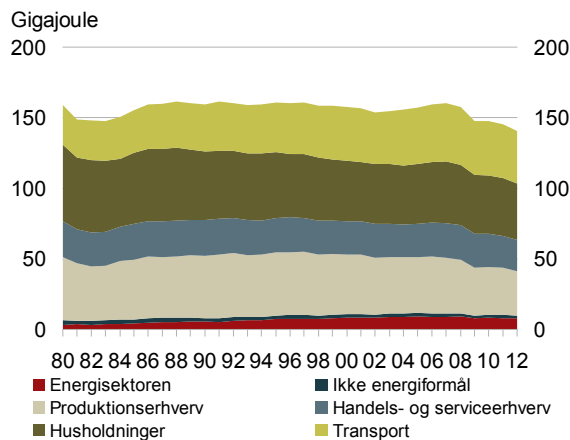
Anm.: Ekskl. olieraffinerier og offentlig service. Energiintensiteten angiver endeligt energiforbrug i forhold til bruttoværditilvæksten målt i faste priser.
Kilde: Energistyrelsen.

Energiforbrug

Til trods for en økonomisk vækst på ca. 80 pct. siden 1980 har Danmarks samlede energiforbrug pr. indbygger været nogenlunde konstant igennem hele perioden. Dette dækker over mindre forskydninger i forbruget med et øget forbrug inden for transport og energisektoren og et lavere forbrug hos husholdninger og produktionserhverv.

Energiforbruget er i 2012 på det laveste niveau siden 1980. Dette skyldes især et fald i energiforbruget i produktionserhvervene som følge af den økonomiske krise. En lignende udvikling ses under oliekrisen i starten af 1980'erne, se figur 14.9.

Figur 14.9 Energiforbrug pr. indbygger opdelt på sektorer, 1980-2012

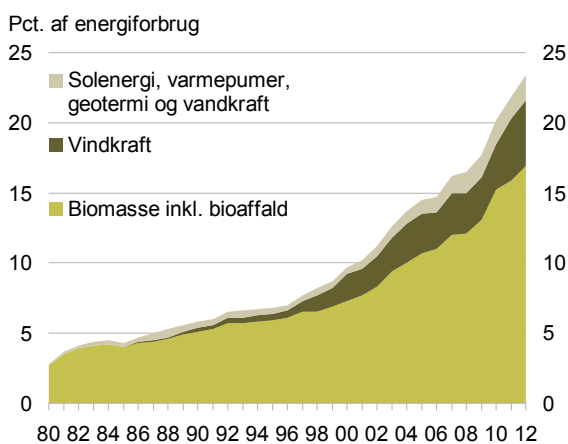
Anm.: Det årlige bruttoenergiforbrug pr. indbygger korrigeret for nettoeksport af el opdelt på sektorer. Danske skibe og flys forbrug af energi købt i udlandet (bunkering) er ikke medtaget. "Ikke energiformål" betegner de primære energikilder anvendt til andet end energi (fx smørelse).
Kilde: Energistyrelsen og Danmarks Statistik.

Vedvarende energi

Substitution af fossile brændsler til vedvarende energikilder bidrager til at reducere drivhusgasudledningerne. Samtidig vil anvendelsen af vedvarende energi mindske sårbarheden over for prisstigninger på fossile brændsler.

Danmarks andel af vedvarende energi er vokset fra under 3 pct. i 1980 til over 23 pct. i 2012. Biomasse udgør hovedparten af stigningen, men også vindkraft har siden slutningen af 1990'erne udgjort en stadig større andel af det samlede energiforbrug, se figur 14.10. Ses der isoleret på elproduktionen, så udgør vedvarende energi 43,1 pct. i 2012.

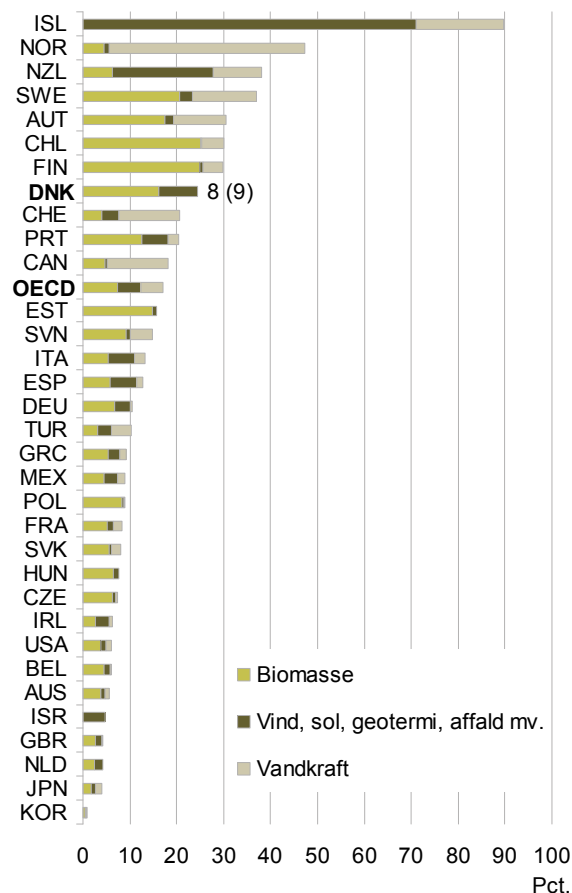
Figur 14.10 Vedvarende energi som andel af energiforbruget, 1980-2012

Anm.: Vedvarende energi som andel af bruttoenergiforbrug korrigeret for nettoeksport af el. Danske skibe og flys forbrug af energi købt i udlandet (bunkering) er ikke medtaget.
Kilde: Energistyrelsen.

Danmarks andel af vedvarende energi i 2012 ligger over gennemsnittet for OECD. Dette er til trods for, at Danmark i meget begrænset omfang har adgang til vedvarende energikilder med relativt lave omkostninger, som fx vandkraft og geotermi. Det står i modsætning til lande som Island, Norge og Sverige, der ligger hhv. nr. 1, 2 og 4 i OECD, se figur 14.11.

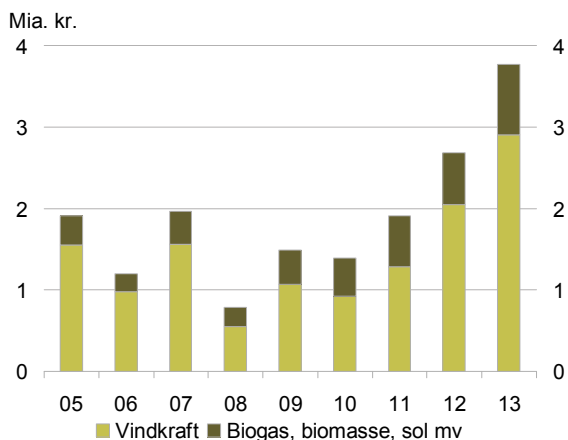
Figur 14.11 Vedvarende energi som andel af energiforbruget, 2012

Anm.: Vedvarende energi som andel af bruttoenergiforbrug korrigeret for nettoeksport af el. Danske skibe og flys forbrug af energi købt i udlandet (bunkering) er ikke medtaget.
Kilde: OECD.

Den direkte støtte af vedvarende energi, som betales af forbrugerne via en PSO-tarif, er steget markant de seneste par år til næsten 4 mia. kr. i 2013, se figur 14.12.

Figur 14.12 PSO-støtte til vedvarende energi, 2005-2013

Anm.: Løbende priser. PSO-støtten til vedvarende energi betales af forbrugerne via energiregningen.
Kilde: Energinet.dk

Særligt støtten til vindkraft er steget de seneste år. Den stigende støtte af vedvarende energi er en kombination af udbygningen af vedvarende energi og lavere elpriser. Nogle energianlæg, hovedsageligt havvindmøller, modtager en fast afregningspris for deres elproduktion. Støtten stiger dermed, når elprisen falder, hvilket har været tilfældet de seneste år.

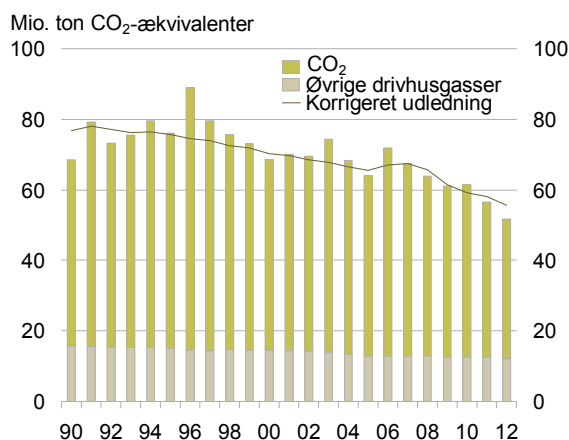
Udover støtten finansieret af PSO-systemet støttes vedvarende energi, fx biobrændstoffer, indirekte via afgiftslempelser.

Klima

Energisektoren er den sektor, der udleder flest drivhusgasser. Ved afbrænding af fossile energiresourcer udledes særligt drivhusgassen CO₂.

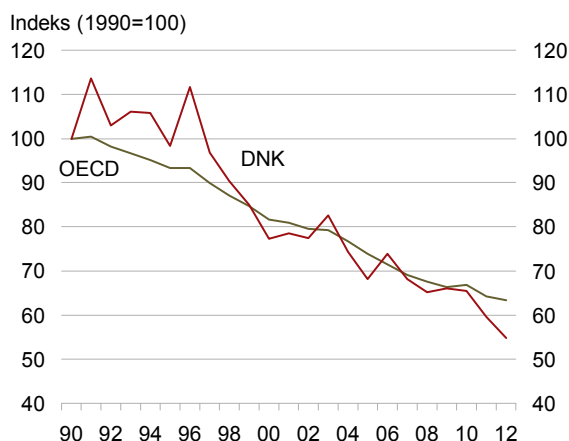
Udledningen af drivhusgasser lokalt har betydning for klimaet globalt. Det gør, at udfordringen med at reducere drivhusgasudledningen ikke kan løses af Danmark alene, men bedst løses gennem en fælles international indsats.

Korrigeret for nettoeksport af energi ligger Danmarks udledning af drivhusgasser i 2012 på 56 mio. tons CO₂-ækvivalent. Udledningen af drivhusgasser i Danmark har været jævnt faldende med samlet set tæt på 30 pct. siden 1990. Det skyldes især et fald i udledningen af CO₂, se figur 14.13.

Figur 14.13 Danmarks udledning af drivhusgasser, 1990-2012

Anm.: Drivhusgasudledningen er afgrænset som i Kyoto-protokollen, dvs. ekskl. udledning fra brændstof påfyldt danske skibe og flys i udlandet (bunkering). "Øvrige drivhusgasser" omfatter metan, lattergas og en række industrigasser. "Korrigeret udledning" svarer til udledning af drivhusgasser, hvor der er korrigeret for Danmarks nettoeksport af elektricitet.
Kilde: Energistyrelsen og UNFCCC.

Set i forhold til BNP er Danmarks udledning af drivhusgasser faldet med 45 pct. siden 1990. Faldet skyldes øget energieffektivitet og udbygning af vedvarende energi. Siden indgåelsen af FN's rammekonvention om klimaændringer (Kyoto-protokollen) i 1997, har Danmark i stigende grad afkoblet den økonomiske vækst fra udledningen af drivhusgasser, se figur 14.14.

Figur 14.14 Udvikling i udledning af drivhusgasser som andel af BNP, 1990-2012

Anm.: BNP er i faste priser (USD). Data for 2012 er foreløbige. Valg af basisår har stor betydning for udviklingen i udledning af drivhusgasser, når der ikke korrigeres for nettoimport af el. 1990 var præget af en høj nettoimport af el, hvilket kan underdrive den faktiske danske reduktion af drivhusgasser i forhold til OECD.
Kilde: OECD og UNFCCC.

En tilsvarende afkobling af den økonomiske vækst fra udledningen af drivhusgasser ses i OECD som helhed. Danmarks udvikling i forhold til gennemsnittet i

OECD skal dog ses i lyset af, at Danmark ikke anvender hverken atomkraft i elproduktionen eller har adgang til betydelige mængder vedvarende energi fra vandkraft eller geotermi.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Med vækstpakken er der blandt andet aftalt en lempelse i PSO-betalingen. Lempelsen medfører en generel erhvervsrettet lempelse vedrørende el-PSO på knap ½ mia. kr. i 2015 stigende til ca. 0,7 mia. kr. i 2020 og en målrettet lempelse for el-intensive virksomheder på 185 mio. kr. fra 2015. Samtidig afskaffes PSO på gas fra 2015. Samlet set nedsættes PSO-udgifterne med i alt 13,2 mia. kr. frem mod 2020, hvoraf knap 8 mia. kr. kommer erhvervslivet til gode. For husholdninger modsvares nedsættelsen af PSO på el imidlertid af en forhøjelse af energiafgiften. Herudover tilbagerulles forsyningssikkerhedsafgiften og energiafgifterne på fossile brændsler og elvarmeafgiften mv. sættes ned. Den umiddelbare lempelse for erhvervslivet som følge af disse initiativer udgør ca. 710 mio. kr. i 2015 stigende til ca. 840 mio. kr. i 2020. Herudover skal der gennemføres effektiviseringer i forsyningssektorerne (el, gas og varme) for i alt 3,3 mia. kr. i 2020¹. Effektiviseringerne gennemføres i samarbejde med sektorerne.
- **Aftaler om Vækstplan DK.** Med aftalen fra 2013 er der gennemført lavere afgifter på energi, der samlet set indebærer lempelser af energiafgifter mv. på ca. 1,7 mia. kr. i 2014 stigende til ca. 1,8 mia. kr. årligt. Initiativerne indeholder blandt andet en afskaffelse af energispærefgiften, yderligere tilskud til industriel kraftvarme og lempelser vedrørende brændsler til proces. Der er samtidig lavet aftale om en grøn boligkontrakt og energirenoveringer af statslige bygninger.
- **El-reguleringseftersyn.** Der gennemføres et dybdegående eftersyn af reguleringen af den danske elforsyningssektor med henblik på at sikre incitamenter til grøn omstilling, omkostningseffektivitet, konkurrence og forbrugerbeskyttelse. Foreløbigt har reguleringseftersynet blandt andet resulteret i, at alle elhandelselskaber får pligt til at levere el til alle husholdningskunder, der anmoder om det, bestemmelser om bevillinger til særlige forsyningspligtige selskaber ophæves, og at der indføres fri prisdannelse på detailmarkedet for elektricitet. Elreguleringseftersynet afsluttes ultimo 2014.
- **Vækstplan for energi og klima.** Med vækstplanen for energi og klima er regeringen kommet med konkrete initiativer, der fremmer udnyttelsen af de erhvervsmæssige potentialer i omstillingen af energisystemet til vedvarende energi. Vækstplanen bygger på anbefalinger fra vækstteamet for energi og klima.
- **Klimalov.** I juni 2014 blev klimaloven vedtaget af Folketinget. Klimaloven skal skabe fremdrift og gennemsigtighed i klimapolitikken og indeholder blandt andet krav om en årlig klimaredegørelse, som skal vise, om Danmark er på rette vej mod målet om 40 pct. drivhusgasreduktion i 2020.
- **Klimaråd.** Som en del af klimaloven etableres der i 2015 et klimaråd, der skal give ekspertrådgivning om, hvordan Danmark lettest og billigst kan omstilles til et lavemissionssamfund. Klimarådet skal desuden være med til at skabe oplysning og debat om, hvordan den grønne omstilling skal ske, så borgere og virksomheder forsat kan deltage og bidrage aktivt. Klimarådet vil bestå af uafhængige eksperter og forskere.

Større planlagte initiativer:

- **Tilskuds- og afgiftseftersyn på energiområdet.** Som led i Energiaftalen fra 2012 skal et tilskuds- og afgiftseftersyn på energiområdet vurdere behovet for justeringer, herunder mulighederne for at sikre de rette incitamenter for omstillingen til et grønt, omkostningseffektivt og fleksibelt energisystem. Analysen afsluttes i 2015.
-

¹ Heraf udgør tidligere besluttede effektiviseringer 1,8 mia. kr., som følger af Aftaler om Vækstplan DK (2013), Energiaftalen (2012) og Solcelleaftalen (2012), samt nye effektiviseringer på 1,6 mia. kr.

Ressourcer og miljø

Verdens befolkning vokser og bliver i stigende grad rigere. Det stigende globale forbrug lægger pres på de globale naturressourcer og har gjort en lang række råstoffer på verdensmarkedet dyrere.

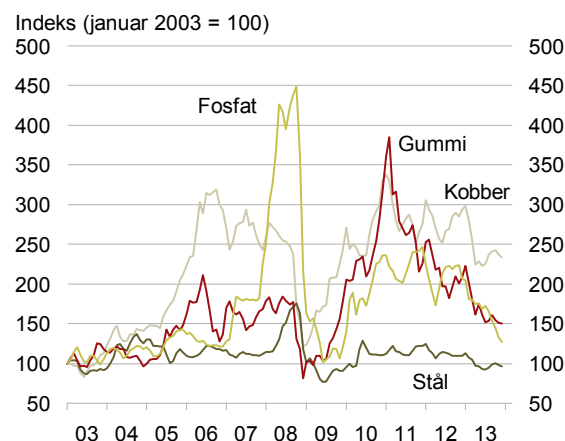
Udviklingen tilskynder virksomhederne til at omstille deres produktionsprocesser og forretningsmodeller med henblik på at blive mere effektive i deres forbrug af ressourcer og nedbringe ressourceomkostningerne. Det er derfor væsentligt, at den offentlige regulering muliggør en smidig og omkostningseffektiv grøn omstilling.

Ressourcepriser

Priserne på en række vigtige ressourcer er steget markant det seneste årti på det globale marked. Siden 2003 er priserne blevet næsten halvanden gang højere på stål, knap fordoblet på fosfat, over tre gange højere på kobber og næsten to en halv gange højere på gummi.

Set i forhold til lønnen i Danmark har prisen på stål ikke ændret sig siden 2003, men dog haft udsving. Prisen på fosfat er steget med knap 30 pct., prisen på gummi er steget med 50 pct., og prisen på kobber er næsten to en halv gange højere og har i en årrække ligget højt. Der er dog en tendens til, at lønudviklingen er ved at indhente råvarepriserne, se figur 15.1.

Figur 15.1 Stål-, kobber-, fosfat- og gummipriser deflateret med løn, 2003-2013

Anm.: Løbende spotpriser på verdensmarkedet opgjort i DKK deflateret med dansk lønsum pr. arbejdstime.
Kilde: Datastream og Danmarks Statistik.

Prisudsving har været særligt høje for visse sjældne jordarter, som indeholder metaller, der anvendes i højteknologiske produkter fx inden for sol- og vindenergi. De store udsving giver større usikkerhed omkring investeringsbeslutningerne i de virksomheder,

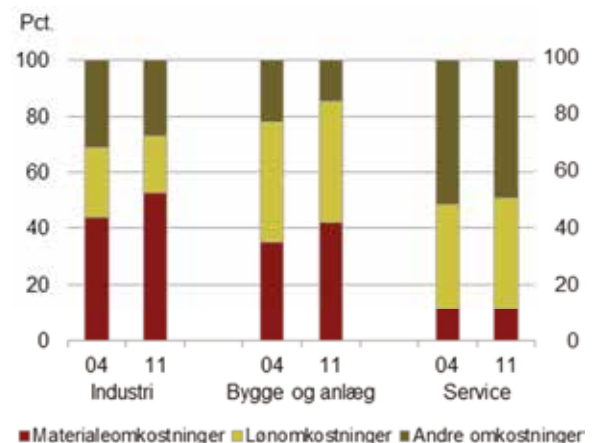
som er afhængige af de pågældende ressourcer i deres produktion.

Ressourceomkostninger

Omkostninger til ressourcer og materialer udgør en stor og stigende andel af produktionsudgifterne.

Andelen af materialeomkostninger i industrien er steget fra 44 til 53 pct. fra 2004 til 2011, hvilket falder sammen med stigende råvarepriser i forhold til lønudviklingen i denne periode. Lønudgifterne i industrien udgør til sammenligning i gennemsnit en andel på 20 pct. i 2011. I byggeriet er andelen af materialeomkostninger steget fra 35 til 42 pct. Her udgør lønnen dog samme andel. For servicesektoren udgør materialeomkostningerne kun en mindre andel, mens lønnen udgør knap 40 pct. af de samlede omkostninger, se figur 15.2.

Figur 15.2 Fordeling af omkostninger for udvalgte brancher, 2004 og 2011

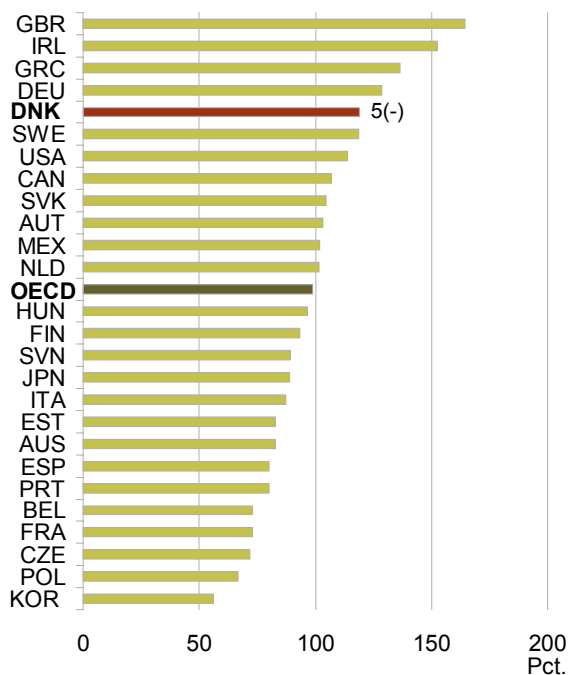
Anm.: Angivet i løbende priser. Service udgøres af IT og forretningservice. I Materialeomkostninger indgår udgifter til råvarer og halvfabrikata, mens Andre omkostninger blandt andet rummer udgifter til energi og varer til videresalg.
Kilde: Danmarks Statistik.

Generelt vil de lande, der har størst ressourceeffektivitet, få den største konkurrencegevinst, hvis priserne på råvarer stiger. Når de danske virksomheder har en høj ressourceeffektivitet, vil det således være mere attraktivt at fastholde og udvikle produktionen i Danmark.

Industrien står for næsten halvdelen af de samlede materialeomkostninger i Danmark. Værdiskabelsen i forhold til materialeomkostninger i industrien ligger over OECD i 2011, se figur 15.3, men er dog faldet både for Danmark og OECD siden 2001, se Factbook. Faldet i Danmark skyldes, at udgifterne til materialer er steget mere end værdiskabelsen i perioden.

Landeforskellene i industriens værdiskabelse i forhold til materialeomkostninger afhænger blandt andet af forskelle i landenes erhvervsstruktur og specialisering inden for forskellige segmenter eller dele af værdikæden.

Figur 15.3 Værdiskabelse i forhold til materialeomkostninger for industrien, 2011

Anm.: Værdiskabelse er målt ved værditilvækst. Opgjort i løbende basispriser, dvs. uden moms, afgifter og andre produktskatter. Energi indgår ikke i omkostningerne.
Kilde: WIOD (EU). Internationale input-output tabeller.

Vand som ressource

Virksomhedernes adgang til vand kan på sigt blive en stadig vigtigere konkurrenceparameter, i takt med at vandressourcerne i flere lande er under pres som følge af blandt andet befolkningstæthed og udbredt tørke. Siden 2008 er den gennemsnitlige vandpris¹ i verden steget med lidt over 30 pct., se Factbook.

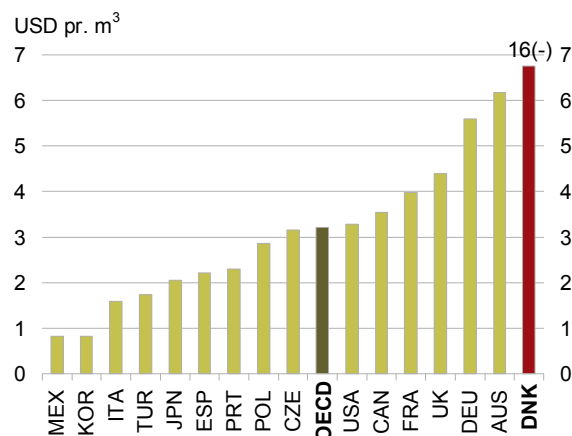
I Danmark er rent vand ikke en knap ressource, som det er i mange andre lande. Trækket på danske vandressourcer er relativt moderat undtagen i hovedstadsområdet.

Der findes ikke gode internationalt sammenlignelige data for, hvor meget virksomheder betaler for vand og afledning af spildevand. Husholdningers udgifter på tværs af lande kan dog være en indikation af omkostningsforskellene for virksomheder. I Danmark betaler husholdningerne en relativt høj pris for anvendelse og

¹ Gennemsnit af vandprisen i 250 storbyer.

afledning af vand. Enhedsprisen for vand og afledning af spildevand (uden skatter og afgifter) betalt af de danske husholdninger ligger således højere end i andre OECD-lande, se figur 15.4. Det skyldes blandt andet en omfattende spildevandsrensning.

Figur 15.4 Enhedspris på vand og afledning af spildevand for husholdninger, 2013

Anm.: Priserne er opgivet for husholdninger, eksklusiv skatter og afgifter.
Kilde: Global Water Intelligence (GWI).

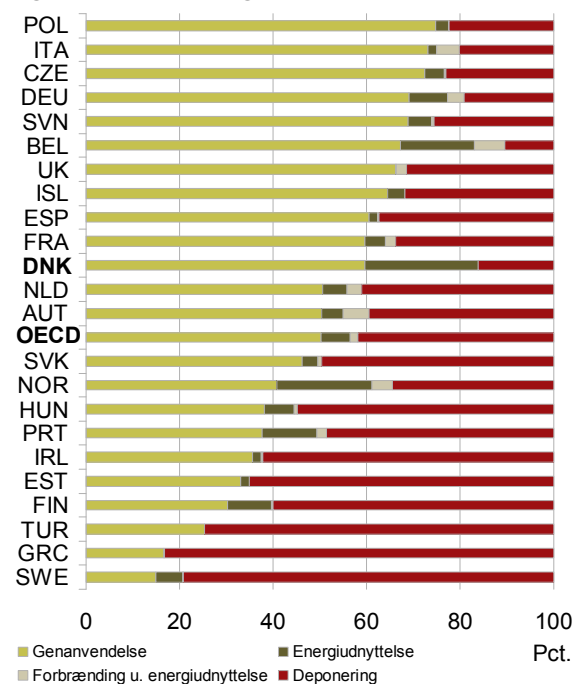
Både adgang til rent vand og prisen på vand spiller en rolle for mange virksomheder i beslutningen om, hvor de skal placere deres produktion fx af fødevarer og medicin.

Affaldshåndtering

Den samlede affaldsproduktion i Danmark er steget de sidste 20 år, men faldt i 2009 i kølvandet på den finansielle krise. Set i forhold til BNP har affaldsproduktionen fluktueret omkring samme niveau, se Factbook.

Der findes ikke gode internationalt sammenlignelige data for omfanget af den samlede affaldsproduktion. Der findes dog data for omfanget af kommunalt indsamlet affald. Set i forhold til andre lande er Danmark et af de lande, der producerer mest affald pr. indbygger. I 2012 var affaldsproduktionen i Danmark på knap 670 kg kommunalt indsamlet affald pr. indbygger, mens OECD-gennemsnittet lå på knap 470 kg pr. indbygger, se Factbook.

Affald er en ressource, der kan udnyttes på forskellig vis. Det meste af den affald, der genereres i Danmark, udnyttes til genanvendelse og forbrænding. Danmark er dog ikke blandt de OECD-lande, som genanvender mest. Danmark har gennem mange år udnyttet affald i forbrændingsanlæg til energiproduktion, hvilket giver en høj energiudnyttelsesandel, se figur 15.5.

Figur 15.5 Håndtering af affald, 2010

Anm.: Figuren viser behandlingsandele for den totale mængde affald. Ved overgangen til et nyt dansk indberetningssystem for affald mangler nogle indberetninger om genanvendelse i forhold til tidligere år. Derfor er den danske genanvendelsesandel i 2010 sandsynligvis større end angivet.
Kilde: Eurostat.

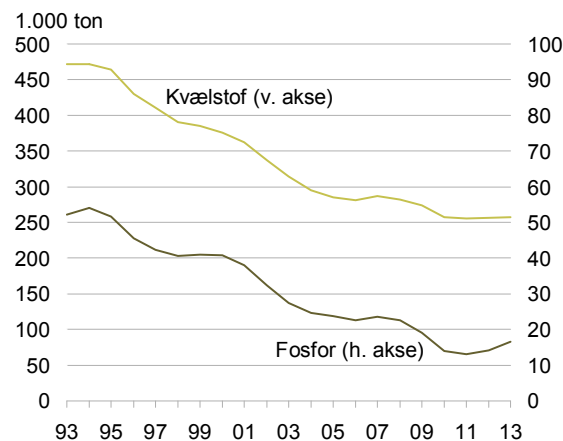
Til gengæld ligger Danmark næstlavest i OECD i forhold til at deponere affald, og den danske energiudnyttelsesandel er den største i OECD, se figur 15.5. Det er hovedsageligt opgravet jord, som deponeres i Danmark, hvilket ikke er relevant for genanvendelse og energiudnyttelse. Tilsvarende har Sverige med sin store minedrift en markant høj deponeringsandel, som hovedsageligt består af opgravet jord og grus.

Forurening af vand og luft

Det globale pres på naturressourcer øger vigtigheden af at mindske forureningen. Forurening udgør et stigende problem i flere udviklings- og vækstlande, hvor det i væsentlig grad hæmmer økonomisk vækst blandt andet som følge af negativ sundhedspåvirkning. I Danmark er det ikke tilfældet. Et fortsat højt miljøbeskyttelsesniveau i Danmark kan dog være relevant ud fra hensyn til fx vandmiljø og luftkvalitet.

Næringsstoffer (fx kvælstof eller fosfor), der tilføres landbrugsjorden, men som ikke optages af planterne, beteges landbrugets overskud. Stort overskud tilfører næringsstoffer til det omgivende miljø og kan resultere i iltsvind og dermed belaste hav- og vandmiljø.

Siden starten af 1990'erne er landbrugets overskud af kvælstof udledt til vandmiljøet næsten halveret, mens overskuddet af fosfor er nedbragt til næsten en fjerdedel. Siden 2003/2004 har faldet været mere moderat for kvælstof, se figur 15.6. Udsving i overskuddet af kvælstof kan skyldes ændringer i høstudbyttet, idet overskuddet kan falde, når høstudbyttet er højt.

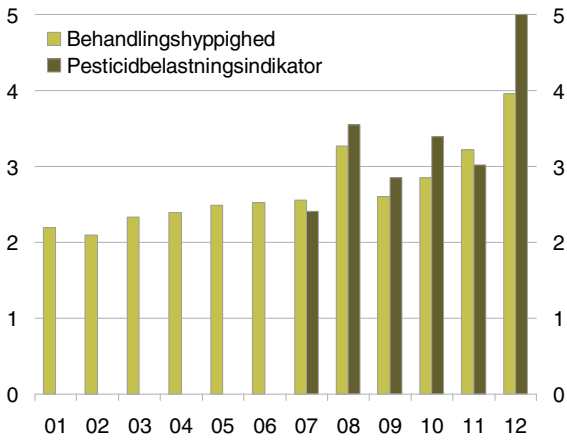
Figur 15.6 Landbrugets overskud af kvælstof og fosfor, 1993-2013

Anm.: Treårs glidende gennemsnit.
Kilde: DCA - Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug.

Udledning af kvælstof og fosfor til havmiljøet er også nedbragt og forventes yderligere nedbragt blandt andet for at overholde EU's vandrammedirektiv, se Factbook.

Anvendelsen af sprøjtemidler (pesticider) er de senere år steget. Behandlingshyppigheden beregnet ud fra salg af sprøjtemidler er således tæt på fordoblet siden 2001. Udsigt til omlægning af pesticidafgiften, der blev vedtaget i 2012, men som på grund af statsstøttegodkendelse først trådte i kraft i 2013, medførte en hamstring og større salg af sprøjtemidler i 2012. Tilsvarende er sprøjtemidlernes belastning af sundhed og miljø steget, se figur 15.7.

Figur 15.7 Behandlingshyppighed, 2001-2012, og pesticidbelastningsindikator, 2007-2012

Anm.: Behandlingshyppighed måler antal gange konventionelt dyrket landbrugsjord i gennemsnit sprøjtes, mens pesticidbelastningsindikatoren måler den gennemsnitlige sundheds- og miljøbelastning. Udsigt til omlægning af pesticidafgiften medførte en midlertidig hamstring og større salg af sprøjtemidler i 2012.
Kilde: Miljøstyrelsen.

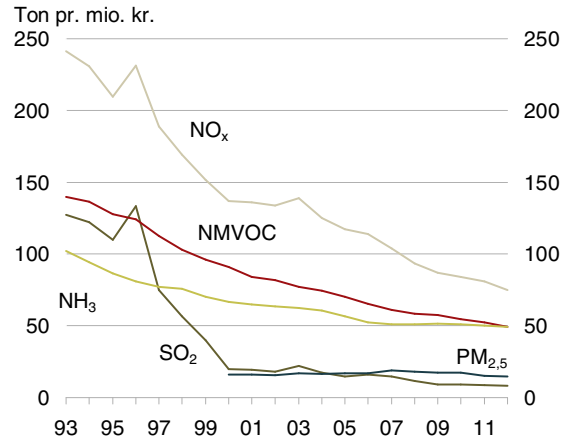
I en international sammenligning fra 2009 er forbruget af kvælstofgødning pr. km² landbrugsjord relativt højt i Danmark i forhold til OECD-gennemsnittet, hvorimod forbruget af pesticider er lavt, se Factbook.

International sammenligning af kvælstof og pesticider vanskeliggøres dog af forskelligt klima og forskellige jordtyper og skal ses i lyset af, at andelen af intensivt dyrket landbrugsjordsareal er relativt høj i Danmark.

På økologiske landbrugsarealer anvendes ingen pesticider. I Danmark ligger andelen af økologisk landbrugsjord på niveau med OECD-gennemsnittet, se Factbook.

Luftforureningen er reduceret betydeligt siden 1993 og er således faldet betydeligt i forhold til BNP. For partikler har der været et svagt fald siden 2000, se figur 15.8. Udviklingen skyldes blandt andet, at udledningen fra vejtransport er nedbragt væsentligt trods en stigning i vejtrafikken, se Factbook.

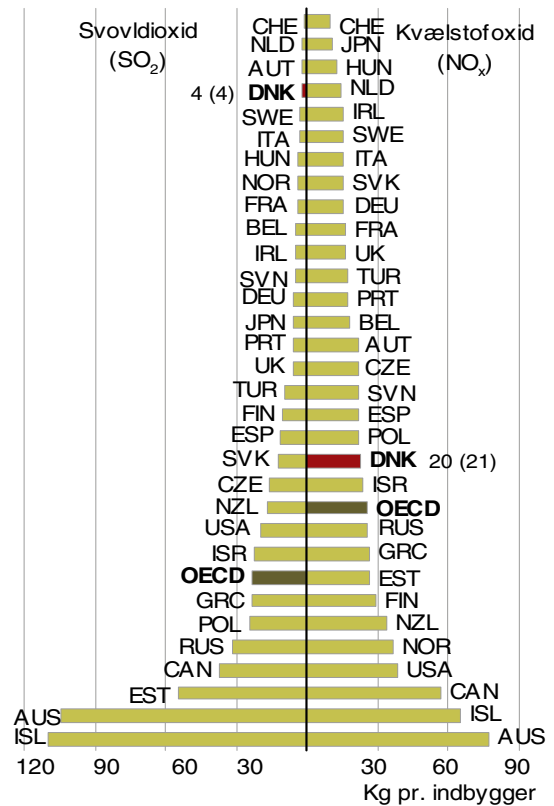
Figur 15.8 Udledning pr. BNP af SO₂, NO_x, NMVOC, NH₃ og PM_{2,5}, 1993-2012

Anm.: BNP er i faste priser. Flygtige organiske forbindelser (NMVOC), kvælstofoxider (NO_x), svovldioxid (SO₂), ammoniak (NH₃) og partikler (PM_{2,5}). Se Factbook for forklaringer på udviklingen.
Kilde: Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE) og Århus Universitet.

Danmarks udledning af SO₂ er blandt de laveste i OECD, mens udledningen af NO_x ligger på niveau med gennemsnittet i OECD, se figur 15.9.

Figur 15.9 Udledning af SO₂ og NO_x, 2011

Anm.: Værdien for SO₂-udledning for ISL er 254 kg pr. indbygger.
Kilde: OECD.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Sprøjtemiddelstrategi 2013-2015** indeholder initiativer, der skal beskytte miljø, grundvand og sundhed og en målsætning om en 40 pct. mindre belastning fra sprøjtemidler i 2015 (i forhold til 2011) blandt andet ved en omlægning af pesticidafgiften.
- **Vækstplan for Fødevarer og Aftaler om Vækstpakke 2014** igangsætter et arbejde for at skabe en hurtigere miljø-godkendelsesproces for at gøre det nemmere for virksomhederne at investere i miljøteknologi. Der igangsættes ligeledes et partnerskab for vandeffektive mejerier samt en række andre initiativer.
- **Vækstplan vand, bio og miljø** har som mål at styrke grundlaget for, at danske virksomheder får øget del i det voksende verdensmarked for vand-, bio- og miljøløsninger.
- **Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (MUDP)** har afsat godt 104 mio. kr. i 2014 til udvikling, test og demonstration af miljøteknologier inden for områderne vand og klimatilpasning, affald og ressourcer, luftforurening og kemikalier.
- **Grøn omstillingsfond** understøtter udvikling af nye produkter, forretningsmodeller og bæredygtige materialer. Der er afsat 30 mio. kr. i 2014, heraf ca. 6 mio. kr. til et program for industrisymbioser, som fremmer, at virksomheder udskiller og genanvender hinandens restprodukter og affald.
- **Ressourcestrategi for affaldshåndtering** sætter mål for genanvendelse, modernisering af affaldsforbrændingssektoren samt udvikling af nye behandlingsteknikker.
- **Grøn pulje på FL14.** Der er afsat 200 mio. kr. over fire år til fremme af grøn teknologi, genanvendelse, økologi, rådgivningen om PCB i bygninger samt til at understøtte mere natur.
- **Ren luft pakke** afsætter 149 mio. kr. i 2014-2016 til at forbedre luften i Danmark gennem initiativer, der sænker forureningen fra busser, skibe og brændeovne. Initiativerne vil have fuld effekt i 2016.
- **Pulje målrettet shredder-branchen.** Med Aftaler om Vækstplan DK fra 2013 er der afsat 30 mio. kr. i 2014-2015 til teknologiuudvikling og investeringsstøtte målrettet shredder-virksomheder.
- **Grønt iværksætterhus** fremmer grøn omstilling af iværksættere gennem rådgivning, uddannelse, test- og demonstrationsfaciliteter mv. til udvikling af grønne forretningsmodeller og produkter. Der er afsat 25 mio. kr. i 2013-2016.
- **Taskforce til afdækning af barrierer for virksomheders ressourceeffektivitet.** Med Aftaler om Vækstpakke 2014 er der afsat 3 mio. kr. i 2014 og 5 mio. kr. årligt i 2015-2017 til en taskforce, som skal komme med ændringsforslag til eksisterende regulering for at fremme ressourceeffektivitet, innovation og grøn omstilling.
- **Danmarks Grønne Investeringsfond.** Med aftalen om "Et grønnere Danmark" etableres en udlånskapacitet på op til 5 mia. kr., hvor virksomheder m.fl. kan søge om medfinansiering af grønne projekter. Fonden har i første omgang fået et egenkapitalindskud på 80 mio. kr.
- **Grøn innovationspulje.** Med aftalen om "Et grønnere Danmark" afsættes 20 mio. kr. årligt i 2015-2018 til innovation og udvikling af miljø- og klimavenlige teknologier i små og mellemstore virksomheder.
- **Innovationsforum for grønne løsninger og bæredygtig produktion** er nedsat med aftalen om "Et grønnere Danmark" og skal levere input til regeringens indsats for at fremme den grønne omstilling i erhvervslivet.
- **Ny målrettet miljøregulering af landbruget,** herunder etablering af partnerskab om vidensopbygning og virkemidler.

Større planlagte initiativer:

- **Statslige vand- og naturplaner for 2016 til 2021** skal vedtages i 2015 for at forbedre dansk natur og vandmiljø, fx ved at beskytte særlige sårbare naturarealer samt sikre renere vand i Danmarks søer, fjorde og åer i overensstemmelse med EU's Natura2000-direktiv og vandrammedirektivet.
  - **Affaldsforebyggelsesstrategi** vil sætte fokus på ressourceeffektivitet og affaldsforebyggelse.
  - **Ny økologihandlingsplan,** der understøtter målsætningen om en fordobling af det økologiske areal i 2020.
-

Ansvarlig økonomisk politik

Ansvarlig økonomisk politik og sunde offentlige finanser bidrager til høj tillid til den danske økonomi. Det kommer blandt andet til udtryk ved lave renter, som understøtter vækst og beskæftigelse. Samtidig er sunde offentlige finanser afgørende for, at der er plads til at afbøde virkninger af et tilbageslag – enten ved at lade de automatiske stabilisatorer virke eller ved at lempe finanspolitikken aktivt.

En stabil makroøkonomisk udvikling samt lave renter og lav inflation er et væsentligt rammevilkår i virksomhedernes planlægning og investeringer.

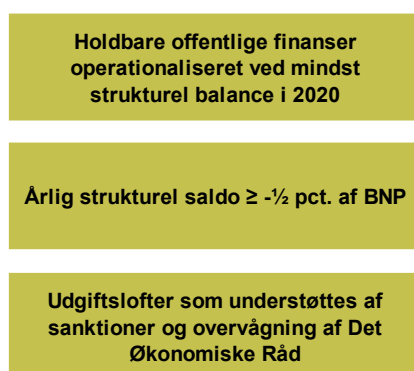
Den økonomiske politik udføres ved finanspolitikken, som tilrettelægges inden for de overordnede finanspolitiske rammer og ved pengepolitikken, der planlægges inden for rammerne i det europæiske valuta-samarbejde.

De finanspolitiske rammer

De overordnede rammer for finanspolitikken i Danmark består af budgetloven og 2020-planen. Rammerne sætter konkrete mål for den offentlige økonomi i form af mindst finanspolitisk holdbarhed, mindst strukturel balance i 2020, årligt strukturelt underskud på højst ½ pct. af BNP og overholdelse af udgiftslofterne, se figur 16.1.

Danmark lever i den sammenhæng op til de overordnede anbefalinger fra blandt andet EU-Kommissionen, OECD og IMF om god praksis for de finanspolitiske rammer.

Figur 16.1 Finanspolitiske mål og instrumenter

Kilde: Finansministeriet.

Styringen af finanspolitikken tager udgangspunkt i den strukturelle saldo, der er den faktiske saldo korri-geret for påvirkningen fra konjunkturer og andre mid-

lertidige forhold. Den strukturelle saldo måler derfor den underliggende stilling på de offentlige finanser. Som led i budgetloven er der indført et krav om, at det strukturelle offentlige underskud højst må udgøre ½ pct. af BNP årligt – med mindre der foreligger exceptionelle omstændigheder, fx en dyb lavkonjunktur.

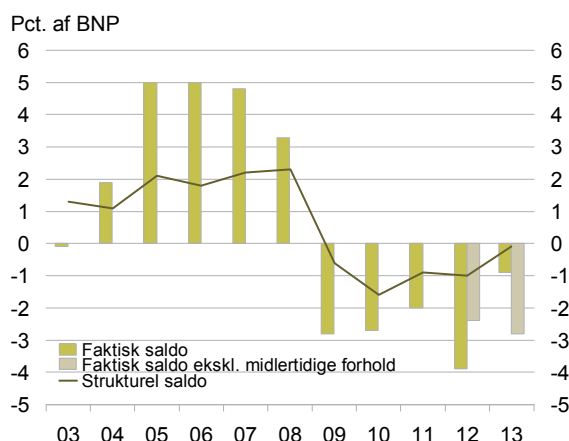
Budgetloven sikrer plads til, at de automatiske stabilisatorer kan virke hen over konjunkturerne, samtidig med at grænsen i EU's Stabilitets- og Vækstpagt for det faktiske underskud på 3 pct. af BNP overholdes.

Ud over at overholde budgetloven skal den førte finanspolitik være forenelig med en langsigtet holdbar udvikling i de offentlige finanser. Finanspolitisk holdbarhed betyder, at den planlagte politik frem mod 2020 kan fastholdes årene efter, samtidig med at den offentlige gæld udgør en stabil andel af økonomien på langt sigt. Målet om strukturel balance mellem de offentlige indtægter og udgifter i 2020 svarer med de nuværende udsigter til, at kravet om finanspolitisk holdbarhed opfyldes. Den planlagte finanspolitik vurderes i *2020-forløb, august 2014* at opfylde målsætningen om strukturel balance i 2020 og finanspolitisk holdbarhed.

Offentlig saldo og gæld

Den faktiske offentlige saldo viser i 2013 et underskud på 0,9 pct. af BNP. I 2013 er den faktiske saldo påvirket af en række midlertidige indtægtsforhold, som forbedrer saldoen. Den strukturelle offentlige saldo opgøres i 2013 til et underskud på 0,1 pct. af BNP, se figur 16.2.

Figur 16.2 Faktisk og strukturel offentlig saldo, 2003-2013

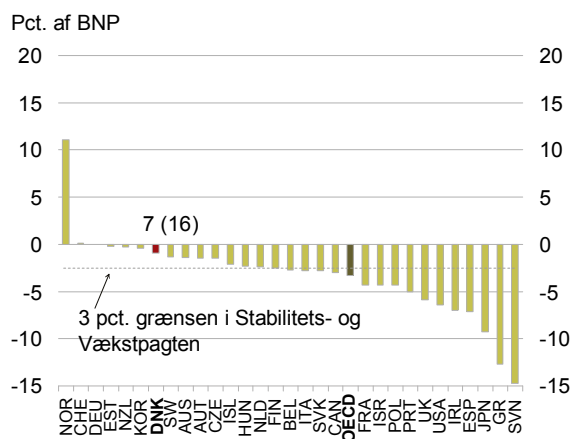

Anm.: Den faktiske offentlige saldo i 2012 er påvirket af engangsudbetalingen af efterlønsbidraget. I 2013 påvirkes saldoen af en række midlertidige indtægtsforhold, herunder engangsindtægter vedrørende omlægningen af kapitalpensionsordninger.

Kilde: Danmarks Statistik og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Set i et internationalt perspektiv ligger både den faktiske og strukturelle offentlige saldo i 2013 væsentligt bedre end OECD-gennemsnittet, se figur 16.3 og figur 16.4.

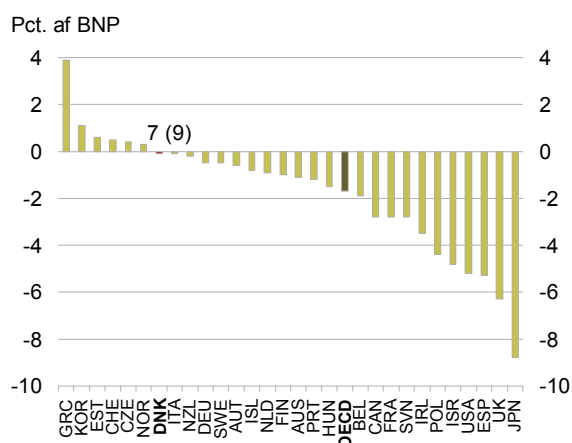
Figur 16.3 Faktisk offentlig saldo, 2013

Anm.: CHL, MEX og TUR er udeladt på grund af manglende data. Kun lande, der deltager i EU's Stabilitets- og Vækstpagt, er underlagt kravet om, at det faktiske underskud ikke må overstige 3 pct. af BNP.
Kilde: OECD og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

I de senere år har Danmarks EU-henstilling udgjort en særskilt rammebetingelse for finanspolitikken. Danmark har imidlertid opfyldt henstillingens krav om, dels at de offentlige finanser skulle forbedres strukturelt med godt 1½ pct. af BNP i perioden 2011-2013, dels at den faktiske saldo bringes holdbart under 3 pct. EU-henstilling blev derfor ophævet i juni 2014.

Figur 16.4 Strukturel offentlig saldo, 2013

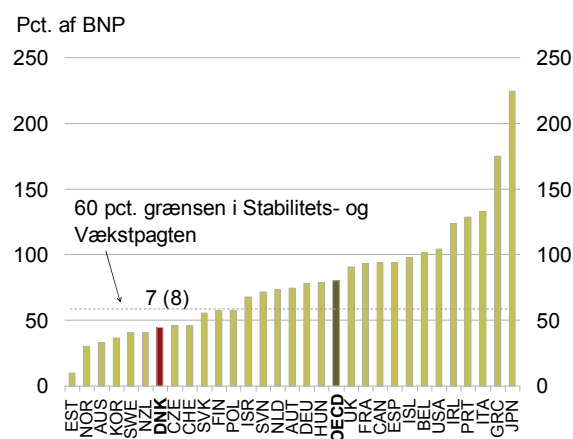

Anm.: CHL, MEX, SVK og TUR er udeladt på grund af manglende data.
Kilde: OECD og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Den danske ØMU-gæld udgør knap 45 pct. af BNP i 2013 og er dermed væsentligt under OECD-gennemsnittet og 60 pct.-grænsen i EU's Stabilitets- og Vækstpagt, se figur 16.5. Danmark overholder

grænsen i EU's Stabilitet- og Vækstpagt med en bred sikkerhedsafstand, idet ØMU-gælden har ligget nogenlunde stabilt omkring 45 pct. de seneste år. Betragtes i stedet nettogælden, hvor alle finansielle aktiver i modsætning til ØMU-gælden modregnes, placerer Danmark sig stadig under OECD-gennemsnittet, se Factbook.

Figur 16.5 Offentlig gæld (ØMU-gæld), 2013

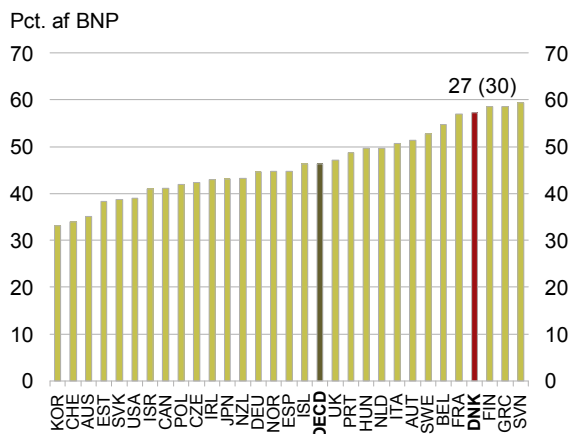
Anm.: CHL, MEX og TUR er udeladt på grund af manglende data. For AUS, CAN, CHE, ISL, ISR, JPN, KOR, NZL og USA er Gross Government Debt anvendt i stedet for ØMU-gælden. Kun lande, der deltager i EU's Stabilitets- og Vækstpagt, er underlagt kravet om, at gælden ikke må udgøre mere end 60 pct. af BNP.
Kilde: OECD og Økonomi- og Indenrigsministeriet.

De offentlige udgifter udgør i 2013 ca. 57 pct. af BNP. Det er en relativt stor andel af BNP i forhold til andre OECD-lande, og Danmark placerer sig dermed også væsentligt over OECD-gennemsnittet, se figur 16.6.

For at modgå den mangeårige tendens, hvor de offentlige udgifter er vokset hurtigere end planlagt, er der i forbindelse med budgetloven indført udgiftslofter for stat, regioner og kommuner. Den skarpere styring af de offentlige udgifter understøttes blandt andet af økonomiske sanktioner.

Med budgetloven er der samtidig blevet indført et forsigtighedsprincip i udgiftspolitikken. Princippet indebærer, at den planlagte udvikling i de offentlige udgifter udelukkende kan baseres på reformer og finansieringstiltag, der er fundet flertal for i Folketinget.

Figur 16.6 Offentlige udgifter, 2013

Anm.: CHL, MEX og TUR er udeladt på grund af manglende data.
Kilde: OECD.

Renter og inflation

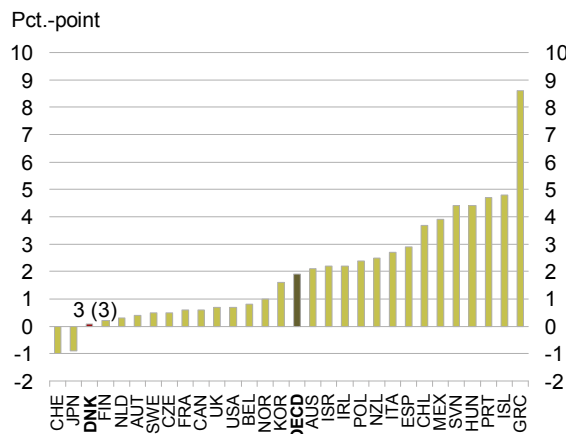
Danmark er som lille åben økonomi med fri kapitalmobilitet og egen valuta afhængig af udviklingen på de internationale finansielle markeder. Derfor er det afgørende, at der føres en ansvarlig økonomisk politik, som dels understøtter udviklingen på de offentlige finanser og dels opretholder tilliden til fastkurspolitikken.

Den danske lange rente (10-årig statsobligationsrente) har siden det økonomiske tilbageslag i 2008-2009 været aftagende, men stiger imidlertid svagt i 2013. Set over perioden 2000-2013 har den danske lange rente dog ligget under OECD-gennemsnittet, se Factbook.

Som følge af fastkurspolitikken er det lave danske renteniveau tæt forbundet med udviklingen i renteniveauet i euroområdet. Rentespændet til Tyskland er blevet løftet fra lige under nul i 2012 til svagt positivt i 2013, se figur 16.7.

Rentespændet til Tyskland afspejler forskelle i kredit-, likviditets- og renterisiko. Set i forhold til andre OECD-lande er det danske rentespænd til Tyskland lille, hvilket indikerer høj tillid til den økonomiske politik og sunde offentlige finanser.

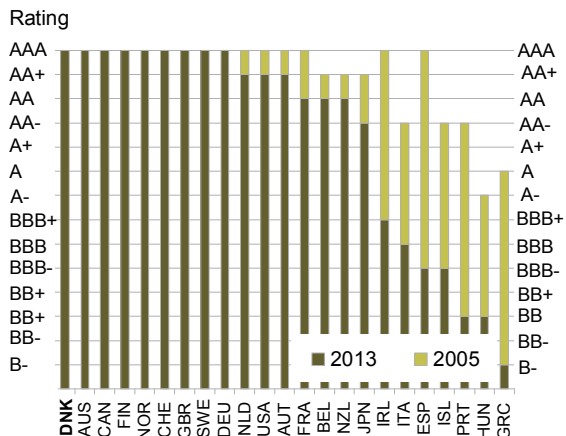
Figur 16.7 Rentespænd til Tyskland, 2013

Anm.: EST, TUR og SVK er udeladt på grund af manglende data. Hvert lands 10-årige rente er opgjort som et simpelt gennemsnit over hele året.
Kilde: Reuters Ecowin.

Høj troværdighed omkring den økonomiske politik og udvikling i de offentlige finanser i Danmark afspejles også ved, at Danmark har den højeste kreditværdighed hos de internationale ratingbureauer. En række OECD-lande har oplevet en nedgradering af deres kreditværdighed i forbindelse med det globale økonomiske tilbageslag i 2008-2009 og den europæiske statsgældskrise, men vurderingen af Danmark er blevet fastholdt gennem perioden, se figur 16.8.

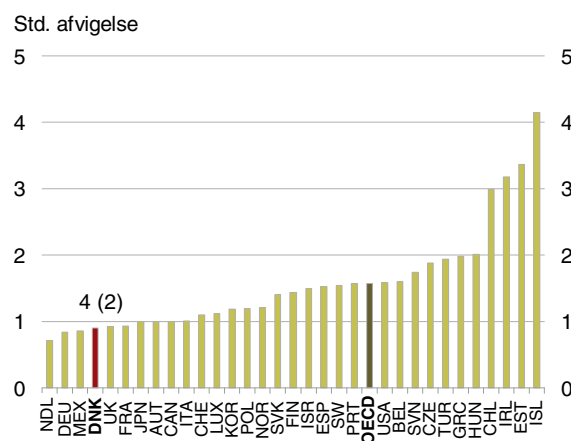
Figur 16.8 Kreditværdighed i udvalgte OECD-lande, 2005 og 2013

Kilde: Standard & Poor's.

I samspil med finanspolitikken udgør fastkurspolitikken en central rolle i forhold til at opretholde lav og stabil inflation. Inflationens stabilitet kan udtrykkes ved standardafvigelsen af de månedlige år til årstigningstakster over den seneste årrække. Danmark har i en international sammenligning en stabil inflationsudvikling og ligger blandt de fem bedst placerede lande, se figur 16.9.

Figur 16.9 Inflationens stabilitet, 2007-2013

Anm.: AUS og NZL er udeladt på grund af manglende data.
Kilde: OECD.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Budgetloven.** I juni 2012 blev budgetloven vedtaget. Foruden et budgetkrav til underskuddet på den strukturelle offentlige saldo på ½ pct. af BNP, indførte budgetloven udgiftslofter for stat, regioner og kommuner. De konkrete niveauer for udgiftslofterne vedtages i Folketinget ved lov og skal dække en rullende 4-årig periode. Udgiftslofterne fremlægges i forbindelse med finanslovsforslaget. De første udgiftslofter, der dækker 2014-2017, blev vedtaget i juni 2013, mens der i forbindelse med finanslovsforslaget i august 2014 blev fremlagt udgiftslofter dækkende for 2018. Økonomiske sanktioner understøtter, at udgiftslofterne overholdes, samtidig med at Det Økonomiske Råd løbende vurderer, om udgiftslofterne overholdes og er afstemt med de mellemfristede udsigter for den offentlige økonomi.

Planlagte initiativer:

- **Forslag til finanslov 2015.** I 2015 fører regeringen fortsat en lempelig finanspolitik for at understøtte økonomien, samtidig overholdes grænserne i budgetloven og EU's Stabilitets- og Vækstpagt. Med finanslovsforslaget for 2015 lægger regeringen op til, at det offentlige forbrug vokser med 0,8 pct. i 2015. Forslaget bygger dermed videre på en balanceret politik med plads til bedre velfærd og flere job inden for rammerne af sunde offentlige finanser. Forslaget indeholder blandt andet et markant løft af sundhedsområdet og højere fradrag for fagforeningskontingent.

Skatter og afgifter

Skatter og afgifter opkræves med flere formål. Indtægterne finansierer uddannelse, børnepasning, ældrepleje, hospitaler, infrastruktur, forskning mv. samt indkomstoverførsler. Skatter og afgifter medvirker også til at omfordele forbrugsmulighederne både hen over livet for den enkelte borger og mellem borgerne. Desuden bidrager en række afgifter til at regulere adfærd og dermed blandt andet til at opfylde Danmarks nationale målsætninger og internationale forpligtelser på miljø-, energi- og klimaområdet.

Skatter og afgifter medfører imidlertid samfundsøkonomiske omkostninger, idet fx tilskyndelsen til at arbejde, investere mv. alt andet lige reduceres.

Hvorledes beskatningen samlet påvirker et lands vækst og velstand afhænger blandt andet af beskatningsniveauet, hvordan skatter og afgifter opkræves og hvordan provenuet anvendes.

Beskatning af arbejde

Der vil typisk være stor forskel på den gennemsnitlige skattebetaling for en beskæftiget, og på hvor meget der betales af en kroners ekstra indkomst, dvs. marginalbeskatningen. Det skyldes i høj grad skattesystemets progressivitet.

Gennemsnitsskatten på arbejdsindkomst er højere i Danmark end OECD-gennemsnittet. Med skattereformen fra 2012 sænkes indkomstskatterne, så gen-

nemsnitsskatten fra 2022 vil være tættere på OECD-gennemsnittet end i dag, se figur 17.1.

Tal fra OECD viser, at en enlig uden børn med en gennemsnitsindkomst (ca. 396.000 kr.) betalte 38,2 pct. i direkte skat i 2013. Gennemsnitsskatten påvirker typisk tilskyndelsen til at deltage på arbejdsmarkedet.

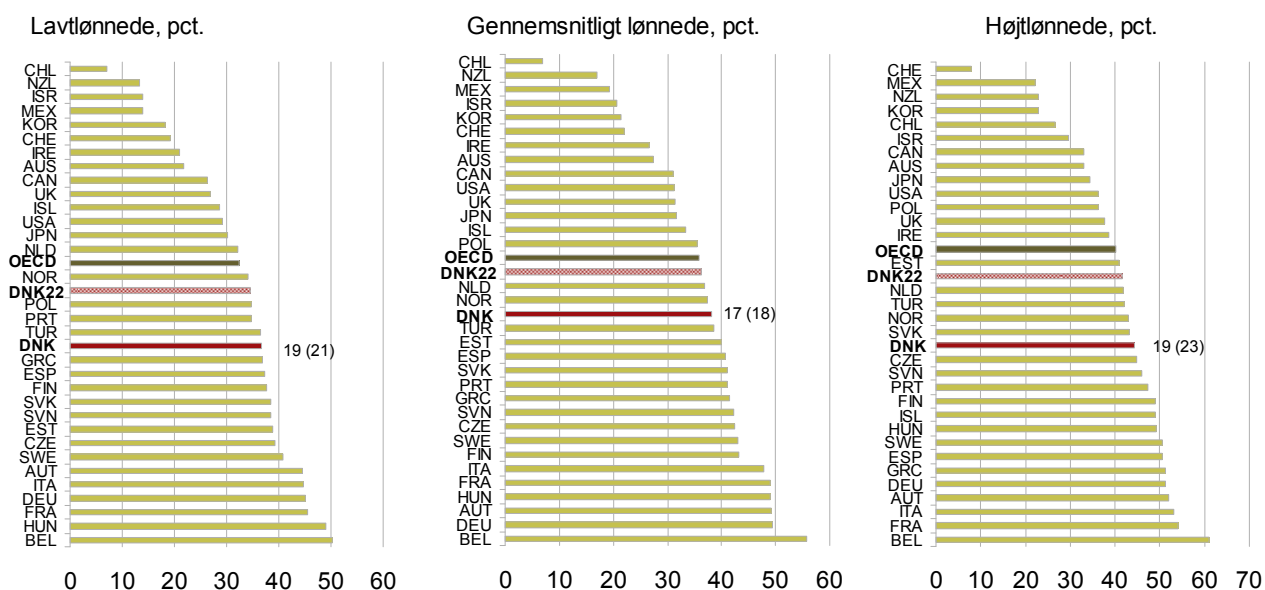
Marginalskatten har i højere grad betydning for de beskæftigedes økonomiske tilskyndelse til at yde en ekstra indsats fx ved at tage overarbejde, dygtiggøre sig eller i forhold til at søge aktivt efter et nyt og bedre lønnet job. Marginalskatten har også betydning for tilskyndelsen til at tage en uddannelse.

I 2013 lå marginalskatten for lavindkomster omkring OECD-gennemsnittet, mens den for højtlønnede lå noget højere end gennemsnittet. Der er dog ni lande, hvor marginalskatten for højtlønnede er højere end i Danmark, se figur 17.2.

Tal fra OECD viser, at marginalskatten for en enlig uden børn med en gennemsnitsindkomst udgjorde 49,4 pct. i 2013.

Den højeste marginalskat for arbejdsindkomst i Danmark er imidlertid nedsat betragteligt med 17 pct.-point siden 1986, se Factbook.

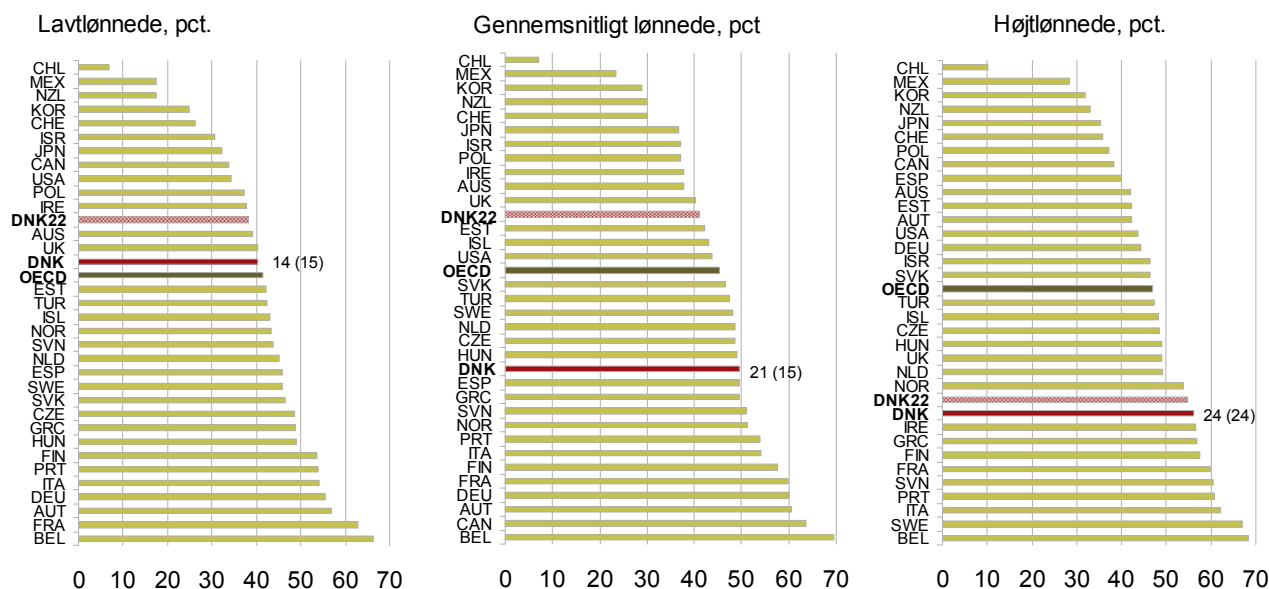
Figur 17.1 Gennemsnitsskatten på arbejdsindkomst i OECD, 2013

Anm.: Lavtlønnede, gennemsnitligt lønnede og højtlønnede er enlige uden børn, der har en løn på hhv. 67, 100 og 167 pct. af gennemsnitsindkomsten. DNK22 viser gennemsnitsskatten for Danmark, når aftalen om skattereformen fra 2012 er fuldt indfaset i 2022. Gennemsnitsskatten er opgjort inklusiv sociale bidrag mv.

Kilde: OECD og egne beregninger.

Figur 17.2 Marginalskatten på arbejdsindkomst i OECD, 2013

Anm.: Lavtlønnede, gennemsnitlig lønnede og højtlønnede er enlige uden børn, der har en løn på hhv. 67, 100 og 167 pct. af gennemsnitsindkomsten. DNK22 viser marginalskatten for Danmark, når aftalen om skattereformen fra 2012 er fuldt indfasat i 2022. Marginalskatten er opgjort inklusiv sociale bidrag mv. Stigningen i marginalskatten fra 2012 til 2013 skyldes, at den gennemsnitlige lønmodtager i 2013 lige netop rammes af aftrapningen af den grønne check.
Kilde: OECD og egne beregninger.

Selskabsbeskatning

Muligheder for og tilskyndelsen til at foretage nye investeringer i virksomheder, starte egen virksomhed mv. afhænger blandt andet af selskabsbeskatningen.

I en globaliseret verden vil virksomheder og investorer som udgangspunkt foretage investeringer dér, hvor afkastet efter skat er størst. Selskabsskatten har derfor både betydning for, hvor meget der bliver investeret i ny og moderne teknologi i eksisterende virksomheder, og for hvor attraktivt det er for fx udenlandske virksomheder at investere i nye virksomheder. Virksomheder, der er repræsenteret i flere lande, vil typisk forsøge at placere aktivitet og overskud i det land, hvor selskabsskatten er lavest.

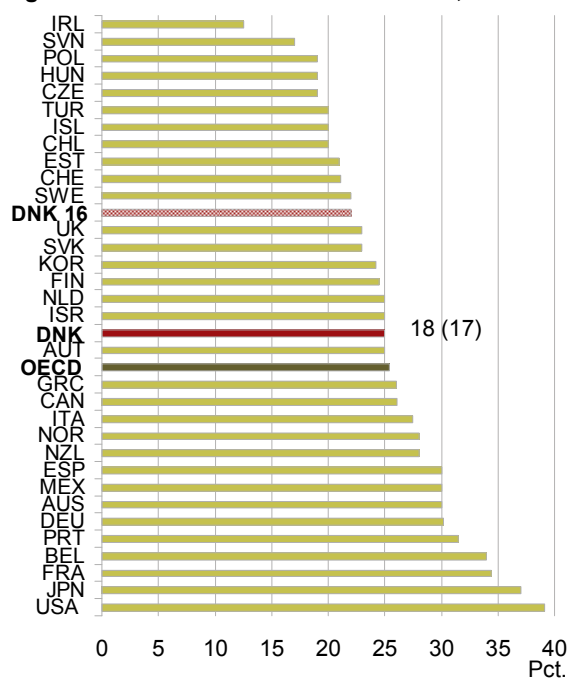
Generelt er selskabsskattesatsen højere i de store lande, fx Tyskland, Frankrig og USA. Store lande har i kraft af deres større hjemmemarked lettere ved at tiltrække investeringer udefra. Et større hjemmemarked er en økonomisk fordel for virksomhederne, idet der her er adgang til både flere kunder og flere underleverandører inden for et givent område end på mindre markeder. Derfor kan store lande have en højere selskabsskattesats end mindre lande.

Internationalt har der gennem en længere årrække været tendens til, at selskabsskattesatserne er blevet sænket blandt andet som følge af stigende international skattekonkurrence, se Factbook. Det skal også ses i lyset af, at en række empiriske studier viser, at selskabsskatten er blandt de beskatningsformer, der påvirker den økonomiske vækst mest.¹ I Danmark er det i høj grad olieindvendingen og finansielle sektor, som betaler selskabsskat.

Danmark er blandt de mange OECD-lande, herunder Sverige, der løbende har sænket selskabsskatten for at opretholde og styrke vækstvilkårene. Selskabsskattesatsen i 2013 i Danmark var 25 pct. og ligger i dag lidt under OECD-gennemsnittet. Den danske selskabsskattesats sænkes som følge af Aftaler om Vækstplan DK fra 2013 gradvist til 22 pct. i 2016, se figur 17.3.

¹ Se fx Tax and Economic Growth 2008, OECD; Tax and economic growth (2008) af Johansson m.fl., OECD Economics Department Working Papers 620; Tax policy for economic recovery and growth (2011) af Arnold m.fl., The Economic Journal 121.

Figur 17.3 Selskabsskattesatser i OECD, 2013

Anm.: DNK16 viser selskabsskattesatsen for Danmark, når lempelsen af selskabsskatten i Aftaler om Vækstplan DK er fuldt indfaset i 2016. UK, FIN og NOR har nedsat selskabsskattesatsen til hhv. 21, 20 og 27 pct. i 2014.

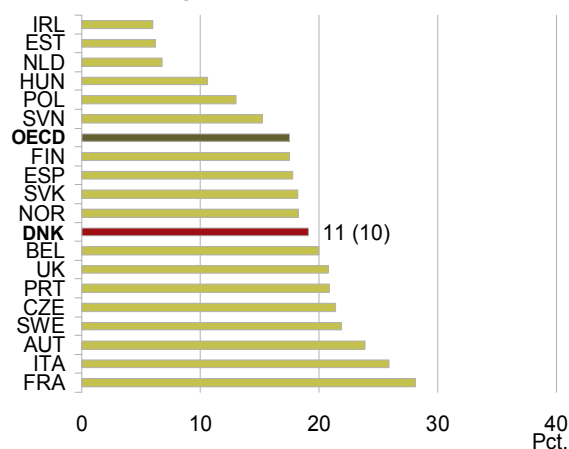
Kilde: OECD og Aftaler om Vækstplan DK.

Effektive selskabsskatter giver et mere retvisende billede af den reelle skattebelastning end de formelle selskabsskattesatser. Det skyldes, at effektive selskabsskatter tager højde for, at landene har forskellige fradragsmuligheder, afskrivningsregler mv., ligesom der også tages højde for, at nogle lande opererer med flere satser.

Den danske effektive gennemsnitlige selskabsskattesats udgjorde ca. 19 pct. i 2012. Det er højere end OECD-gennemsnittet og satsen i fx Nederlandene men lavere end i Sverige, se figur 17.4.

I forhold til redegørelsen fra sidste år er der kommet opdaterede beregninger af de effektive selskabsskattesatser. For eksempel er den effektive selskabsskattesats for Portugal reduceret væsentligt. Desuden er Irland kommet med i opgørelsen. Disse forhold betyder, at den danske effektive selskabsskat bliver højere end OECD-gennemsnittet. Når lempelsen af selskabsskatten i Aftaler om Vækstplan DK er fuldt indfaset i 2016, vil den danske effektive selskabsskattesats være på niveau med OECD-gennemsnittet, såfremt selskabsbeskatningen i de andre lande i opgørelsen er uændrede.

Figur 17.4 Effektive gennemsnitlige selskabsskattesatser i udvalgte OECD-lande, 2012

Anm.: OECD-gennemsnittet er beregnet som et simpelt gennemsnit for de udvalgte lande.

Kilde: EU-Kommissionen, Danmarks Statistik og egne beregninger.

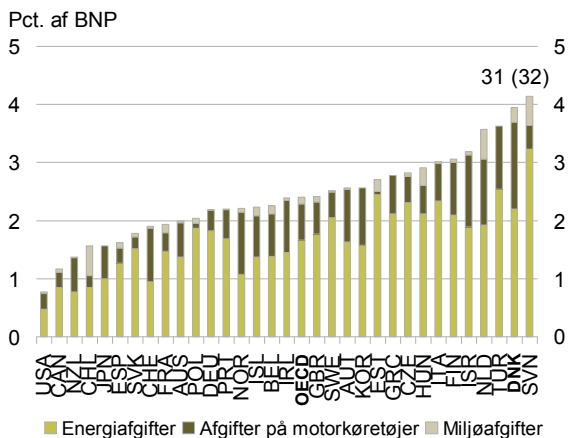
Grønne afgifter

Omkring en fjerdedel af det samlede afgiftsprovenu i Danmark kommer fra de såkaldte grønne afgifter og omfatter energi- og miljøafgifter samt afgifter på motorkøretøjer.

Grønne afgifter er afgifter, der påvirker virksomhedernes og forbrugernes beslutninger, så de i højere grad tager hensyn til miljøet og klimaet. Samtidig udgør afgifterne en omkostning for virksomhederne og har dermed betydning for virksomhedernes omkostningsniveau, ligesom afgifterne påvirker arbejdsudbud og produktions- og forbrugssammensætningen hos virksomhederne og husholdningerne.

I 2012 var det danske grønne skattetryk det næsthøjeste i OECD. Danmark ligger meget højt på afgifter på motorkøretøjer sammenlignet med andre OECD-lande, hvilket primært skyldes registreringsafgiften på personbiler, se figur 17.5.

Figur 17.5 Det grønne skattetryk, 2012

Anm.: Samlet provenu fra grønne afgifter som andel af BNP i markedspriser. Afgifter på motorkøretøjer er eksklusiv brændstofafgifter.
Kilde: OECD.

Danmark har ligesom en række andre lande øget energi- og miljøafgifterne gennem 1990'erne samtidigt med at skatten på arbejdsindkomst er nedsat.

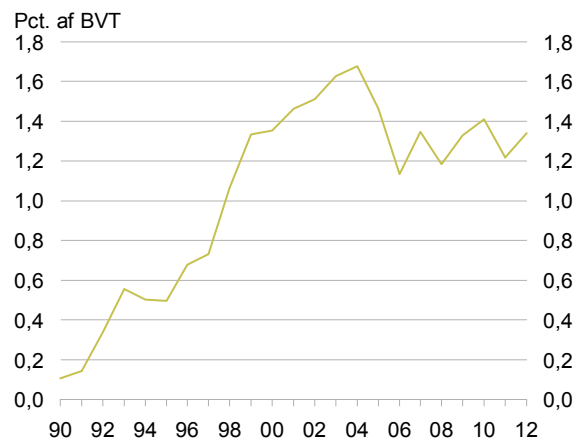
Ud over energiafgifter betaler virksomhederne i Danmark en PSO-tarif (Public Service Obligation) på elforbrug, som blandt andet er med til at finansiere miljøvenlig elproduktion. PSO påvirker virksomhedernes omkostningsniveau på samme måde som afgifter. PSO-tariffen og lignende tariffer/afgifter er vanskelige at sammenligne mellem lande, idet finansieringsmodellerne for miljøvenlig elproduktion er forskellige, se kapitel 14 om energi og klima.

Industriens betaling af diverse energi- og miljøafgifter samt PSO målt i forhold til bruttoværditilvæksten (BVT) er steget op gennem 1990'erne og toppede i 2004 på knap 1,7 pct. Siden er dette mål faldet blandt andet som følge af skattestoppet og har svinget mellem 1,2 og 1,4 pct. af BVT. I 2012 svarede provenuet fra energiafgifter mv. til godt 1,3 pct. i forhold til BVT, se figur 17.6.²

Med Aftaler om Vækstplan DK fra 2013 og Aftaler om Vækstpakke 2014 blev en række energiafgifter reduceret eller afskaffet for erhvervslivet, hvorfor provenuet fra energiafgifter mv. forventes at være faldende fremadrettet.

² Faldet fra 2004 til 2006 skyldes blandt andet fald i industriens PSO-omkostninger.

Figur 17.6 Provenuet fra energiafgifter mv. som andel af BVT for industrien, 1990-2012

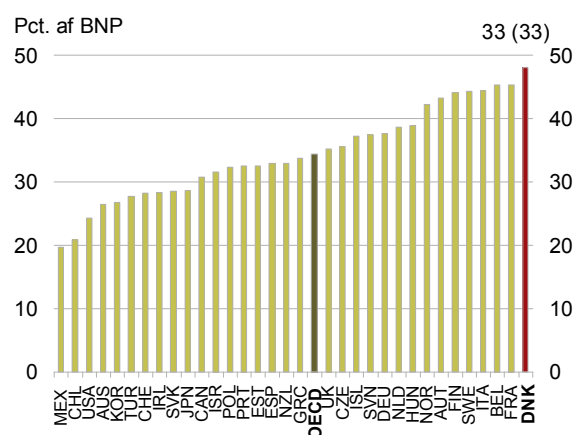
Anm.: Energiafgifter mv. omfatter energi-, CO₂-, svovl- og NOx-afgifter samt PSO-tarif.
Kilde: Danmarks Statistik.

Med Aftaler om Vækstpakke 2014 gennemføres PSO-lempelser for godt 13 mia. kr. frem mod 2020.³ Knap 8 mia. kr. heraf vil komme erhvervslivet til gode i form af generelle erhvervsrettede lempelser og målrettede lempelser for energiintensive virksomheder. Hertil kommer tilbagerulning af forsyningssikkerhedsafgiften, der er finansieret ved en forhøjelse af bundskatten og en reduktion af grøn check.

Skattestrukturen

Det danske skattetryk udgjorde 48 pct. af BNP i 2012 og var det højeste blandt OECD-landene, se figur 17.7.

Figur 17.7 Skattetrykket i OECD, 2012

Anm.: Det traditionelle skattetryk er beregnet som det samlede skatte- og afgiftsprovenu som andel af BNP i markedspriser.
Kilde: OECD.

³ For husholdninger modsvares nedsættelsen af PSO på elektricitet imidlertid af en forhøjelse af energiafgiften.

Det traditionelle skattetryk indebærer imidlertid en række ulemper og fortolkningsproblemer. Det skyldes blandt andet, at der er store forskelle i landenes indretning af skatte- og indkomstoverførselssystemer.

Skattetrykkets niveau og udvikling over tid er påvirket af en række (tekniske) forhold, som særligt ved internationale sammenligninger betyder, at skattebelastningen kan over- eller undervurderes. For eksempel er hovedparten af overførsler til husholdninger i Danmark skattepligtige. Det trækker det danske skattetryk op i forhold til fx Tyskland, hvor visse overførsler er skattefrie eller gives som fradrag.

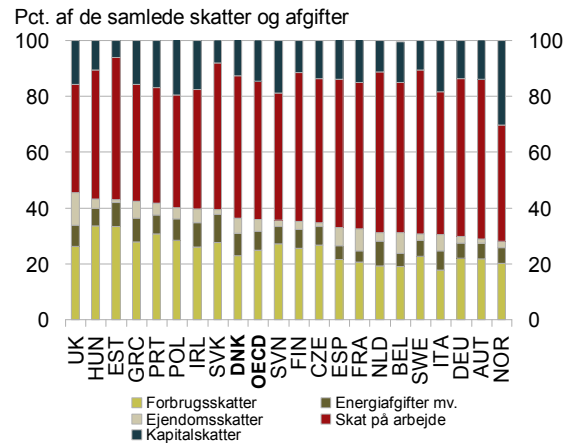
Det danske skattetryk skal også ses i sammenhæng med, at det i Danmark er valgt at lade en større andel af det individuelle forbrug (sundhed, ældrepleje mv.) være organiseret i den offentlige sektor og finansieret via skatter. I andre lande er det helt eller delvis privat finansieret og regnes som privat forbrug.

Skattetrykket er i sig selv ikke et retvisende mål for skattesystemets forvridende virkninger på økonomien. Skattestrukturen, dvs. skatte- og afgiftsindtægternes sammensætning på de forskellige skatte- og afgiftstyper, bør også tages med i betragtningen, da denne kan have stor betydning for et lands økonomiske vækst.

Der eksisterer en omfattende litteratur om optimal sammensætning af skattesystemet med henblik på at fremme økonomisk vækst.⁴ Fælles for studierne er, at de især fremhæver selskabs- og indkomstskatter, som værende hæmmende for den økonomiske vækst, fordi disse skatter særligt påvirker produktivtetsvæksten negativt. Den mindst hæmmende skatte-type er boligskatte.

Når man kigger på, hvor stor en andel af beskatningen der er "vækstvenlig" i forhold til de samlede skatter og afgifter, ligger Danmark i midterfeltet blandt en række OECD-lande, se figur 17.8.

Figur 17.8 Skattestrukturen, 2012

Anm.: OECD-gennemsnittet er beregnet som et simpelt gennemsnit for de udvalgte lande.
Kilde: EU-Kommissionen.

⁴ Fx Tax and Economic Growth 2008, OECD; Mirless Review 2011; Tax reforms in EU 2011, EU-Kommissionen; Testing the endogenous growth model (public expenditure, taxation and growth over the long run) (2001) af Bleaney m.fl., Canadian Journal of Economics; The timing and persistence of fiscal policy impacts on growth (Evidence from OECD countries) (2011) af Gemmill m.fl., The Economic Journal 121.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Skattereform 2012.** Regeringen indgik i juni 2012 en aftale om en skattereform, der markant nedsætter skatten på arbejde med godt 14 mia. kr. Skattereformen skønnes på sigt at øge beskæftigelsen svarende til knap 16.000 personer samt varigt styrke de offentlige finanser med knap 3 mia. kr. årligt. Aftalen indebærer blandt andet:
  - En forhøjelse af beskæftigelsesfradraget fra 5,6 pct. til 10,65 pct. i 2022 og en forhøjelse af det maksimale beskæftigelsesfradrag fra 17.900 kr. til 34.100 kr. i 2022.
  - Indførelse af et ekstra beskæftigelsesfradrag for enlige forsørgere på 6,25 pct., dog højst 20.000 kr.
  - En forhøjelse af indkomstgrænsen for topskat med 57.900 kr. til 467.000 kr. i 2022.
- **Finanslovsaftalen for 2013.** Som led i Finanslovsaftalen for 2013 har regeringen gennemført en afgifts- og konkurrencepakke. Med pakken blev fedtafgiften afskaffet, udvidelsen af afgiftsgrundlaget for chokoladeafgiften (den såkaldte sukkerafgift) annulleret, afgiften på elvarme sat ned mv.
- **Aftaler om Vækstplan DK.** Regeringen indgik i april 2013 Aftaler om Vækstplan DK, der skal bidrage til vækst og beskæftigelse. Aftalerne indebærer blandt andet lavere selskabsskat og lavere afgifter på energi. Selskabsskatten sænkes gradvist til 22 pct. i 2016. Med aftalerne reduceres eller afskaffes en række energifgifter på erhvervslivet, fx afskaffes energispareafgiften (CO₂-afgift på elektricitet) og eldistributionsbidraget, ligesom energifgifterne på brændsler til proces nedsættes. Endvidere udvides og videreføres BoligJobordningen, afgiften på øl reduceres og sodavandsafgiften afskaffes.
- **Harmonisering af beskatningen i Nordsøen.** Regeringen indgik i september 2013 en aftale om at harmonisere beskatningen i Nordsøen, der betyder, at alle selskaber, der har aktivitet i Nordsøen, fra 2014 og frem beskattes efter samme regler. Aftalen indeholder desuden en overgangsordning, som betyder, at selskaberne får en rimelig overgang til de nye regler. Harmoniseringen af beskatningen skønnes at indebære et akkumuleret merprovenu på 28½ mia. kr., når der korrigeres for statens andel i DONG og Nordsøfonden. Pengene afsættes til etablering af Togfonden DK.
- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Med Aftaler om Vækstpakke 2014 gennemføres PSO-lemper for godt 13 mia. kr. frem mod 2020. Knap 8 mia. kr. heraf vil komme erhvervslivet til gode. For husholdninger modsvares nedsættelsen af PSO på el imidlertid af en forhøjelse af energifgiften. Hertil kommer en tilbagerulning af forsyningssikkerhedsafgiften, der er finansieret ved en forhøjelse af bundskatten og en reduktion af grøn check. De administrative omkostninger for virksomhederne reduceres. Med vækstpakken gennemføres samtidig en lempelse af udbyttebeskatningen, der gør det lettere for virksomhederne at tiltrække kapital. Med Aftale om en reform af international rekruttering lempes forskerskatteordningen, så det bliver lettere at tiltrække kvalificeret arbejdskraft.

Større planlagte initiativer:

- **Tilskuds- og afgiftseftersyn på energiområdet.** Som led i Energiaftalen fra 2012 skal et tilskuds- og afgiftseftersyn på energiområdet vurdere behovet for justeringer, herunder mulighederne for at sikre de rette incitamentter for omstillingen til et grønt, omkostningseffektivt og fleksibelt energisystem. Analysen skal være færdig i 2015.
  - **Succession til erhvervsdrivende fonde.** Som led i Aftaler om Vækstplan DK fra april 2013 skal forholdene for erhvervsdrivende fonde forbedres, så overtagelse af virksomheder kan ske med skattemæssig succession. Med virkning fra 2016 skal der således ikke betales aktieindkomstskat af avancen hos den hidtidige ejer, når denne donerer virksomheden til en erhvervsdrivende fond. Regeringen vil i løbet af 2014 præsentere et konkret forslag til udmøntning af den afsatte ramme på 300 mio. kr. årligt fra 2016.
  - **Pensionskommission.** I maj 2014 nedsatte regeringen Pensionskommissionen, der blandt andet skal belyse og analysere det samlede danske pensionssystem med fokus på pensionisters indkomstforhold i de kommende årtier frem til og med tidspunktet, hvor pensionssystemet er fuldt modnet. Kommissionen skal afslutte sit arbejde senest i efteråret 2016.
  - **Erhvervsbeskatningsudvalget.** Som led i Aftaler om Vækstpakke 2014 nedsætter regeringen et erhvervsbeskatningsudvalg, der blandt andet skal belyse eventuelle u hensigtsmæssigheder i den nuværende indretning af erhvervs- og kapitalbeskatningen og komme med forslag til løsninger. Udvalget skal afslutte sit arbejde i 2015.
-

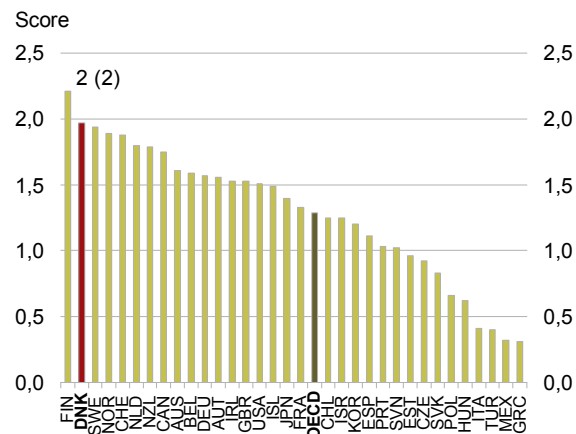
Offentlig service og infrastruktur

Den offentlige sektor dækker over udgifter til blandt andet uddannelse, forskning og infrastruktur, som er afgørende for danske vækstvilkår. Den offentlige sektor har dog også andre funktioner som fx ældrepleje. En moderne offentlig sektor, der leverer service og tjenester af høj kvalitet, understøtter virksomhedernes konkurrenceevne og borgernes adgang til velfærd. Samtidig styrker en veludviklet infrastruktur virksomhedernes og arbejdsstyrkens mobilitet.

Den offentlige sektor

Danmarks offentlige administration er meget effektiv. I en måling foretaget af Verdensbanken ligger Danmark på en andenplads i OECD kun overgået af Finland, se figur 18.1.

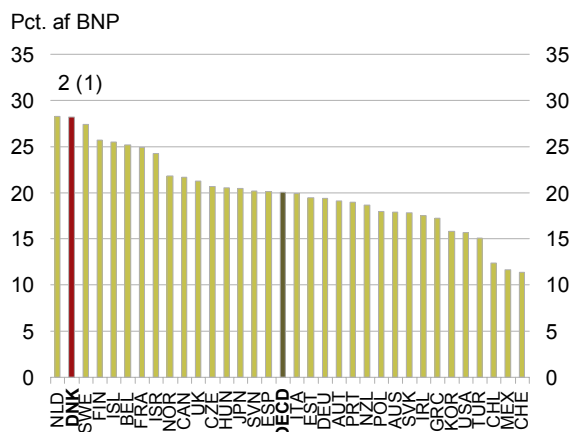
Figur 18.1 Effektivitet i offentlig administration, 2012

Anm.: Administrationens effektivitet defineres som kvaliteten af den offentlige service og bureaukratiet, embedsmændenes kompetencer og uafhængighed samt det politiske systems troværdighed i forbindelse med politikimplementering.
Kilde: Verdensbanken.

Danmark er blandt de lande i OECD, hvor de offentlige serviceudgifter er størst. De offentlige serviceudgifter kaldes også det offentlige forbrug og omfatter de serviceydelser, der stilles til rådighed for borgerne enten gratis eller med en begrænset egenbetaling. Det offentlige forbrug i Danmark udgjorde 28 pct. af BNP i 2013, mens OECD-gennemsnittet lå på 20 pct., se figur 18.2.

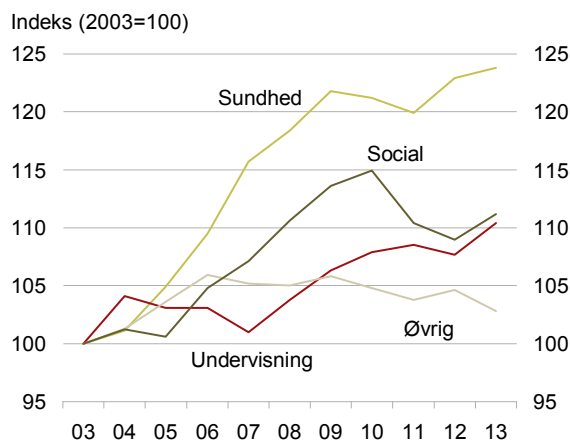
Figur 18.2 Offentlige serviceudgifter, 2013

Anm.: For nogle lande er data for 2012, se Factbook.
Kilde: OECD.

Godt to tredjedele af det offentlige forbrug anvendes på sundhedsvæsenet, uddannelsesområdet samt det sociale område fx ældreomsorg og børnepleje. Den sidste tredjedel dækker blandt andet udgifter til offentlig administration, politi og forsvar. Set over perioden fra 2003 til 2013 har der været en relativ stor stigning i sundhedsudgifterne sammenlignet med de øvrige udgiftsområder, se figur 18.3.

Figur 18.3 Offentlige serviceudgifter fordelt på områder, 2003-2013

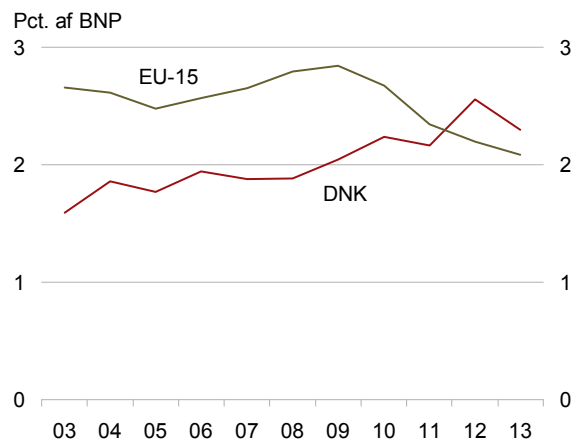

Anm.: Udgifterne er målt i faste priser. Øvrige udgifter er blandt andet udgifter til offentlig administration, forsvar, kultur og fritid.
Kilde: Danmarks Statistik.

Offentlige investeringer i samfundets infrastruktur som fx trafik anlæg og anlæg af nye sygehuse bestemmer rammerne for produktionen af de offentlige serviceydelser samt rammerne for transport af varer og tjenester i de private virksomheder.

De offentlige investeringer i Danmark har i det seneste årti ligget på knap 2 pct. af BNP. Investeringsniveauet steg imidlertid under krisen og er i de senere år øget til omkring 2,6 pct. af BNP, hvilket er det højeste niveau i 30 år. Også i et internationalt perspektiv er de danske investeringer styrket i forhold til gennemsnittet i en række sammenlignelige EU-lande, hvor mange lande som følge af krisen i højere grad har måttet konsolidere deres offentlige finanser, se figur 18.4.

Figur 18.4 Offentlige investeringer, 2003-2013

Anm.: Offentlige investeringer angiver investeringer i offentlige forvaltning og service. Opgørelsen af de offentlige investeringer er påvirket af den måde, den offentlige sektor er organiseret på i de forskellige lande. Kilde: Eurostat.

Internationale sammenligninger af niveauet for de offentlige investeringer skal fortolkes med forsigtighed. Det er normalt kun muligt at sammenligne skattefinansierede og ikke brugerfinansierede offentlige investeringer på tværs af lande. Brugerfinansierede offentlige investeringer foretages gennem offentlige virksomheder eller selskaber. Niveauet for de offentlige investeringer er derfor påvirket af, hvordan de enkelte lande har organiseret deres offentlige sektor.

Transportinfrastruktur

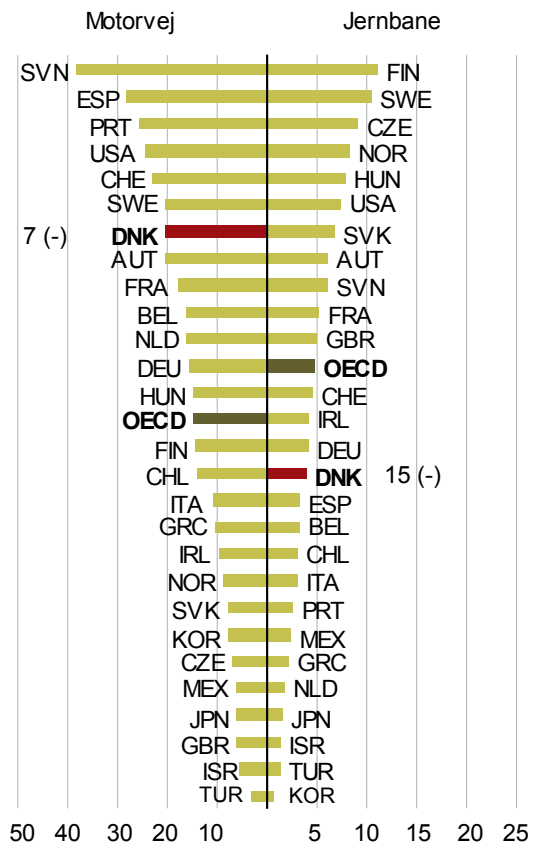
En effektiv og veludbygget transportinfrastruktur skaber en høj grad af mobilitet, hvilket har betydning for både det effektive arbejdsudbud og produktiviteten. Infrastrukturen letter virksomhedernes adgang til produktionsressourcer og forbrugere. En velfungerende infrastruktur muliggør, at rekrutteringen af arbejdskraft og afsætningen af varer og tjenester kan ske inden for et stort område til så lave omkostninger som muligt.

Kapaciteten i motorvejsnettet og jernbanenetnet er en indikator for, hvor veludbygget infrastrukturen er. I Danmark er der ca. fire kilometer jernbane pr. 10.000 indbyggere. Dette placerer Danmark i OECD's midter-

felt. Kapaciteten i motorvejsnettet ligger derimod med 20 km motorvej pr. 100.000 indbyggere noget over OECD-gennemsnittet, se figur 18.5.

Kapacitetsmålet påvirkes dog også af landenes geografi. Store lande vil ofte ligge højt, når antal kilometer pr. indbygger sammenlignes. For eksempel er afstandene mellem byerne i Danmark relativt små sammenlignet med Sverige.

Figur 18.5 Kapaciteten i motorvejsnettet og jernbanenetnet, 2010 og 2011

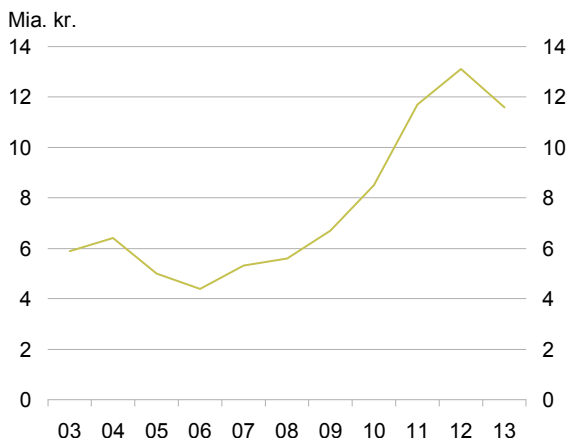
Anm.: Figuren viser km motorvej pr. 100.000 indbyggere og km jernbane pr. 10.000 indbyggere. Motorvejsindikatoren bygger på tal fra 2010, og jernbaneindikatoren bygger på tal fra 2011. Kilde: World Road Statistics.

Selvom den danske infrastruktur er veludbygget, findes der områder i Danmark, hvor koncentrationen af mennesker og arbejdspladser er så høj, at det skaber trængsel på vejnettet. I Hovedstadsområdet udgør biltrafikkens forsinkelsestid ca. 5,6 pct. af rejsetiden på et hverdagsdøgn, hvilket ifølge Trængselskommissionen svarer til 9,3 mio. køretøjstimer om året.

Investeringer i udbygning af infrastrukturen kan bidrage til at øge effektiviteten i den trafikale infrastruktur. De samlede investeringer inden for Transportministeriets område er øget gennem de senere år, se figur 18.6.

I de kommende år vil investeringerne i metroen i København og den faste forbindelse over Femern Bælt bidrage til et fortsat højt niveau for de samlede investeringer på transportområdet.

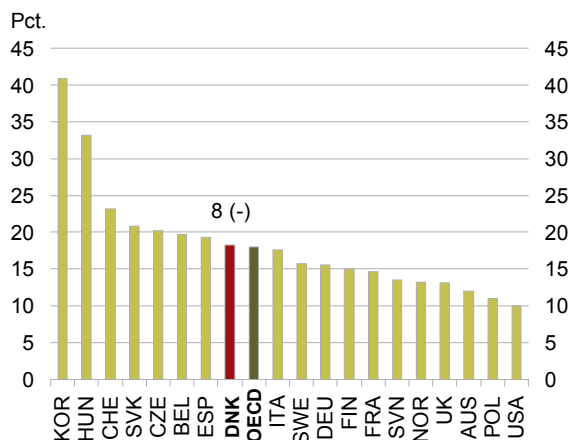
Figur 18.6 Investeringer på transportområdet, 2003-2013

Anm.: Faste 2014-priser. Investeringerne er inkl. investeringer foretaget af offentlige selskaber, herunder i de faste forbindelser over Øresund og Femern Bælt samt metroen i København. Investeringerne er inkl. vedligeholdelsesomkostninger.
Kilde: Transportministeriet.

Transportinfrastrukturens effektivitet kan også øges ved at forbedre udnyttelsesgraden fx ved at gøre den kollektive transport mere attraktiv. I Danmark er den kollektive transport relativt udbredt og udgør 18 pct. af den samlede persontransport i bil, bus og tog, se figur 18.7.

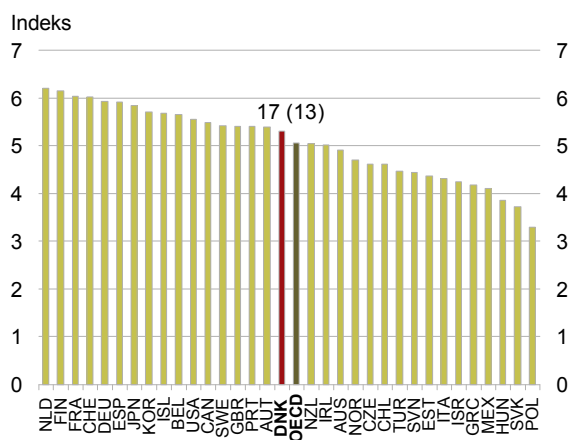
Figur 18.7 Kollektiv transports andel af samlede persontransportarbejde, 2012

Anm.: Kollektiv transport udgøres af tog og bus. Samlet persontransportarbejde udgøres af tog, bus samt biltransport. For nogle lande er data fra 2010 og 2011, se Factbook.
Kilde: OECD.

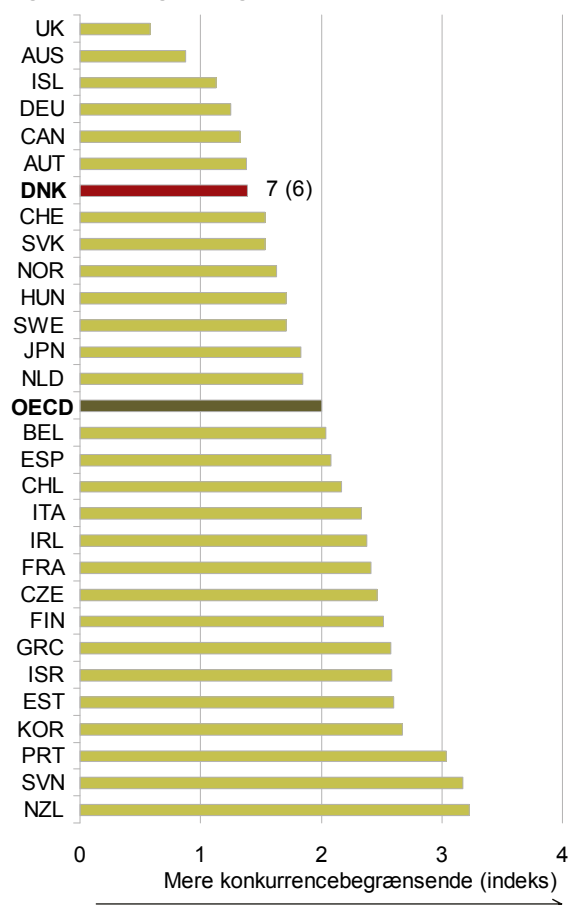
Kvaliteten af den samlede transportinfrastruktur i Danmark ligger omkring gennemsnittet i OECD, se figur 18.8.

Figur 18.8 Kvaliteten af transportinfrastrukturen, 2013

Anm.: Survey-indikator for kvaliteten af veje, bane, havne og luftfart. Kvaliteten vurderes på en skala fra et til syv, hvor syv angiver størst kvalitet.
Kilde: World Economic Forum.

OECD's indikator for reguleringen på transportområdet (vej, jernbane og luftfart) giver en indikation af, hvorvidt reguleringen af transportsektoren skaber barrierer for konkurrencen i sektoren. Målt på denne indikator er der få regulatoriske barrierer for konkurrencen i den danske transportsektor sammenlignet med de øvrige OECD-lande, se figur 18.9.

Figur 18.9 Regulering på transportområdet, 2013

Anm.: Omfatter regulering af vej, bane og luftfart. Indikatoren er baseret på spørgeskemabesvarelser fra de individuelle landes myndigheder. Besvarelserne tildeles en indekssværdi mellem nul og seks, hvor seks angiver, at reguleringen er mest konkurrencebegrænsende.
Kilde: OECD.

Digital infrastruktur

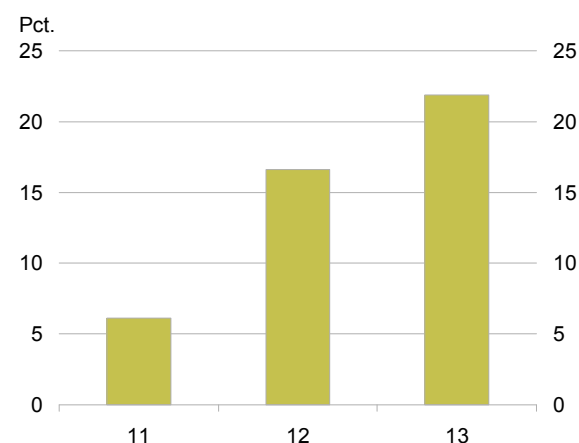
En digital infrastruktur med god adgang til højhastighedsbredbånd og god mobildækning er en vigtig forudsætning for, at erhvervslivet kan udnytte digitaliseringsmuligheder. Den digitale infrastruktur i Danmark er generelt veludbygget, og næsten alle har adgang til en bredbåndsforbindelse. Der er imidlertid regionale og lokale forskelle, og der er områder, hvor virksomheder og borgere ikke kan få den mobilforbindelse eller den bredbåndshastighed, som de ønsker.

Dækningen med højhastighedsnet, der defineres som downloadhastigheder på mindst 30 Mbit/s, er i Danmark blandt de bedste i OECD, se Factbook. Regeringen har en ambitiøs målsætning om, at alle danskere i 2020 skal have adgang til en bredbåndsforbindelse med downloadhastigheder på mindst 100 Mbit/s og uploadhastigheder på mindst 30 Mbit/s.

Medio 2013 havde 70 pct. af de danske husstande og virksomheder adgang til en infrastruktur, der muliggjorde downloadhastigheder på mindst 100 Mbit/s, mens 58 pct. havde adgang til uploadhastigheder på mindst 30 Mbit/s. I 2011 var dækningen hhv. 36 pct. og 32 pct., se Factbook.

Der er ligeledes sket en forbedring af mobildækningen i Danmark. I 497 af Danmarks 586 postnumre er den geografiske udendørsdækning bedre end 99 pct. hos mindst ét mobilselskab, når der anvendes en mobiltelefon med gode modtageegenskaber. I 2012 var dette tilfældet i for 477 postnumre¹.

Samtidig er der også sket en forbedring af adgangen til mobilt bredbånd. Medio 2013 kunne 22 pct. af de danske husstande og virksomheder dækkes samtidigt med mobilt bredbånd med en hastighed på 2 Mbit/s download. Dette er en stigning på 15 pct.-point i forhold til medio 2011, se figur 18.10.

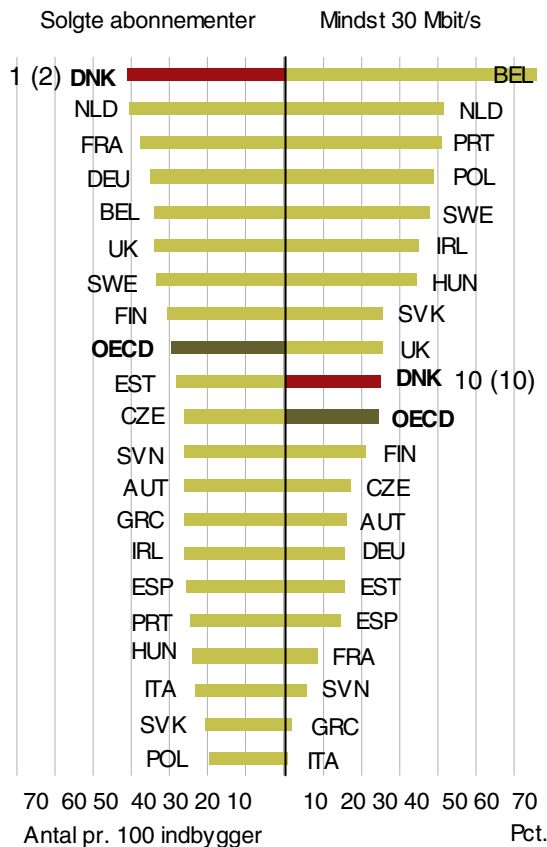
Figur 18.10 Mobil bredbåndsdækning, 2011-2013

Anm.: Andelen af husstande og virksomheder der samtidigt kan få mobilt bredbånd med en hastighed på 2 Mbit/s download.
Kilde: Erhvervsstyrelsen.

Efterspørgslen efter bredbåndsabonnementer er ligeledes stor i Danmark, og Danmark er det land i OECD, hvor den største andel af indbyggerne har et abonnement på bredbånd. Dette gælder imidlertid primært for basalt bredbånd med hastigheder på op til 2 Mbit/s download, og ikke højhastighedsbredbånd med hastigheder på mindst 30 Mbit/s download. Efterspørgslen efter højhastighedsbredbånd er lav i Danmark og ligger under førende lande som Nederlandene og Sverige, se figur 18.11.

¹ Erhvervs- og Vækstministeriet: Mobilkortlægning 2013.

Figur 18.11 Udbredelse af bredbåndsinfrastruktur, 2013

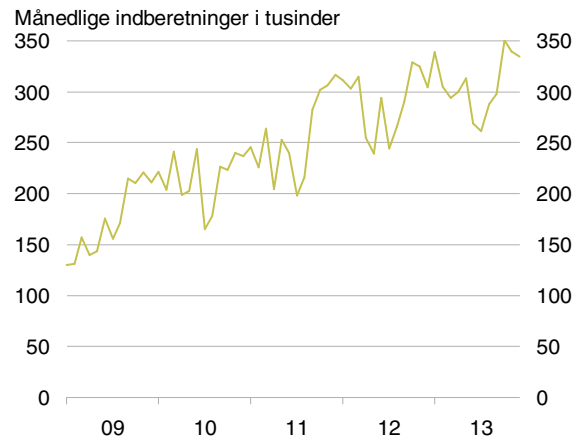

Anm.: Antal solgte faste bredbåndsabonnementer pr. 100 indbyggere samt andelen af disse med en downloadhastighed på mindst 30 Mbit/s. Kilde: EU-Kommissionen.

Medianhastigheden, der kan bruges som et estimat på den typiske downloadhastighed for et dansk bredbåndsabonnement, var i slutningen af 2013 på godt 22 Mbit/s, se Factbook.

Kommunikationen mellem virksomheder og myndigheder bliver stadig mere digital. I 2013 blev det obligatorisk for alle virksomheder at have digital signatur og postkasse. De digitale indberetninger via Virk.dk er steget fra ca. 150.000 pr. måned i 2009 til nu mere end 300.000 pr. måned, se figur 18.12.

Figur 18.12 Indberetninger til Virk.dk, 2009-2013

Anm.: Virk.dk er den centrale digitale infrastruktur, hvor virksomhederne kan foretage alle sine indberetninger til det offentlige. Kilde: Erhvervsstyrelsen.

Indberetninger via Virk.dk giver administrative lettelseser for virksomhederne, hvilket i 2013 er estimeret til 617 årsværk. Det er en stigning på 20 pct. i forhold til 2012. Hvad angår virksomhedernes anvendelse af offentlige elektroniske tjenester, er Danmark blandt de bedste i OECD, se Factbook.

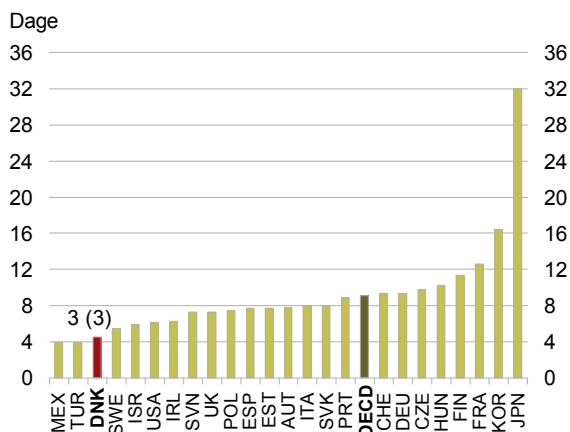
De danske små og mellemstore virksomheder er også blandt de bedste i OECD til at udnytte internetets muligheder for online salg, se Factbook.

Kvalitet i den offentlige sektor

Kvaliteten af den offentlige sektors serviceydelser har stor betydning for både borgere og erhvervsliv. Eksempelvis understøtter den offentlige service, at arbejdsstyrken er veluddannet og har adgang til velfærd samt, at ældre modtager pleje.

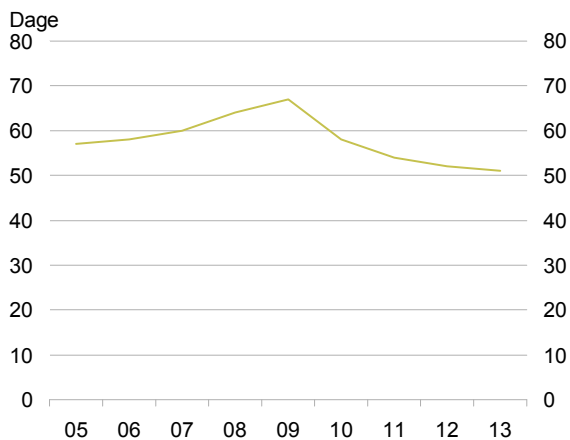
På sundhedsområdet er den gennemsnitlige indlæggelsestid samt ventetiden på operationer og i psykiatrien relativt gode mål for kvaliteten og effektiviteten af sygehusdriften.

På danske sygehuse var patienterne i gennemsnit indlagt godt fire dage i 2011, hvilket er blandt de korteste indlæggelsestider i OECD, hvor den gennemsnitlige indlæggelsestid var ca. ni dage, se figur 18.13.

Figur 18.13 Gennemsnitlig indlæggelsestid på sygehuse, 2011

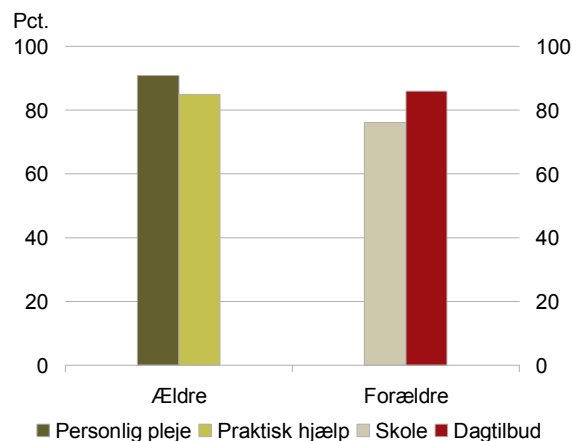
Anm.: Indlæggelsestiden omfatter somatiske og psykiatriske patienter.
Kilde: OECD.

Ventetiden på operationer har generelt været faldende siden 2009. Ventetiden til operation faldt til gennemsnitligt 51 dage i 2013, hvilket er det laveste i ni år, se figur 18.14.

Figur 18.14 Ventetid for alle opererede, 2005-2013

Anm.: Erfaret ventetid. Sundhedsområdet var i foråret 2008 ramt af en otte ugers konflikt. Det betød blandt andet at ventetiden til udredning steg på grund af aflysninger af behandlinger af ikke-akut karakter. Sygehusene blev ramt af strejken i forskelligt omfang.
Kilde: Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.

På det sociale område er ca. 9 ud af 10 ældre enten meget tilfredse eller tilfredse med hhv. den praktiske hjælp og den personlige pleje. Blandt forældre til børn i dagtilbud og folkeskole gælder dette for ca. 8 ud af 10, se figur 18.15.

Figur 18.15 Tilfredshed med praktisk hjælp, personlig pleje samt skole/dagtilbud, 2013 og 2014

Anm.: Andelen af ældre/forældre som enten er tilfredse eller meget tilfredse. Undersøgelsen blandt ældre og forældre er hhv. fra 2013 og 2014.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriet og Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Udmøntning af Togfonden DK.** Regeringen har indgået aftale om, at afsætte 28½ mia. kr. til et løft af den danske jernbane. Det drejer sig om elektrificering af centrale jernbanestrækninger og en realisering af Timemodellen.
- **Letbane i større byer.** Regeringen har indgået aftale om afsætning af midler til et statsligt tilskud på 1,1 mia. kr. til letbane i Odense. Ligeledes er der tidligere indgået politiske aftaler om statslige tilskud til letbaner i Aarhus og København, samt afsætning af midler til et beslutningsgrundlag for en letbane i Aalborg.
- **Digitalisering af den offentlige sektor.** Der er indført krav om digital selvbetjening for borgere og virksomheder på i alt 39 områder pr. hhv. 1. december 2012 og 1. december 2013. Derudover blev det pr. 1. november 2013 obligatorisk for virksomhederne at modtage breve fra de offentlige myndigheder i deres digitale postkasse.
- **Lånepulje til digital infrastruktur.** Regeringen og KL har i Aftalen om kommunernes økonomi 2014 afsat en lånepulje på 50 mio. kr. til kommunerne til udbredelse af bredbånd og mobildækning i udkantsområder. Med Aftaler om Vækstpakke 2014 blev lånepuljen udvidet med samlet 100 mio. kr. i 2015 og 2016.
- **Bedre bredbånd på Bornholm.** Regeringen og partierne bag Aftaler om Vækstplan DK har afsat i alt 60 mio. kr. i 2014 og 2015 til at fremme højhastighedsbredbånd på Bornholm. Midlerne tildeles i en udbudsproces i 2014.
- **Større vejprojekter.** Regeringen har i Trafikaftale 2014 indgået aftale om at afsætte godt 1,6 mia. kr. til større vejprojekter. Det drejer sig om en udbygning af Kalundborgmotorvejen, etablering af motorvej fra Rønnede mod Næstved, nye omfartsveje ved Haderup og Ribe samt tilskud til den nye fjordforbindelse ved Frederikssund.
- **Cykling:** Regeringen har indgået aftaler om at afsætte 420 mio. kr. til fremme af cykling. 190 mio. kr. af disse er udmøntet, mens de resterende 230 mio. kr. er reserveret til cykelprojekter. En stor andel af det udmøntede beløb går til medfinansiering af projekter i kommuner, virksomheder og organisationer.
- **Metro i Sydhavnen.** Staten og Københavns Kommune har indgået aftale om anlæggelse af en metro til Sydhavnen med fem nye stationer til 8,6 mia. kr. Metroen forventes at stå færdig i 2023.
- **Kollektiv trafik.** Regeringen har indgået aftale om afsætning af midler til en række andre projekter inden for den kollektive trafik. Blandt andet har regeringen indgået aftale om afsætning af 55 mio. kr. til en ny station i Vinge samt 54 mio. kr. til hastighedsopgradering af Greenaabanen.
- **Synlighedsreform.** Regeringen, KL og Danske Regioner har med økonomiaftalen for 2014 aftalt en synlighedsreform på sundhedsområdet. Der er afsat 32 mio. kr. over fire år til reformen, som skal medvirke til en mere offensiv brug af sundhedsdata. Fremover skal sektoren i højere grad styre sine indsatser og aktiviteter ud fra klare mål og fokus på resultater.
- **Psykiatrihandleplan.** En handleplan for psykiatrien blev vedtaget af regeringen i 2014. Planen sigter blandt andet efter at nedbringe brugen af tvangsanvendelse i psykiatrien samt en god og ligeværdig behandling af borgere med psykiske lidelser på linje med borgere med fysiske sygdomme. Med satspuljeaftalen har partierne bag aftalen afsat 2,2 mia. kr., som bliver udmøntet over perioden 2015-2018.

Større planlagte initiativer:

- **Vækstplan DK.** Regeringen vil foretage en gennemgribende modernisering af den offentlige sektor. Målsætningen er at frigøre 12 mia. kr. frem mod 2020 til omprioritering inden for det samlede offentlige forbrug.
- **Vækstplan for IKT og digital vækst.** Regeringen vil præsentere sin ottende vækstplan – Vækstplan for IKT og digital vækst, som opfølgning på anbefalingerne fra Vækstteamet for IKT og digital vækst.
- **Sundhedsstrategi.** Regeringen vil investere 5 mia. kr. i perioden 2015-2018 i et permanent løft af det offentlige sundhedsvæsen, så patienterne kan få bedre behandling. Strategien har blandt andet som mål, at flere danskere skal overleve en kræftsygdom, og at kroniske sygdomme skal opdages tidligere.
- **Grunddata.** Virk.dk lancerer Virk Data, der udstiller data gratis til virksomheder. Der er et stort vækstpotentiale i at udstille offentlige data, der kan benyttes af virksomhederne til at skabe nye produkter.

Social balance

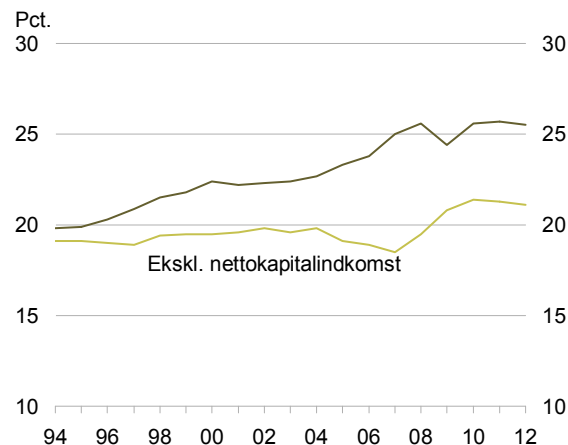
Danmark er kendetegnet ved små indkomstforskelle og en høj grad af social balance sammenlignet med andre lande. Der er fri og lige adgang til uddannelse og sundhed, og der er et socialt sikkerhedsnet for dem, der ikke har mulighed for at forsørge sig selv. Samtidig har de fleste en stærk tilknytning til arbejdsmarkedet, og indkomstforskellene er relativt små. Danmark er blandt verdens rigeste og mest socialt balancerede lande.

Indkomstforskelle

Indkomstforskellene i befolkningen kan blandt andet belyses ved Gini-koefficienten, der opsummerer de samlede indkomstforskelle i ét enkelt tal mellem 0 og 1 (100 pct.), hvor 0 er udtryk for en indkomstfordeling, hvor alle har samme indkomst.

Gini-koefficienten i Danmark er for befolkningen som helhed steget fra ca. 20 pct. i 1994 til 25½ pct. i 2012. En af hovedforklaringerne på de stigende indkomstforskelle er udviklingen i nettokapitalindkomsterne, som blandt andet er påvirket af boligpriserne. Hvis der ses bort fra nettokapitalindkomsterne, er indkomstforskellene kun steget svagt, se figur 19.1.

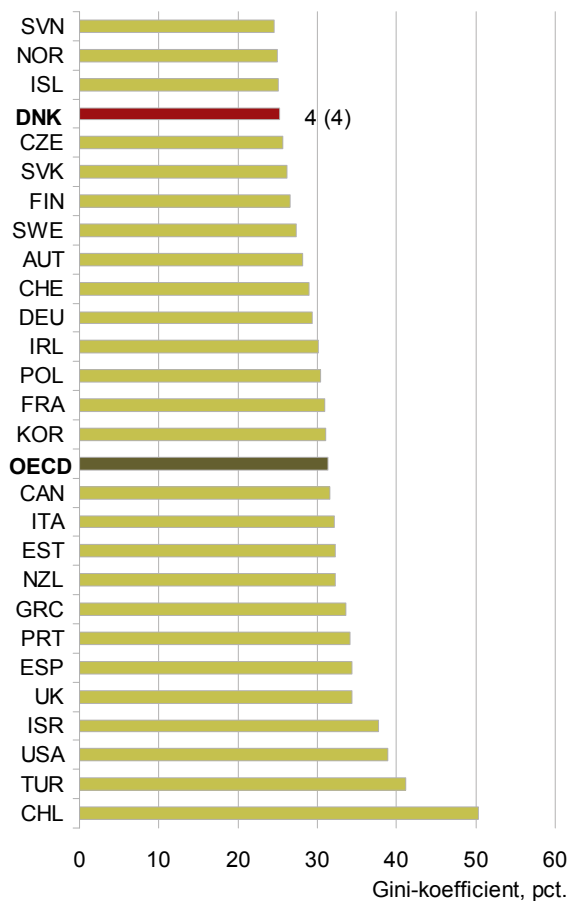
Figur 19.1 Indkomstforskelle hele befolkningen, 1994-2012

Anm.: Gini-koefficient for den årlige disponible indkomst.
Kilde: Familiernes økonomi – fordeling, fattigdom og incitament (2014).

Sammenlignet med andre lande er indkomstforskellene i Danmark små. Danmark er således fortsat blandt de lande med de mindste indkomstforskelle, se figur 19.2.

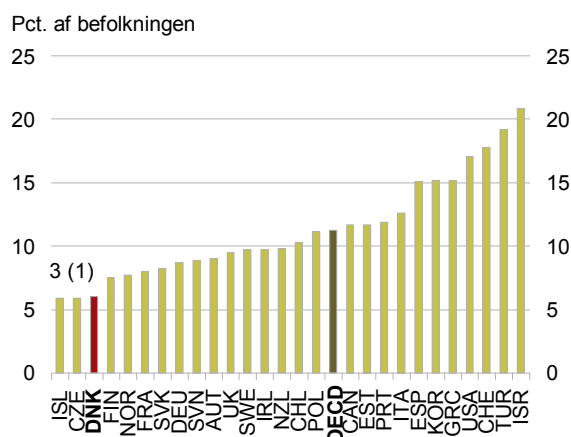
Figur 19.2 Indkomstforskelle i OECD, 2011

Anm.: Gini-koefficient for den årlige disponible indkomst for hele befolkningen.
Kilde: OECD.

Sammenlignet med andre lande har Danmark en lille andel personer med relativt lav disponibel indkomst i forhold til resten af befolkningen. Således er godt 5 pct. af befolkningen i den såkaldte lavindkomstgruppe – defineret som personer med en indkomst, der ligger under 50 pct. af median-indkomsten – mens OECD-gennemsnittet er godt 10 pct., se figur 19.3.

Figur 19.3 Andel i lavindkomstgruppen, 2011

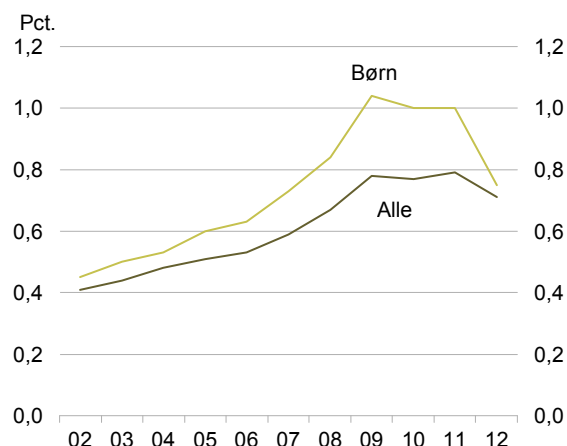
Anm.: Personer med en disponibel indkomst under 50 pct. af median-indkomsten.
Kilde: OECD.

Regeringen nedsatte i 2012 et ekspertudvalg, som skulle komme med forslag til en konkret definition og metode til opgørelse af økonomisk fattigdom. Regeringen har besluttet at følge udvalgets anbefalinger, der blev offentliggjort i 2013.

Ifølge den anbefalede definition kan 39.200 personer, heraf 7.900 børn, betegnes som økonomisk fattige. Det svarer til 0,7 pct. af befolkningen, se figur 19.4.

Udviklingen i antallet af økonomisk fattige skal ses i sammenhæng med, at opgørelsen bygger på et relativt indkomstmål. Antallet af økonomisk fattige er steget fra 16.200 personer i 1999 til 42.100 personer i 2009. Efter 2009 er antallet af økonomiske fattige stagneret og fra 2011 til 2012 ses et fald, særligt i antallet af økonomisk fattige børn. Faldet skal ses i lyset af afskaffelsen af starthjælp, kontanthjælpsloft mv.

Figur 19.4 Andel økonomisk fattige, 2002-2012

Anm.: Personer, der i tre år i træk opfylder følgende: i) den disponible indkomst er under 50 pct. af median-indkomsten, ii) familiens formue er under 100.000 kr. (2010-niveau) pr. voksen i familien, iii) personen ikke er studerende eller i familie med en studerende over 17 år.
Kilde: Familiernes økonomi – fordeling, fattigdom og incitamenter (2014).

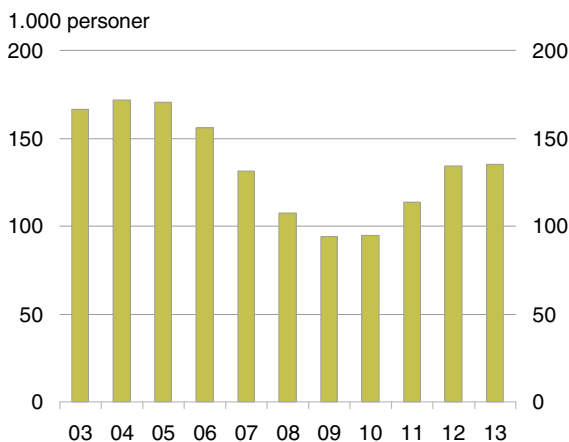
Deltagelse på arbejdsmarkedet

Den enkeltes muligheder for at forsørge sig selv og sin familie hænger tæt sammen med en stærk tilknytning til arbejdsmarkedet. Personer med lav tilknytning til arbejdsmarkedet er i større risiko for at have en lav disponibel indkomst.

Nogle oplever at være væk fra arbejdsmarkedet i en periode. For langt de fleste er der tale om et midlertidigt fravær, da de hurtigt kommer tilbage i job. Der er dog enkelte, der har sværere ved at opnå en fast tilknytning til arbejdsmarkedet.

Personer defineres som en del af arbejdsmarkedets såkaldte randgruppe, hvis de i en periode på 3 år har modtaget indkomsterstøttede ydelser i mindst 80 pct. af tiden. I 2013 er der ca. 136.000 personer i randgruppen, hvilket er på niveau med 2012, se figur 19.5.

Selvom antallet af personer i randgruppen steg i forbindelse med krisen, er der i dag færre personer i randgruppen sammenlignet med i starten af 2000'erne.

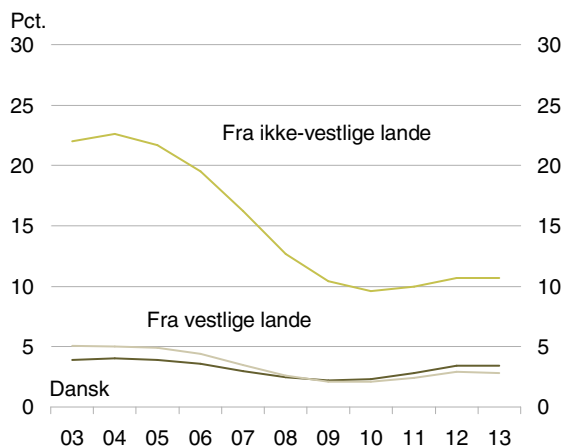
Figur 19.5 Personer i arbejdsmarkedets randgruppe, 2003-2013

Anm.: Modtagere af midlertidige indkomstrelaterede ydelser i mindst 80 pct. af tiden de seneste tre år.
Kilde: Beskæftigelsesministeriet.

Integration

Integration af indvandrere og efterkommere på arbejdsmarkedet er vigtig for samfundets sociale sammenhængskraft såvel som den enkeltes muligheder for at forsørge sig selv og sin familie.

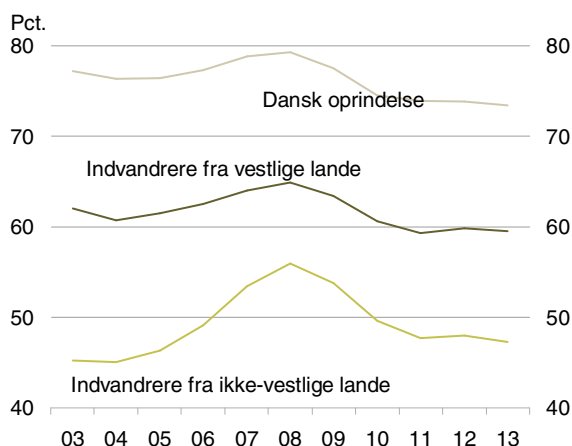
Siden 2003 har flere indvandrere og efterkommere, særligt fra ikke-vestlige lande, fået bedre tilknytning til arbejdsmarkedet. Særligt blandt indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande er der sket et stort fald i andelen, der indgår i randgruppen. I 2003 tilhørte 22 pct. i denne gruppe arbejdsmarkedets randgruppe, mens andelen i 2009 var faldet til godt 10 pct. Niveauet har herefter været nogenlunde konstant frem til 2013. Der er dog fortsat en overrepræsentation af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i randgruppen sammenlignet både med vestlige indvandrere og efterkommere og personer med dansk oprindelse, se figur 19.6.

Figur 19.6 Oprindelse og arbejdsmarkedets randgruppe, 18-64-årige, 2003-2013

Anm.: Personer i arbejdsmarkedets randgruppe med hhv. dansk, vestlig og ikke-vestlig oprindelse i forhold til det samlede antal 18-64-årige i de nævnte befolkningsgrupper. Figuren dækker over både indvandrere og efterkommere.

Kilde: Beskæftigelsesministeriet, beregninger på baggrund af Beskæftigelsesministeriets forløbsdatabase DREAM og Danmarks Statistik.

Beskæftigelsesfrekvensen for indvandrere og efterkommere ligger under frekvensen for personer med dansk oprindelse. Mens beskæftigelsesfrekvensen for personer med dansk oprindelse har ligget på ca. 73 pct. siden 2011, ligger frekvensen på ca. 60 pct. for indvandrere og efterkommere med vestlig oprindelse og er på ca. 47 pct. for indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig baggrund, se figur 19.7.

Figur 19.7 Beskæftigelsesfrekvens og oprindelse blandt 16-64-årige, 2003-2013

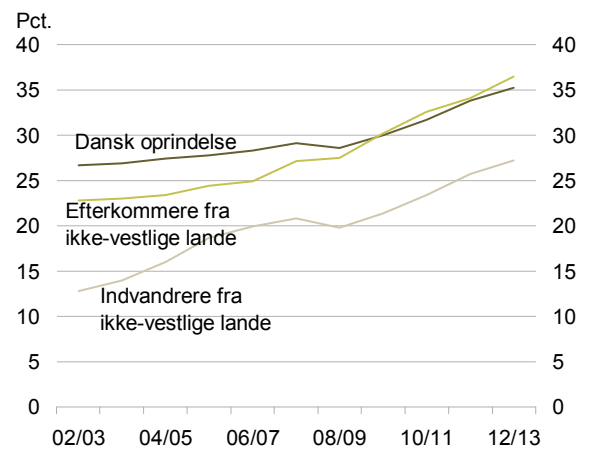
Anm.: Databrud i 2003 og 2009. Figuren dækker over både indvandrere og efterkommere.

Kilde: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold på baggrund af Ankestyrelsens udlændingedatabase i Danmarks Statistik.

Uddannelse er vigtigt for integration og fremtidig tilknytning på arbejdsmarkedet og dermed for den enkeltes mulighed for at forsørge sig selv.

Der har generelt i perioden 2002-2013 været en stigning i andelen af 20-24-årige, der tager en videregående uddannelse. I 2012/2013 er omkring 35 pct. af de 20-24-årige, der enten har dansk oprindelse eller er efterkommere med oprindelse fra ikke-vestlige lande, i gang med en videregående uddannelse. For indvandrere i samme aldersgruppe, der har en ikke-vestlig baggrund, er andelen ca. 27 pct., se figur 19.8.

Figur 19.8 20-24-årige i gang med en videregående uddannelse, skoleår 2002/2003-2012/2013

Anm.: Kun indvandrere med mere end to års ophold er medtaget. Videregående uddannelse dækker over kort, mellemlang og lang videregående uddannelse.

Kilde: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold på baggrund af Ankestyrelsens udlændingedatabase i Danmarks Statistik.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Opfølgning på ekspertudvalg om opgørelse af fattigdom.** *Ekspertudvalg til belysning af metoder til at opgøre fattigdom og forslag til en dansk fattigdomsgrænse* afsluttede arbejdet i juni 2013. Regeringen har i maj 2014 offentliggjort publikationen *Familiernes økonomi – fordeling, fattigdom og incitamenter*, hvori der indgår en redegørelse om fattigdom i Danmark.
- **Benchmarking af den kommunale integrationsindsats.** Regeringen har i 2014 gennemført benchmarkinganalyser af kommunernes integrationsindsatser på uddannelses- og beskæftigelsesområdet. Analyserne viser, at der er store forskelle mellem kommunerne på, hvor godt nydanskere klarer sig i skolesystemet og på arbejdsmarkedet - også selvom der tages højde for kommunernes forskellige rammevilkår.
- **Reform af førtidspension og fleksjob.** Regeringen indgik i juni 2012 en bred politisk aftale om en reform af førtidspension og fleksjob. Lovforslaget der udmøntede reformen er vedtaget i december 2012. Med de nye regler styrkes indsatsen for at forebygge førtidspension, og der kan som udgangspunkt ikke tilkendes førtidspension til personer under 40 år.
- **Reform af kontanthjælpssystemet – flere i uddannelse og job.** Regeringen indgik i april 2013 en bred politisk aftale om en kontanthjælpsreform, som skal være med til at sikre, at unge får en uddannelse, og at alle mennesker bliver mødt med klare krav og forventninger, så flere får mulighed for at blive en del af arbejdsmarkedet. Samtidig sætter aftalen ind med en helhedsorienteret indsats for personer med komplekse problemer og andre med særlige problemer. Lovforslagene, der udmønter aftalen om en kontanthjælpsreform, blev vedtaget den 28. juni 2013 og trådte i kraft den 1. januar 2014.
- **Styrket modtagelse af ny-ankomne flygtninge og familiesammenførte.** Der er ved ændring af integrationsloven og lov om ansvaret for og styringen af den aktive beskæftigelsesindsats i 2013 indført en pligt for kommunerne til at tilbyde alle nyankomne flygtninge og familiesammenførte en integrationsplan, som skal bidrage til en helheds- og familieorienteret integrationsindsats. Desuden pålægges kommunerne en pligt til at tilbyde alle nyankomne flygtninge og deres familiemedlemmer en helbreds- og sundhedsundersøgelse hos en læge.
- **Ret til dækning af udgifter til tandpleje for svage grupper.** Som led i aftalen om finansloven for 2013 er der indført et nyt tilskud til dækning af udgifter til tandpleje for økonomiske vanskeligt stillede grupper.

-
- **Ny bestemmelse om hjælp til udsættelsestruede lejere.** Regeringens lovforslag om hjælp til udsættelsestruede lejere er vedtaget den 23. december 2012 og trådte i kraft den 1. januar 2013. Med den nye bestemmelse kan kommunen yde løbende hjælp til betaling af husleje i en midlertidig periode.
  - **Ny bestemmelse om midlertidig huslejhjælp unge i en udsat boligsituation på kontanthjælp mv.** I perioden 1. juli 2014 til 31. december 2017 kan kommunen yde midlertidig huslejhjælp til unge på kontanthjælp, uddannelseshjælp eller revalidering, som er i en udsat boligsituation.
  - **Sociale 2020-mål.** I september 2013 har regeringen fremlagt sin sociale 2020-plan Alle skal med - Målsætninger for de mest udsatte frem mod 2020, der indeholder i alt ni målsætninger for de socialt udsatte frem mod 2020.

Større planlagte initiativer:

- **Drøftelse af fattigdomsredegørelsen.** Regeringen har taget initiativ til, at der hvert år afholdes en drøftelse i Folketinget af den årlige fattigdomsredegørelse med inddragelse af relevante interesseorganisationer og eksperter. Den første drøftelse forventes afholdt den 25. september 2014.
  - **Afsavnsundersøgelse.** Regeringen har – i tråd med ekspertudvalgets anbefalinger – igangsat et arbejde med udvikle afsavnsindikatorer til brug for undersøgelser af omfanget af materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og andre. Metoden og afsavnsindikatorerne forventes at kunne præsenteres i efteråret 2014, og den første afsavnsundersøgelsen forventes gennemført i 2015.
-

Regional vækst

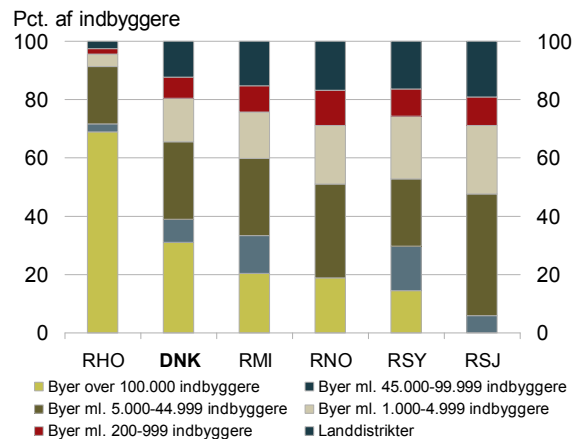
Mange af de nationale udfordringer og styrker i forhold til at skabe vækst og velstand går igen i alle dele af landet. Der er dog også en række regionale forskelle. For at sikre vækst og velstand i hele landet er det vigtigt, at vækstpotentialerne i både byområder og landdistrikter realiseres.

De regionale vækstfora er omdrejningspunktet for den regionale vækst- og erhvervsrettede indsats. Kommunerne har også central betydning for vækst og erhvervsudvikling, blandt andet fordi kommunerne i mange tilfælde er virksomhedernes indgang til den offentlige sektor.

Befolkningskoncentration

Alle fem regioner har oplevet øget befolkningstilvækst i byområderne i de seneste år.¹ Samtidig er andelen af befolkningen i landdistrikterne reduceret, se Factbook. Befolkningskoncentrationen i de tre vstdanske regioner er forholdsvis ensartet. Region Sjælland adskiller sig ved, at en relativt stor andel af befolkningen er bosat i mellemstore byer. I Region Hovedstaden er befolkningskoncentrationen høj, dvs. i høj grad samlet i Storkøbenhavn, se figur 20.1.

Figur 20.1 Befolkningskoncentration, 2014

Anm.: Danmarks Statistik definerer en by som en naturligt sammenhængende bebyggelse med mindst 200 indbyggere. Områder med færre end 200 indbyggere defineres som landdistrikter. Personer uden fast bopæl indgår ikke i figuren. Befolkningskoncentrationen er opgjort den 1. januar 2014.

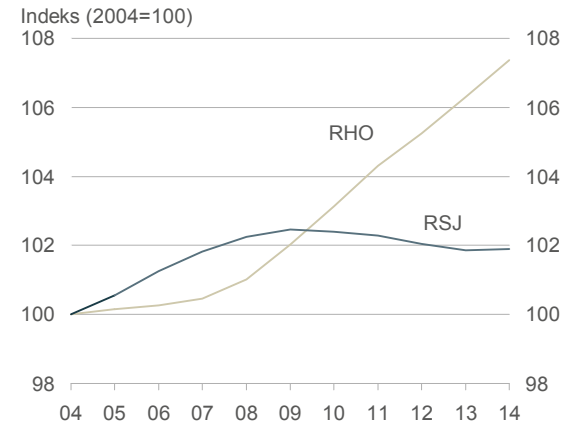
Kilde: Danmarks Statistik.

I perioden 2004-2014 steg det samlede danske befolkningstal med knap 230.000 personer. Befolkningstallet i Region Sjælland steg betydeligt frem til 2008, mens stigningen i Region Hovedstaden var svag.

¹ Der anvendes følgende forkortelser: RHO: Region Hovedstaden; RSJ: Region Sjælland; RSY: Region Syddanmark; RMI: Region Midtjylland; RNO: Region Nordjylland.

Efter 2008 er udviklingen vendt, og mens befolkningstallet i Region Sjælland er faldet svagt, har Region Hovedstaden oplevet en markant fremgang i indbyggertallet, se figur 20.2.

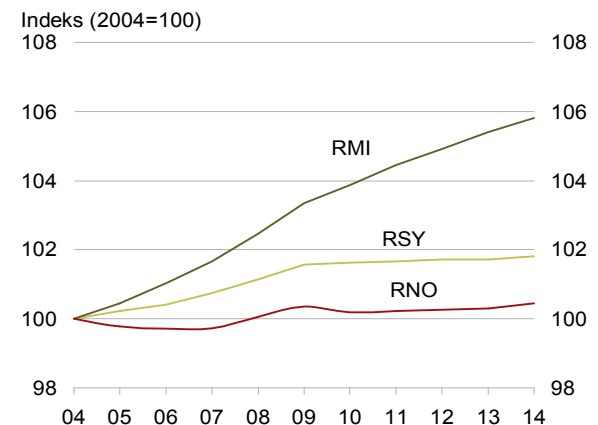
Figur 20.2 Befolkningsudvikling i Østdanmark, 2004-2014

Anm.: Befolkningstallet er opgjort den 1. januar i året.
Kilde: Danmarks Statistik.

Der er også nogen forskel på befolkningsudviklingen i de tre vstdanske regioner. Region Midtjylland har oplevet en betydelig fremgang i befolkningstallet, mens udviklingen har været mere moderat i Region Syddanmark og Region Nordjylland, se figur 20.3. Ingen af de fem regioner har oplevet et fald i befolkningstallet set over hele perioden 2004-2014. Der er dog forskelle på befolkningsudviklingen inden for regionerne. Der er en tendens til, at befolkningen vokser mest i og omkring de største byer i landet.²

Figur 20.3 Befolkningsudvikling i Vestdanmark, 2004-2014

Anm.: Befolkningstallet er opgjort den 1. januar i året.
Kilde: Danmarks Statistik.

² Regional- og Landdistriktpolitisk redegørelse 2014.

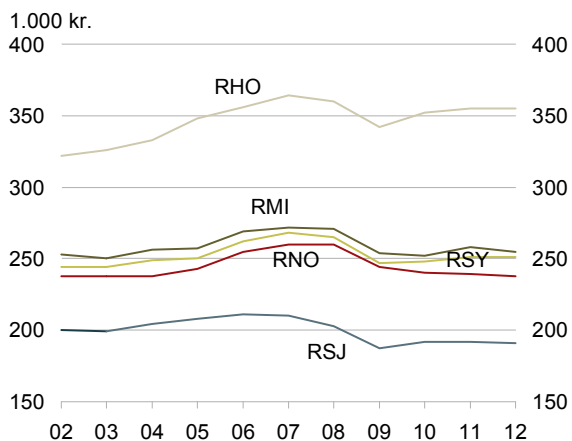

Velstand, produktivitet og arbejdsudbud

Alle fem regioner blev hårdt ramt af krisen og oplevede en betydelig nedgang i velstandsniveauet fra 2008 til 2009. I den efterfølgende periode (2010-2012) har den regionale værdiskabelse pr. indbygger ligget omtrent stabilt og er altså ikke tilbage på niveauet før krisen. Værdiskabelsen pr. indbygger er noget højere i Region Hovedstaden end i de øvrige regioner. Region Sjælland har det laveste BNP pr. indbygger, se figur 20.4.

Når Region Sjælland ligger relativt lavt og Region Hovedstaden ligger relativt højt i forhold til de øvrige regioner, skyldes det blandt andet, at forholdsvis mange indbyggere med bopæl i Region Sjælland arbejder i Region Hovedstaden og dermed bidrager til værdiskabelsen i Region Hovedstaden.

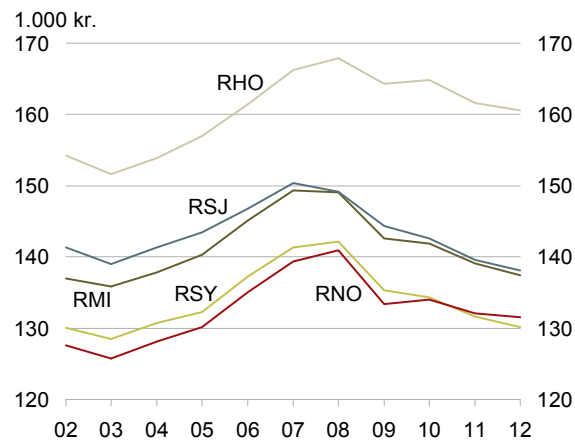
Figur 20.4 BNP pr. indbygger, 2002-2012

Anm.: BNP er opgjort i 2005-priser, kædede værdier. Indbyggertal er gennemsnitsbefolkning pr. år. BNP er opgjort med udgangspunkt i arbejdsstedet, mens indbyggertallet er opgjort på bopælsadresse.
Kilde: Danmarks Statistik.

For at tage højde for pendling mellem regionerne kan velstandsniveauet i stedet belyses ved erhvervsindkomsten pr. indbygger. Erhvervsindkomsten opgøres ligesom indbyggertallet på bopælsadressen. Erhvervsindkomsten pr. indbygger i Region Sjælland er på niveau med Region Midtjylland og højere end i Region Nordjylland og Region Syddanmark. Region Hovedstaden har den højeste erhvervsindkomst pr. indbygger, se figur 20.5. Inden for regionerne er der dog også lokale indkomstforskelle.³

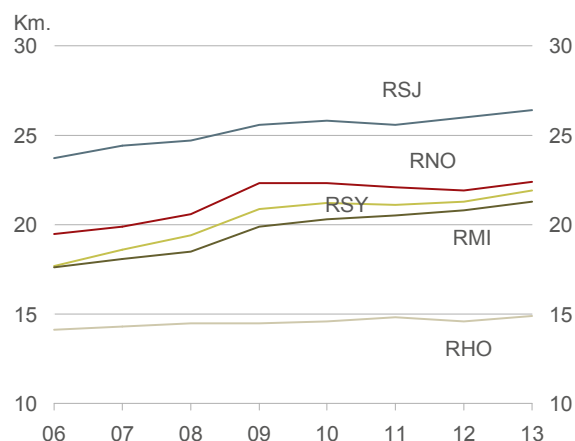
Figur 20.5 Erhvervsindkomst pr. indbygger, 2002-2012

Anm.: Erhvervsindkomsten er opgjort i 2005-priser, kædede værdier. Indbyggertallet er gennemsnitsbefolkningen pr. år (opgjort jf. nationalregnskabet). Erhvervsindkomsten og indbyggertal er opgjort på bopælsadresse.
Kilde: Danmarks Statistik.

Den omfattende pendling fra Region Sjælland til Region Hovedstaden kommer også til udtryk ved, at indbyggerne i Region Sjælland i gennemsnit pendler markant længere end indbyggerne i de øvrige regioner, mens indbyggerne i Region Hovedstaden pendler kortest. I perioden frem til 2009 er den gennemsnitlige pendlingsafstand pr. indbygger steget, se figur 20.6.

Figur 20.6 Gennemsnitlig pendlingsafstand pr. indbygger, 2006-2013

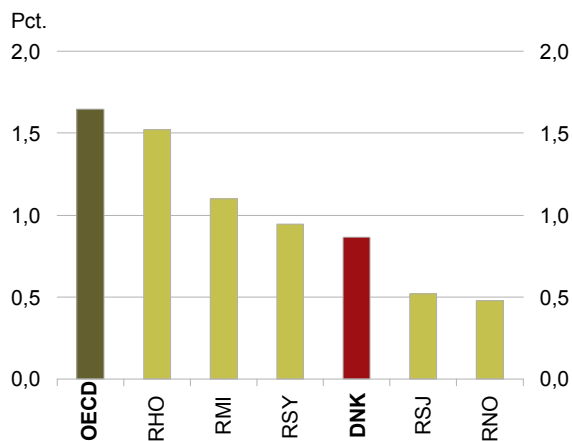
Anm.: Gennemsnitlig pendlingsafstand pr. indbygger opgjort i kilometer.
Kilde: Danmarks Statistik.

Region Hovedstaden har haft den højeste vækst i produktiviteten, mens udviklingen har været svagest i Region Sjælland og Region Nordjylland, se figur 20.7. Alle fem regioner ligger under OECD-gennemsnittet. De regionale variationer i produktivitetsudviklingen

³ Regional- og Landdistriktpolitisk redegørelse 2014.

kan blandt andet skyldes forskelle i branchesammensætningen.

Figur 20.7 Gennemsnitlig årlig produktivitetsvækst, 2002-2012

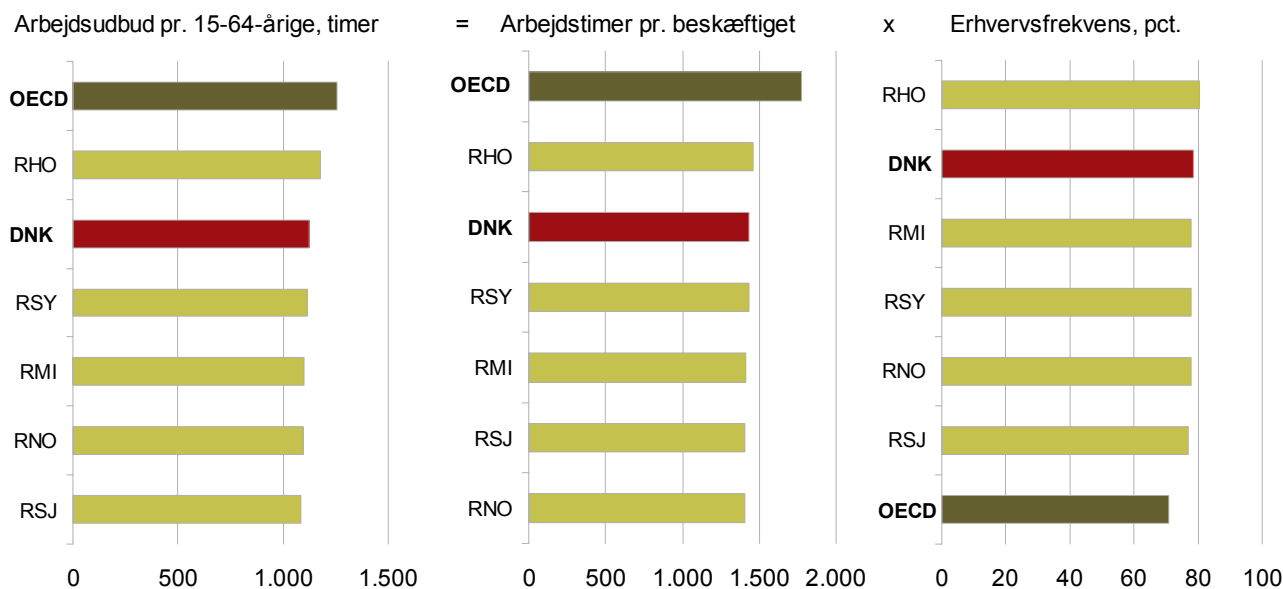

Anm.: Produktiviteten er opgjort som BNP pr. arbejdstime. BNP er opgjort i 2005-priser, kædede værdier. DNK er inkl. kategorien "uden for regioner" (råstofindvinding mv.).

Kilde: Danmarks Statistik og OECD.

De regionale variationer i arbejdsudbuddet er begrænsede. Det samlede arbejdsudbud er højest i Region Hovedstaden. Det skyldes, at både erhvervsfrekvensen og antallet af arbejdstimer pr. beskæftiget er lidt højere i Region Hovedstaden i forhold til de øvrige regioner. Forskellene kan blandt andet skyldes, at befolkningens alderssammensætning varierer på tværs af regionerne. Erhvervsfrekvensen er højere end OECD-gennemsnittet i alle fem regioner, mens antallet af arbejdstimer pr. beskæftiget er noget lavere. Det betyder, at det samlede arbejdsudbud ligger under OECD-gennemsnittet i alle regioner, se figur 20.8.

Figur 20.8 Samlet arbejdsudbud, arbejdstimer pr. beskæftiget og erhvervsfrekvens, 2012

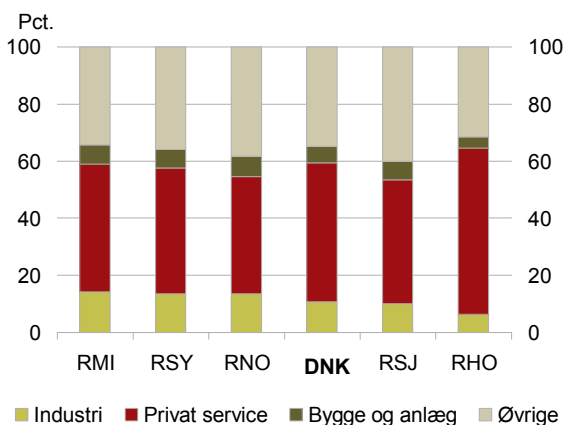
Anm.: I beregningerne af det samlede arbejdsudbud (målt i timer) antages det, at ledige ville udbyde samme gennemsnitlige antal arbejdstimer som beskæftigede. Erhvervsfrekvensen er opgjort på bopæl, mens antal timer er opgjort på arbejdssted.

Kilde: Danmarks Statistik, Eurostat og OECD.

Erhvervsstruktur

Der er betydelig forskel på branchesammensætningen i de fem regioner. Industriens andel af den samlede beskæftigelse er størst i Vestdanmark, mens industrien udgør en mindre andel af beskæftigelsen i Østdanmark, særligt i Region Hovedstaden, se figur 20.9.

Figur 20.9 Branchebeskæftigelse, 2012

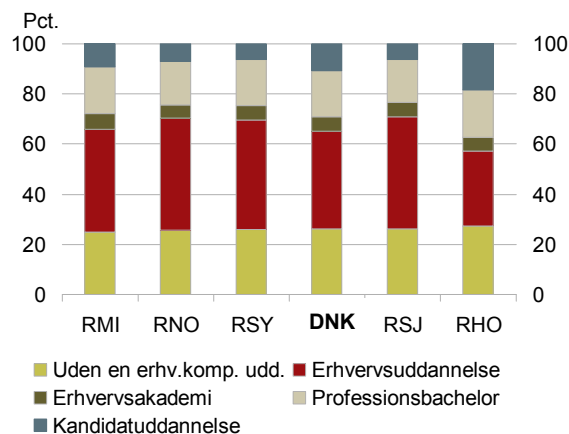
Anm.: Kategorien privat service består af branchegrupperingerne Handel og transport mv.; Information og kommunikation; Finansiering og forsikring; Ejendomshandel og udlejning af erhvervsjendomme; Boliger; Erhvervsservice; Kultur, fritid og anden service.
Kilde: Danmarks Statistik.

I Region Hovedstaden udgør privat service en noget større andel af beskæftigelsen end i resten af landet. Hvad angår bygge- og anlægsbranchen er beskæftigelsesandelen mere ensartet på tværs af regionerne, bortset fra i Region Hovedstaden, hvor beskæftigelsesandelen i bygge- og anlægsbranchen er lidt lavere end i de øvrige regioner.

Uddannelsesniveau

Adgangen til kompetente medarbejdere er en vigtig forudsætning for vækst og velstand. Andelen med en kandidatuddannelse er højere i Region Hovedstaden i forhold til de øvrige regioner, mens andelen med en erhvervsuddannelse er lavere. De regionale forskelle mellem de øvrige regioner er begrænsede, se figur 20.10. I alle fem regioner er andelen uden en erhvervskompetencegivende uddannelse ca. 25 pct.

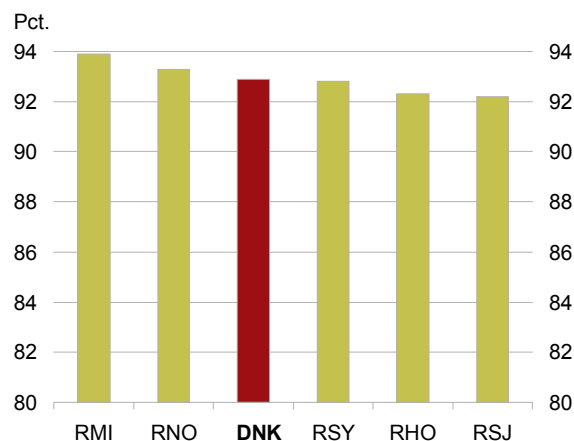
Figur 20.10 Arbejdsstyrkens uddannelsesniveau, 2013

Anm.: Arbejdsstyrken er defineret som de 15-64-årige, der står til rådighed for arbejdsmarkedet. Befolkningen er opgjort pr. 1. januar i året, mens uddannelsesniveauet er opgjort pr. 1. oktober året før. "Professionsbachelor" er inkl. de universitetsbachelor, som ikke har fuldført en kandidatuddannelse. "Kandidatuddannelse" er inkl. forskeruddannelse.
Kilde: Danmarks Statistik.

De regionale variationer i andelen, der forventes at opnå en ungdomsuddannelse, er begrænsede. Andelen er lidt lavere i Region Sjælland og Region Hovedstaden end i de øvrige regioner, mens den er højest i Region Midtjylland og Region Nordjylland.

Figur 20.11 Forventet gennemførelse af mindst en ungdomsuddannelse 25 år efter 9. klasse, 2012

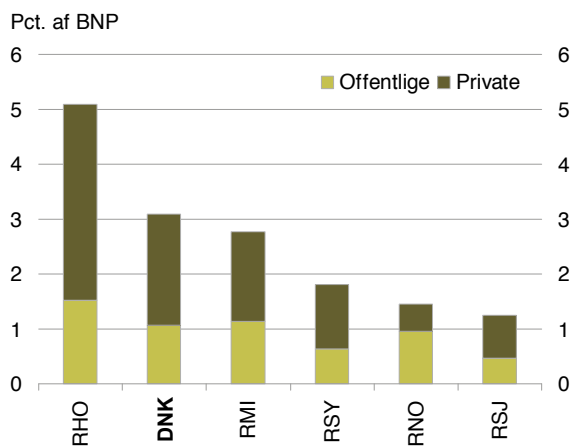
Anm.: Baseret på profilmodellen 2012. Regionen svarer til bopælsregionen i 9. klasse.
Kilde: Uni-C Statistik og Analyse.

Innovation, forskning og udvikling

Både de offentlige og de private investeringer i forskning og udvikling varierer på tværs af regionerne. Både det offentlige og det private investeringsniveau er størst i Region Hovedstaden. Det skyldes, at mange af de større forskningsbaserede virksomheder fx inden for lægemiddelindustrien har hovedsæde i

hovedstadsområdet, og en række universiteter er placeret i regionen. De private investeringer er mindst i Region Nordjylland, mens de offentlige investeringer er mindst i Region Sjælland og Region Syddanmark, se figur 20.12.

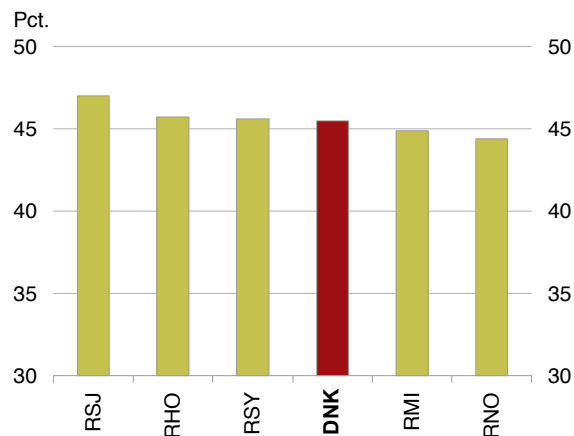
Figur 20.12 Investeringer i forskning og udvikling, 2012

Anm.: Virksomhedernes udgifter til egen forskning og udvikling i Danmark samt offentlige bevillinger til forskning og udvikling. Foreløbige tal. Den regionale fordeling af udgifter til forskning og udvikling skal tolkes med forbehold, da de private udgifter tilskrives hovedsædet i en virksomhed. Mange hovedsæder er placeret i hovedstaden. De offentlige investeringer opgøres derimod på lokale afdelinger.
Kilde: Danmarks Statistik.

Andelen af virksomheder, der gennemførte innovationsaktiviteter i perioden 2009 til 2011, er nogenlunde ensartet på tværs af de fem regioner, se figur 20.13.

Figur 20.13 Andel innovative virksomheder fordelt efter hovedsæde, 2010-2012

Anm.: Andel virksomheder der har udført produkt-, proces-, organisations- og/eller markedsføringsinnovation. Tallene er foreløbige. Den regionale fordeling af innovative virksomheder skal tolkes med forbehold, da alle innovationer tilskrives hovedsædet i en virksomhed. Mange hovedsæder er placeret i hovedstaden.
Kilde: Danmarks Statistik.

Gennemførte og større planlagte initiativer

Gennemførte initiativer:

- **Opfølgning på evalueringen af kommunalreformen på området for regional udvikling.** Med lov om erhvervsfremme og regional udvikling sammenlægges den regionale erhvervsudviklingsstrategi og den regionale udviklingsplan til en regional vækst og udviklingsstrategi. Ændringerne vedrører blandt andet regionsrådenes og de regionale vækstforas opgaver. Loven tildeler Danmarks Vækstråd en række nye opgaver til styrkelse af koordinationen mellem den lokale, regionale og nationale indsats for vækst og erhvervsudvikling.
- **Nye programmer for EU's struktur- og investeringsfonde for perioden 2014-2020.** Danmark har indgået en partnerskabsaftale med EU-Kommissionen om den overordnede anvendelse af midler fra Regionalfonden, Socialfonden, Landdistriktsfonden samt Hav- og Fiskerifonden for perioden 2014-2020. Danmark modtager i alt ca. 3 mia. kr. fra EU's Regionalfond og EU's Socialfond i EU-budgetperioden 2014-2020 til de nationale programmer.
- **Aftaler om Vækstpakke 2014.** Med initiativerne i regeringens vækststudspil, herunder de erhvervsrettede PSO-lempelser, forbedres rammevilkårene for de danske produktionsvirksomheder. Særligt i Vestdanmark udgør produktionserhvervene en høj andel af den samlede beskæftigelse, se figur 20.9.
- **Kommunale rammer for vækst og erhvervsfremme.** Regeringen og KL nedsatte Arbejdsgruppen om kommunale rammer for vækst og erhvervsfremme i forbindelse med Aftale om kommunernes økonomi 2014. Arbejdsgruppen er kommet med anbefalinger til den kommunale erhvervsfremmeindsats og har behandlet Virksomhedsforum for enklere reglers forslag angående kommunal implementering og offentlig sagsbehandling. Regeringen og KL er i forlængelse af udvalgsarbejdet enige om at gennemføre en række initiativer mhp. at styrke den kommunale erhvervsfremmeindsats, jf. Aftale om kommunernes økonomi for 2015.

Større planlagte initiativer:

- **Hovedstadsstrategi.** Regeringen har nedsat et tværministerielt embedsmandsudvalg, som skal belyse, hvordan hovedstaden kan indfri sit potentiale og klare sig bedre i konkurrencen med sammenlignelige storbyer. Hovedstaden spiller en vigtig rolle for at skabe vækst, som også smitter af på resten af landet.
  - **Regionale vækstpartnerskaber.** Regeringen vil i løbet af efteråret 2014 indgå vækstpartnerskaber med hvert af de seks regionale vækstfora. Vækstpartnerskaberne skal styrke vækst og erhvervsudvikling i de enkelte regioner og følger op på regeringens vækstplaner på en række områder, hvor dansk erhvervsliv har international konkurrencekraft.
-

Danmarks konkurrenceevne og vækstmuligheder afhænger af en række vækstvilkår. Danmark i arbejde: Redegørelse om vækst og konkurrenceevne 2014 tager temperaturen på disse vækstvilkår: Hvordan ligger Danmark i forhold til andre OECD-lande? Og hvordan har vækstvilkårene udviklet sig de seneste år?

Sammenligningsgrundlag

I redegørelsen om vækst og konkurrenceevne er der lagt vægt på at sammenligne de danske vækstvilkår med andre lande. Redegørelsen belyser Danmarks præstationer inden for 20 områder, der beskrives i hvert deres kapitel:

1. Vækst og velstand
2. Produktivitet
3. Arbejdsudbud
4. Folkeskolen
5. Ungdomsuddannelser
6. Videregående uddannelser
7. Virksomhedernes innovation, forskning og udvikling
8. Offentlig forskning
9. Vækstvirksomheder og iværksættere
10. Konkurrence, forbrugerforhold og regulering
11. Finansielle markeder
12. Åbne markeder, international handel og investeringer
13. Fleksibelt arbejdsmarked
14. Energi og klima
15. Ressourcer og miljø
16. Ansvarlig økonomisk politik
17. Skatter og afgifter
18. Offentlig service og infrastruktur
19. Social balance
20. Regional vækst

Vurderingen af Danmarks præstation og vækstvilkår sker på baggrund af international benchmarking og danske tidsserier og tværsnitsdata.

I benchmarkanalysen sammenlignes Danmark med de øvrige OECD-lande. Landene kan ses af omslaget. Der ses dog bort fra Luxembourg.

Udviklingen i Danmarks relative placering blandt OECD-landene kan følges i de internationale benchmarkfigurer i de enkelte kapitler. Her er Danmarks numeriske placering angivet for både den seneste og den forrige opgørelse. Placeringen i det forrige dataår angives i parentes.

I flere tilfælde mangler data for nogle OECD-lande, og i enkelte tilfælde findes alene tal for landene i EU. I sidstnævnte tilfælde sammenlignes kun med de EU-lande, der også er medlem af OECD.

Nationale data giver mulighed for en mere detaljeret beskrivelse af udviklingen i Danmark. Desuden er de danske data ofte hurtigere opdateret end de internationale data, hvilket giver et bedre billede af den aktuelle situation.

Målesystemet

Den umiddelbart mest tilgængelige afrapportering ville bestå i ét samlet tal for Danmarks konkurrenceevne, der kunne sammenlignes med et tilsvarende tal for andre lande. Det vurderes imidlertid ikke at være hensigtsmæssigt. Årsagen er, at der ikke findes en faglig korrekt og dermed bredt accepteret metode til sammenvejning af de mange indikatorer til ét tal.

I redegørelsen om vækst og konkurrenceevne er der i stedet udvalgt én til to hovedindikatorer for hvert af de 20 områder. I det indledende kapitel "Danmark på vækstsporet" er der en oversigt over, hvordan Danmark ligger i forhold til andre OECD-lande på de udvalgte hovedindikatorer. Hovedindikatorerne er de mest sigende indikatorer inden for hvert af de områder, der har betydning for Danmarks konkurrenceevne. Der foretages ikke en sammenvejning af hovedindikatorerne.

I figuren over hovedindikatorerne i det indledende kapitel angiver den røde markering "DNK", hvor langt Danmarks præstation på de enkelte områder er fra henholdsvis det femte bedste OECD-land (den stiplede linje) og OECD-gennemsnittet (den mørkegrønne markering "OECD") i de seneste tilgængelige dataår.

For at kunne sammenligne vækstvilkårene på tværs, er værdierne for de forskellige indikatorer sat på den samme skala, hvor 100 svarer til indikatorværdien for det femte bedste OECD-land, og hvor nul svarer til indikatorværdien for det dårligst placerede OECD-land. Indikatorværdierne for "DNK" og "OECD" er således skaleret i forhold det femte bedste OECD-land og det dårligst placerede OECD-land. Den del af skalaen, der er lavere end 40, er skåret væk for bedre at illustrere afstanden mellem Danmark og OECD-toppen – og dermed de lande, vi normalt sammenligner os med. Skalaen i den øvre ende er skåret ved 110 for at afspejle, at ambitionen er at være blandt de bedste OECD-lande og ikke nødvendigvis at være det bedste OECD-land.

For hovedindikatoren *lave priser* udgør data så få lande, at en beregning baseret på Danmarks placering i forhold til det femte bedste OECD-land ikke giver et retvisende billede af Danmarks præstation i forhold til de bedste OECD-lande. Beregningen af Danmarks præstation på denne indikator baseres derfor ikke på indikatorværdien for det femte bedste OECD-land, men derimod på den indikatorværdi, der angiver grænsen til de bedste 25 pct. af OECD-landene. I dette tilfælde svarer 100 således til en beregnet indikatorværdi for den 75. percentil. Yderligere udelades OECD-gennemsnittets placering på skalaen.

Gennemsnittet for OECD beregnes i hele redegørelsen som et simpelt gennemsnit for de OECD-lande (ekskl. Luxembourg), der er tilgængelige data for. Landene vægtes med andre ord ikke efter fx størrelse eller befolkningstal. Hvis der indgår ti eller færre lande i beregningen af gennemsnittet, markeres dette med OECD*.

Sådan udvælges data

I både den internationale benchmarkanalyse og analysen baseret på danske data er relevans, målbarhed og bred anerkendelse bærende principper for valg af indikatorer. Indikatorerne er desuden udvalgt, så de så vidt muligt giver et udtømmende billede af hvert af de 20 områder.

Redegørelsen er primært baseret på internationalt sammenlignelige data fra anerkendte internationale kilder. Hovedkilderne er Danmarks Statistik, OECD, Eurostat, WTO og World Bank. Kilder til de enkelte indikatorer fremgår af figurer og tabeller.

Enkelte af de internationale sammenligninger er baseret på interviewundersøgelser udført af de nationale statistikbureauer.

Data er stillet til rådighed

Sammen med redegørelsen om vækst og konkurrenceevne udgives også "Factbook". I Factbook er der adgang til alle de bagvedliggende data til figurerne i redegørelsen. Ligeledes er der supplerende indikatorer inden for en række områder.

Factbook kan ligesom publikationen hentes på www.evm.dk under arbejdsområdet "Vækst og konkurrenceevne". Alternativt kan publikationen hentes på www.konkurrenceevne.dk, mens Factbook kan hentes på www.factbook.dk.

Andre målinger af konkurrencedygtighed

De væsentligste internationale organisationer (OECD, IMF, Verdensbanken og FN) præsenterer ikke ét samlet mål for landenes evne til at skabe vækst, men en bred vifte af forskellige indikatorer. I lande som Storbritannien og USA, der arbejder med et koncept svarende til Redegørelse om vækst og konkurrenceevne, er det heller ikke valgt at opsummere målesystemerne i et enkelt tal.

I en række internationale målinger, primært udført af managementvirksomheder, tænketanke mv., præsenteres der ofte én samlet placering for landene.

Danmark opnår relativt gode placeringer i disse målinger, der dog skal tages med betydelige forbehold. Danmarks placeringer i de internationale målinger ligger nogenlunde stabilt, når man sammenligner med sidste års målinger. Danmark er således placeret blandt de 10 bedste OECD-lande i de fleste målinger, se tabel A1.

Tabel A1 Danmarks placering blandt OECD-landene i forskellige internationale målinger

▪ World Competitiveness Yearbook 2014 (IMD)	6 (7)
▪ Ease of doing business 2013 (World Bank)	3 (3)
▪ Global Competitiveness Report 2014-2015 (WEF)	10 (11)
▪ Innovation Union Scoreboard 2014 (Europa-Kommissionen)	2 (3)
▪ Economic Freedom of the World 2013 (Fraser Institute)	8 (10)
▪ Index of economic freedom 2014 (Heritage Foundation)	7 (6)

Anm.: Årstal er offentliggørelsesåret. Institute for Management Development (IMD), World Economic Forum (WEF). De internationale målinger inddrager langt flere lande end OECD-landene. Danmarks placering ligger fortsat i eller tæt på top 10, når lande uden for OECD medtages.

De internationale analyser lægger vægt på forskellige forhold blandt andet afhængig af, hvor brede eller smalle analyserne er i deres fokus, og hvilke data der anvendes i undersøgelserne. Rangordningen af landene varierer af den grund fra undersøgelse til undersøgelse.

Resultaterne af de forskellige undersøgelser skal fortolkes varsomt af flere grunde:

- Datamaterialet er på mange områder kun tilnærmelsesvist sammenligneligt mellem landene og inkluderer i mange tilfælde data baseret på interviewundersøgelser med begrænset antal respondenter.

- Inden for mange områder er den kvalitative vurdering meget upræcis (fx med hensyn til uddannelse, forskning og konkurrence).
- Konjunkturforskel (og vurderingen af konjunktursituationen) vejer tungt i den samlede indikator for en række af indikatorerne.
- Det samlede indeks beregnes typisk blot som et simpelt gennemsnit af en række underindeks, der igen er simple gennemsnit af nogle tilordnede værdier til en lang række indikatorer. En anden sammenvæjning kan give en helt anden rangordning af landene.

Danmarks Statistik offentliggør 15. september 2014 et hovedrevideret nationalregnskab som følge af nye internationale standarder og principper samt en revision af kilder og metoder¹.

Store revisioner af nationalregnskabet gennemføres med jævne mellemrum. De to seneste er gennemført i henholdsvis 1998 og 2005. Formålet med de nye retningslinjer er at sikre, at nationalregnskabet bedst muligt afspejler udviklingen i samfundsøkonomien.

Et af elementerne i revisionen er, at udgifter til forskning og udvikling opgøres som faste bruttoinvesteringer, i stedet for som løbende omkostninger til produktion. Denne ændring betyder, at BNP oprevideres.

Et andet element i revisionen er en ændret afgrænsning af den offentlige sektor, som betyder, at det offentlige forbrug nedjusteres. Derudover kommer der en ændring i opgørelsen af skatter og afgifter, som betyder, at fx kirkeskatten fremover defineres som en overførsel fra husholdninger og at kontingent til A-kasse m.v. defineres som et frivilligt bidrag. Dermed vil de to udgifter ikke længere blive betragtet som skatter. I den anden retning trækker blandt andet, at PSO fremover vil blive betragtet som en skat. Samlet set vil det samlede skatteprovenu falde.

Revisionen får betydning for mange nøgletal, herunder BNP, offentligt forbrug, offentlig saldo og skattetryk.

Danmarks Statistik har lavet et skøn over effekten i et enkelt år, 2008. Heraf fremgår, at nominelt BNP opjusteres med 2,5 pct., mens det offentlige forbrug og skattetrykket nedjusteres med henholdsvis 2,8 pct. og 2,9 pct.-point, se tabel A2.

I det omfang at opjusteringen af BNP over en årrække svarer til et niveauskifte, vil det kun have mindre betydning for opgørelsen af den økonomiske vækst (den reale BNP-vækst). Danmarks Statistik har ikke offentliggjort skøn over denne effekt, men peger på, at der kan komme en effekt i opadgående retning fra en ændret opgørelse af den offentlige realvækst fra 2008.

Tabel A2 Foreløbig vurdering af effekten af hovedrevisionen i 2008

BNP	+ 2,5 pct.
Bruttoinvesteringer	+ 10,4 pct.
Det private forbrug inkl. NPISH	+ 1,6 pct.
Offentlige forbrugsniveau	- 2,8 pct.
Skattetrykket	- 2,9 pct.point

Anm.: Løbende priser. NPISH er den engelske forkortelse for Non-Profit Institutions Serving Households og står således for fx idrætsforeninger, private nødhjælpsorganisationer, frie skoler og fagforeninger.
Kilde: Danmarks Statistik.

Hidtil har realvæksten i det offentlige produktion været opgjort ud fra hvor mange ressourcer, der anvendes (input-baseret metode). Fremover vil væksten i det offentlige forbrug blive opgjort ud fra den producerede mængde serviceydelser (output-baseret metode), fx antallet af elevtimer i folkeskolen, operationer på hospitaler og antal børn i daginstitution. Den nye metode vil løfte produktivitetsvæksten i den offentlige sektor.

Effekten af revisionen på de enkelte landes nominelle BNP vil variere først og fremmest som følge af forskelle i udgifter til forskning og udvikling. EU-Kommissionen har estimeret, hvor meget BNP stiger i de enkelte medlemslande. Det skønnes, at stigningen i det tyske BNP vil ligge i samme interval som det danske, dvs. mellem 2 og 3 pct. Effekten er større i Sverige og Finland, hvor det forventes, at stigningen vil ligge mellem 4 og 5 pct. I UK og Nederlandene skønnes stigningen at ligge mellem 3 og 4 pct.

Ligeledes har Eurostat beregnet, på grundlag af foreløbig skøn fra EU-landene, en gennemsnitlig effekt i EU på det nominelle BNP til 2,4 pct. Til sammenligning førte hovedrevisionen i USA til en stigning på 3 pct.

¹ Principper og standarder fremgår af SNA2008, System of National Accounts 2008, som er udsendt af FN, OECD, IMF, Verdensbanken og EU-Kommissionen. I EU følges principperne i ESA2010, European System of National and Regional Accounts 2010, som er den europæiske pendant af SNA2008-regelsættet.

Danmark på vækstsporet
Redegørelse om
Vækst og konkurrenceevne 2014

2013/14: 35

Udarbejdet af Erhvervs- og Vækstministeriet
i samarbejde med en række ministerier

Erhvervs- og Vækstministeriet

Slotsholmsgade 10-12
DK-1216 København K

Telefon: 33 92 33 50
E-mail: evm@evm.dk
Hjemmeside: evm.dk

ISBN

978-87-786-2346-1

Elektronisk udgave

978-87-786-2347-8

Omslag

e-Types Daily

Oplag

750

Pris

50,00 kr. inkl. moms.

Tryk

Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

Publikationen kan bestilles eller hentes hos

Rosendahls – Schultz Distribution
Herstedvang 10
2620 Albertslund

Tlf. 43 22 73 00

Fax 43 63 19 69

E-mail: distribution@rosendahls.dk

www.rosendahls.dk

Web

Publikationen kan hentes på www.evm.dk eller
www.konkurrenceevne.dk

Redaktionen er afsluttet d. 26. august 2014

